

พนันพื้นบ้าน

: การรุกคืบของธุรกิจ
การพนันสู่วิถีชุมชน

โดย วิเศษ สุจินพรัตน์
รงค์ บุญสวยขวัญ
สกลใส สร่างโครก
นนท์ พลาวัน
วสิน ปัญญาบุตรตระกูล
สุพรรณณี เทลีออนกลาง
วัชร- ศิลป์เสวตร์

พนันพื้นบ้าน : การรื้อฟื้นของธุรกิจการพนันสู่วิถีชุมชน

พิมพ์ครั้งแรก ตุลาคม 2557

ISBN 978-616-551-859-8

เจ้าของ

ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน

สถานที่ติดต่อ

ห้อง 518 คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

โทรศัพท์/โทรสาร 02-218-6299

e-mail : thaicgs@gmail.com

บรรณาธิการบริหาร

รศ.ดร.นวลน้อย ตรีรัตน์

เรียบเรียง

กิตติพงศ์ สนธิสัมพันธ์

กองบรรณาธิการ

ศิริพร ยอดกมลศาสตร์

วิศรุต ภูไหมทอง

กิตติธราช คงยก

ออกแบบปก

กรนิยพล สิริมงคลจุฑกุล

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์เดือนตุลา

สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่

www.gamblingstudy-th.org

แลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้ที่

www.facebook.com/gamblingstudy

สนับสนุนโดย

แผนงานสนับสนุนศูนย์วิจัยปัญหาการพนัน

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

พนันพื้นบ้าน : การรื้อฟื้นของธุรกิจการพนันสู่วิถีชุมชน

พิมพ์ครั้งแรก ตุลาคม 2557

ISBN 978-616-551-859-8

เจ้าของ

ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน

สถานที่ติดต่อ

ห้อง 518 คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

โทรศัพท์/โทรสาร 02-218-6299

e-mail : thaicgs@gmail.com

บรรณาธิการบริหาร

รศ.ดร.นวลน้อย ตรีรัตน์

เรียบเรียง

กิตติพงศ์ สนธิสัมพันธ์

กองบรรณาธิการ

ศิริพร ยอดกมลศาสตร์

วิศรุต ภูไหมทอง

กิตติธราช คงยก

ออกแบบปก

กรนิยพล สิริมงคลจุฑกุล

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์เดือนตุลา

สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่

www.gamblingstudy-th.org

แลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้ที่

www.facebook.com/gamblingstudy

สนับสนุนโดย

แผนงานสนับสนุนศูนย์วิจัยปัญหาการพนัน

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

คำปรารภ

หนังสือเรื่อง **พนักพื้นบ้าน: การรุกคืบของธุรกิจการพนันสู่วิถีชุมชน** เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยการพนันที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ที่ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนันได้ให้ทุนสนับสนุนการ ศึกษาวิจัยในช่วงปี พ.ศ. 2555-2556 โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อศึกษา บทบาทของธุรกิจการพนันต่อวิถีวัฒนธรรมและประเพณีไทยที่สืบทอด กันมานาน

การสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมซึ่งดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง ถูกขยายความมากขึ้นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และการเปลี่ยนแปลง ทางสังคม เศรษฐกิจ มีผลให้ธุรกิจการพนันมีการเติบโตและขยายตัว เข้าไปในพื้นที่ต่างๆ เพิ่มมากขึ้น จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่สุดท้ายการส่งเสริม วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นจึงถูกแทรกด้วยธุรกิจการพนัน

งานศึกษาเรื่อง “ไก่ชน: จากการละเล่นสู่การพนัน” สะท้อนภาพ ดังกล่าวได้เป็นอย่างดี การชนไก่เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในหลายประเทศ เฉพาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีประเพณีชนไก่เพื่อความสนุกสนาน

บันเทิง ทั้งในไทย ลาว พม่า กัมพูชา เวียดนาม อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ ในอดีต การชนไก่จะมีการวางเดิมพัน เพื่อเป็นรางวัลสำหรับเจ้าของไก่ชน ที่ชนะ แต่ในปัจจุบัน การพนันรอบเวทีชนไก่มีจำนวนเงินที่สูงกว่าเงิน เดิมพันหลายเท่า เช่นเดียวกัน “วัวชน: ‘นักสู้’ ในดง ‘นักเลง’” ซึ่งแต่เดิม จะมีการจัดแข่งวัวชนเฉพาะในงานประเพณีสำคัญ แต่ต่อมาการอนุญาต ให้เปิดบ่อนวัวชนอย่างเป็นทางการจะมีลักษณะ มีผลให้การแข่งวัวชนมีปริมาณ ที่เพิ่มมากขึ้น ภายใต้วัตถุประสงค์ว่าต้องการอนุรักษ์วัวพันธุ์พื้นเมือง การแข่งขันถูกจัดทำให้เป็นระบบแบบธุรกิจเพื่อดึงดูดผู้ชมหรือนักพนัน เข้าสู่สนาม วงเงินพนันจึงมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น

“บั้งไฟ: จากงานบุญสู่การแข่งขัน” บุญบั้งไฟเป็นประเพณีบุญ เดือน 6 ในฮีต 12 คอง 14 ของชาวอีสาน เป็นการทำบุญในวันวิสาขบูชา และมีการจุดบั้งไฟเพื่อบูชาพระยาแถน ซึ่งเชื่อว่าจะทำให้ฝนฟ้าตกตาม ฤดูกาล ต่อมาได้มีการแข่งขันบั้งไฟเพื่อหาเงินเข้าวัด การพนันจึงเริ่มเข้า มามีบทบาทมากขึ้น การจัดแข่งบั้งไฟขยายตัวจากการจัดเพียงเดือน 6 เพื่อหาเงินเข้าวัด เป็นการแข่งบั้งไฟเพื่อสาธารณประโยชน์อื่นๆ ทุก เดือน และกลายเป็นการลักลอบจัดแข่งบั้งไฟเพื่อการพนันหลายวัน ในแต่ละเดือน โดยเฉพาะในจังหวัดทางอีสานใต้

ใน “เรื่อยาว: เมื่อวิถีอนุรักษปะทะกับการพนัน” การแข่งเรือเป็น ประเพณีสำคัญในอดีต เพราะชุมชนต่างๆ ต้องอาศัยเรือในการเดินทาง สัตว์จร โดยการแข่งเรือมักจะทำในประเพณีงานบุญสำคัญประจำปีของ ท้องถิ่น ต่อมาเมื่อการเดินทางทางน้ำมีความสำคัญลดลง ประเพณีการ แข่งเรือก็ลดความสำคัญลง ต่อมาได้มีการรื้อฟื้นการแข่งขันเรือเพื่อส่งเสริม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและประเพณีเก่าแก่ เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการ ท่องเที่ยว การพนันก็ได้แทรกเข้าสู่วิถีการแข่งขันเรือ และธุรกิจการพนัน ก็มีบทบาทมากขึ้นในการจัดการแข่งเรือ

“บ่อนงานศพ: เจ้าภาพ เจ้ามือ และเจ้านาย” การจัดงานศพ เป็นประเพณีการทำบุญให้กับผู้เสียชีวิต และในช่วงเวลากลางคืนมักจะมีผู้เฝ้าหรืออยู่เป็นเพื่อนศพ ซึ่งกลุ่มเหล่านี้มักจะหากิจกรรมทำในยามค่ำคืน เช่น อาจจะมีการเล่นพนันกันเองบ้าง ธุรกิจการพนันได้อาศัยช่องว่างนี้เข้ามายึดพื้นที่ในการดำเนินการ โดยทำให้ธรรมเนียมปฏิบัติกลายเป็นบ่อนการพนัน

ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนันหวังว่างานวิจัยเหล่านี้จะทำให้ทุกภาคส่วนของสังคมเกิดความรู้ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น ถึงปัญหาจากธุรกิจการพนันที่แทรกซึมเข้าสู่วิถีประเพณีวัฒนธรรม เพื่อให้สังคมเกิดความตระหนัก และสร้างความร่วมมือในการที่จะต้องพิจารณาการจัดงานประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ ในมิติต่างๆ อย่างหลากหลาย และสามารถควบคุมปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้

นวนน้อย ตีรรัตน์

ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน

สารบัญ

ไถ่ชน:

จากการละเล่นสู่การพนัน

10

วัวชน:

‘นักสู้’ ในดวง ‘นักเลง’

52

บั้งไฟ:

จากงานบุญสู่การแข่งขัน

80

เรือยาว:

เมื่อวิถีอนุรักษณ์ปะทะกับการพนัน

116

บ่อนงานศพ:

เจ้าภาพ เจ้ามือ และเจ้านาย

136

พนันพื้นบ้าน

: การรुकคืบของธุรกิจการพนัน
สู่เวทีชุมชน

**โทษ:
จากการละเล่น
สู่การพนัน**

การพนันพื้นบ้าน หมายถึงการเล่นการพนันในหมู่ชาวบ้าน โดยอาศัยการเล่นบางอย่างที่มีอยู่เดิมเป็นช่องทาง พร้อมกับการดัดแปลงการเล่นนั้นโดยนักกฎหมายการพนันมาประยุกต์กับกฎหมายการเล่น ต่อมาการพนันพื้นบ้านมีการเปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม เมื่อผนวกกับนโยบายของรัฐ ทำให้การเล่นพื้นบ้านกลายเป็นส่วนหนึ่งของธุรกิจการพนันในที่สุด

การพนันเป็นสิ่งผิดกฎหมาย เนื่องจากมันถูกพิจารณาว่าส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง และขัดต่อศีลธรรมที่สังคมยึดถือ

พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 มาตรา 4 จำแนกการพนันเป็นสองบัญชี คือบัญชี ก. และบัญชี ข. โดยการพนันในบัญชี ก. คือการเล่นที่ผิดกฎหมาย เช่น ไฮโลว์ ไฟสามใบ การเล่นซึ่งมีการทรมานสัตว์ ฯลฯ แต่หากรัฐบาลเห็นว่าสถานที่ใดสมควรจะอนุญาต ก็อนุญาตให้เล่นได้ โดยออกเป็นพระราชกฤษฎีกา

ส่วนการพนันในบัญชี ข. นั้นจัดให้มีขึ้นได้ เมื่อรัฐมนตรี เจ้าหน้าที่

หรือเจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาตเห็นสมควรและออกใบอนุญาตให้ หรือมีกฎกระทรวงอนุญาตให้จัดขึ้นโดยไม่ต้องมีใบอนุญาต เช่น การเล่น ต่างๆ ซึ่งให้สัตว์ต่อสู้หรือแข่งกัน ซึ่งรวมถึงการ “ชนไก่”

แม้ว่าประเทศไทยมีพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 เพื่อ ควบคุมการพนัน แต่การพนันก็มีได้ลดลง และนับวันก็ยิ่งเพิ่มมากขึ้น ดังกรณีการพนันชนไก่ที่แพร่กระจายไปทั่วประเทศ การขยายตัวของ การพนันชนไก่แสดงให้เห็นว่ากฎหมายควบคุมการพนันที่มีอยู่นั้นไม่ สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในสังคมไทย กล่าวคือ ยังมองการชนไก่ เป็นการมั่วสุมเล่นการพนัน การชนไก่เป็นการทรมานสัตว์ เป็นกิจกรรมที่ สมควรยกเลิก ขณะที่คนในวงการไก่ชนมีทัศนคติไปในทางตรงข้าม โดย เห็นว่าการชนไก่เป็นการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการอนุรักษ์สาย พันธุ์ไก่ชนไทยไม่ให้สูญหาย

นอกจากนี้ การชนไเก้ยังเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่าง คนในชุมชน รวมทั้งเป็นความสนุกสนานบันเทิงของคนกลุ่มหนึ่ง ส่วน การเล่นการพนันชนไก่นั้นเป็นของธรรมดา โดยเป็นเพียงการสร้าง ความ ตื่นเต้นเร้าใจเท่านั้น

วิถีไก่ชน

การชนไก่เป็นกิจกรรมที่ปรากฏในทุกส่วนของโลก เฉพาะใน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีการชนไก่ทั้งในไทย ลาว พม่า อินโดนีเซีย เวียดนาม กัมพูชา และฟิลิปปินส์

มีการสันนิษฐานว่ามนุษย์สังเกตเห็นพฤติกรรมของไก่ป่าตัวผู้ที่

ต่อสู้กันเพื่อปกป้องอาณาเขตและเพื่อแย่งชิงตัวเมีย มนุษย์จึงนำไก่ป่ามาเลี้ยง และนำมาต่อสู้กันเพื่อความสนุกสนานบันเทิง

ผู้ที่ศึกษาการพัฒนาจากไก่ป่าเป็นไก่บ้านและไก่ชน อธิบายว่าพื้นฐานของการชนไก่ก็คือคน เนื่องจากก่อนการนำไก่เข้าสู่สังเวียน ผู้เลี้ยงคือผู้ที่คัดสรรไก่ที่นำมาเลี้ยง และรับผิดชอบการฝึกฝนเลี้ยงดู นอกจากรู้จักนิสัยและเชิงชนของไก่แล้ว ผู้เลี้ยงยังต้องมีความเชี่ยวชาญในการสังเกตลักษณะของไก่ฝ่ายตรงข้าม เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับไก่ของตน ซึ่งสิ่งนี้เป็นปัจจัยสำคัญของการแพ้-ชนะ

ในสังคมเกษตรกรรมของไทย การชนไก่เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชุมชน มันเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงหลังการเก็บเกี่ยว เพื่อเป็นการพักผ่อนหย่อนใจและเป็นพื้นที่ในการพบปะสังสรรค์ ในเวลาต่อมา เมื่อการชนไก่เป็นมากกว่าการละเล่น โดยมีการพนันเข้ามาเกี่ยวข้อง การละเล่นพื้นบ้านชนิดนี้จึงต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ หลังจากมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478

ในประเทศไทย การเลี้ยงไก่ชนนั้นแพร่หลายในแถบภาคเหนือ เนื่องจากนโยบายของนักการเมือง ซึ่งมีภูมิหลังเกี่ยวข้องกับการพนัน

จากคำบอกเล่าของนักเลงไก่ชนในจังหวัดลำพูน การส่งเสริมการเลี้ยงไก่ชนเกิดขึ้นเมื่อประมาณ 10 ปีที่แล้ว ในฐานะสินค้าชนิดหนึ่งของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยสามารถเพิ่มมูลค่าของไก่ได้นับร้อยเท่า ไก่ชนจึงเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่มีอนาคต เมื่อบวกรวมกับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่น นักดนตรีที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ และนักธุรกิจวงการไก่ชนจึงคึกคักมากขึ้น

การชนไก่นิยมจัดในฤดูร้อน โดยมีสังเวียนหรือ “บ่อนชนไก่” กระจายอยู่ทั่วประเทศ ซึ่งมีทั้งบ่อนที่ได้รับอนุญาต (บ่อนถูกกฎหมาย) และบ่อนที่ไม่ได้รับอนุญาต (บ่อนเถื่อน) สำหรับจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูน พบว่ามีบ่อนชนไก่ทั้งหมด 38 แห่ง (เป็นบ่อนถูกกฎหมาย

11 แห่ง) และ 28 แห่ง (เป็นบ่อนถูกกฎหมาย 18 แห่ง) ตามลำดับ

เมื่อการชนไก่เป็นการพนันที่ถูกกฎหมาย (ในบ่อนที่ได้รับอนุญาต) ไก่ชนซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นนักสู้ จึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญของการเล่นการพนันในยุคปัจจุบัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ไก่ชนถูกทำให้เป็นอุปกรณ์ (ที่มีชีวิต) สำหรับการเล่นการพนันในยุคปัจจุบัน

เมื่อเข้าสู่ยุคการพนันเต็มตัว ไก่ที่จะเป็นไก่ชนจึงต้องมีทั้งความเก่งและความงาม ดังนั้น การคัดเลือกไก่ชนจึงต้องพิถีพิถันเป็นพิเศษ ซึ่งลักษณะของไก่ที่เหมาะสมจะเป็นไก่ชน ก็มาจากภูมิปัญญาและประสบการณ์ที่สั่งสมและสืบทอดต่อกันมา

ลักษณะเด่นของไก่ที่จะเป็นไก่ชน มีดังนี้

- กระดูกใหญ่ ไก่ที่มีกระดูกใหญ่ เป็นไก่ที่แข็งแรงและมีน้ำอดน้ำทน การมีโครงกระดูกที่ใหญ่ ก็เหมือนกับมีปอดขนาดใหญ่ ทำให้มีลมหายใจผ่านเข้า-ออกได้มาก จึงไม่เหนื่อยง่าย

- หน้าอกใหญ่ ไก่ที่หน้าอกมีรูปร่างคล้ายหัวใจหรือใบโพธิ์ และมีกระดูกหน้าอกที่แข็งแรงและยาว เป็นไก่ที่ทรงพลัง สามารถต้านแรงปะทะจากคู่ต่อสู้ได้ดี

- นิ้วและอุ้งเท้า ไก่ตัวใดมีนิ้วก้อยตีบหรือเอนเข้าหานิ้วกลางมาก ไก่ตัวนั้นจะยืนไม่มั่นคง เพราะนิ้วก้อยไม่ได้รับน้ำหนักขณะที่ปะทะกับคู่ต่อสู้ ไก่ที่มีนิ้วสั้นและโต หรือมีนิ้วก้อยสั้นแต่ใหญ่ เวลายืนแข่งทางออก เด่นดี หลักดี ถือว่าเป็นไก่ที่มีกำลัง กระโดดได้ดี เป็นไก่ที่ตีได้หนักหน่วงรุนแรง ไก่ที่อุ้งเท้าแพบ จะรับน้ำหนักตัวได้ดีเวลาเคลื่อนไหว เพราะนิ้วเท้าสัมผัสกับพื้นตลอด การยืน เดิน และวิ่ง จึงทำได้ดี

ในความเป็นจริง ไม่มีไก่ตัวใดที่มีคุณลักษณะเด่นครบถ้วน ไก่ชนส่วนใหญ่จะมีลักษณะดีและไม่ดีคละเคล้ากัน

บ่อนชนไก่: โครงสร้างและการจัดความสัมพันธ์

องค์ประกอบของการพนันชนไก่ประกอบด้วย บ่อนชนไก่ ชุมชนไก่ (เจ้าของไก่) คนเล่นการพนัน (เจ้าของบ่อน เจ้าของชุมชน มีอน้ำ เจ้าของไก่ ชุมชน) และผู้ชม ในบรรดาองค์ประกอบทั้งหมด บ่อนชนไก่มีบทบาทสำคัญ ในฐานะเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ของส่วนต่างๆ โดยทุกองค์ประกอบ มีบทบาทหน้าที่ชัดเจน และมีกฎกติกา ข้อบังคับ หรือธรรมเนียมปฏิบัติ ที่ได้รับการยอมรับ

การพนันชนไก่ไม่มีเจ้ามือรับแทง และบ่อนชนไก่มีหน้าที่จัดการ ชนไก่และอำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่เข้าบ่อนเท่านั้น โดยไม่เกี่ยวข้อง กับการเล่นการพนัน

ในปัจจุบัน บ่อนชนไก่ไม่เพียงทำหน้าที่จัดให้มีการชนไก่ แต่ยังเป็นสถานที่ที่สามารถเล่นการพนันได้โดยถูกกฎหมาย ภายใต้พระราช- บัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 และระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วย การพนันชนไก่และกีดปลา พ.ศ. 2552

พัฒนาการของบ่อนชนไก่ในสังคมภาคเหนือตอนบน

บ่อนชนไก่ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในอำเภอรอบนอกตัวเมืองเชียงใหม่ และลำพูน ซึ่งเป็นผลโดยตรงของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและ สังคมในพื้นที่ อันส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรม ประเพณีของผู้คน การชนไก่ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชุมชนมาตั้งแต่อดีต ก็เป็นกิจกรรมหนึ่งที่แปรเปลี่ยนรูปแบบ จุดประสงค์ และเนื้อหาสาระ เพื่อ ตอบสนองสังคมทุนนิยม-บริโภคนิยม

การชนไก่ในวิถีชุมชนเกษตรกรรม

การชนไก่มีความสัมพันธ์กับวิถีชุมชนเกษตรกรรม โดยหลังจากการเก็บเกี่ยว ประมาณเดือนมกราคมของทุกปี จะมีการชนไก่เพื่อสร้างความสนุกสนานภายในชุมชน เรียกกันว่า “ชนกินตัว” ซึ่งหมายความว่าเมื่อไก่ตัวใดแพ้ก็จะถูกทำเป็นอาหาร และนำไปแบ่งปันกัน

การชนไก่ในลักษณะดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นทั้งภายในชุมชนและระหว่างชุมชน ซึ่งนอกจากเป็นการสร้างความบันเทิง การชนไก่ยังเป็นการกระชับความสัมพันธ์ทางสังคมให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น หรือเป็นการใช้โอกาสนี้ทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท การชนไก่จึงเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในหมู่บ้านและต่างหมู่บ้าน นอกจากนี้ การชนไก่ยังเป็นโอกาสของการจับกลุ่มสนทนาแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการคัดเลือกพันธุ์ไก่ การเลี้ยงดู สมุนไพรรักษาโรคไก่ การฝึกซ้อมไก่ รวมถึงการแลกเปลี่ยนไก่

สมัยก่อน ไก่ชนไม่ใช่เรื่องของความสนใจส่วนบุคคล แต่เป็นเรื่องของชุมชนย่านถิ่น ทำให้ชุมชนย่านถิ่นมีชื่อเสียงในฐานะที่มีไก่ชนพันธุ์ดี

วิถีไก่ชนในบ่อนชนไก่

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในภาคเหนือตอนบน จากวิถีเกษตรกรรมเพื่อยังชีพ สู่เกษตรกรรมแผนใหม่ที่ขึ้นอยู่กับกลไกตลาด เน้นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการ ซึ่งมีจังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลาง พร้อมกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาการเลี้ยงไก่ชน รวมทั้งการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ชนเป็นสัตว์เศรษฐกิจ นับตั้งแต่ช่วงหลังปี 2540 เป็นต้นมา ส่งผลโดยตรงต่อการเพิ่มขึ้นของบ่อนชนไก่ ทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย

นอกจากเกษตรกร แรงงานรับจ้างก็เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่เข้าบ่อนชนไก่ การขยายเมืองเข้าสู่พื้นที่ชนบท การกว้านซื้อที่ดิน การขยายถนนเพื่อเปิดเส้นทางการท่องเที่ยวแถบอำเภอสันกำแพง ซึ่งเป็นแหล่งสินค้าหัตถกรรม และที่สำคัญก็คือการท่องเที่ยวและการบริการได้กระตุ้นให้เกิดกิจกรรมต่อเนื่อง เช่น ธุรกิจโรงแรม รีสอร์ท ร้านอาหาร การผลิตและจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมและของที่ระลึก ทำให้แรงงานจากภาคเกษตรกรรมมุ่งหน้าเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

นอกจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจจะส่งผลให้มีความต้องการแรงงานมากขึ้น ยังส่งผลต่อการจัดสรรและการใช้ประโยชน์จากที่ดินเพื่อการเพาะปลูก เมื่อเศรษฐกิจขยายตัว แต่รัฐไม่ได้ควบคุมการใช้ที่ดิน โดยปล่อยให้มีการใช้ประโยชน์จากที่ดินอย่างเสรี ทำให้ผู้คนละทิ้งอาชีพเกษตรกรรม

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน แรงงาน และรายได้ที่มากขึ้น ในพื้นที่แถบชานเมืองเชียงใหม่และลำพูน ส่งผลต่อวิถีการชนไก่ กล่าวคือจากการละเล่นเพื่อความสนุกสนาน กลายเป็นการชนไก่เพื่อการพนัน ขณะเดียวกันก็มีบ่อนชนไก่เกิดขึ้นมากในแถบนี้ จากการที่ชาวนาชาวสวนกลายเป็นแรงงานรับจ้าง

จากกิจกรรมที่จัดขึ้นในช่วงหลังการเก็บเกี่ยว การชนไก่ก็เปลี่ยนเป็นกิจกรรมในวันหยุด การเกิดขึ้นของบ่อนชนไก่ในระยะนี้จึงสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวบ้านซึ่งกลายเป็นแรงงานรับจ้าง โดยบ่อนชนไก่จะได้รับอนุญาตให้เปิดเฉพาะวันเสาร์หรือวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นวันหยุดงานของแรงงานรับจ้าง

ภายใต้พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 ที่ให้อำนาจผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้อนุญาตการตั้งบ่อนชนไก่ในพื้นที่ ประกอบกับนโยบายส่งเสริมการเลี้ยงไก่ชนเป็นสัตว์เศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการเพิ่มมูลค่าของไก่ชน ในฐานะที่เป็นภูมิปัญญาความรู้ที่อยู่คู่กับชุมชน ชาวบ้านบาง

ส่วนจึงอาศัยนโยบายของรัฐเป็นโอกาส โดยยื่นเอกสารขอตั้งบ่อนชนไก่ ทำให้เกิดบ่อนชนไก่ขึ้นเป็นจำนวนมาก

แต่เดิม การชนไก่จะถูกควบคุมโดยชุมชน กล่าวคือ ผู้ที่จะชนไก่ต้องได้รับอนุญาตจากผู้ใหญ่บ้าน และการชนไกก็นี่มีเวลาและสถานที่แน่นอน แต่เมื่อมีบ่อนชนไก่ ทำให้การชนไก่ถูกแยกออกจากการควบคุมของชุมชน เนื่องจากการตั้งบ่อนชนไก่ไม่ต้องขออนุญาตจากชุมชน เจ้าของบ่อนจึงอาจเป็นคนต่างถิ่น และชุมชนก็ไม่สามารถตรวจสอบหรือดูแลบ่อนได้ ซึ่งตามพระราชบัญญัติการพนัน การควบคุมดูแลบ่อนชนไก่นั้นเป็นอำนาจของตำรวจ

บ่อนชนไก่ได้รับความนิยมจากชาวบ้านมากขึ้น เพราะเป็นแหล่งที่เล่นการพนันได้โดยไม่ต้องกังวลว่าจะถูกตำรวจจับ นอกจากนี้ บ่อนชนไเก้ยังช่วยส่งเสริมให้มีการเลี้ยงไก่ชนมากขึ้น เพราะบ่อนชนไก่แต่ละแห่งแข่งขันกันนำไก่ชนมาเปรียบ ซึ่งจะช่วยให้คนเข้าบ่อน อันหมายถึงบ่อนก็จะมีรายได้มากขึ้น

ธุรกิจการพนันชนไก่

ในยุคนี้ การส่งเสริมการเลี้ยงไก่ชนและการชนไก่มีความคึกคักเป็นอย่างยิ่ง มีการตั้งกลุ่มและชมรมต่างๆ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นขึ้นไป จนถึงระดับชาติ จากการเข้ามาของนักธุรกิจ นักดนตรีชั้นนำ ดารา นักแสดง และนักการเมือง ทำให้วงการไก่ชนมีพื้นที่ในสังคม

ต่อมา เมื่อมีการระบาดของไข้หวัดนกในปี 2547 จึงมีการสั่งปิดบ่อนชนไก่ และมีการกำจัดสัตว์ปีกในรัศมี 5 กิโลเมตรจากจุดที่มีการระบาด อีกทั้งมีการเสนอให้เลี้ยงไก่ชนในระบบฟาร์มแบบปิด เช่นเดียวกับการเลี้ยงไก่ไข่และไก่เนื้อ มาตรการดังกล่าวของรัฐบาลมุ่งปกป้องกลุ่มธุรกิจส่งออกเนื้อไก่ และส่งผลกระทบโดยตรงต่อการเลี้ยงไก่ชน

ในเวลาต่อมา หลังจากวิกฤตไข้หวัดนก จึงมีการแก้ไขกฎระเบียบการขออนุญาตเปิดบ่อนให้มีความเข้มงวดมากขึ้น เช่น มีการตั้งกรรมการตรวจสอบสถานที่ที่ขออนุญาตเปิดบ่อน ซึ่งประกอบด้วยกรรมการ 7 ฝ่าย มีนายอำเภอเป็นประธาน และมีปลัดอำเภอเป็นผู้ตรวจสอบและควบคุมการระบาดของเชื้อโรคอย่างเข้มงวด และกำหนดให้บ่อนต้องปรับปรุงสถานที่ให้สะอาด มีอ่างล้างเท้าด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรค ที่สำคัญคือบ่อนที่ได้รับอนุญาตให้เปิดได้ในยุคนี้ มีระบบการจัดการแบบธุรกิจการพนัน โดยเจ้าของบ่อนเป็นนักธุรกิจ บ่อนบางแห่งในอำเภอ ดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอเมืองลำพูน มีนักธุรกิจมารับช่วงดำเนินกิจการแทนเจ้าของบ่อน โดยจ่ายค่าเช่าเป็นรายเดือน และบ่อนส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับข้าราชการ นักธุรกิจ นักการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ หรือไม่ก็เป็นของนักการเมืองโดยตรง รวมถึงเจ้าของบ่อนบางรายก็ผันตัวเป็นนักการเมืองในภายหลัง

ขณะเดียวกัน ที่ตั้งของบ่อนก็อยู่ในจุดที่มีการคมนาคมขนส่งสะดวก เพื่อให้คนพนันจากต่างจังหวัดเดินทางมาเล่นการพนันมากขึ้น ในกรณีจังหวัดลำพูน บ่อนชนไก่มีอยู่หนาแน่นในอำเภอเมืองลำพูน และมีบ่อนชื่อดังอยู่ใกล้กับนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ

การขยายตัวของอุตสาหกรรมในภาคเหนือนั้นสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงการผลิตในภาคการเกษตร ชาวนาในจังหวัดเชียงใหม่ และลำพูนหันไปปลูกลำไยแทนการทำนามากขึ้น การปลูกลำไยต้องการแรงงานน้อย และใช้แรงงานในช่วงเวลาสั้นกว่าการทำนา ทำให้มีแรงงานในจังหวัดลำพูนและเชียงใหม่เพียงพอสำหรับภาคอุตสาหกรรม ชาวบ้านในหมู่บ้านที่อยู่รอบนิคมฯ ขายที่ดินไปเกือบหมด เหลือเพียงที่ดินสำหรับอยู่อาศัย ขณะเดียวกัน คนหนุ่มสาวก็หันไปทำงานในนิคมฯ มากขึ้น

การเลียนแบบวิถีชีวิตและค่านิยมแบบคนเมือง โดยการใช้เวลาในช่วงวันหยุดไปกับการพักผ่อน บ่อนชนไก่ที่ตั้งอยู่รอบนิคมอุตสาหกรรมจึงเป็นสถานที่หนึ่งที่คนงานใช้เป็นแหล่งพักผ่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนงานชาย คนงานในนิคมฯ ส่วนหนึ่งมาจากต่างจังหวัด เมื่อถึงวันหยุดก็จะเข้าบ่อน ดังนั้น บ่อนชื่อดังในเชียงใหม่และลำพูนจึงปรับเวลาชนไก่ให้ตรงกับวันหยุดของคนงาน เพื่อเอื้อให้คนงานและนักพนันจากต่างถิ่นมาเล่นการพนันได้สะดวก โดยเวลาชนไก่จะเริ่มตั้งแต่หัวค่ำจนถึงตีสามของวันต่อมา

การที่คนงานเป็นกลุ่มลูกค้าที่สำคัญของบ่อน ส่วนหนึ่งเป็นเพราะคนงานมีรายได้ประจำ และมีประสบการณ์การเล่นพนันไก่ชนน้อย จึงมักกล้าได้กล้าเสีย ไม่รอบคอบ ทำให้ตกเป็นเหยื่อของบรรดาเซียนและเจ้าของบ่อน นอกจากนี้ บ่อนชนไเกยังใช้กลยุทธ์ด้านการตลาด เช่น มีการลดแลกแจกแถมสำหรับคู่ไก่ที่มีเงินเดิมพัน 220,000 บาทขึ้นไป มีการบันทึกภาพการชนไก่แจกให้กับเจ้าของไก่ หรือเผยแพร่คู่ชนที่ดุเดือดผ่านเว็บไซต์ เพื่อดึงดูดเจ้าของไก่ที่ต้องการวางเงินเดิมพันสูงๆ อันหมายถึง “ค่าน้ำ” (ร้อยละ 10 ของเงินเดิมพัน) ที่มากขึ้น

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้วิถีชีวิตแบบชุมชนชนบทเปลี่ยนเป็นวิถีชีวิตแบบชุมชนเมือง การชนไก่ซึ่งอิงอยู่กับวิถีเกษตรกรรมก็เปลี่ยนเป็นการพนันชนไก่ มีบ่อนชนไก่เกิดขึ้นในชุมชน และมีการชนไก่ตลอดทั้งปี ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตแบบเมือง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงไม่ได้ทำให้การชนไก่หมดไป แต่นำมาสู่ธุรกิจการพนันที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับนักธุรกิจ นักการเมือง และข้าราชการบางส่วน ซึ่งตักตวงผลประโยชน์จากการชนไก่ รวมถึงจัดการและควบคุมบ่อนชนไก่โดยตรง

ในปัจจุบัน การเลี้ยงไก่ชนเป็นที่แพร่หลายในหมู่ประชาชน ทั้งเลี้ยงไว้เพื่อปรับปรุงพันธุ์ไก่เนื้อ เพราะไก่ชนมีรูปร่างใหญ่กว่าไก่ทั่วไป เลี้ยงไว้เพื่อนำไปชนในบ่อนชนไก่ หรือเลี้ยงไว้เพื่อนำไปขาย

การเลี้ยงไก่ชนในปัจจุบันมี 3 รูปแบบ ดังนี้

- เลี้ยงแบบชาวบ้าน เป็นการเลี้ยงแบบปล่อยตามธรรมชาติ ไก่ที่เลี้ยงมีทั้งไก่ชนและไก่เนื้อ จากนั้นจึงสังเกตไก่ที่จะนำมาเลี้ยงเป็นไก่ชน การเลี้ยงไก่ชนของชาวบ้านมีแรงจูงใจมาจากความรักความชอบ ในลักษณะรูปร่างและนิสัยจิตใจรักการต่อสู้ของไก่ชน หรือได้คลุกคลีกับไก่ชนมาตั้งแต่เด็ก

- เลี้ยงแบบซุ้ม ซุ้มไก่เป็นสถานที่เลี้ยงไก่ชนเพื่อการพนัน โดยเฉพาะ มีการจัดการอย่างเป็นระบบ และมีทีมงานคอยดูแลและฝึกซ้อมไก่ โดยทั่วไป เจ้าของไก่จะเป็นเจ้าของซุ้ม และเป็นผู้เสาะหาไก่ชนด้วยตัวเอง หรือมีทีมงานเป็น “แมวมอง” ไก่ชนตามบ่อนหรือที่เลี้ยงตามหมู่บ้าน

- เลี้ยงแบบฟาร์ม จุดมุ่งหมายของการเลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์ม คือการทำธุรกิจซื้อ-ขายไก่ชน มูลค่าหรือราคาของไก่ชนนั้นขึ้นอยู่กับประวัติการชนในสังเวียน ถ้าชนชนะในบ่อนดังมีชื่อเสียง ไก่ชนตัวนั้นก็จะมีราคาแพงขึ้น มีคนอยากได้ไปเป็นพ่อพันธุ์ เจ้าของฟาร์มจึงต้องแสวงหาไก่ชนตามบ่อนหรือซุ้มมาเพาะพันธุ์ ไก่ชนที่เป็นพ่อพันธุ์มักเป็นไก่ที่ปลดระวาง คือไก่ที่ชนในสังเวียนมาได้ 3 ปี หรือเป็นไก่เก่งที่พิการจากการชน ไม่สามารถชนในสังเวียนต่อไปได้ เจ้าของไก่จึงเลี้ยงไว้ขยายพันธุ์ หรือขายให้กับเจ้าของฟาร์ม

ลักษณะและความสัมพันธ์ของบ่อนชนไก่

บ่อนชนไก่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ของการชนไก่ ขณะเดียวกันก็เปลี่ยนแปลงไปตามความสัมพันธ์กับบุคคล ความสามารถของไก่ และจำนวนคนดู-คนเล่นการพนัน ดังนั้น บ่อนชนไก่จึงมีความหลากหลายตามสภาพของแต่ละท้องถิ่น

ตารางที่ 1 ลักษณะของบ่อนชนไก่แต่ละประเภท

	บ่อนป่า	บ่อนบ้าน	บ่อนเมือง
สถานภาพ ตามกฎหมาย	เถื่อน (ไม่ขออนุญาต)	มีทั้งขอและไม่ขออนุญาต	ขออนุญาต
เจ้าของ บ่อน	ชาวบ้าน	ชาวบ้านนัก ธุรกิจ มีนักการเมือง หนุนหลัง	นักธุรกิจ นักการเมือง
นักพนัน	ชาวบ้าน	ชาวบ้าน ส่วนใหญ่ เป็นนักพนัน มือสมัครเล่น	ส่วนใหญ่เป็น นักพนันมืออาชีพ กระเป๋านัก มีทั้งเจ้าถิ่นและ ที่มาจากต่างอำเภอ ต่างจังหวัด และต่างภาค

	บ่อนป่า	บ่อนบ้าน	บ่อนเมือง
เจ้าของไก่อ	ชาวบ้าน	ชาวบ้านชุ่มไก่อ ในท้องถิ่น	ชุ่มใหญ่ชุ่มดัง ทั้งเจ้าถิ่นและ ต่างจังหวัด
เงินพนัน	หลักสิบ	หลักร้อย	หลักพันขึ้นไป
ที่ตั้ง	ตามบ้านร่มไม้ เป็นสังเวียน ชั่วคราว ไม่มีที่นั่ง	อยู่ในชุมชน มีอิ้วจันทร์ รอบสังเวียน	อยู่ในเมือง มีอิ้วจันทร์ รอบสังเวียน บางแห่ง เป็นห้องปรับอากาศ

บ่อนป่า

ในสภาพชุมชนบ้านป่าที่วิถีชีวิตผูกพันกับธรรมชาติ ทำน่าน้ำฟ้า
ทำไร่ทำสวนเพื่อการบริโภค และผู้คนในชุมชนมีความเชื่อเป็นแนวทาง
ในการดำเนินชีวิตร่วมกัน การชนไก่อนั้นเป็นไปเพื่อความสนุกสนาน
บันเทิง โดยมักจะจัดขึ้นในช่วงหลังการเกี่ยวข้าวและในประเพณีปีใหม่

ในเวลาต่อมา เมื่อการชนไก่อภายในชุมชนพัฒนาเป็นบ่อนการ
พนัน และตำรวจเริ่มควบคุมการชนไก่อ บ่อนแบบง่าย ๆ ในสภาพแวดล้อม
ที่เป็นบ้านป่า จึงถูกเรียกว่า “บ่อนป่า” บางครั้งก็ถูกเรียกว่า “บ่อนวัง” ซึ่ง
หมายถึงการที่ต้องเตรียมวังหนีตำรวจ เนื่องจากไม่ได้ขออนุญาตเปิด
บ่อนอย่างถูกต้อง

ลักษณะของบ่อนป่าแห่งหนึ่งในตำบลตะเคียนปม อำเภอบึง

ทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน บ่อนจะอยู่ในบริเวณบ้านพัก ไม่มีที่นั่งสำหรับ
ผู้ชม เพราะเป็นบ่อนขนาดเล็ก สังเวียนชนไก่ไปด้วยฝ้ายาง พื้นเป็นดิน
อัดแน่น มีคนเข้าบ่อนประมาณ 20 คน ไก่ที่นำมาชนเป็นไก่ที่ชาวบ้าน
เลี้ยง ปกติบ่อนจะเปิดวันอาทิตย์ช่วงบ่าย หลังจากการถ่ายทอดสดการ
ชกมวยทางโทรทัศน์ โดยบางครั้งเจ้าของไก่ชนจะโทรศัพท์มาหาเจ้าของ
บ่อนเพื่อนัดหมายเวลาชนไก่

นอกจากการสร้างความบันเทิงให้กับคนที่มีเงินน้อย บ่อนปายัง
เน้นการคัดไก่ชนเพื่อนำไปเข้าบ่อนที่ใหญ่กว่า โดยบ่อนปายังตั้งอยู่ใน
ละแวกเดียวกันกับบ่อนขนาดใหญ่

ส่วนวงเงินเดิมพันของบ่อนปายังอยู่ระหว่าง 220-5,500 บาท
ขณะที่กติการวมจะไม่จำกัดยกหรือน้ำหนักของไก่ ขึ้นอยู่กับข้อตกลง
ระหว่างเจ้าของไก่ แต่กติกาบางอย่างก็อิงอยู่กับบ่อนขนาดใหญ่ ส่วน
การเล่นการพนันส่วนใหญ่เล่นด้วยเงินหลักสิบ

บ่อนป่าแทบทั้งหมดไม่ได้ขออนุญาต ด้วยเหตุผลว่าการตั้งบ่อน
ไม่ได้มุ่งหวังในเชิงธุรกิจ จึงไม่คุ้มที่จะขออนุญาต อย่างไรก็ตาม การจะ
ตั้งบ่อน ก็จำเป็นต้องทำข้อตกลงกับตำรวจในพื้นที่ และต้องจ่ายส่วยเพื่อ
ไม่ให้ถูกจับ

บ่อนบ้าน

บ่อนบ้านเกิดขึ้นในระยะเปลี่ยนผ่านของชุมชน เมื่อรายได้
ส่วนใหญ่ของคนในชุมชนมาจากนอกภาคเกษตรกรรม การชนไก่จึง
เปลี่ยนแปลงไปตามวิถีชีวิตของคนในชุมชน ขณะเดียวกันก็มีหน่วยงาน
ของรัฐเป็นผู้ควบคุมการตั้งบ่อน ภายใต้ พ.ร.บ.การพนัน พ.ศ. 2478

บ่อนบ้านที่ทำการศึกษา ตั้งขึ้นเมื่อปี 2535 มีเนื้อที่ประมาณ 1 ไร่

ต่อมาถูกปิดเมื่อปี 2547 จากการระบาดของไข้หวัดนก และเปิดอีกครั้งเมื่อปี 2552 การเปิดบ่อนอีกครั้งเนื่องจากการปรึกษาหารือกันระหว่างประธานอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) ประธานแม่บ้าน พ้อหลวง อดีตกำนัน และสมาชิกสภาเทศบาล โดยในขณะนั้นมีการอนุญาตให้บ่อนที่ถูกปิดในช่วงที่มีการระบาดของไข้หวัดนก เปิดดำเนินการต่อได้ จึงมีการพิจารณาอาคารสถานที่ของบ่อนแห่งนี้ ซึ่งปรากฏว่ายังสามารถใช้การได้ อีกทั้งมีชาวบ้านที่มีความสามารถในการบริหารจัดการบ่อนชนไก่ ประกอบกับต้องการใช้บ่อนชนไก่เป็นแหล่งกระจายรายได้ให้กับคนในชุมชน จึงมีมติให้เปิดบ่อนอีกครั้ง โดยซื้อใบอนุญาตราคา 180,000 บาท จากอดีตเจ้าของบ่อนคนหนึ่ง

สำหรับวงเงินเดิมพันของบ่อนบ้านจะอยู่ระหว่าง 1,100-55,000 บาท สาเหตุที่ช่วงวงเงินเดิมพันห่างกันมาก เป็นเพราะบ่อนชนไก่บางแห่งมีสังเวียนชนไก่ 3 สังเวียน ซึ่งมีสังเวียนหลักอยู่ 1 สังเวียนสำหรับคู่ไก่ที่วางเงินเดิมพัน 11,000 บาทขึ้นไป ส่วนอีก 2 สังเวียนติดป้ายไว้ว่า “สนามทดลองไก่” สำหรับรองรับคู่ไก่ที่วางเงินเดิมพันในระดับหลักพัน ขณะที่บ่อนชนไก่บางแห่งมีสังเวียนชนไก่ถึง 5 สังเวียน เพื่อให้เพียงพอกับจำนวนไก่ที่นำมาชน ซึ่งทำให้บ่อนแห่งนั้นจัดการชนไก่ได้หลายคู่พร้อมกัน อันหมายถึงรายได้ที่มากขึ้นตามไปด้วย

ในด้านการจัดการพื้นที่ภายนอกบ่อน จะใช้เป็นที่จอดรถ 2 จุด โดยคิดค่าจอดรถจักรยานยนต์คันละ 10 บาท ส่วนรถยนต์คันละ 20 บาท ซึ่งค่าจอดรถนี้ไม่ได้เป็นรายได้เข้าบ่อน แต่จะเป็นรายได้ของเจ้าของที่ที่อยู่ติดกับบ่อน ส่วนบริเวณรอบนอกติดกับบ่อนชนไก่อีกด้านจะมีร้านขายอาหารและเครื่องดื่มเปิดขายตั้งแต่เที่ยงวันจนกระทั่งประมาณเที่ยงคืน ขึ้นอยู่กับจำนวนคู่ไก่ชนและจำนวนยกที่ไก่แต่ละคู่ชนกัน โดยทั่วไปไก่แต่ละคู่จะชนกัน 3 ยก ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง กล่าวคือ ไก่จะชนกัน 20 นาที พักให้น้ำ 20 นาที ซึ่งเท่ากับ 1 ยก บวกกับเวลาเรียกไก่

เข้าสังเวียน ดังนั้น ถ้ามีคู่วัวเข้าชนมาก ก็จะจัดชนพร้อมกันทุกสังเวียน วกที่นำมาชนส่วนใหญ่อยู่แถวอำเภอสันกำแพงและอำเภอแม่ออน โดยเลี้ยงแบบชาวบ้าน มีบ้างที่เลี้ยงแบบซุ่ม

บริเวณรอบบ่อนมีการจัดซุ่มเพื่อเป็นที่พักวัว โดยบ่อนจะให้ บริการไฟฟ้า เต้าไฟ และกระเบื้องโลหะให้ความร้อน นอกจากนี้ การจัด ซุ่มยังช่วยอำนวยความสะดวกด้านการลงทะเบียนวัว ซึ่งเป็นมาตรการ หนึ่งของการควบคุมใช้หัวदनก

เนื่องจากบ่อนแห่งนี้ตั้งอยู่ในท้องถิ่นที่มีเครือข่ายความสัมพันธ์ ระหว่างคนในชุมชนมาช้านาน คนที่เข้ามาในบ่อนชนวัวจึงรู้จักคุ้นเคยกัน ทั้งเจ้าของบ่อน เจ้าของวัว คนดู คนเล่นพนัน บ่อนจึงกลายเป็นส่วนหนึ่ง ของชุมชน ส่วนคนที่มาเล่นการพนันนั้นส่วนใหญ่เป็นมือสมัครเล่น การ พนันต่อรองจะอยู่ที่หลักร้อย แต่การชนวัวแต่ละคู่จะมีการต่อรองกันหลาย ครั้งและกับหลายคน แม้ว่าจะต่อรองกันในหลักร้อย แต่เมื่อนำมารวมกัน ก็มีเงินหมุนเวียนจำนวนไม่น้อย

บ่อนบ้านส่วนใหญ่จะขออนุญาตถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อเป็น หลักประกันความปลอดภัยให้กับนักพนัน หรือไม่ก็เป็นบ่อนที่มีนักการ เมืองให้การหนุนหลัง ดังนั้น เจ้าของบ่อนจึงหลีกเลี่ยงที่จะต้องมีความ สัมพันธ์กับนักการเมือง นักธุรกิจ หรือข้าราชการ โดยจะต้องมีการกันเงิน จำนวนหนึ่งสำหรับใช้รักษาความสัมพันธ์กับคนเหล่านี้ เช่น การเลี้ยงส่ง หรือการเลี้ยงต้อนรับ

บ่อนเมือง

เป็นพัฒนาการของบ่อนชนวัวสู่ความทันสมัย หลังจากชุมชน เปลี่ยนแปลงกลายเป็นเมือง (Urbanization) บ่อนเมืองเป็นของนักธุรกิจ

ซึ่งทำธุรกิจการพนันโดยตรง และคนที่เข้าบ่อนก็เป็นนักพนันมืออาชีพ หรือ “เซียนพนัน” กระเป๋านัก

บ่อนเมืองเป็นบ่อนที่มีชื่อเสียง ได้รับการยอมรับจากผู้คนในวงการพนันไปชนว่าเป็นสถานที่สำหรับไต่ตังจากชุมใหญ่ มีวงเงินเดิมพัน 100,000 บาทขึ้นไป และต้อนรับไต่ตังจากต่างภาค รวมทั้งเป็นที่รวมของนักพนันมืออาชีพจากทั่วประเทศ

บ่อนเมืองมีอยู่ 2 แห่ง คือบ่อนชนไต่เกรดเอในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ และบ่อนชนไต่ที่อยู่ใกล้กับนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ ในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ทั้งสองแห่งเป็นบ่อนถูกกฎหมาย และเปิดให้ชนไต่ในวันเสาร์หรือวันอาทิตย์ เจ้าของบ่อนเป็นทั้งนักการเมืองท้องถิ่นและนักธุรกิจ วัตถุประสงค์ของบ่อนคือการทำธุรกิจการพนันโดยเฉพาะ และต้อนรับนักพนันกระเป๋านักเป็นหลัก

บ่อนชนไต่เกรดเอมีพื้นที่ประมาณ 1 ไร่ ตั้งอยู่หน้าโครงการบ้านจัดสรรแห่งหนึ่ง ซึ่งเจ้าของโครงการก็คือเจ้าของบ่อน บริเวณทางเข้าบ่อนมีจุดที่ให้ผู้ชมจุ่มเท้าในน้ำยาฆ่าเชื้อโรค ภายในบ่อนแบ่งเป็น 4 ส่วน คือส่วนสังเวียนชนไต่ ส่วนของที่พักและให้น้ำไต่ชน ส่วนของห้องประชาสัมพันธ์และลงทะเบียน และส่วนของโรงอาหาร

ส่วนสังเวียนชนไต่แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือสังเวียนชนไต่แบบเปิด เรียกว่า “สนามประลองไต่” และสังเวียนชนไต่แบบห้องปรับอากาศ เรียกว่า “บ่อนห้องแอร์” ซึ่งมีการเก็บค่าเข้าชม

สังเวียนชนไต่ภายนอกห้องปรับอากาศเป็นบ่อนปูนขอบสูงเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 3 เมตร ส่วนสังเวียนชนไต่แบบห้องปรับอากาศเป็นอาคารสูงสองชั้น มีบันไดขึ้นทางด้านข้าง อัฒจันทร์เป็นทรงกลม มีที่นั่ง 6 ชั้น โดย 2 ชั้นแรก เบาะที่นั่งเป็นสีส้ม ซึ่งอยู่ใกล้กับสังเวียน เป็นที่นั่งสำหรับแขกพิเศษหรือเซียนพนันมืออาชีพ ส่วนอีก 4 ชั้นที่เหลือ เบาะที่นั่งเป็นสีน้ำเงิน เป็นที่นั่งสำหรับนักพนันทั่วไป

สำหรับเขียนพินกระเป่าหนัก นอกจากคนในท้องถิ่น ก็มีคนที่เดินทางมาจากจังหวัดใกล้เคียง เช่น เชียงราย ลำปาง และแพร่ โดยมีทั้งมาเล่นการพนันโดยเฉพาะ และเดินทางมาพร้อมกับทีมงานจากซุ้มไก่ ทั้งนี้ เขียนพินส่วนใหญ่จะรู้จักคุ้นเคยกับเจ้าของบ่อน

สังเวียนชนไก่ในห้องปรับอากาศมีเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 6 เมตร บริเวณขอบบุด้วยพลาสติก ปูพื้นด้วยใยสังเคราะห์ และมีที่นั่งสำหรับคนดูแลไก่ชน หรือ “พีเลี้ยง”

เหนือสังเวียนมีสายโซ่ห้อยลงมาจากเพดานสำหรับคล้องอุปกรณ์ เช่น กระดาษชำระ ถึงใส่ขี้ไก่ ถึงใส่น้ำยาฆ่าเชื้อโรคสำหรับจุ่มเท้าไก่ก่อนชน และไมโครโฟน บริเวณผนังติดอัฒจันทร์ชั้นบนสุด มีจอภาพระบบดิจิตอลบอกเวลาการแข่งขันในแต่ละยก จำนวนยก และวงเงินเดิมพันของไก่ชนแต่ละคู่

สำหรับด้านนอกของสังเวียนปรับอากาศ บริเวณทางเดินเข้าบ่อน มีโต๊ะขายยาบำรุง อาหาร และอุปกรณ์ต่างๆ สำหรับไก่ชนตั้งอยู่สองฝั่งทางเดิน ก่อนถึงสังเวียนปรับอากาศจะเป็นห้องประชาสัมพันธ์และรับลงทะเบียนไก่ชนหลังจากทำการประกบคู่หรือเปรียบไก่ มีที่ชั่งน้ำหนักไก่ รวมทั้งเป็นที่วางเงินเดิมพันของทั้งสองฝ่าย ซึ่งบ่อนจะเก็บร้อยละ 10 ของวงเงินเดิมพัน นอกจากนี้ ฝ่ายประชาสัมพันธ์จะทำหน้าที่ประกาศรอบการชนไก่ เตรียมคู่ไก่ที่ขึ้นทะเบียนไว้คู่ถัดไป และประกาศผลแพ้-ชนะของการชนไก่แต่ละคู่ ถัดออกไปด้านข้างมีที่พักสำหรับทีมงานจากซุ้มไก่ที่นำไก่ชนมาจากที่ต่างๆ และเป็นพื้นที่ให้น้ำไก่หลังจากการชนแต่ละยก สำหรับโรงอาหารและพื้นที่ขายอาหารนั้นอยู่ด้านหลังของสังเวียนปรับอากาศ

กิจกรรมภายในบ่อนมีหลายอย่าง ในบางมุมจะพบเจ้าของไก่ชนกำลังเตรียมไก่ชนของตน และสำหรับไก่ที่ชนเสร็จแล้วหรืออยู่ระหว่างการพักยก เจ้าของหรือทีมงานประจำซุ้มก็จะทำการให้น้ำไก่ โดยการ

นวด ประคบร้อน ให้อาหารเสริม เอาเสลดออกจากลำคอไก่อ หรือดูแลรักษาบาดแผล

การชนไก่จะแบ่งเป็นรอบ โดยทำการชนไก่พร้อมกันทั้งสองสังเวียน คือสังเวียนในห้องปรับอากาศและสังเวียนนอกห้องปรับอากาศ มีการกำหนดวงเงินเดิมพันสำหรับสังเวียนในห้องปรับอากาศ โดยคู่ที่เป็นไก่ชนมีฝีมือหรือเป็นไก่เก่ง จะมีวงเงินเดิมพันตั้งแต่หลักหมื่นจนถึงหลักแสน ส่วนไก่ชนที่มีฝีมือรองลงไปและมีวงเงินเดิมพันน้อยกว่าหลักหมื่นจะชนในสนามประลองไก่ ซึ่งถือเป็นการซ้อมเพื่อเปรียบฝีมือ

นอกจากการวางเงินเดิมพันกับบ่อน ก็ยังมีการต่อรองระหว่างผู้ที่นำไก่มาชน รวมถึงระหว่างผู้ที่มาชมการชนไก่ ซึ่งการต่อรองนั้น แต่ละคนจะมีสมุดสำหรับบันทึกว่าตนต่อรองกับใครเป็นจำนวนเท่าใด และเมื่อรู้ผลแพ้-ชนะ ก็จะมีการจ่ายเงินระหว่างคนที่ต่อรองกัน

การชนไก่จะชนกัน 8 ยก แต่โดยทั่วไป การชนไก่ทั้งในสังเวียนนอกและในห้องปรับอากาศมักจะชนกันไม่ถึง 8 ยก โดยใช้เวลาเพียง 5-6 ยกก็จะรู้ผลแพ้-ชนะ ไก่ตัวที่แพ้จะวิ่งหนี กระโดดออกจากสังเวียน หรือถูกไก่ตัวที่แข็งแรงกว่ากดหัว ไล่ตี หรือหากเจ้าของไก่เห็นว่าไก่ของตนสู้ไม่ได้ และไม่ยากให้ไก่บาดเจ็บจนเกินไป หรือ “เสียไก่” ก็จะยอมแพ้ โดยการให้พี่เลี้ยงไปอุ้มไก่ของตนออกมาจากสังเวียน

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างบ่อนชนไก่

การดำรงอยู่ของบ่อนชนไก่ทั้งสามประเภท คือบ่อนเมือง บ่อนบ้าน และบ่อนป่า ต้องพึ่งพาอาศัยกันและกันทั้งทางตรงและทางอ้อม และพยายามลดความขัดแย้งด้านผลประโยชน์

การพึ่งพาอาศัยกันระหว่างบ่อนชนไก่มี 3 ลักษณะ ดังนี้

- การเลื่อนระดับชั้นของไก่ชน

ไก่ชนก็เหมือนกับนักมวยที่ต้องไต่เต้าจากเวทีงานวัดไปสู่เวทีระดับภูธร และเข้าสู่เวทีมวยระดับชาติ แต่ไก่ชนไม่เหมือนนักมวยตรงที่ไก่เป็นสัตว์ จึงไม่สามารถต่อรองกับคนได้ ไก่ชนแต่ละตัวจำเป็นต้องผ่านสังเวียนบ่อนป่า แล้วจึงเลื่อนขึ้นไปชนในบ่อนบ้านและบ่อนเมือง บ่อนเมืองจึงต้องอาศัยบ่อนป่าและบ่อนบ้านเป็นสังเวียนคัดสรรไก่เก่ง ไม่เช่นนั้นบ่อนเมืองก็จะมีไก่เก่งเข้าไปชน

ตามปกติ เจ้าของไก่ในพื้นที่หรือเจ้าของซุ้มไก่จะนำไก่ชนรุ่นใหม่เข้าประลองฝีมือ เรียกว่า “การจามไก่” เพื่อให้ไก่ชินกับเสียงตะโกนเชียร์ โดยมีการพนันขันต่อเล็กน้อย เมื่อไก่ชนชนะได้ 2 ครั้ง หรือเห็นว่าไก่มีชั้นเชิงหน่วยก้านดี มีอนาคต ก็จะมีคนมาติดต่อขอซื้อไก่เพื่อนำไปชนในบ่อนบ้าน ซึ่งในกรณีที่เจ้าของไก่มีเงินไม่มากพอที่จะนำไก่ไปชนในบ่อนบ้าน เจ้าของไกก็นำไปขาย แต่ในกรณีบ่อนป่าที่อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน ชาวบ้านไม่ยอมให้ขายไก่ โดยร่วมกันลงขันวางเงินเดิมพันไปชนที่บ่อนบ้านในอำเภอฝางซึ่งอยู่ใกล้เคียง ไก่ที่นำไปชนจึงเป็นเสมือนตัวแทนของชาวอำเภอทุ่งหัวช้าง

ด้วยระบบความสัมพันธ์ดังกล่าว ทำให้เกษตรกรที่เป็นเจ้าของไก่เก่งไม่สามารถรักษาไก่เก่งไว้กับตัวเองได้ โดยไก่เก่งจะตกไปอยู่ในมือเจ้าของซุ้มไก่อันดับใหญ่หรือนักพนันที่มีฐานะร่ำรวย

- เวลาเปิดบ่อน

แต่ละบ่อนจะเปิดคนละเวลา เพื่อจะได้ไม่เป็นการแย่งชิงลูกค้ากัน การชนไก่จึงเกิดขึ้นตลอดทั้งสัปดาห์ เช่น บ่อนเมืองซึ่งมีอยู่สองแห่งแห่งหนึ่งเปิดวันเสาร์ อีกแห่งหนึ่งเปิดวันอาทิตย์ ส่วนบ่อนบ้านจะเปิดวันธรรมดา ถึงแม้จะขัดกับระเบียบกระทรวงมหาดไทยที่ระบุว่าให้เปิดบ่อนชนไก่ได้เฉพาะวันเสาร์หรือวันอาทิตย์

- เครือข่ายเจ้าของบ่อน

เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เครือข่ายเจ้าของบ่อนเป็นการรวมตัวแบบหลวมๆ และมีเจ้าของบ่อนเมืองเป็นแม่ข่าย เนื่องจากมีความสัมพันธ์กับนักการเมืองตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ จึงมีอำนาจต่อรองกับภาครัฐเมื่อเกิดปัญหาขึ้นกับบ่อน เช่น มาตรการแก้ไขปัญหาค้าใช้วัตถุดิบ ซึ่งมีการระดมเงินทุนจากแต่ละบ่อน และส่งตัวแทนเข้าร่วมเจรจา เพื่อปรับเปลี่ยนมาตรการแก้ไขปัญหาค้าใช้วัตถุดิบกับบ่อนมากเกินไป

ส่วนวัน-เวลาเปิดบ่อนก็มีการต่อรองกับหน่วยงานราชการบางหน่วยไม่ให้เข้มงวดเกินไป โดยอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวหรือความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการ และมีการมอบสิ่งของเป็นการตอบแทน

การจัดการบ่อนชนไก่

การจัดการที่ดี จะช่วยให้บ่อนชนไก่ยืนหยัดอยู่ได้ และมีกำไรจากการดำเนินกิจการ รวมถึงได้รับความเชื่อถือ ดังนั้น การบริหารจัดการภายในบ่อนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

การจัดการบ่อนชนไก่นั้นมีทั้งสิ่งที่ควบคุมได้และควบคุมไม่ได้ สิ่งที่สามารถควบคุมได้ เช่น สถานที่ บรรยากาศ ที่นั่ง อาหาร การป้องกันไม่ให้มีการทำร้ายกันภายในบ่อน และการเชื่อมประสานให้ไก่ชนทุกตัวได้เข้าสังเวียน ส่วนสิ่งที่ควบคุมไม่ได้ เช่น ข้อบังคับตามกฎหมาย พฤติกรรม จ้องลของนักพนัน และการจำเป็นต้องมีผู้มีการมีคอกปกป้องคุ้มครอง

ทั้งนี้ กิจกรรมการชนไก่ต้องมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน รวมทั้งต้องมีการติดการรองรับ และหากเกิดปัญหาขึ้นในบ่อน เช่น มีคนไม่จ่ายเงินพนันหรือมีเงินไม่พอจ่าย มีการถกเถียงกันเมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเข้าใจผิดเกี่ยวกับอัตราต่อรองหรือจำนวนเงินพนัน โดยอาจมาจาก

การสื่อสารที่ผิดพลาดหรือมีเจตนาที่จะโกง หรือมีการวางยาไก่ เจ้าของบ่อนหรือทีมงานต้องเข้ามาจัดการ โดยการสอบสวนหาข้อเท็จจริง ซึ่งผู้กระทำความผิดจะถูกลงโทษทางสังคม เช่น ประกาศให้เสียหน้า หรือถูกห้ามไม่ให้เข้าบ่อน ส่วนการทำร้ายร่างกายภายในบ่อนจะพยายามไม่ให้เกิดขึ้นอย่างเด็ดขาด เพราะหากเรื่องไปถึงตำรวจ บ่อนอาจถูกปิดได้

ธุรกิจภายในบ่อนชนไก่

ในปัจจุบัน บ่อนชนไก่มีการอำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่เข้าบ่อน ไม่ว่าจะเป็นเข้าไปเล่นการพนันหรือไม่ก็ตาม การที่แต่ละคนต้องอยู่ภายในบ่อนเป็นเวลานาน ทำให้เกิดธุรกิจต่างๆ เช่น

- บริการที่จอดรถ โดยคิดค่าบริการรถคันละ 10 บาทสำหรับรถจักรยานยนต์ และ 20 บาทสำหรับรถยนต์

- ร้านอาหารและเครื่องดื่ม บ่อนชนไก่ส่วนใหญ่มีร้านขายอาหารอยู่ภายในบ่อนและบริเวณใกล้เคียง อาหารที่ขายโดยทั่วไปเป็นอาหารพื้นเมืองและอาหารจานเดียว สำหรับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยทั่วไปจะขายอยู่ภายนอกบ่อน เพราะมีการห้ามซื้อ-ขายเหล้าและเบียร์ภายในบ่อน แต่ในทางปฏิบัติก็ขึ้นอยู่กับความเข้มงวดของแต่ละบ่อน

- ร้านขายอุปกรณ์ ยา อาหารเสริม สำหรับไก่ชน บ่อนชนไก่แทบทุกแห่งมีการขายอุปกรณ์ ยา และอาหารเสริมสำหรับไก่ชน โดยมีทั้งยาแผนปัจจุบันและยาสมุนไพร มีสรรพคุณในการรักษาโรค กระตุ้นประสาท และยาชูกำลัง ร้านเหล่านี้อาจเป็นสาขาหรือมีคนรับของมาขาย เจ้าของบ่อนจะอนุญาตให้นำมาขาย โดยเก็บค่าตั้งแผงหรือค่าใช้ไฟฟ้า

- บริการที่นั่งติดสังเวียน โดยมีการถนอมผ้าเย็นและสมุดจดบันทึกการต่อรอง คิดค่าบริการที่นั่งละ 100 บาท ส่วนบ่อนเมืองจะเรียกบริการ

นี้ว่าขายสมุดเอาเงินส่งนาย ซึ่งหมายถึงเงินที่ได้จากการขายสมุดจะเป็นค่าส่วยสำหรับตำรวจ

รายรับ-รายจ่ายของบ่อนชนไก่

รายรับ-รายจ่ายของบ่อนชนไก่แต่ละแห่งแตกต่างกันมาก ตามสภาพเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละท้องถิ่น จากการกลายเป็นธุรกิจการพนันมากกว่าเพื่อความบันเทิงดังเช่นในสมัยก่อน เจ้าของบ่อนจึงต้องการหารายได้จากการประกอบกิจการให้ได้มากที่สุด

การหารายได้ของบ่อนชนไก่มีสองแนวคิด ดังนี้

หนึ่ง แนวคิดการผูกขาดการให้บริการ โดยเจ้าของบ่อนดำเนินการเองเกือบทั้งหมด เช่น ร้านขายอาหารและเครื่องดื่ม ซึ่งเป็นกิจการที่สร้างรายได้ได้มาก และบริการที่จอดรถ รายได้ที่เข้าบ่อนมีทั้งรายได้ที่มาจากการดำเนินการโดยตรง และรายได้ที่เป็นค่าเช่าพื้นที่ ขณะเดียวกันเจ้าของบ่อนก็เป็นผู้รับผิดชอบรายจ่ายทั้งหมด บ่อนชนไก่ส่วนใหญ่ใช้แนวคิดการผูกขาดการให้บริการ

สอง แนวคิดการกระจายรายได้ สำหรับแนวคิดนี้ เจ้าของบ่อนดำเนินการเฉพาะการชนไก่ ซึ่งมีรายได้ร้อยละ 10 ของวงเงินเดิมพัน ส่วนกิจการอื่นๆ ให้ชาวบ้านซึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่มแม่บ้านเป็นผู้ดำเนินการ เช่น ร้านขายอาหาร ส่วนบริการที่จอดรถให้เจ้าของที่ดินที่อยู่ติดกับบ่อนเป็นผู้ดำเนินการ นอกจากนี้ บ่อนต้องคืนรายได้ให้กับชุมชน ตามแต่ชุมชนจะเสนอมา เช่น การสร้างศูนย์การเรียนรู้ การสร้างเมรุ ชุตกีฬาสำหรับเยาวชน หรือการช่วยเหลือเมื่อเกิดอุทกภัย

แนวคิดนี้มีที่มาจากคนที่ผู้ก่อตั้งบ่อนชนไก่เป็นผู้นำชุมชนที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ เมื่อมีการฟื้นฟูบ่อนชนไก่ภายหลังวิกฤต

ใช้วัตถุดิบในปี 2552 เจ้าของบ่อนจึงปรึกษากับกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำ และผู้อาวุโส บ่อนจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และถูกควบคุม โดยชุมชน บ่อนชนไก่ที่มีแนวคิดกระจายรายได้สู่ชุมชนมีอยู่เพียงแห่งเดียว คือบ่อนในอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

จากความแตกต่างของสองแนวคิด ทำให้วิธีการคำนวณรายรับ-รายจ่ายของบ่อนชนไก่แตกต่างกันไปด้วย แต่ส่วนที่คิดตรงกันแทบทุกบ่อนก็คือ รายได้หลักมาจากเงินร้อยละ 10 ของวงเงินเดิมพัน โดยบ่อนบ้านต้องการไถ่ชนอย่างน้อย 20 คู่ ส่วนบ่อนเมืองต้องการไถ่ชนเพียง 5 คู่ โดยแต่ละคู่มีวงเงินเดิมพัน 110,000 บาทขึ้นไป

โดยสรุป แม้จะดูเหมือนว่าบ่อนชนไก่ประสบความสำเร็จทางธุรกิจ แต่ภายใต้การดำรงอยู่ของระบบอุปถัมภ์ ทำให้บ่อนชนไก่ต้องแบกรับภาระในการเกื้อหนุนระบบดังกล่าว ดังจะเห็นได้จากรายจ่ายของบ่อนชนไก่ ไม่ว่าจะเป็นค่าส่วยหรือค่าแสดงความจงรักภักดี ซึ่งมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเดือนละ 5,000 บาท (แล้วแต่นาของบ่อน) ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่บ่อนถูกขอร้องแกมบังคับให้จ่าย เพื่อเป็นการรักษาความสัมพันธ์ และทำให้เชื่อมั่นได้ว่าจะได้รับการต่อสัญญาเปิดบ่อนในปีต่อไป

ส่วนส่วยเป็นข้อตกลงระหว่างเจ้าของบ่อนกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง โดยการรับ-จ่ายจะทำอย่างเป็นระบบและไม่เปิดเผย แต่เป็นที่รับรู้กันทั่วไป ตัวเลขรายจ่ายในส่วนนี้ของแต่ละบ่อนนั้นไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับการเจรจาต่อรองและสถานะของเจ้าของบ่อน บ่อนชนไก่ที่มีนักการเมืองหนุนหลังอาจไม่ต้องจ่ายส่วย หรือจ่ายจำนวนน้อย นอกจากนี้สิ่งที่เจ้าของบ่อนกังวลก็คือ นับวันค่าส่วยจะสูงขึ้น ซึ่งเชื่อมโยงกับการโยกย้ายตำแหน่งของผู้บังคับบัญชา โดยเมื่อมีการโยกย้าย ก็จะมีการเจรจาต่อรองราคาส่วยกันใหม่

การที่บ่อนชนไก่มีการจ่ายค่าแสดงความจงรักภักดี ซึ่งเปรียบเสมือนท่อน้ำเลี้ยงสำหรับข้าราชการและนักการเมืองที่เกี่ยวข้อง อัน

เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเชิงอำนาจระดับประเทศ ดังนั้นจึงเข้าใจได้ว่า เหตุใดการพยายามคุมกำเนิดหรือจำกัดจำนวนบ่อนชนไก่จึงไม่เกิดขึ้นจริงในทางปฏิบัติ

ระบบการเมืองแบบอุปถัมภ์นั้นต้องอาศัยธุรกิจการพนันเป็นเครื่องมือในการรักษาความสัมพันธ์ แม้ภาครัฐจะตอกย้ำภาพลักษณ์ของบ่อนชนไก่ในทิศทางที่เสื่อมเสีย แต่ก็ใช้ภาพลักษณ์เชิงลบเหล่านั้นเป็นแหล่งผลประโยชน์ และบ่อนชนไก่อีกก็ไม่มีสิทธิ์ต่อรอง ต้องจำยอมอยู่ในระบบความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ต่อไป

การชนไก่

การพนันชนไก่จะเกิดขึ้นไม่ได้ หากปราศจากบ่อนชนไก่ บ่อนจึงเป็นสถานที่ที่เชื่อมโยงบุคคล/กลุ่มคนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่การชนไก่เท่านั้น แต่ยังมีผลในการสานต่อและการกระชับความสัมพันธ์ในด้านอื่นๆ ด้วย

ในด้านการพนัน บ่อนจะเป็นตัวกลางในการจัดการชนไก่ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

การนำไก่ออกชน

ไก่ที่นำออกชนต้องผ่านการฝึกซ้อมมาเป็นอย่างดี สภาพของไก่แข็งแรงเต็มที่ ในคำคินก่อนจะนำไก่ออกชน เจ้าของไก่จะคอยดูว่าไก่อ่อนหลับเป็นปกติหรือไม่

จากการนอนของไก่ มีเคล็ดลับสำหรับดูว่าไก่จะแพ้หรือชนะ นั่นคือถ้าไก่ออบตัวนอนหลับสนิท แสดงว่ามีโอกาสชนะมากกว่าแพ้ แต่ถ้า

ไก่อินหลับ หัวตก แสดงว่าไก่อมีโอกาสดำมากกว่าชนะ ดังนั้นไม่ควรนำไก่ออกชน นอกจากนี้ให้จดจำทิศที่ไก่อนอนหันหัวไปให้ดี ถึงเวลาเช้า เมื่อนำไก่ออกจากบ้านหรือออกจากซุ้ม ให้ออกในทิศเดียวกันกับที่ไก่อหันหัว แล้วจะได้ชัยชนะ

อีกหนึ่งเคล็ดลับเพื่อให้ไก่ได้รับชัยชนะ ก็คือให้สังเกตแม่ไก่ที่กำลังฟักไข่อยู่ในเล้าในคืนก่อนที่จะนำไก่ออกชน ว่าแม่ไก่อหันไปในทิศใด เมื่อนำไก่อไปถึงสนามและเข้าประจำที่ในสังเวียน ให้หันไก่อไปในทิศเดียวกันกับแม่ไก่ ไก่จะได้ทรหดอดทน และมีความพากเพียรในการต่อสู้ เช่นเดียวกับที่แม่ไก่ทรหดและพากเพียรกับการฟักไข่

การถือโชคลางในการนำไก่ออกชนอีกประการหนึ่งก็คือ เวลานำไก่ออกจากบ้าน ห้ามมีผู้ร่วมทาง 4 คน เพราะจะเท่ากับจำนวนผู้ห้ามศพไปป่าช้า ซึ่งถือว่าเป็นอัปมงคลอย่างยิ่ง และห้ามนำไก่ออกชนคราวเดียวกัน 4 ตัว ซึ่งเป็นนัยของการห้ามเจ้าของไก่อไปฝัง หรือเวลานำไก่อออกชน ถ้าเจอขบวนแห่ศพหรือรถชนโลงศพ หรือผ่านบ้านที่มีคนตาย ควรหลีกเลี่ยงการนำไก่อออกชนในวันนั้น

การบวดไก่ คือการที่เจ้าของไก่อบางคนนำไก่ที่เคยฟ่ายแพ้ม้าซ่อมใหม่ แล้วนำไปเปรียบไก่อในบ่อนอีกครั้ง โดยจะเดิมพันด้วยเงินจำนวนน้อย แต่ให้เพื่อนฝูงแอบไปเล่นพนันไก่อฝ่ายตรงข้ามด้วยเงินจำนวนมาก เพราะเจ้าของไก่อเชื่อว่าไก่อของตนจะเป็นฝ่ายแพ้

การเปรียบไก่อ

เจ้าของไก่อจากที่ต่างๆ จะนำไก่อมาเปรียบ เพื่อดูว่าไก่อชนเหมาะสมจะชนหรือไม่ เมื่อได้คู่ที่เหมาะสมก็วางเงินเดิมพัน และแจ้งกรรมการ

ประจำบ่อนให้ลงทะเบียนและจัดลำดับการลงสังเวียน พร้อมกับวางเงิน
เดิมพันกับกรรมการ กรรมการจะนำสีมาป้ายที่แข้งของไก่ เป็นการบอก
ให้รู้ว่าไก่ตัวนั้นมีคู่ชนแล้ว

การเปรียบไก่ไม่ให้เสียเปรียบ มีเคล็ดลับดังนี้

โดยปกติ การเปรียบไก่จะทำกันที่บ่อนในช่วงเวลาประมาณ
11 นาฬิกา และเริ่มทำการชนไก่ตอนบ่ายโมง สำหรับการเปรียบไก่
เจ้าของบ่อนมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมประสานให้เจ้าของไก่นำไก่มา
เปรียบ ขณะเปรียบไก่จะมีการต่อรองและการใช้เล่ห์เหลี่ยม เพื่อให้ได้
มาซึ่งความได้เปรียบ ไก่ชนที่มีชื่อเสียง มีประวัติชนะมาหลายครั้ง หรือ
เจ้าของไก่มียศชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก เงินเดิมพันจะสูง ซึ่งเงินเดิมพันที่สูง ก็
จะทำให้บ่อนแห่งนั้นได้รับการกล่าวถึง เป็นการดึงดูดตาเขียนพนันให้
เข้าบ่อนมากขึ้น

การเปรียบไก่จะใช้วิธีเทียบเคียงรูปร่างและน้ำหนักให้พอๆ กัน
บางคนถึงกับต้องชั่งน้ำหนักของไก่ ดังนั้น เจ้าของบ่อนจึงต้องเตรียม
เครื่องชั่งน้ำหนักไว้ด้วย โดยประกอบกับการดูรูปร่างและความสูง การ
เปรียบไก่จึงเป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าของไก่ได้พิจารณาไตร่ตรองว่าไก่
ของตนมีข้อได้เปรียบหรือเสียเปรียบอย่างไร และเป็นธรรมดาที่เจ้าของ
ไก่จะกำหนดไว้ในใจว่าไก่ของตนต้องได้เปรียบไก่อคู่ต่อสู้ ไม่ทางใดก็ทาง
หนึ่ง จึงจะตกลงชนด้วย

แม้ว่าเจ้าของไก่ชนจะมีความสามารถในการเลี้ยงไก่ แต่ฝีมือการ
เลี้ยงอย่างเดียวไม่เพียงพอ ต้องมีความรู้ความสามารถในการเปรียบไก่
ด้วย หากไม่สามารถหาคู่ที่เหมาะสม หรือเปรียบไก่แล้วเป็นรอง โอกาส
ที่จะชนะก็เป็นเรื่องยาก การเปรียบไก่จึงเป็นหัวใจสำคัญของการชนไก่
ซึ่งเจ้าของไก่แต่ละคนมีเทคนิควิธีการเปรียบไก่ไม่เหมือนกัน

เจ้าของไก่ส่วนใหญ่อาศัยหลักการดังนี้

1. น้ำหนัก โดยใช้ฝ่ามือทั้งสองโอบรอบอกไก่ ใช้นิ้วหัวแม่มือสอด

เข้าไปใต้ปีกหรือทับลงไปบนปีก เพื่อให้หัวแม่มือจรดกัน ส่วนใต้อกไก่ที่อยู่ให้งมมือ ปลายนิ้วกลางจะจรดกันพอดี แล้วยกไก่ขึ้นจากพื้น เป็นการกะน้ำหนักของไก่ด้วยมือ ถ้าเห็นว่าน้ำหนักเท่ากันหรือใกล้เคียงกันก็เป็นอันใช้ได้ แต่ต้องพิจารณาเพิ่มเติมด้วยว่าไม่ใช่ น้ำหนักที่มากเกินไป เนื่องจากนั้นหมายความว่าไก่ขาดการฝึกซ้อม

2. อายุ ลำดับต่อมาต้องดูว่าอายุใกล้เคียงกันหรือไม่

3. รูปร่าง ไก่ชนบางคู่มีน้ำหนักเท่ากันหรือใกล้เคียงกัน แต่รูปร่างต่างกัน ไก่ที่มีโครงกระดูกใหญ่ มักแข็งแรง บึกบึน มีลำหักลำโคนหนักหน่วง แต่ช้ากว่าไก่ที่โครงร่างสูงปราดเปรียว ส่วนไก่ที่มีโครงร่างสูงเปรียว มักว่องไวปราดเปรียวกว่าไก่ที่มีรูปร่างเตี้ย แต่ลูกเตะลูกตีมักไม่หนักหน่วงรุนแรง ลำหักลำโคนไม่ดี ถือว่าได้เปรียบกันคนละอย่าง จึงต้องอาศัยองค์ประกอบอื่น เช่น ชันเชิง ประสพการณ์ และสภาพจิตใจ

นอกจากรูปร่าง สัดส่วนของไก่ก็เป็นรายละเอียดที่ต้องพิจารณา ไก่ที่มีรูปร่างหนา ไหล่กว้าง คอวบ แต่โคนขาเล็กหรือแข้งเล็ก การทรงตัวย่อมไม่ดี กำลังขาไม่ดี จะยืนระยะได้ไม่นาน ไก่ที่มีโคนขาใหญ่ แข็งยาว แต่คอลีบหรือยาวแก้งก้าง ก็ถือว่าเสียเปรียบ เพราะไก่ออกรานั้นไม่มีกำลัง หรือไก่ที่มีไหล่กว้าง ออกต้น แต่คอยาวแก้งก้าง เมื่อเปรียบกันแล้วคล้ายได้เปรียบในแง่ส่วนสูง แต่เป็นความสูงที่ไม่ค่อยมีประโยชน์ เพราะช่วงล่างสั้น อวูรสำคัญอยู่ที่ช่วงล่างมากกว่าช่วงบน จึงกลายเป็นข้อเสียเปรียบ แม้จะได้เปรียบในแง่การฉกฉิก อีกประการหนึ่งก็คือ ไก่ที่คอยาว ลำค่อมักเล็กและเปราะกว่าไก่ที่คอหนา ถ้าโดนเตะโดนตีเข้าบ่อยๆ มักถอดใจได้ง่าย

ในกรณีที่ทุกลักษณะใกล้เคียงกัน ต้องดูที่เดียว ซึ่งเป็นอาวุธสำคัญของไก่ชน ไก่มีเดียวย่อมได้เปรียบไก่ไม่มีเดียย ไก่เดียวยาวได้เปรียบไก่เดียยสั้น ไก่เดียยยาวใหญ่ได้เปรียบไก่เดียยยาวเล็ก ไก่เดียยแหลมได้เปรียบไก่เดียยทุ่ ไก่เดียยตรงได้เปรียบไก่เดียยโค้ง ไก่บางตัวเดียย

ใหญ่ ยาว และตรง แต่ชี้ไปด้านหลัง เวลาเตะ ส่วนที่แทงคู่ต่อสู้จึงไม่ใช่ส่วนปลายเดียว แต่เป็นด้านข้าง คู่ต่อสู้จึงไม่เกิดแผล ไม่เหมือนไก่ที่มีเดียวก่อนข้างตรง แต่เอียงไปทางด้านในเล็กน้อย เวลาเตะ จะทำให้คู่ต่อสู้เกิดบาดแผลฉกรรจ์ ไก่ประเภทนี้แม้จะตีซ้ำ หรือนานๆ ดี แต่มักจะตีครั้งเดียวแล้วเห็นผลแพ้-ชนะ

4. ชั้นเชิงและประสบการณ์ ประสบการณ์การต่อสู้ของไก่ช่วยในการเปรียบไก่ได้มาก ไก่ที่ผ่านการต่อสู้มาหลายครั้ง เจ้าของย่อมรู้จักชั้นเชิงและวิธีการต่อสู้ของมันดี และหากรู้ว่าไก่คู่ต่อสู้มีเชิงดีแบบไหน ก็จะเป็นประโยชน์มาก

5. เจ้าของไก่ ต้องดูด้วยว่าคนเปรียบเป็นใคร มาจากไหน เป็นเจ้าของไก่ที่มีชื่อเสียงหรือไม่ หากเป็นไก่จากซุ้มที่มีชื่อเสียง อีกฝ่ายก็ต้องรอบคอบมากขึ้น

เมื่อเปรียบไก่เรียบร้อยแล้ว ก็จะนำไก่ทั้งสองตัวไปให้กรรมการหรือเจ้าของบ่อนหมายเดียว คือการใช้สีป้ายที่เดียว เพื่อเป็นเครื่องหมายยืนยันว่าชนกันแน่นอน ไม่สามารถนำไก่ที่ถูกป้ายสีไปเปรียบคู่กับคนอื่นได้อีก นอกจากนี้ การป้ายสีที่เดียวยังเป็นการป้องกันการตกแต่งเดือยหลังจากการเปรียบไก่

การวางยาไก่ทำได้หลายวิธี เช่น การกรอกยาพิษ การใช้สารที่ทำให้ไก่เกิดอาการอ่อนเพลียหรือมีเนมา และการใช้กลิ่นหรือสิ่งของที่ทำให้ไก่เกิดอาการหวาดกลัว

การวางเงินเดิมพัน

เมื่อเจ้าของไก่ทั้งสองฝ่ายตกลงจะชนกัน ก็จะรวบรวมเงินเดิมพันตามที่ตกลงกันไว้ โดยเจ้าของไก่เป็นผู้กำหนดวงเงินลงขันว่าจะให้ใครลงเงินเป็นจำนวนเท่าใด ถ้าวางเงินเดิมพันไม่สูงมาก เจ้าของไก่อาจจะลงเงินคนเดียว แต่ถ้าวางเงินเดิมพันมากกว่าเงินที่เจ้าของไก่มี คณะที่มาด้วยกันก็จะร่วมลงขัน หรือหากเป็นไก่ที่มีชื่อเสียง ก็จะมีคนขอร่วมลงเงินเดิมพันด้วย

ไก่ชนที่มีชื่อเสียง วงเงินเดิมพันจะสูง และหากเป็นไก่ที่ชนเป็นครั้งแรก วงเงินเดิมพันจะน้อย

ที่มาของเงินเดิมพัน ถ้าเป็นไก่ที่มาจากซุ้ม เงินเดิมพันจะมาจากเจ้าของซุ้มและหุ้นส่วน ในกรณีที่เจ้าของไก่เป็นเจ้าของซุ้มด้วย ถ้าเป็นไก่ของชาวบ้าน เจ้าของไกก็น่าจะใช้เงินส่วนตัว หรืออาจมีการระดมเงินจากหมู่คณะหรือกองเชียร์ และหากเป็นการชนเพื่อศักดิ์ศรีของชุมชน เงินเดิมพันก็จะมาจากชาวบ้านที่ใกล้ชิดกับเจ้าของไก่

วิธีวางเงินเดิมพัน

เมื่อได้เงินครบตามจำนวนที่ตกลงกัน ทั้งสองฝ่ายจะนำเงินไปมอบให้กรรมการบ่อน และกรรมการจะเป็นผู้ออกตัวรับรอง เมื่อรู้ผลแพ้ชนะ เจ้าของไก่ที่ชนะจะนำตัวนั้นมาแลกเงินเดิมพัน โดยบ่อนจะหักไว้ร้อยละ 10 ของวงเงินเดิมพัน ดังนั้น การตกลงวงเงินเดิมพันระหว่างเจ้าของไก่ทั้งสองฝ่าย จึงมักจะบวกเงินค่าธรรมเนียมที่ต้องจ่ายให้บ่อนเข้าไปด้วย เช่น ตกลงวงเงินเดิมพัน 5,000 บาท ก็จะบวกเพิ่มเป็น 5,500 บาท ซึ่งทั้งสองฝ่ายต้องรวบรวมเงินเดิมพันฝ่ายละ 2,750 บาท

การบอกเลิกการชนไก่ สามารถทำได้ก่อนนำไก่เข้าสังเวียน เมื่อเจ้าของไก่สังเกตเห็นสิ่งผิดปกติ หรือเจ้าของไก่ทั้งสองฝ่ายรู้ว่า ไก่ชนทั้งคู่มาจากแหล่งเดียวกัน กล่าวคือ เจ้าของไก่อาจได้ไก่มาจาก ญาติของตน และอีกฝ่ายก็ได้ไก่มาจากญาติคนดังกล่าว ซึ่งถือว่าเป็นไก่ เหล่าเดียวกัน จะไม่ยอมให้ชนกันเด็ดขาด หรือไม่เจ้าของไก่ทั้งสองฝ่าย รู้จักสนิทสนมกัน แต่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจให้เพื่อนฝูงนำไก่มาเปรียบ ดังนั้น ตอนเปรียบไก่จึงไม่รู้ว่าเป็นเจ้าของไก่ตัวจริงเป็นใคร

การปล่อยไก่ชนกัน

การปล่อยไก่เป็นขั้นตอนสำคัญของการชนไก่ โดยมีการถือเคล็ด ตามความเชื่อ เช่น คนปล่อยไก่จะนำไก่เข้าสังเวียนในทิศเทวดาจร และ จะไม่นำไก่เข้าสังเวียนในทิศผีหลวง เพราะเป็นทิศต้องห้าม จะประสบ กับความพ่ายแพ้

โดยทั่วไป เจ้าของไก่จะเป็นผู้ปล่อยไก่ด้วยตัวเอง แต่บางครั้งก็ มอบหมายให้คนที่ไว้วางใจเป็นผู้ปล่อย โดยมีเจ้าของบ่อนหรือกรรมการ บ่อนทำหน้าที่เป็นกรรมการในสังเวียน ก่อนปล่อยไก่ชน เจ้าของไก่ ทั้งสองฝ่ายจะนำไก่ของตนมาให้กรรมการในสังเวียนเช็ดบริเวณลำตัว แล้วนำเท้าของไก่จุ่มในถังน้ำที่เตรียมไว้ เป็นการป้องกันการเคลือบ ยาพิษตามตัวและเท้าของไก่ หลังจากนั้น คนปล่อยไก่บางคนจะเสกคาถา ป้องกันไม่ให้ไก่ตาบอด ทำให้หนังเหนียว คู่ต่อสู้แทงไม่เข้า เมื่อไก่ทั้งสอง ฝ่ายต่อสู้กัน เจ้าของหรือผู้ปล่อยไก่ต้องออกนอกสังเวียนไปอยู่ในมุมของ ตน เหลือไว้เฉพาะกรรมการเท่านั้น

การควบคุมเวลาชนไก่

ทุกบ่อนจะกำหนดเวลาชนไก่เป็นยก หรือบางแห่งเรียกว่า “น้ำ” คำว่า “น้ำ” มีที่มาจากการเจาะรูที่กันชน แล้วนำไปวางในขวดโหลที่บรรจุ น้ำ จนกระทั่งน้ำไหลเข้าไปในชั้นจนเต็ม ทำให้ชั้นจมลงไปในน้ำ แบบนี้จะนับเป็นหน่วยเวลาว่า 1 น้ำ ถ้าเทียบกับเวลาตามนาฬิกาก็ประมาณ 20 นาที การนับเวลาจะเริ่มขึ้นเมื่อปล่อยไก่เข้าสู่สังเวียน เมื่อชั้นจมน้ำ จึงพักยก

โดยปกติ บ่อนจะกำหนดให้ไก่แต่ละคู่ชนกันไม่เกิน 8 ยก ถ้าครบ 8 ยกแล้วยังไม่รู้ผลแพ้-ชนะ ถือว่าเสมอกัน หรือ “กินกันไม่ลง” บ่อนจะคืนเงินเดิมพัน แต่ยังคงเก็บค่าธรรมเนียมร้อยละ 10 ของวงเงินเดิมพัน

การบอกเวลาการชนไก่ ใช้วิธีตีเกราะบอกสัญญาณ บ่อนที่ทันสมัยจะใช้กริ่งไฟฟ้า และมีตัวเลขบอกเวลาในระบบดิจิทัล

ก่อนนำไก่เข้าสู่สังเวียน กรรมการจะตีเกราะให้สัญญาณและประกาศผ่านเครื่องขยายเสียงให้เจ้าของไก่นำไก่เข้าสู่สังเวียนก่อนเวลา 5 นาที จากนั้นกรรมการจับเวลาจะตีเกราะเป็นสัญญาณเริ่มการชนไก่ ส่วนบ่อนที่ทันสมัยจะใช้กริ่งไฟฟ้า พร้อมกับประกาศผ่านเครื่องขยายเสียงให้เจ้าของนำไก่เข้าสู่สังเวียน

เนื่องจากบางวันมีไก่ที่พร้อมจะชนกันหลายคู่ บ่อนจึงมีสังเวียนสำรองอีก 2 สังเวียน บางบ่อนอาจมีมากกว่านั้น และจะกำหนดเวลาชนพร้อมๆ กัน เมื่อหมดยกหรือหมดเวลาที่กำหนดไว้ 20 นาที กรรมการจะให้เวลาพัก 20 นาที พร้อมกับปล่อยไก่ชนคู่ต่อไปลงในสังเวียนหมุนเวียนกัน จนกว่าจะรู้ผลแพ้-ชนะ นอกจากนี้ ถ้าในสังเวียนหลักชนกันครบ 4 ยก แต่ยังไม่รู้ผลแพ้-ชนะ ขณะเดียวกันก็มีไก่คู่อื่นรอคิว ก็จะย้ายไก่นั้นไปชนในสังเวียนสำรอง แล้วนำไก่ชนคู่ที่มีเงินเดิมพันสูงลงชนในสังเวียน

การให้น้ำไก่

การให้น้ำไก่มีความสำคัญ เพราะหากให้น้ำไก่ไม่เป็น โอกาสแพ้งก็จะมีมาก วิธีให้น้ำไก่ก่อนชนก็คือ ใช้ผ้ามุงชุบน้ำแล้วเช็ดตัวไก่ให้ทั่วทุกเส้นขน แต่อย่าให้เปียก จากนั้นจึงเช็ดให้แห้ง ให้กินข้าวสุก แล้วปล่อยให้เดิน

เมื่อไก่ชนกันครบ 20 นาที กรรมการควบคุมเวลาจะส่งสัญญาณพักยก เจ้าของไก่แต่ละฝ่ายจะนำไก่ออกมาจากสังเวียนเพื่อให้ไก่ให้น้ำ ไก่ที่กระหว่างพักยกก็เพื่อระบายความร้อนและลดอาการหอบ โดยเอาผ้าชุบน้ำเช็ดอกและใต้ปีก แล้วจึงเช็ดตามตัว จากนั้นใช้ขนไก่ล้างคอเพื่อเอาเสมหะออก เมื่อไก่หายหอบ จึงตรวจบาดแผลตามหัว ตามตัว ตรวจตา ตรวจปาก และปฐมพยาบาล จากนั้นให้กินข้าวสุก กล้วยสุก หรือแตงกวา แขน้ำมะพร้าวอ่อน พร้อมกับยาแก้ปวดหรือยาบำรุงร่างกาย จากนั้นจึงเอาผ้าปิดตาเพื่อให้ไก่พักผ่อนประมาณ 5 นาที เมื่อใกล้จะถึงเวลาชนก็ให้ไก่ถ่ายอุจจาระ ถ้าไม่ถ่าย ก็หักขนไก่แล้วแทงเขารู้กันให้รู้สึกระคายเคือง เพื่อให้ไก่ถ่ายอุจจาระ จากนั้นใช้ผ้าชุบน้ำอุ่นเช็ดหน้าและลำตัวอีกครั้ง ก่อนนำไก่เข้าสังเวียนในยกต่อไป

เคล็ดลับของผู้ชนะ

เคล็ดลับอย่างหนึ่งสำหรับไก่ที่เป็นฝ่ายชนะ คือให้ไก่กินน้ำผ่านเงินเดิมพัน

เมื่อนำไก่กลับถึงซุ้ม ให้รักษาบาดแผลและทำความสะอาดไก่ให้เรียบร้อย จากนั้นจึงนำเงินเดิมพันมาพบบตามยาวให้เป็นเหมือนรางน้ำ เอาด้านหนึ่งจ่อปากไก่ไว้ แล้วเทน้ำสะอาดให้ไหลเข้าปากไก่ เป็นเคล็ดลับคราวหน้าจะได้เงินเดิมพันอีก

ถ้าจะให้ขลัง ให้เก็บน้ำราดไก่ในสนามกับผ้าให้น้ำไก่กลับมา

ด้วย แล้วใช้ผ้าให้น้ำไก่ชุบน้ำรดไก่ บิดให้น้ำไหลตามรางเงินให้ไก่กิน
หลังจากให้ไก่กินน้ำผ่านเงินเดิมพันแล้ว ให้นำเงินเดิมพัน
ทั้งหมดลูบตั้งแต่หัวไก่ไปถึงปลายหาง แล้วนำเงินมาลูบจอยปาก ไส่
ลงไปที่อก จนถึงแข้งและเตื่อย เอาฟ่อนเงินตบเบาๆ ที่ปาก ที่แข้ง ที่
เตื่อย พร้อมบอกกับไก่ว่าคราวหน้าให้ได้เงินเดิมพันกลับมาอีก

กฎกติกา

ในบ่อนชนไก่ ไก่จะต่อสู้กันจนกว่าจะรู้ผลแพ้-ชนะ แต่หากสู้กัน
ครบ 8 ยกแล้วยังไม่รู้ผลแพ้-ชนะ กรรมการประจำสังเวียนจะเป็นผู้ตัดสิน
กติกาของบ่อนแห่งนี้ในจังหวัดเชียงใหม่ มีดังนี้

1. ถ้าพิสูจน์ได้ว่าไก่ตัวใดตัวหนึ่งถูกวางยา กรรมการมีสิทธิ
ไม่คืนเงินเดิมพัน หรือถ้ารู้ว่าฝ่ายใดเป็นคนวางยา กรรมการมีสิทธิปรับ
ให้ฝ่ายนั้นแพ้ และให้ฝ่ายที่โดนวางยาเป็นฝ่ายชนะ

2. เมื่อให้น้ำระหว่างพักยกครบกำหนดเวลา ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง
ยังไม่นำไก่เข้าสังเวียน กรรมการจะวางขันในโหลน้ำ 3 ครั้ง ถ้ายังไม่นำ
ไก่ชนเข้าสังเวียน แสดงว่าไก่นั้นยอมแพ้

3. เมื่อไก่ตัวใดตัวหนึ่งโดนตีตาบอดทั้งสองข้าง ให้กรรมการจับแพ้

4. เมื่อไก่ตัวใดหนึ่ง ไม่ยอมสู้ ให้กรรมการจับมาสู้ใหม่ ถ้าครบ
3 ครั้ง ยังไม่สู้ ให้ถือว่าแพ้

5. เจ้าของไก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งยอมแพ้ ให้ถือว่าแพ้

6. ในขณะที่ไก่กำลังชนกัน ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไปถูกตัวไก่ ไก่
ฝ่ายนั้นจะถูกปรับให้แพ้

อนึ่ง นอกจากกติกา การตัดสินแพ้-ชนะยังขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจ
ของเจ้าของไก่ชนแต่ละฝ่าย โดยเจ้าของไก่แต่ละฝ่ายอาจตกลงกันเพื่อให้

ยุติการชนก่อนจะรู้ผลแพ้-ชนะ หรือเมื่อเห็นอีกฝ่ายหนึ่งสู้ไม่ได้ บรรดา
ผู้ชมก็จะเสนอให้เจ้าของไก่ที่มีโอกาสชนะแสดงควมมีน้ำใจ โดยให้
เจ้าของไก่ฝ่ายที่จะชนะให้เงินจำนวนหนึ่งให้กับเจ้าของไก่ฝ่ายที่กำลังจะ
แพ้ หรือให้เจ้าของไก่จับไก่ของตนออกจากสังเวียน เพื่อเป็นการยอมแพ้

การที่เจ้าของไก่ฝ่ายที่กำลังจะชนะให้เงินจำนวนหนึ่งกับเจ้าของ
ไก่ฝ่ายที่กำลังจะแพ้ เปรียบเสมือนการแบ่งปันกำไรจากเงินเดิมพันให้
กับเจ้าของไก่ที่จะแพ้ อีกทั้งยังแสดงให้เห็นว่าเป็นคนใจกว้าง มีน้ำใจ
ไม่เอาแต่ได้

รูปแบบและวิธีเล่นการพนันไก่ชน

นักพนันไก่ชนมี 2 ประเภท ดังนี้

1. นักพนันมืออาชีพ โดยทั่วไป คนกลุ่มนี้จะไม่มีไก่ชนเป็นของ
ตัวเอง มักจะถูกเรียกว่า “พวกเล่นไก่ปากกา” ซึ่งเป็นลักษณะของการ
จดบันทึกอัตราต่อรองระหว่างที่มีการชนไก่ นักพนันมืออาชีพมักจะนั่ง
ติดกับสังเวียน การเล่นพนันต้องใช้ไหวพริบและประสบการณ์ เนื่องจาก
ราคาต่อรองเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์อย่างรวดเร็ว เมื่อสถานการณ์
ในสังเวียนพลิกไปพลิกมา คนที่มีประสบการณ์มักจะปั่นราคาต่อรองให้สูง
เพื่อหาคนที่ชอบเสี่ยงมารอง นักพนันมืออาชีพมักจะเดินทางไปตามบ่อน
ต่างๆ หรือมีพรรคพวกในวงการคอยแจ้งข่าวไก่ชนคู่ดังให้ทราบ

2. นักพนันมือสมัครเล่น คนกลุ่มนี้จะเชียร์ไก่ที่ตัวเองชอบ ส่วน
ใหญ่เป็นชาวบ้าน มักเล่นการพนันตามบ่อนป่าและบ่อนบ้าน เนื่องจาก
เล่นการพนันในวงเงินไม่มาก

การเล่นพนันไก่ชนต้องอาศัยไหวพริบ ใช้ประสบการณ์ความรู้

ที่สั่งสมมา ประกอบกับความเร็วในการคำนวณผลได้-ผลเสียจากการ
ต่อรองในแต่ละยก

การพนันแบบวางเงินเดิมพัน

เป็นการพนันระหว่างเจ้าของไก่ทั้งสองฝ่าย ทั้งนี้ เจ้าของไก่จะ
รู้อยู่แล้วว่าบ่อนที่นำไก่ไปชนนั้นเป็นบ่อนประเภทไหน ถ้าเป็นบ่อนป่า
วงเงินเดิมพันจะต่ำ หากเป็นบ่อนบ้าน วงเงินเดิมพันจะเริ่มตั้งแต่ 1,100
บาท และหากเป็นบ่อนสมัยใหม่ วงเงินเดิมพันจะเริ่มตั้งแต่ 55,000 บาท
ที่สำคัญคือไก่ชนเป็นไก่ที่ยังไม่เคยชน หรือเป็นไก่ที่เคยชนมาแล้ว ถ้า
เป็นไก่ที่ยังไม่เคยชน ต้องนำไปชนที่บ่อนป่าหรือบ่อนบ้าน ซึ่งทางบ่อน
จะมีสิ่งเวียนประลองไก่ไว้ต่างหาก ไม่ชนกันในสังเวียนหลัก ยกเว้นเมื่อ
ถึงเวลาชนไก่ ไก่เดิมพันยังเปรียบไม่เสร็จ ก็จะทำไก่ใหม่ที่เปรียบคู่ไว้
แล้วชนก่อน

โดยทั่วไป ไก่ชนใหม่จะมีวงเงินเดิมพันต่ำ ถ้าเป็นบ่อนป่า วงเงิน
เดิมพันจะอยู่ที่ 550 บาท หากเป็นบ่อนบ้าน จะอยู่ที่ 1,100 บาท หรือ
มากกว่านั้นเล็กน้อย ส่วนไก่เดิมพันเป็นไก่ที่ผ่านสังเวียนและเคยได้รับ
ชัยชนะมาแล้ว มักจะเป็นไก่จากซุ้ม ซึ่งเปรียบเสมือนนักมวยที่มีค่าย
สังกัด จึงมีวงเงินเดิมพันสูง

เมื่อเจ้าของไก่ทั้งสองฝ่ายเปรียบไก่แล้ว จะทำการรวบรวมเงิน
เดิมพันตามที่ตกลงกันไว้กับฝ่ายตรงข้าม โดยทั่วไป เจ้าของไก่ที่นำไก่
มาชนจะมาเป็นคณะ อาจน้อยหรือมากกว่า 4 คน เนื่องจากความเชื่อ
ที่ว่าเลข 4 คือจำนวนคนที่ห้ามศพเข้าป่าช้า ซึ่งเป็นอัปมงคล ไก่ชน
มีโอกาสแพ้สูง เมื่อมาเป็นคณะ จึงมีการลงขันรวบรวมเงินเดิมพัน โดย
เจ้าของไก่ชนเป็นผู้กำหนดว่าจะให้ใครร่วมลงขันด้วย ในจำนวนเท่าใด

ซึ่งทุกคนในคณะต้องได้ลงขัน เพราะถือว่า “ลงเรือลำเดียวกันจะไม่ทิ้งกัน” นอกจากนี้ ถ้าเป็นไก่ที่มีชื่อเสียง วงเงินเดิมพันก็จะสูง โอกาสที่จะชนะมีสูง ก็จะมีเพื่อนฝูงในวงการขอมีส่วนร่วมในการลงขันด้วย ซึ่งขึ้นอยู่กับเจ้าของไก่ว่าจะให้ร่วมลงขันหรือไม่

การพนันแบบต่อรอง

หลังจากปล่อยไก่ชนเข้าสังเวียน จะมีการเล่นพนันขันต่อ หรือที่เรียกว่า “การเล่นต่อรองแบบออกตัว” ซึ่งเป็นการเล่นเพื่อลดความเสี่ยงจากการเสียพนัน โดยเกิดจากการคาดการณ์ว่าไก่ชนตัวที่ตัวเองเล่นมีโอกาสแพ้สูง หรือเล่นต่อไว้เยอะ ก็หันไปเล่นฝ่ายตรงข้าม เพื่อมีการพลิกล็อกเกิดขึ้น จะได้ไม่เสียมาก หรือมีคนต่อมาเยอะ ก็หันไปเล่นรอง หลังจากทีเล่นต่อมาก่อนหน้านี้

การชนไก่แต่ละคู่อาจมีการต่อรองกันหลายครั้งในวงเงินจำนวนมาก แต่เมื่อบวก-ลบเงินที่ได้และเสีย จะได้เงินไม่มาก บางครั้งมีการใช้กลโกงเพื่อให้ได้มาซึ่งชัยชนะ การต่อรองจะเริ่มเข้มข้นขึ้นเมื่อถึงกลางยกที่ 1 คนต่อจะลุกขึ้นแล้วยื่นมือไปข้างหน้าและคว้ามือ ถ้าคว้ามือ 3 นิ้ว พร้อมกับเปล่งคำว่า “หางขาว” ซึ่งเป็นไก่ที่ตนเองเล่น หมายความว่าไก่หางขาวต่อ 3 เอา 1 ใครจะรองบ้าง ถ้ามีการรอง ผู้ที่รองจะแบมือสามนิ้ว จากนั้นทั้งคนต่อและคนรองจะจดบันทึกการต่อรองลงในสมุดของตนเองว่าได้ต่อรองกับใคร เป็นจำนวนเงินเท่าใด การจดบันทึกการต่อรองในสมุดจะช่วยทำให้ไม่ลืมหรือสับสน เพราะไก่ชนแต่ละคู่แต่ละยกจะมีการต่อและการรองหลายครั้งกับหลายคน ไก่ชนบางคู่มีการต่อรองระหว่างนักพนัน 7-10 คน

การเล่นต่อรองจะดำเนินต่อไปยกที่ 2 และ 3 โดยจะเข้มข้นขึ้น

เรื่อย ๆ คนที่ต่อหางขาในยกก่อน ถ้าหางขามีโอกาสชนะ อาจเสนอราคาต่อรองสูงขึ้น เพื่อจูงใจให้คนมารอง อาจเพิ่มเป็น 5 เอา 1 หรือ 10 เอา 1 หรือคนที่ต่ออาจเปลี่ยนไปเล่นรอง เพื่อไม่ให้เสียเงินมาก หรือรับประกันว่าได้เงินแน่นอน ไม่ว่าไก่ตัวไหนจะชนะ

คนที่เล่นแบบต่อรองส่วนใหญ่เป็นมืออาชีพ ไม่มีความรักชอบไก่ชนตัวใดตัวหนึ่งเป็นพิเศษ การเล่นต่อรองต้องใช้เวลาหมั่นเวียนจำนวนมาก และต้องใช้ปฏิภาณไหวพริบ เนื่องจากราคาต่อรองขึ้นลงอย่างรวดเร็ว ตามจังหวะการกระโดดขึ้นตีของไก่และอาการของไก่ที่ถูกตี สายตาของนักเล่นต่อรองต้องจับจ้องไก่อย่างไม่กะพริบ และปาวร้องเสนอราคาต่อรองอยู่ตลอดเวลา พร้อมทั้งจดบันทึกการต่อรองแต่ละครั้ง พร้อมกับคิดคำนวณว่าจะได้หรือเสียเป็นจำนวนเงินเท่าใด เมื่อรู้ผลแล้วก็จะวางแผนการเล่นต่อรองในยกหรือรอบต่อไป

ระหว่างการเล่นต่อรอง คนเล่นจะไม่ดื่มเหล้า เพราะการดื่มเหล้าจะทำให้ควบคุมสติและอารมณ์ไม่ได้ ถ้ากรรมการบ่อนเห็นคนเมา มักจะเชิญให้ออกจากบ่อน เนื่องจากส่งผลเสียต่อภาพพจน์ของบ่อน

การเล่นพนันแบบต่อรองส่วนใหญ่จะเล่นกับคนรู้จัก เพื่อลดความเสี่ยงจากการไม่ยอมจ่าย แต่จะไม่เล่นกับคนที่มาด้วยกันเพื่อน ญาติ และคนแปลกหน้าที่เข้ามาในบ่อน

การพนันแบบเสมอไหนเสมอกัน

เป็นการเล่นพนันไก่ตัวใดตัวหนึ่ง โดยไม่เล่นพนันกลับไปกลับมา เหมือนกับการเล่นแบบต่อรอง การเล่นพนันแบบนี้ถือว่าไม่ได้ก็เสีย

กลุ่มที่เล่นพนันแบบนี้มักจะนั่งที่นั่งชั้นบนสุด ไม่ปนกับกลุ่มที่เล่นพนันแบบต่อรอง ด้วยเหตุว่าเล่นการพนันด้วยเงินจำนวนน้อย และ

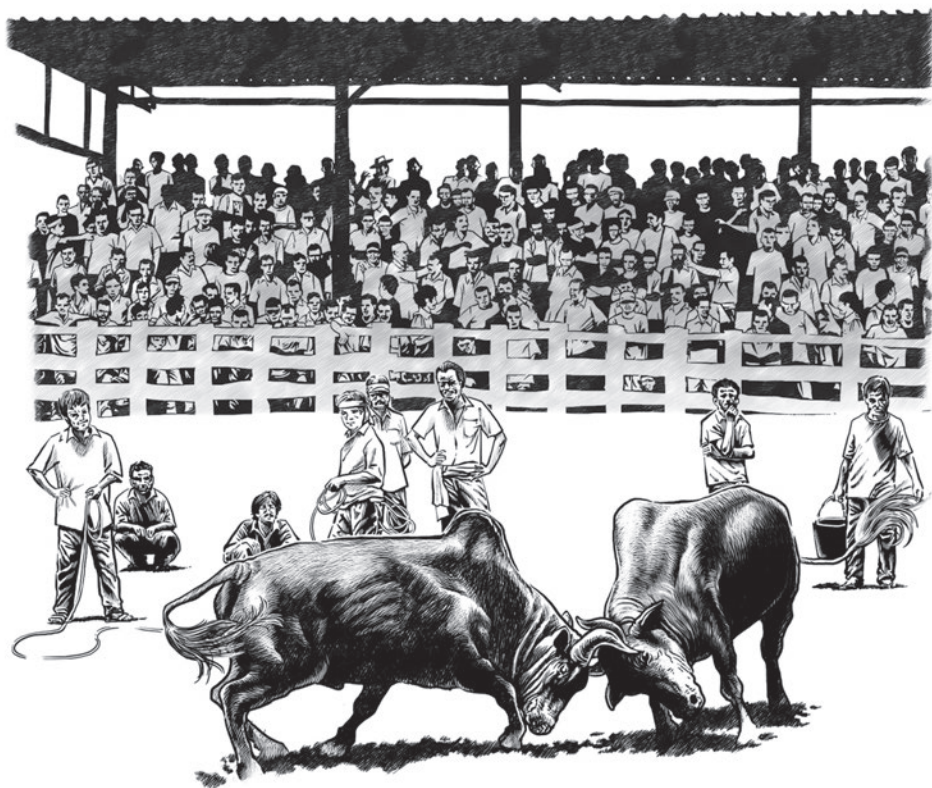
คำนวณราคาต่อรองไม้ทัน ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่มาดูการชนไก่เพื่อความสนุกสนาน มากกว่าจะมาแสวงหากำไรจากการเล่นพนัน วงเงินที่เล่นอยู่ระหว่าง 20-100 บาท

ส่วย: ทางออกของบ่อนชนไก่?

ธุรกิจการพนันไก่ชนมีผลประโยชน์มหาศาล ขณะที่บ่อนชนไก่ไม่สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ออกโดยกระทรวงมหาดไทยได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจำนวนวันดำเนินการในรอบเดือน กล่าวคือ ระเบียบกำหนดให้บ่อนเปิดได้ไม่เกิน 3 วันต่อเดือน และต้องเปิดสัปดาห์วันสัปดาห์ อีกทั้งเวลาเปิดบ่อนคือตั้งแต่เช้าถึงเย็น ซึ่งถ้าบ่อนปฏิบัติตามระเบียบ ก็จะทำให้รายได้ของบ่อนลดลงครั้งต่อครั้ง แต่ถ้าบ่อนไม่ปฏิบัติตามระเบียบ ก็จะไม่ได้รับอนุญาตให้เปิด และที่หนักกว่านั้นคือถูกเพิกถอนใบอนุญาต

เพื่อความอยู่รอดของบ่อน จึงต้องมีการเจรจาต่อรอง โดยยอมเสียเงินเพื่อแลกกับการได้เปิดบ่อนตามวันและเวลาที่ต้องการ คือเปิดบ่อนได้ 4 วันต่อเดือน และเปิดได้ถึงเวลากลางคืน ส่วนค่าใช้จ่ายนั้นขึ้นอยู่กับ การเจรจาต่อรองในแต่ละครั้งและกับแต่ละหน่วยงาน

วชน: 'นักสู้'
ในดง 'นักเลง'

ภูมิหลังและพัฒนาการของ “วัวชนภาคใต้”

ตลอด 3 ทศวรรษที่ผ่านมา พัฒนาการการเลี้ยงวัวของภาคใต้ สัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจ จากการสนับสนุนการทำเกษตรกรรม เพื่อบริโภคในครัวเรือน สู่การทำสวนผลไม้และสวนยางพาราในระบบ เศรษฐกิจแบบทุนนิยม ซึ่งอาชีพเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับเป้าหมายของ การเลี้ยงวัว

แต่เดิม กีฬาชนวัวเป็นการเล่นของชาวบ้าน โดยใช้หัวไคร่ ปลายนาหรือลานบ้านเป็นสนามชนวัว ต่อมา รัฐได้ทำการจัดระเบียบ ดังปรากฏในพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 สนามชนวัวจึงกลายเป็น “บ่อนชนวัว” ซึ่งถูกใช้สลับกับคำว่า “สนามกีฬาชนวัว” จึงอาจกล่าว ได้ว่า พัฒนาการของกีฬาชนวัวหรือการพนันชนวัวเริ่มต้นขึ้นในช่วงเวลา ดังกล่าว

หลังจากปี 2540 สนามนวมีมากขึ้น ภายใต้การจัดการแบบใหม่ และการเลี้ยงวัวชนที่ผสมผสานระหว่างวิทยาการสมัยใหม่กับภูมิปัญญาพื้นบ้าน “วัว” ในปัจจุบันจึงไม่ได้สัมพันธ์กับการทำนาอีกต่อไป เนื่องจากวัวไม่ได้เป็นหนึ่งในปัจจัยการผลิตของชาวนาในภาคใต้มาตั้งแต่ทศวรรษ 2520 อีกทั้งการเลี้ยง “วัวพื้นเมือง” ได้พัฒนาไปสู่การเลี้ยง “วัวเนื้อ” ดังนั้น วัวพื้นเมืองจึงมีจำนวนน้อยลง

ในปัจจุบัน นักวิชาการและข้าราชการจำนวนหนึ่งพยายามสร้างองค์ความรู้เพื่อการอนุรักษ์วัวพื้นเมือง จึงทำให้นักพนั้นมี ความชอบธรรมในการอ้างว่าการชนวัวเป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์วัวพื้นเมือง โดยพยายามสร้างภาพลักษณ์ว่าการพนันวัวชนเป็นการอนุรักษ์วัวพื้นเมืองผ่านการส่งเสริมให้การชนวัวแพร่หลายมากขึ้น

กว่าจะเป็นวัวชน

วัวชนมีที่มาจากวัวที่เลี้ยงไว้ใช้งานตามธรรมชาติ แต่กว่าจะพบวัวที่มีคุณสมบัติเหมาะสมนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย วัวชนในปัจจุบันจึงถูกคัดเลือกมาจากสายพันธุ์วัวชนโดยเฉพาะ เป็นวัวชนที่มีสายเลือดมาจากพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์สายวัวชน ไม่มีการเจือปนกับวัวสายพันธุ์ผสมที่รัฐส่งเสริม

การจะเป็นวัวชนนั้นต้องมีการฝึกซ้อมที่ต่อเนื่อง และต้องซ้อมชนอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เริ่มตั้งแต่วัวมีอายุประมาณ 4 ปี จนกว่าจะถึงช่วงลงสนามชนวัว โดยมีผู้เลี้ยง หรือ “ควาญวัว” เป็นเหมือนหุ้นส่วนชีวิตที่ดูแลกันจนกว่าจะขายหรือวัวตายไป

ตารางที่ 1 เส้นทางความเป็นวัวชน

อายุ (ปี)	สถานะของวัว	ราคา (บาท)
1-3	วัวอายุน้อย เลี้ยงแบบ ปล่อยตามธรรมชาติ	10,000-30,000
4	คัดเลือกเป็นวัวชน	35,000
5	เลี้ยงเป็นวัวชน	35,000-50,000
6-12	เป็นวัวชนโดยสมบูรณ์	50,000-350,000 แล้วแต่ประสบการณ์ การชน

ในปัจจุบัน การเลี้ยงวัวชนมีมากขึ้น เนื่องจากวัวชนขายได้ราคาสูงกว่าวัวพื้นเมืองหลายเท่า รวมทั้งความต้องการวัวชนที่มากขึ้นจากบ่อนหรือสนามชนวัว ซึ่งมีทั้งสนามชนวัวที่ถูกกฎหมาย 28 สนามใน 7 จังหวัดภาคใต้ โดยแต่ละสนามจะมีการชนวัวเดือนละ 2 วัน มีการชนวัวประมาณ 10-15 คู่ต่อสนามต่อเดือน และมีสนามชนวัวผิดกฎหมายที่เรียกว่า “สนามซอม” ทำให้ในพื้นที่ภาคใต้มีการชนวัวให้เห็นทุกวัน

วัวชนจะดี ต้องดูแลยิ่งกว่าลูกเมีย

หลังจากผ่านขั้นตอนการคัดเลือกสายพันธุ์ หากเป็นวัวของผู้ที่มีฐานะดี ก็อาจให้ชาวบ้านที่มีความรู้ในการเลี้ยงวัวชนนำไปเลี้ยงตั้งแต่

อายุประมาณ 2 ปี หลังจากนั้นจึงซ้อมชนตามบ้าน ชุมชน หรือบ่อนที่ไม่ได้รับอนุญาต หากมีลักษณะการชนที่ดี วัวตัวนั้นก็จะมีราคาสูงขึ้น หรืออาจถูกคัดเลือกเข้าไปชนใน “บ่อนหลวง” หรือบ่อนถูกกฎหมาย

สำหรับวัวที่ผ่านการชนมาแล้ว การเลี้ยงจะแบ่งเป็น 2 ช่วงเวลา ช่วงแรก คือการเลี้ยงในช่วงที่ยังไม่มีคู่ชน หรือช่วงก่อนเปรียบวัว วัวจะถูกเลี้ยงไว้ที่บ้านหรือในค่ายของเจ้าของ โดยมีผู้เลี้ยงเพียงคนเดียว กิจกรรมในช่วง 2 เดือนนี้คือการฝึกความอดทน โดยผู้เลี้ยงจะนำวัวเดินในช่วงเช้าประมาณ 5 กิโลเมตรทุกวัน นอกจากนี้ก็มีการซ้อมคู่เพื่อฝึกลีลาการชน ฝึกความอดทน และฝึกจิตใจของวัว โดยใช้เวลาประมาณ 10 นาที เดือนละประมาณ 2 ครั้ง ซึ่งวัวชนตัวหนึ่งต้องซ้อมคู่ก่อนชนจริงอย่างน้อย 5 ครั้ง

ช่วงที่สอง ช่วงที่มีคู่ชน หรือช่วงเปรียบคู่ หลังจากวางเงินเดิมพันและทำสัญญาการชนภายใต้ความเห็นชอบของนายสนามชนวัว วัวจะถูกนำไปเลี้ยงที่ค่ายพักในสนามชนวัวประมาณ 20 วัน โดยมีผู้เลี้ยง 1 คนและผู้ช่วย 3-4 คน พร้อมกับวัวที่นำไปเลี้ยงเป็นเพื่อนอีก 1 ตัว โดยต้องเลี้ยงดูเพื่อการชนโดยเฉพาะ และต้องมีการฝึกซ้อมตลอด 20 วัน

กล่าวกันว่า การเลี้ยงวัวในช่วงนี้ คนเลี้ยงวัวจะคอยดูแลประคบประหงมวัวยิ่งกว่าลูกเมีย และจะไม่ยอมให้คนที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าใกล้วัวโดยเด็ดขาด

ตารางการฝึกซ้อมวัวในแต่ละวัน มีดังนี้

06.00 น.	เดิน 5-10 กิโลเมตร
08.00 น.	อาบน้ำ ชัดสี แต่งตัว
09.00 น.	พักผ่อน กินหญ้า
10.00 น.	ตากแดดหรือกรำแดด
12.00 น.	พักผ่อน กินหญ้า

16.00 น.	เดินเล่น ออกทุ่ง พาวัวลงสังเวียน
18.00 น.	อาบน้ำ ชัดสี แต่งตัว กินหญ้า
ผิงไฟให้อบอุ่น และใส่ยุง
20.00 น.	ให้อาหารเสริม (ถั่วเขียวต้มกับน้ำตาลกรวด
กล้วยน้ำว้า กล้วยหอม น้ำมันพริกอ่อน ขนุน
ไข่ไก่ 10-15 ฟอง และผลไม้อื่นๆ)
20.30 น.	พักผ่อน

ลักษณะของวัวชนที่ดี

ลักษณะทั่วไป มีรูปร่างปราดเปรียว ช่วงตัวยาว ท้องกึ่ง ลำตัวค่อนข้างหนา หลังหนา แบน คอสั้น หนา ใหญ่ ช่วงขาสั้นและลำสัน คิ้วหนา ตาเล็ก สีตาดำ ใบหูเล็ก โหนก (หรือหนอก) สูงใหญ่ มีขวัญที่ได้ โหนกและกลางหลัง เยื้องไปทางด้านหน้า เหนียงคอ (หรือแร้ง) หย่อน ยาน แต่บางพันธุ์นิยมเหนียงคอสั้น เขาแข็งแรง ปลายเขาแหลมโค้ง โคนเขาทั้งสองใหญ่ หางเรียวยาวจดพื้นดิน โคนหางใหญ่ ปลายหางเป็นพู่ ดูสวยงาม ลูกอ้นทะเล็ก ขนสั้นละเอียดเป็นมัน แต่ที่หน้ามีขนยาว เวลาเคี้ยวเอื้องน้ำลายเป็นฟอง และกีบเท้าชิด เป็นต้น

ลักษณะเฉพาะพันธุ์ ลักษณะเฉพาะพันธุ์ต่อไปนี้เป็นลักษณะที่เชื่อกันว่าเป็นวัวชนที่ดี ซึ่งจะกล่าวถึงเพียงบางพันธุ์ ดังนี้

- วัวอุสุภราช วัวชนิดนี้นิยมเลี้ยงไว้ชน จัดว่าเป็นพระยาโค มีสีขาวปลอด หรือบางตำราระบุว่าชาติวัวอุสุภราชนั้นสีแดงลายขาว โดยมีตีนดำ หางดอก หนอกพาดผ้า และหน้าใบโพ

- วัวนิล วัวชนิดนี้ถือเป็นวัวพันธุ์ดี เชื่อกันว่าจะให้ลากแก่ผู้เลี้ยง

ลักษณะพิเศษคือปัสสาวะเป็นสีดำในวันพระ ส่วนสีของเท้าอาจจะดำหรือ
ไม่ก็ได้

- วัวบิณฑ์น้ำข้าว เป็นวัวสีขาวปลอด มีเล็บยาว หางยาว เขา
ขาวเป็นมัน

ลักษณะดีตามสีตัว วัวทางภาคใต้มีสีต่างกันถึง 7 สี แต่ที่สำคัญ
คือขาวปลอด ดำนิล แดงลาย (ดำแซมขาว) ลังสาด (คอดำ หัวดำ ท้าย
ดำ ตรงกลางขาว) นอกจากสีของวัวจะบอกลักษณะดี-ไม่ดีแล้ว ยังใช้
เป็นชื่อเรียกวัวอีกด้วย เช่น วัวสีขาว เรียก “อ้ายขาว” วัวสีดำ เรียก “อ้าย
ดำ” เป็นต้น

สีที่บ่งบอกว่าวัวมีลักษณะดี คือ

- โหนดชาติใหญ่ คือโหนดหัวแดง
- โหนดตีนขาว ใจทรหด
- แดง คอกี่ หางตัด เขาลอม คือวัวสีแดง เหนียงคอสั้น หางสั้น
นับว่าเป็นลักษณะพิเศษ

- ตีนดำ หางดอก หนอกพาดผ้า หน้าไบโพ คือวัวที่มีเท้าสีดำ
แซมขาว หางสีดำแซมขาว โหนกขาวเหมือนเอาผ้าขาวพาดไว้ และที่หน้า
มีสีขาวเป็นรูปไบโพ โดยยอดไบโพต้องขึ้น ถ้ายอดลงถือว่าไม่ดี เชื่อกัน
ว่าวัวชนิดนี้จะให้โชคลาภและให้มงคล ใครเลี้ยงวัวพันธุ์นี้จะแคล้วคลาด
จากภัยพิบัติ โจรผู้ร้ายไม่รบกวน แต่ห้ามฆ่าวัวพันธุ์นี้ เพราะจะนำความ
พินาศฉิบหายอย่างใหญ่หลวงมาให้

ที่สำคัญก็คือ วัวที่ดีต้องเป็น “วัวใหม่” หมายความว่าวัวตัวใด
ที่มีสายพันธุ์ดี วัวตัวนั้นจะทั้งชนดี ชนนาน และชนฉลาด ซึ่งแตกต่างจาก
วัวพันธุ์ผสมที่รัฐส่งเสริมให้เลี้ยง

สนามชนวัว

50 ปีที่ผ่านมา การชนวัวถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของงานประเพณีในจังหวัดภาคใต้ ภายใต้การบังคับใช้พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478

การชนวัวในงานประเพณีที่สำคัญ เช่น

- การชนวัวหลังแห่ผ้าห่มพระธาตุสทิงพระ วันแรม 1 ค่ำ เดือน 6 สนามสทิงพระ

- การชนวัวในงานเทศกาลเดือน 10 จังหวัดนครศรีธรรมราช สนามบ้านทวดทอง/ยวนแหล

- การชนวัวในงานเทศกาลแข่งขันกรีฑาจังหวัดพัทลุง สนามบ้านท่าหมิหรำ

- การชนวัวในงานเทศกาลฉลองรัฐ 5 ธันวาคม จังหวัดตรัง สนามเทศบาลตรัง

- การชนวัวในงานสงกรานต์เดือน 5 สงขลา สนามหาดใหญ่

- การชนวัวถวายพ่อท่านลีในช่วงปีใหม่ สนามทรายทองบ้านนาเดิม

ในปัจจุบัน เจ้าของบ่อนชนวัวที่ได้รับมอบหมายจากรัฐให้ดูแลบ่อน ต้องเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อชาวบ้านและมีบารมีต่อข้าราชการ สนามวัวชนจึงเป็นพื้นที่ทางสังคมในการแสดงพลังอำนาจและอิทธิพลของเจ้าของบ่อน

สนามวัวชนเป็นพื้นที่สาธารณะที่เปิดโอกาสให้ทุกคนเข้าถึงได้เท่าเทียมกัน ภายใต้บรรทัดฐานของสังคมการชนวัว พื้นที่ทางสังคมแห่งนี้จึงเป็นเครื่องหมายทางอำนาจที่ได้รับการยอมรับจากคนทั่วไปและข้าราชการ

นอกจากนี้ สนามชนวัวยังเป็นแหล่งเรียนรู้ของนักจัดการบ่อนชนวัวในยุคต่อมา เพราะทั้งเจ้าของสนาม นายสนาม หรือผู้จัดการสนาม

จะเป็นต้นแบบให้กับผู้คนในยุคหลัง และทุกคนทราบดีถึงการมีหน้ามีตา เทียบเคียงกับอำนาจของข้าราชการ อันเป็นใบเบิกทางสำหรับตำแหน่งทางการเมือง

อย่างไรก็ตาม การได้รับคัดเลือกจากทางการให้มีหน้าที่ดูแล บ่อนชนวัวในฐานะนายบ่อนนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะไม่ได้เปิดโอกาสสำหรับคนทั่วไป อีกทั้งการขอใบอนุญาตเปิดบ่อนชนวัวก็เป็นสิ่งที่ยากลำบากไม่น้อย เพราะขั้นตอนการขออนุญาตตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 นั้นอยู่ภายใต้การใช้ “ดุลยพินิจ” ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (มาตรา 17)

เมื่อการขอใบอนุญาตทำได้ไม่ง่าย จึงเกิดการนำใบอนุญาตของบ่อนหนึ่งไปใช้กับบ่อนอื่นๆ หรือมีการให้เช่าหรือขายใบอนุญาต โดยอาจมีราคาสูงถึง 1,500,000 บาท

บ่อนเถื่อน

บ่อนชนวัวที่ไม่มีใบอนุญาตจะใช้วิธีอ้างวัตถุประสงค์ในการหารายได้เพื่อสนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์ ตลอดจนอ้างว่าเป็นการสืบสานวัฒนธรรม โดยขออนุญาตจากนายอำเภอและผู้บังคับการตำรวจภูธรที่ดูแลพื้นที่นั้นๆ อาจเรียกว่า “บ่อนซ้อม” “บ่อนบ้าน” หรือ “บ่อนเถื่อน” ซึ่งพบเห็นได้ทั่วไป บางครั้งบ่อนเถื่อนก็เป็นเส้นทางของการเพิ่มราคาวัวชน และเป็นการคัดเลือกวัวไปชนในบ่อนหลวงหรือบ่อนที่ได้รับอนุญาตต่อไป

เจ้าของสนามซ้อมหรือบ่อนเถื่อนนั้นไม่ได้คาดหวังเรื่องรายได้ แต่ต้องการใช้บ่อนเป็นพื้นที่ในการแสดงบารมีหรืออำนาจ เพื่อให้คนในชุมชนเห็นว่าตนสามารถเปิดบ่อนได้ โดยหวังจะสมัครรับเลือกตั้งเป็น

นักการเมืองท้องถิ่น ทั้งผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล หรือสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด

การชนวัวในบ่อนช้อมต้องขออนุญาตจากนายอำเภอและผู้บังคับการตำรวจภูธรท้องที่ และต้องจ่ายเงินค่าขออนุญาตล่วงหน้าอย่างน้อย 2 วัน ประมาณ 80,000-90,000 บาทต่อครั้ง บางครั้งจะมีการนำวัวที่เตรียมเข้าบ่อนหลวงมาชน โดยอ้างว่าเป็นการเปรียบวัวหรือการช้อมวัว และเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้วัวชนที่ยังขาดประสบการณ์ได้ทำการฝึกช้อม

“สนามกีฬาชนวัว” หรือ “บ่อนถูกกฎหมาย”

สนามกีฬาชนวัวหรือบ่อนชนวัวมีการพัฒนาไปมาก ทั้งในเชิงปริมาณและในเชิงกายภาพ โดยมีรูปแบบที่เป็นมาตรฐาน เพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับนักพนัน

ตารางที่ 2 จำนวนสนามหรือบ่อนชนวัวที่ถูกกฎหมาย

จังหวัด	จำนวน	
	ปี 2542	ปี 2555
สงขลา	5	12
นครศรีธรรมราช	6	7

จังหวัด	จำนวน	
	ปี 2542	ปี 2555
พัทลุง	2	3
ตรัง	3	3
กระบี่	2	1
สุราษฎร์ธานี	1	1
สตูล	1	1
นราธิวาส	1	-
ยะลา	1	-
รวม	21	28

กตีกาการชนว้ว

กตีกาการชนว้วมีการพัฒนาให้สอดคล้องกับยุคสมัย และมีความแตกต่างกันระหว่างบ่อนที่มีใบอนุญาตกับบ่อนที่ไม่มีใบอนุญาต อย่างไรก็ตาม การแพ้-ชนะ มีกตีกาซึ่งเป็นที่รับรู้กันทั่วไป ดังนี้

1. ก่อนจะชน ถ้าพิสูจน์ได้ว่าวัวตัวใดถูกวางยาหรือถูกกระทำอื่นใด กรรมการอาจไม่ให้ชนและริบเงิน เพื่อรักษาชื่อเสียงของสนาม และ

เพื่อให้สัตว์ทรมาณ

2. ห้ามทาน้ำมันหรือเมือกทุกชนิด ส่วนจะสวมเครื่องรางของขลังให้ว้าวหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการตกลงกันในวันทำสัญญา

3. เมื่อตีกลอง 2 ครั้ง ให้นำว้าวเข้าชน โดยมีคนนำว้าวเข้าชน 2 คน

4. ให้นำว้าวเข้าชนในลักษณะหน้ากระดาน จะดึงเชือกหรือตีว้าวให้ตกใจไม่ได้

5. ห้ามตีว้าวฝ่ายตรงข้าม แต่ตีว้าวฝ่ายตัวเองได้

6. วัวที่ล้ม ถ้าไม่ลุกภายใน 5 นาที ถือว่าแพ้ ถ้าลุกก่อน ให้ชนต่อได้ แต่ถ้าลุกแล้วหนี กรรมการจะให้เวลา 5 นาที ถ้าไม่ชน ถือว่าแพ้

7. ถ้าเขาคีบกันไม่หลุดภายใน 1 ชั่วโมง ถือว่าเสมอกัน

8. ถ้าวัวสนามพัง วัวออกไปชนนอกรั้ว กรรมการจะตีกลองเพื่อให้นำว้าวกลับเข้าชนในสนาม วัวตัวใดไม่กลับเข้าสนาม ถือว่าแพ้

9. ชนะชนกัน ถ้าตัวใดหนีออกนอกรั้ว ถือว่าแพ้ ถ้าอีกตัวตามออกไปนอกรั้ว ต้องนำกลับเข้าสนามภายใน 10 นาที ถ้านำกลับเข้าสนามไม่ได้ทั้งสองตัว ถือว่าเสมอกัน

10. ถ้าวัวถอยออกจากกัน กรรมการจะตีกลอง 2 ครั้ง เพื่อให้วัวชนกัน

11. วัวคู่ใดมีปัญหานอกเหนือจากกติกาของสนาม ให้กรรมการ 3 คนปรึกษากัน โดยคำตัดสินเป็นไปตามเสียงข้างมาก

12. ต้องยอมรับคำตัดสินของกรรมการ

13. กรรมการจะถือเงินเดิมพันไว้ โดยจะให้แก่ผู้ชนะ หรือแบ่งคืนให้กับคู่ที่เสมอกัน

14. กรรมการหรือนายสนามชนวัวมีอำนาจรักษาความสงบเรียบร้อยภายในสนาม และมีอำนาจห้ามผู้ที่มีความประพฤติไม่เรียบร้อยเข้าสนาม

ธุรกิจ-การพนันในบ่อนวัวชน

เมื่อวัวชนเป็นธุรกิจ

การชนวัวในปัจจุบันกลายเป็นธุรกิจการพนัน มีกระบวนการจัดการที่เป็นระบบ มีการเตรียมการและมีการแบ่งงานกันทำ โดยมีเป้าหมายคือเพื่อดึงดูดให้ผู้คนเดินทางมาชม ดังนั้น การบริหารจัดการธุรกิจการพนันวัวชนจึงเป็นการผสมผสานกันระหว่างทักษะทางสังคมและทักษะการบริหารธุรกิจ กล่าวคือ ต้องบริหารความเชื่อมั่นและความไว้วางใจของเจ้าของวัวและนักพนัน ขณะเดียวกันก็มีเป้าหมายที่ผลกำไร

การบริหารจัดการบ่อนชนวัวมีการแบ่งงานกันทำหลายฝ่าย โดยต้องใช้คนที่เหมาะสมกับงาน ต้องร่วมกันจัดการ และต้องมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

กระบวนการทั้งหมด มีรายละเอียดดังนี้

1. การจัดหาวัวไว้รองรับการชน เป็นการสร้างเครือข่ายกับคนเลี้ยงวัว เจ้าของวัว เจ้าของฟาร์มวัวชน นายสนามหรือหุ้นส่วนต้องเตรียมการทุกเดือน หากวัว 1 ตัวชนได้ 2 ครั้งใน 1 ปี ก็ต้องหาวัวให้ได้อย่างน้อย 240 ตัว

2. การดูแลวัวในช่วงก่อนการชน โดยแต่ละเดือนต้องดูแลวัวอย่างน้อย 50 ตัว เป็นเวลาประมาณ 20 วัน ขณะเดียวกันก็ต้องดูแลคนเลี้ยงวัวอีกประมาณ 150 คน

3. การเก็บเงิน แต่ละบ่อนต้องมีเจ้าหน้าที่เก็บค่าผ่านประตูสองชั้น คือชั้นนอกและชั้นใน โดยเจ้าหน้าที่ต้องจำแนกได้ว่าคนกลุ่มไหนเป็นผู้ติดตามวัวชน คณะของเจ้าของวัว หรือคนของค่ายวัว จากการศึกษาพบว่าบ่อนสามารถเก็บค่าผ่านประตูได้เพียงร้อยละ 50 ของจำนวนผู้เข้าชมในแต่ละวัน โดยผู้ที่ไม่ต้องจ่ายค่าผ่านประตูคือเจ้าแก๋ ขาใหญ่ นายหัว

เจ้าของวัวชน คนเลี้ยงวัว หัวหน้าค่ายวัวชน มือปืน และข้าราชการระดับสูง

4. การค้าขายในสนามชนวัว นายสนามมักจะให้ภรรยา ลูก หรือญาติเป็นผู้ขายอาหาร เพราะเป็นการค้าขายที่มีลักษณะผูกขาด ตั้งราคาได้สูง ผู้บริโภคมีประมาณ 2,500-3,000 คน นอกจากนี้ยังต้องดูแลการจัดกาผลประโยชน์จากร้านค้าที่มาจากของในสนาม ซึ่งต้องใช้เจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์

5. การดูแลการจราจรและสถานที่จอดรถ เนื่องจากในวันชนวัวจะมีผู้คนจำนวนมาก บางบ่อนบริหารจัดการสถานที่จอดรถจนเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญ แต่บางบ่อนอาจให้ชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียงเป็นผู้ดำเนินการจากการศึกษา พบว่าสนามชนวัวแต่ละแห่งมีกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง 2-4 คน ในรูปของ “หุ้นส่วนทางธุรกิจ” และต้องมีการดึงบุคคลที่มีศักยภาพมาเป็น “หุ้นส่วนทางสังคม”

การบริหารงานในลักษณะ “หุ้นส่วน” ต้องใช้ความไว้วางใจสูงมาก หรือในภาษาของสนามชนวัวคือทุกคน “ต้องหยัดกัน” หรือ “หยัดได้” นั่นคือการที่ทุกคนต้องไว้วางใจซึ่งกันและกัน สำหรับการเป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจกับการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมนั้นอาจเป็นคนเดียวกันหรือไม่ก็ได้

นอกจากมี “นายสนาม” หรือ “นายบ่อน” ที่มีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดในการวินิจฉัยสั่งการ ทุกสนามต้องมี “ผู้จัดการสนาม” ซึ่งเป็นหุ้นส่วนทางสังคมหรือหุ้นส่วนทางธุรกิจ โดยผู้จัดการสนามจะมีความโดดเด่นน้อยกว่าเจ้าของบ่อน ซึ่งเป็นเหมือนจริยธรรมของการบริหาร บ่อนว่านายสนามต้องเหนือกว่าใคร และผู้จัดการต้องเด่นน้อยกว่า และต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของนายสนาม บางสนาม ผู้จัดการสนามเป็นทั้งเจ้าของบ่อนและผู้จัดการ แต่บ่อนที่เปิดใหม่มักมีตำแหน่งการบริหารที่ชัดเจน และใช้การบริหารจัดการสมัยใหม่เข้ามาเสริมประสิทธิภาพ

ธุรกิจต่อเนื่องและการสร้างงาน

ธุรกิจภายในสนามชนวัวแบ่งเป็น 4 ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ 1 การขายสินค้า สำหรับสินค้าจำเป็น ซึ่งผูกขาดการขายโดยคนในครอบครัวของนายสนาม ได้แก่ ข้าวแกง จานละ 60 บาท เครื่องดื่มชูกำลัง ขวดละ 20 บาท น้ำดื่ม ขวดละ 10 บาท ผ้าเย็น ผืนละ 30 บาท เบียร์ กระป๋องละ 50 บาท บุหรี่ ซองละ 70 บาท ส่วนสินค้าอื่นๆ เช่น อุปกรณ์ตกแต่งวัว ผ้า หญ้า ผ้าเทป อาหารที่เป็นของฝาก เช่น กุ้งแม่น้ำ ไก่ต้มน้ำปลา เปิดพะโล้ ไก่ย่าง ข้าวหลาม เป็นต้น

ประเภทที่ 2 การรับฝากรถ

ประเภทที่ 3 การบันทึกภาพการชนวัวเพื่อจำหน่าย

การเลี้ยงวัวชนและการชนวัวทำให้เกิดการจ้างงาน ช่วยให้คนมีงานทำและมีรายได้ อาชีพและรายได้ที่เกิดจากการชนวัว มีดังนี้

1. อาชีพปลูกหญ้าเลี้ยงวัว โดยขายได้กระสอบละ 100 บาท
2. อาชีพรับจ้างเลี้ยงวัว ค่าจ้างเดือนละ 2,500-3,000 บาทต่อวัว 1 ตัว ในช่วงที่วัวยังไม่มีคู่ชน โดยปกติจะจ้างคนเลี้ยงวัว 1 คน เมื่อวัวได้คู่ชน จะจ้างเพิ่มเป็น 2-3 คน

3. อาชีพให้เช่าคอกวัว อัตราค่าเช่าโดยทั่วไปอยู่ที่ 1,000-1,500 บาทต่อคอกต่อครั้ง ขึ้นอยู่กับสภาพของคอกวัวและการบริการ เจ้าของวัวส่วนใหญ่จะเช่าคอกไว้ให้วัวพักก่อนทำการชน 2 คอกต่อวัว 1 ตัว

4. อาชีพค้าขายอาหาร เครื่องดื่ม และสินค้าอื่นๆ

5. อาชีพรับฝากรถ สถานที่รับฝากรถส่วนใหญ่อยู่บริเวณริมถนนที่ว่างด้านหน้าหรือด้านข้างของอาคาร หรือในสวนยางพารา อัตราค่ารับฝากขึ้นอยู่กับประเภทของรถ เช่น รถจักรยานยนต์ 20 บาท รถกระบะ 40 บาท รถเก๋ง 50 บาท

6. อาชีพนักพากษ์ประจำสนามชนวัว
7. อาชีพมอเตอร์ไซค์รับจ้าง เพราะในวันชนวัว บางครั้งต้องจอดรถยนต์ไกลจากสนาม จึงต้องอาศัยมอเตอร์ไซค์รับจ้างเดินทางไปยังสนาม
8. อาชีพลับมีด มีดไม่ได้เกี่ยวข้องกับการเล่นวัว แต่เป็นอุปกรณ์ที่ชาวบ้านพกติดตัวไปที่สนาม
9. อาชีพรับพิมพ์ใบประกาศ ใบปลิว หรือโปรแกรมการเล่นวัว
10. อาชีพสัตวแพทย์
11. อาชีพซื้อขายวัวชน
12. อาชีพบันทึกภาพการเล่นวัว

การเล่นพนันในบ่อนชนวัว

การเล่นพนันประเภทแรกคือ “การเล่นแบบเดิมพัน” เป็นการพนันระหว่างเจ้าของวัวหรือกลุ่มเจ้าของวัว โดยมีการทำสัญญากับเจ้าของบ่อน เช่น เจ้าของวัวโหนดแดง บ้านควนมีชัย เรียกเงินเดิมพัน 1,000,000 บาท เจ้าของวัวดุกด้าง บ้านคลองหอยใหญ่ ตกลงชนเดิมพัน 1,000,000 บาท แต่ในกรณีที่เจ้าของวัวดุกด้าง บ้านคลองหอยใหญ่ มีเงินเดิมพันไม่พอ โดยมีเพียง 600,000 บาท แต่นายสนามต้องการให้ชน นายสนามต้องช่วยออกเงินเดิมพัน 400,000 บาท ขั้นตอนนี้เกิดขึ้นที่บ่อนหรือสนาม โดยมีนายบ่อนหรือนายสนามเป็นคนกลาง เมื่อถึงวันชน ทั้งสองฝ่ายต้องนำเงินเดิมพันมาให้นายสนาม และฝ่ายที่ชนะก็จะได้รับเงินเดิมพัน 2,000,000 บาท

นอกจากนี้ ผู้ชมหรือนักพนันคนอื่นๆ สามารถเล่นพนันกับนักพนันหรือผู้ชมคนอื่นได้อย่างอิสระ โดยมีการเล่นพนันอีก 2 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 “เล่นแบบเสมอกัน” หมายถึงผู้ชนะจะได้รับเงินจากผู้แพ้ตามจำนวนที่ตกลงกัน เช่น เล่นคู่ละ 2,000 บาท ผู้ชนะก็ได้เงิน 2,000 บาท

ประเภทที่ 2 “เล่นแบบอัตราต่อรอง” ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภทย่อย ประเภทแรกคือ “เล่นแบบเอายอด” การเล่นพนันแบบนี้มีความเสี่ยงน้อยที่สุด แต่ได้เงินครั้งละไม่มาก และต้องใช้เงินหมุนเวียนสูง เช่น แดงชนกับดำ เล่นเสมอดำ 10,000 แล้วเล่นรองแดงในอัตรา 10,000:7,000 สมมติว่าดำเป็นฝ่ายชนะ ก็จะได้เงิน 10,000 ต้องจ่าย 7,000 เหลือกำไร 3,000 ส่วนอีกประเภทหนึ่งคือ “เล่นแบบผูกแข่ง” หรือ “ผูกหาง” คือการเลือกเล่นพนันวัวตัวใดตัวหนึ่ง

ผู้ชม-คนเล่นพนัน

สำหรับผู้ที่จะเข้าไปในสนามชนวัว เกือบทั้งหมดเข้าไปเพื่อเล่นการพนัน มีจำนวนน้อยที่เป็นผู้ชมหรือนักท่องเที่ยว

จากการศึกษา พบว่านักพนันวัวชนแบ่งได้เป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 “เซียนพนัน” คนกลุ่มนี้เล่นการพนันวัวชนเป็นอาชีพ และเป็นที่รู้จักของนายสนาม ส่วนใหญ่เป็น “นายหัว” ในสายตาของคนทั่วไป หรือเป็น “ขาใหญ่” ที่ได้รับการยอมรับจากทั้งข้าราชการและนักพนัน มีอิทธิพลและบารมีสูงมากในสังคมภาคใต้ เป็นนักธุรกิจหรือข้าราชการระดับสูง เล่นการพนันคราวละนับล้านบาท มีความรู้เกี่ยวกับการชนวัวจนได้รับการยอมรับว่าเป็น “เซียน” คนกลุ่มนี้เล่นการพนันอย่างเป็นอิสระ และเป็นกลุ่มคนที่กำหนดอัตราต่อรอง

กลุ่มที่ 2 “นักพนันระดับสูง” คล้ายกับกลุ่มแรก แต่มีบารมีและเงินน้อยกว่า เล่นการพนันวัวชนเป็นประจำ โดยอาจจะเล่นวันละเกือบ

ตารางที่ 3 จำนวนนักพนันว้าวชนในแต่ละจังหวัดโดยประมาณ

จังหวัด	นักพนันมือ อาชีพ	ผู้ชมที่เล่น การพนัน เป็นครั้งคราว
สงขลา	5,000	70,000
นครศรีธรรมราช	4,000	50,000
พัทลุง	4,000	40,000
ตรัง	2,500	30,000
กระบี่	2,000	10,000
สุราษฎร์ธานี	2,500	10,000
สตูล	1,000	5,000
รวม	21,000	205,000

ที่มา: จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม ปี 2554

100,000 บาท หรือหลายแสนบาท บางคนมีว้าวชนเป็นของตนเอง จุดเด่นคือมีความรู้ มีประวัติการชน ประวัติการเลี้ยง และประวัติการฝึกซ้อมของวัวแต่ละตัว คนกลุ่มนี้จะแวะเวียนไปเล่นตามสนามหรือบ่อนที่

ใกล้บ้าน ส่วนใหญ่เป็นนักการเมืองท้องถิ่น ลักษณะการเล่นพนันจะเป็น
อิสระ หรืออาจเป็นคนเล่นให้กับนักพนันกลุ่มแรก

กลุ่มที่ 3 “นักพนันระดับกลาง” เป็นผู้ติดตามคนกลุ่มแรกหรือ
กลุ่มที่สอง และเล่นการพนันวัวชนเป็นประจำ จำนวนเงินที่เล่นอยู่ในหลัก
หมื่น คนกลุ่มนี้มีมากที่สุดใสนามชนวัว เป็นขาประจำของสนามชนวัว
เมื่อมีวัวดังหรือคู่พิเศษในสนามใด ก็จะเดินทางไปที่สนามนั้นๆ และเล่น
การพนันแบบอิสระเช่นเดียวกัน

กลุ่มที่ 4 “ชาวบ้านทั่วไป” มีความเป็นอิสระในการเล่น มักจะเล่น
แตกต่างกันไป ทั้งแบบเอายอดและแบบผูกแข่ง บางรายอาจขายของ
ในสนามด้วย จำนวนเงินที่เล่นการพนันประมาณ 5,000-20,000 บาท

กลุ่มที่ 5 “ชาเชียร์” เป็นชาวบ้านที่เดินทางไปพร้อมกับวัว มัก
จะเล่นการพนันแบบผูกแข่ง คนกลุ่มนี้เล่นการพนันคราวละประมาณ
1,000-10,000 บาท

เศรษฐกิจการเมืองของการชนวัว

เงื่อนไขที่ทำให้เกิดการชนวัวก็คือ “วัวเท่ากัน คนเท่ากัน เงิน
เท่ากัน”

“วัวเท่ากัน” คือรูปร่างของวัวต้องใกล้เคียงกัน ไม่เสียเปรียบหรือ
ได้เปรียบกันมากนัก

“คนเท่ากัน” คือเจ้าของวัวมีสถานะทางสังคมใกล้เคียงกัน โดย
สถานภาพของเจ้าของวัวจะสัมพันธ์กับเงินเดิมพัน

“เงินเท่ากัน” คือจำนวนเงินเดิมพันในแต่ละครั้ง ซึ่งเป็นเงื่อนไข

ว่าวัวคู่นั้นจะได้ชนกันหรือไม่ หากมีเงินจำนวนเท่ากันก็สามารถชนกันได้ หรือถ้าบางฝ่ายมีเงินเดิมพันน้อย แต่นายสนามอยากให้วัวคู่นั้นชนกัน เพราะสามารถเรียกผู้ชมได้มาก นายสนามสามารถช่วยออกเงินเดิมพันให้เท่ากันได้ วิธีการนี้เรียกว่า “นายสนามอุ้มเดิมพัน” หรือหาเงินเดิมพันโดยการระดมเงินจากชาวบ้านในพื้นที่กำเเนิดของวัวหรือชุมชนที่เลี้ยงวัวตัวนั้นๆ

พัฒนาการของบ่อนชนวัว

บ่อนชนวัวมีการพัฒนาที่น่าสนใจ ดังนี้

1. จาก “คอกวัวชน” และ “สังเวียนชนวัว” ในทุ่งนา กลายเป็น “สนามชนวัว” และ “บ่อนชนวัว” โดยจำนวนบ่อนมีมากขึ้น แต่จำนวนจังหวัดที่ชนวัวมีน้อยลง

2. การชนวัวและบ่อนชนวัวสามารถยกระดับบุคคลให้เป็นชนชั้นนำได้ เช่น จาก “นายหัว” และ “นักเลง” สูการเป็น “ผู้แทนราษฎร”

3. จากการเลี้ยงวัวชนด้วยภูมิปัญญาพื้นถิ่น พัฒนาสู่การเลี้ยงแบบฟาร์ม มีการใช้วิทยาการ และมีแบบแผนการเลี้ยงและการฝึกซ้อมที่ต่อเนื่องและชัดเจน

4. การชนวัวที่เคยจัดในงานเทศกาลสำคัญของชุมชน กลายเป็นการชนทุกเดือน เดือนละ 2-3 วันต่อบ่อน

5. มีการบริหารจัดการการเลี้ยงวัว การหาหุ้นส่วน การสรรหาทีมงานประจำบ่อน มีการบริหารจัดการแบบมืออาชีพ มีการใช้การตลาดและการประชาสัมพันธ์

6. การมีวัวชน (โดยเฉพาะวัวที่มีชื่อเสียง) ไว้ในครอบครอง ช่วยยกฐานะหรือสถานภาพทางสังคมของเจ้าของวัวได้

7. เกิดธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการชนวัว เช่น มีรายการชนวัวในโทรทัศน์ มีเว็บไซต์ ธุรกิจดีวีดีวัวชน และธุรกิจในบ่อนชนวัว

บ่อนชนวัว: การพนันของชนชั้นสูง

อดีตเจ้าของบ่อนคนหนึ่ง และปัจจุบันยังเล่นพนันวัวชนอยู่เสมอ ให้ความเห็นว่า “การชนวัวเป็นการพนันที่เอาเปรียบกันน้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับการเล่นพนันกีฬาหรือการพนันประเภทอื่น” เนื่องจากเป็นการพนันที่ต้องมีการเตรียมข้อมูล นอกจากนี้ การเล่นต้องอาศัยสัจจะเป็นการพนันที่ไม่เอาเปรียบผู้เล่น และมีการลงโทษทางสังคม หากเล่นนอกกติกา

เหตุที่กล่าวว่า “วัวชนเป็นการพนันของชนชั้นสูง” เพราะผู้เล่นพนันวัวชนสามารถบอกกับผู้อื่นได้ว่าตนเองเป็นนักพนันวัวชน ผู้คนในสังคมจะให้การยอมรับ โดยแสดงออกในลักษณะให้เกียรติ เกรงใจ หรือยอมรับนับถือ

ที่สำคัญก็คือ การชนวัวเป็นกิจกรรมที่ไม่มีการหลอกคนดู เมื่อถึงเวลาชน วัวแต่ละตัวจะต่อสู้กันอย่างเต็มที่ ตามธรรมชาติและลีลาเฉพาะตัว ตามความสมบูรณ์ของการฝึกซ้อม หรือตามสายเลือดของวัวตัวนั้นๆ ซึ่งไม่มีการบันทึกข้อมูลของวัวแต่ละตัวเพื่อใช้ประกอบการเล่นพนัน และไม่มีประวัติของวัวเผยแพร่ในสนาม การตัดสินใจขึ้นอยู่กับความรู้หรือข้อมูลการชนของวัวแต่ละตัวจากนายสนาม ซึ่งการพิจารณาลักษณะทางกายภาพและลีลาการชนของวัวแต่ละตัว ทำให้เกิดชุดความรู้หรือภูมิปัญญาการชนวัว เช่น

- วัวพาช้างหรือกินเปรียง แพ้ วัวถอยหลัง
- วัวถอยหลัง แพ้ วัวแทง
- วัวแทง แพ้ วัวพาช้างหรือกินเปรียง

สถานการณ์การชนของวัวแต่ละคู่จะพลิกแพลงไปมาตลอดเวลา นักพนันจึงต้องใช้สมาธิในการติดตามการชนของวัวสูงมาก และต้องคาดการณ์จากพฤติกรรมของวัว เพื่อประกอบการตัดสินใจว่าจะเล่นต่อหรือเล่นรอง พร้อมๆ กับอัตราต่อรองที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

เมื่อบ่อนชนวนัวสัมพันธ์กับการเมือง

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า ในปัจจุบัน การชนวนัวได้ก้าวข้ามความบันเทิงของชาวบ้าน มาสู่การชนวนัวเพื่อการพนัน เมื่อเป็นธุรกิจการพนัน ก็จำเป็นต้องดึงดูดผู้ชม และปรับตัวตามความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและการเมือง

จากการศึกษา พบว่าธุรกิจการพนันในบ่อนชนวนัวมีความสัมพันธ์กับนักการเมืองอย่างชัดเจน กล่าวคือ

1. มีการใช้ชื่อของนักการเมืองเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและสร้างการยอมรับ โดยพบว่าบ่อนชนวนัวแต่ละแห่งใช้วิธีอ้างอำนาจของนักการเมืองและข้าราชการอยู่เสมอ เพื่อสร้างการยอมรับจากประชาชน และเพื่อให้ดำเนินการได้ราบรื่น

2. นักการเมืองหรือข้าราชการที่เกี่ยวข้องกับสนามชนวนัวจะเกี่ยวข้องกับธุรกิจการพนันด้วย ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

3. สนามหรือบ่อนชนวนัวเป็นพื้นที่นอกอำนาจรัฐ มีอิสระในการปกครองตนเอง บรรทัดฐานหรือกฎเกณฑ์ที่ถูกผลิตซ้ำจากอดีตจนถึงปัจจุบันหลายอย่างเป็น “บรรทัดฐานของสนามหรือบ่อนชนวนัว” ที่อำนาจรัฐเข้าไปแทรกแซงไม่ได้ บ่อนหรือสนามชนวนัวจึงเป็นพื้นที่ของการแสดงอำนาจทางสังคมและอำนาจทางการเมือง

การเปิดบ่อนชนวนัวเป็นความปรารถนาของคนกลุ่มหนึ่ง เพราะการได้รับการยอมรับ ซึ่งมาพร้อมกับตำแหน่งทางการเมือง คือหนทางสู่อำนาจและความมั่งคั่งร่ำรวย

บ่อนชนวนัวกับ “บักเลง”

ความนิยมของแต่ละบ่อนนั้นแตกต่างกัน จากการศึกษา สรุปได้

ว่าบ่อนที่ได้รับความนิยมนั้นมีเงื่อนไขที่สำคัญดังนี้

1. ความน่าเชื่อถือ ดังกล่าวที่ว่า “ไม่ต้ม ไม่ลุ่ม ไม่บวด” หมายถึงไม่มีการนำวัวที่ชนในบ่อนซ่อมมาชนในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน โดยไม่บอกเจ้าของสนาม

2. ความสามารถในการหาวัวที่มีชื่อเสียงมาชน ดังกล่าวที่ว่า “วัวดี วัวดัง ดึงคน” หมายถึงเมื่อมีวัวดีชนที่ไหน คนจะตามไปถึงที่นั่น ในกรณีนี้พบว่าเมื่อมีวัวดังมาชน จะมีผู้ชมเรือนหมื่น ซึ่งสามารถเก็บค่าผ่านประตูได้วันละไม่ต่ำกว่า 2,000,000 บาท การนำวัวดังมาชนเป็นการลงทุนของนายบ่อน เพราะมีค่าใช้จ่ายนับแสนบาท เพื่อจูงใจให้นักเลงวัวชนเดินทางมาเล่นการพนัน

3. พฤติกรรมของเจ้าของบ่อน เช่น มีเครือข่ายนักพนันจำนวนมาก และเล่นการพนันเองด้วย หรือสามารถหาวัวมาประกบคู่กับวัวที่ไม่มีคู่ชนได้ ทั้งนี้ เจ้าของบ่อนจะต้องเล่นการพนันในกรณีนี้ด้วย ขณะเดียวกัน เจ้าของบ่อนต้องดูแลคนเลี้ยงวัวที่มาเลี้ยงวัวในช่วงก่อนชนประมาณ 20 วัน รวมทั้งเจ้าของบ่อนต้องเดินทางไปชนวัวในบ่อนอื่นๆ ด้วย เพื่อแสวงหาพรรคพวก

การให้ความหมายของนักเลงในวงการวัวชนมีหลายแบบ เช่น มีลักษณะ “ใจถึง ฟุ้งได้ ไม่โกหก รักษากติกา ใฝ่หาบารมี เมื่อเกิดปัญหาก็ทำให้ไม่มีปัญหา” ขณะที่บางคนให้ความหมายว่า “นักเลงเอาปากเป็นเอก ตรงกันข้ามกับข้าราชการที่เอาเลขเป็นโท” โดยนักเลงต้องให้ความสำคัญกับ “พวก” ซึ่งหมายถึงกลุ่มคนหรือเพื่อนฝูงที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

ความเป็นนักเลงในที่นี้หมายถึงนายบ่อนหรือนายสนาม เพราะเป็นศูนย์กลางของสังคมการชนวัว การที่นายสนามต้องพบปะผู้คนที่มีความสามารถและความต้องการแตกต่างกัน จึงจำเป็นต้องสร้างบุญคุณกับผู้คนทุกฝ่าย ทั้งกับผู้คนที่เดินทางมาดูการชนวัว เพื่อให้ได้ค่าเหยียบดินหรือค่าแข่งเลง (ค่าผ่านประตู) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเจ้าของวัวและ

คนเลี้ยงวัว เพื่อให้หน้าวัวมาชน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเจ้าแก๋ นายหัว หรือขาใหญ่ เพื่อให้มาเล่นการพนัน และสร้างความสัมพันธ์กับข้าราชการ เพื่อเป็นการอิงอำนาจ

4. การบริหารจัดการของนายบ่อนหรือนายสนาม โดยต้องจ่ายเงินให้คนเลี้ยงวัวที่มาอยู่ที่บ่อนประมาณ 20 วัน ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเป็นนักเลง อันเป็นบรรทัดฐานสำคัญของการเป็นนายบ่อน

5. ลักษณะทางกายภาพของบ่อนหรือนายสนาม พื้นที่สนาม การพัฒนา ความกว้างขวาง และความสะอาดสบาย

6. พื้นฐานของนายบ่อนหรือเจ้าของบ่อน เช่น มีความเด็ดขาด เป็นที่รู้จักของคนในชุมชน การมีเครือข่าย มีความกว้างขวาง มีความสามารถในการจัดการกับบุคคลที่อยู่นอกบรรทัดฐานของการชนวัว เช่น คนที่เล่นการพนันแล้วไม่จ่าย นายสนามหรือนายบ่อนจึงเป็นผู้ดูแลรักษากฎเกณฑ์ที่เป็นบรรทัดฐาน หากมีข้อขัดแย้งหรือใครผู้ใดออกนอกบรรทัดฐาน นายสนามต้องดำเนินการอย่างเด็ดขาด

มีผู้เปรียบเทียบอำนาจของนายสนามชนวัวว่าเป็น “ผู้พิพากษาศาลเตี้ย” และอธิบายพฤติกรรมของนายสนามเพิ่มเติมว่าเป็นคน “ห้าวหาญ เด็ดเดี่ยว เสี่ยงสู้ และต้องการชัยชนะ”

นายสนามหรือนายบ่อนจึงเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในสถานที่ชนวัว

ความหมายของ “นักเลง”

การอธิบายถึง “ความเป็นนักเลง” ของนายสนามชนวัว เจ้าของบ่อน หรือบุคคลสำคัญของบ่อน ไม่อาจอธิบายผ่านพฤติกรรมของทุกคนได้ เนื่องจากบ่อนชนวัวแต่ละบ่อนไม่ได้มีเจ้าของคนเดียว โดยอาจมี 3-4 คนเป็นหุ้นส่วนกัน เพื่อใช้คุณสมบัติของแต่ละคน ในการทำให้เกิดพลังแบบทวีคูณ

การให้ความหมายของ “นักเลง” โดยกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญของบ่อน มีความแตกต่างกันดังนี้

1. ความเป็นนักเลงในความหมายของข้าราชการ คือสามารถขอเงิน หรือขอให้ช่วยจัดรายการชนวัว เพื่อนำรายได้ไปสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซื้อคอมพิวเตอร์ให้โรงเรียน ตกแต่งภูมิทัศน์ของสถานีตำรวจ หรือขอวัวไปแกงในงานของข้าราชการระดับสูง

2. ความเป็นนักเลงในความหมายของนักการเมือง คือการใช้อำนาจ บารมี หรือการยอมรับจากสาธารณะ เพื่อขอคะแนนเสียงให้กับนักการเมืองที่อยู่ในเครือข่ายของนายสนามวัวชน เป็นการช่วยเหลือในกระบวนการหาเสียง โดยใช้การพนันเป็นกลยุทธ์ในการหาคะแนนเสียง หรือการเชิญนักการเมืองมาร่วมกิจกรรมชนวัว และเปิดเวทีปราศรัยหาเสียงในสนามชนวัว

3. ความเป็นนักเลงในความหมายของนายสนามคนอื่น ระหว่างนายสนามด้วยกัน ความเป็นนักเลงคือการร่วมมือร่วมใจและให้เกียรติซึ่งกันและกัน รวมทั้งการให้ความร่วมมือกับสมาคมสนามกีฬาชนโคภาคใต้

4. ความเป็นนักเลงในความหมายของเจ้าของวัวชน เมื่อเจ้าของวัวมีงานบุญประเพณี นอกจากเข้าร่วมงานบุญแล้ว ยังให้ความช่วยเหลือเรื่องเงินทำบุญ และอาจมอบวัวให้แก่งานงานประเพณี ยินยอมให้เจ้าของวัวชนพาผู้ติดตามเข้าสนามชนวัวได้โดยไม่ต้องจ่ายค่าผ่านประตู หากมีเงินเต็มพินไม่พอ แต่เจ้าของวัวอยากชน ก็ออกเงินเต็มพินให้ เพื่อให้เกิดการชน ความเป็นธรรม ไม่เอินเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ตรงไปตรงมา มีมาตรฐาน และไม่เลือกปฏิบัติ

5. ความเป็นนักเลงในความหมายของคนเลี้ยงวัว ในปัจจุบันเจ้าของวัวส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นผู้เลี้ยง แต่มีคนเลี้ยงวัวทำหน้าที่นี้แทน โดยได้รับค่าตอบแทนเดือนละ 5,000-6,000 บาท ความเป็นนักเลง

ของนายสนามหรือเจ้าของบ่อนในสายตาของคนเลี้ยงวัว คือต้องใจถึง ไม่ชี้เหนียว ไม่จุจิก และดูแลความเป็นอยู่ของคนเลี้ยงวัวในระหว่างดูแลวัวในช่วงก่อนชน

6. ความเป็นนักเลงในความหมายของเชียนวัวชน นักพนัน และผู้ชมกีฬาวัว นายสนามต้องจัดการได้ทุกอย่าง มีข้อมูลและประวัติการชนของวัวแต่ละตัว หรือสามารถหาข้อมูลจากผู้ที่ติดตามความเคลื่อนไหวของวัวแต่ละตัว แล้วบอกกล่าวกับทุกคนโดยไม่ปิดป้องหรือปกปิดข้อมูล

วัวชนกับการเมือง

50 ปีที่ผ่านมา การชนวัวพัฒนาไปสู่การเป็นกิจกรรมกีฬา ส่วนบ่อนชนวัวก็เป็นการใช้วัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้านเพื่อเป้าหมายทางธุรกิจการพนัน ดังนั้น การชนวัวจึงกลายเป็นธุรกิจการพนันภายใต้การเมืองในระบอบประชาธิปไตย

การเมืองของการชนวัว คือการใช้อำนาจทางการเมืองหรืออำนาจตามกฎหมายทำกิจกรรมการพนันวัวชน เป็นการประกอบการใช้กิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชนเป็นพื้นฐาน ซึ่งทำให้เกิดผลตอบแทนสองทาง คือ “ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ” อันหมายถึงรายได้ของเจ้าของบ่อนและพวกพ้อง และ “ผลตอบแทนทางสังคม” ซึ่งมีคุณค่ามากกว่ารายได้ เพราะเป็นแหล่งทุนทางสังคม อันหมายถึงการได้รับการยอมรับว่าเจ้าของบ่อนและผู้เกี่ยวข้องเป็นผู้มีบารมี

ในปัจจุบัน การเป็นนักเลงวัวชนแปรเปลี่ยนสู่การเป็นผู้นำท้องถิ่นและนักการเมือง ซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีพลังอำนาจครอบงำสังคม

กิจกรรมการชนวัวจึงเป็นการผนวกรวมอำนาจทางการเมืองและอำนาจทางสังคมเข้าด้วยกัน ขณะเดียวกัน บ่อนชนวัวก็เป็นพื้นที่ทางกายภาพ และพื้นที่ทางสังคมที่มีความเป็นอิสระ มีการปกครองตนเองผ่านกติการะเบียบ หรือกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นเอง บ่อนชนวัวจึงมีคุณลักษณะพิเศษคือเป็นพื้นที่ที่อำนาจรัฐเข้าไปแทรกแซงก้าวก่ายได้น้อย

ตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน เจ้าของบ่อนชนวัวคือผู้มีอิทธิพลต่อชาวบ้าน และเป็นผู้มีบารมีต่อข้าราชการ บ่อนชนวัวจึงเป็นพื้นที่ในการแสดง “อำนาจ” และ “อิทธิพล” ของเจ้าของบ่อน พร้อมๆ กับการใช้อำนาจและอิทธิพลเป็นเส้นทางสู่ตำแหน่งทางการเมือง

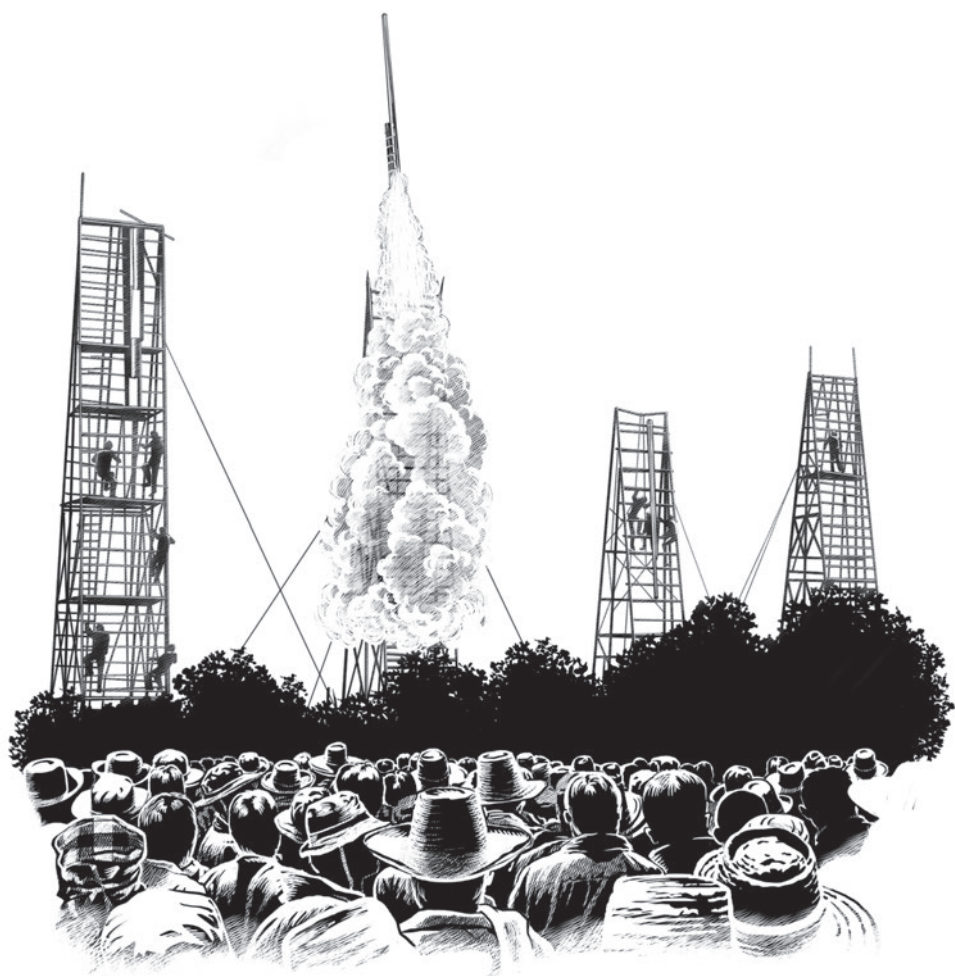
การชนวัวเป็นกิจกรรมที่สร้างฐานอำนาจให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นเจ้าของบ่อน คนเล่นการพนัน และเจ้าของวัว ซึ่งการจะเป็นคนเหล่านี้นั้นได้ ต้องมี “ความเป็นนักเลง” ในลักษณะ “เรียกฟ้าต้องชาน ถามดินต้องตอบ”

วัวชนและบ่อนชนวัวเป็นกระบวนการทางสังคมของชาวใต้ มันทำให้ผู้คนผูกพันกัน และเมื่อรัฐกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ประกอบกับความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ บ่อนชนวัวจึงกลายเป็นความลงตัวของ

ผู้ที่อยู่ในโครงข่ายความสัมพันธ์กับนักการเมืองระดับชาติและข้าราชการจำนวนไม่น้อยเกี่ยวข้องกับบ่อนชนวัว และอาจกล่าวได้ว่าเกือบทุกบ่อนจะต้องมีความสัมพันธ์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมกับผู้คนเหล่านี้นั้น

เมื่อการเป็นนักเลงวัวชนผสมผสานมือกับการเป็นผู้นำท้องถิ่นและนักการเมือง

การชนวัวจึงเป็นรากฐานของการมีอำนาจและการรักษาอำนาจ

**บั้งไฟ:
จากงานบุญ
สู่การแข่งขัน**

ภูมิหลังและพัฒนาการของ “บั้งไฟ”

จารีตประเพณีของชาวอีสานยึดถือระบบฮีต 12 คอง 14 ซึ่งเป็นกุศโลบายที่ทำให้คนในชุมชนได้ทำกิจกรรมร่วมกันทุกเดือนใน 1 ปี ซึ่งในเดือน 6 ได้จัดให้มีบุญเดือน 6 หรือบุญบั้งไฟ กล่าวคือ จัดให้มีการจุดบั้งไฟเพื่อบูชาพระยาแถน โดยเชื่อว่าพระยาแถนเป็นผู้ที่สามารถบันดาลให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล แต่แก่นแท้หรือหลักของการทำบุญบั้งไฟ คือ การทำบุญวันวิสาขบูชาในวันเพ็ญเดือน 6 อันเป็นวันประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานของพระพุทธเจ้า ในวันดังกล่าว ผู้นำถือศาสนาพุทธจะทำการบูชาพระพุทธเจ้าด้วยเครื่องสักการะ มีดอกไม้ รูป เทียน เป็นต้น และบูชาด้วยการปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า

เมื่อพิธีกรรมทางศาสนาสิ้นสุดลง ต่อจากนั้นก็เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผีแถน เริ่มตั้งแต่รุ่งเช้า ญาติโยมจะพากันทำบุญตักบาตร และเจ้าของบั้งไฟนำบั้งไฟออกมาแห่รอบศาลาโรงธรรม หลัง

จากนั้นผู้คนก็จะรวมตัวกันที่ค้ำหรือร้านจุดบั้งไฟ (ปัจจุบันเรียกว่าฐานจุดบั้งไฟ) แล้วจึงทำการจุดบั้งไฟ ถ้าบั้งไฟของใครขึ้น เจ้าของก็就会被ห้ามแห่ แต่ถ้าบั้งไฟของใครแตก เจ้าของก็就会被ห้ามลงตม

บุญบั้งไฟมีที่มาจากสองตำนาน ตำนานแรกคือตำนานวัสสะการเทพบุตร ซึ่งเล่าว่ามีเทพบุตรชื่อวัสสะการ เป็นเทพผู้สร้างฝน เทพองค์นี้ชื่นชอบดอกไม้ (หมายถึงบั้งไฟ) จึงมีการจุดบั้งไฟเพื่อให้วัสสะการโปรดปราน

อีกตำนานคือตำนานพญาคันคาก (พระยาคางคก) รัชชนะพระยาเถน จึงจับพระยาเถนมัด จนกระทั่งพระยาเถนยอมบอกให้หาคเล่นน้ำ จากนั้นฝนจึงตก หลังจากนั้นก็จึงนัดหมายกันว่าให้จุดดอกไม้ (หมายถึงบั้งไฟ) บูชาพระยาเถนทุกปี

พวกลัทธิที่นำโดยพระยาคันคาก (พระยาคางคก) รัชชนะพระยาเถน จึงจับพระยาเถนมัด จนกระทั่งพระยาเถนยอมบอกให้หาคเล่นน้ำ จากนั้นฝนจึงตก หลังจากนั้นก็จึงนัดหมายกันว่าให้จุดดอกไม้ (หมายถึงบั้งไฟ) บูชาพระยาเถนทุกปี

พัฒนาการของการทำบั้งไฟ

การทำบั้งไฟในอดีต

ส่วนสำคัญที่สุดของบั้งไฟคือตัวบั้งไฟหรือเสาบั้งไฟ ชาวอีสานเรียกกระบอกไม้ไผ่ว่า “บั้งไม้ไผ่” และคำว่า “บั้งไฟ” ก็มาจากการนำไม้ไผ่มาทำบั้งไฟนั่นเอง ดังมีผู้ให้นิยามว่า บั้งไฟ หมายถึงกระบอกไม้ไผ่บรรจุดินปืน แล้วนำไปประดิษฐ์เป็นรูปลักษณะต่างๆ กัน เมื่อนำมาจุด จะมีไฟออกมาจากกระบอก

บั้งไฟในยุคแรก ตัวบั้งไฟทำจากกระบอกไม้ไผ่ โดยนำลำไม้ไผ่มาเจาะทะลุปล้อง และพันด้วยเชือกที่พันจากไม้ไผ่ เรียกว่า “บั้งไฟเลาไม้” บั้งไฟที่ทำจากไม้ไผ่ เรียก “เลาไม้” ทำจากเหล็ก เรียก “เลาเหล็ก”

บั้งไฟเลาไม้ เป็นบั้งไฟที่ทำกันมาตั้งแต่โบราณกาล ซึ่งต้องคัดเลือกไม้ไผ่ที่จะทำบั้งไฟอย่างพิถีพิถัน

ในอดีต การทำบั้งไฟเป็นหน้าที่ของทุกคนในหมู่บ้าน กระบวนการเริ่มขึ้นเมื่อทุกคนในหมู่บ้านประชุมตกลงกัน แล้วจึงซื้อดินประสิวให้กับ “ช่างบั้งไฟ” จากนั้นช่างจะถั่วดินประสิวแล้วตำผสมกับกำมะถันและถ่าน จนกระทั่งได้ดินปืน

ขั้นตอนสำคัญคือการบรรจุดินปืน ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ต้องใช้คนจำนวนมาก เนื่องจากหากบั้งไฟมีขนาดใหญ่ (120 กิโลกรัมขึ้นไป) จะมีเลายาวมาก เมื่อตั้งขึ้นเพื่อกรอกดินปืนและใช้สากตำ สากและเลาจะมีความสูงรวมกันกว่า 10 เมตร ต้องใช้รอกช่วยยกสากขึ้น แล้วให้คนจำนวนหนึ่งเหยียบไปที่คานซึ่งผูกโยงกับสาก เหมือนการเหยียบครกกระเดื่อง เมื่อสากถูกยกขึ้นได้ระดับก็ปล่อยให้สากหล่นทับดินปืนภายใน บั้ง การบรรจุดินปืนและการดำบั้งไฟจึงเหมือนกับการทำงานของปั้นจั่นตอกเสาเข็ม

บั้งไฟจะขึ้นหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการบรรจุดินปืนเป็นสำคัญ ชาวบ้านทุกคนจึงต้องร่วมแรงร่วมใจกัน

เมื่อผู้คนรวมตัวกัน ได้ร่วมกันทำกิจกรรม จึงรู้จักสนิทสนมกันมากขึ้น เนื่องจากการดำบั้งไฟต้องใช้เวลาเป็นเดือน

เมื่อดินปืนเต็มบั้ง จากนั้นจึงใส่ดินเหนียวและไม้เนื้อแข็งปิดท้าย เรียกว่า “อัดเถียด” แล้วตำต่อให้แน่น จากนั้นเจาะรูทะลุผ่านกลางบั้ง จากท้ายบั้งไฟไปยังหัวบั้งไฟ เพื่อทำเป็นช่องเผาไหม้ แล้วจึงใส่ชนวน ขั้นตอนสุดท้ายคือการประกอบหางและประดับตกแต่งบั้งไฟ

ในอดีต นอกจากชาวบ้านในชุมชน พระก็มีบทบาทในกิจกรรมนี้

ด้วย เนื่องจากพระเป็นผู้นำทางด้านสรรพวิทยา และวิทยาการด้านอื่นๆ ก็มาจากวัดเป็นส่วนใหญ่ หรืออาจเป็นเพราะพระมีเวลาให้กับการทำและการคิดค้นวิธีทำบั้งไฟมากกว่าฆราวาส อีกทั้งบั้งไฟส่วนใหญ่ก็ทำกันในวัด เนื่องจากวัดเป็นที่ชุมนุมของคนในหมู่บ้าน และมีความพร้อมด้านสถานที่ในการรองรับคนจำนวนมากที่ช่วยกันทำบั้งไฟ

ด้วยเหตุนี้ ภาคอีสานในอดีต เมื่อถึงบุญบั้งไฟ พระจึงเป็นบุคลากรที่สำคัญ ดังปรากฏช่างบั้งไฟที่เป็นพระจำนวนมากในหมู่บ้านอีสาน สำหรับช่างบั้งไฟที่เป็นพระ สังคมอีสานมีวิธีปฏิบัติเพื่อให้เหมาะสมตามจารีต โดยทำ “หว่อม” หรือหวมกสิเหลื่องให้พระสวม

ความสัมพันธ์ระหว่างพระกับบั้งไฟนั้นเป็นไปในลักษณะการเดียวกันกับการเล่นน้ำสงกรานต์ในภาคอีสาน ซึ่งพระและสามเณรสามารถเล่นน้ำกับญาติโยมได้ แม้แต่กับผู้หญิง ด้วยข้อยกเว้นดังกล่าว จึงเป็นที่มาของการเข้าร่วมการจุดบั้งไฟ และในที่สุด เมื่อการแข่งขันบั้งไฟกลายเป็นการพนันเต็มรูปแบบ ในบรรดาเซียนพนันบั้งไฟ จึงมีเซียนที่เป็นพระรวมอยู่ด้วย โดยพระส่วนใหญ่มีฐานะเป็นเจ้าของค่ายบั้งไฟ

การทำบั้งไฟในปัจจุบัน

บุญบั้งไฟในยุคปัจจุบันเป็นการจัดตามประเพณี โดยที่ความเชื่อเรื่องพระยาแถนและการขอฝนนั้นไม่ได้มีความสำคัญต่อคนอีสานรุ่นใหม่ อีกต่อไป วัตถุประสงค์ของการทำบุญบั้งไฟจึงเป็นไปเพื่อการสืบทอดประเพณีมากกว่าการคาดหวังเรื่องฟ้าฝน

เมื่อการจุดบั้งไฟกลายเป็น “การแข่งขัน” จึงมีการพัฒนารูปแบบและวิธีการทำบั้งไฟ โดยเฉพาะการพัฒนาส่วนประกอบที่สำคัญของบั้งไฟคือตัวบั้งไฟหรือเสาบั้งไฟ ดังนี้

“บั้งไฟเลาเหล็กชิง” ตัวบั้งไฟทำจากท่อประปา ซึ่งเป็นเหล็กชนิดบาง ทำให้มีความคงทนมากกว่าและขึ้นได้สูงกว่าบั้งไฟเลาไม้ไผ่ในอดีต จึงเรียกบั้งไฟแบบนี้ว่า “บั้งไฟเลาเหล็กชิง”¹ แต่ด้วยความบางของเหล็ก ก็ทำให้บั้งไฟระเบิดได้ง่าย เมื่อตัวบั้งไฟฉีกแตก มักเป็นแนกคล้ายเสียมหรือพลั่ว ซึ่งเป็นอันตรายต่อผู้เข้าชม

“บั้งไฟเลาเหล็กหนา” จากประสบการณ์ที่ได้จากบั้งไฟเลาเหล็กชิง จึงเปลี่ยนมาใช้ท่อเหล็กที่มีความหนาเป็นพิเศษ ซึ่งก็สามารถแก้ไขปัญหาบั้งไฟระเบิดได้ แต่บั้งไฟเลาเหล็กหนามีน้ำหนักมาก เมื่อตกสู่พื้น จึงเป็นอันตรายไม่แพ้บั้งไฟเลาเหล็กชิง แอมน้ำหนักที่มาก ก็ทำให้บั้งไฟขึ้นได้ไม่สูง

“บั้งไฟเลาพลาสติก” มีผู้ทดลองนำท่อพีวีซี (polyvinyl chloride) หรือพลาสติกมาใช้ทำเลาบั้งไฟ ผลปรากฏว่าบั้งไฟขึ้นได้สูง นอกจากนี้ บั้งไฟเลาพลาสติกยังช่วยแก้ปัญหาเรื่องอันตรายจากการตกสู่พื้น เพราะเมื่อบั้งไฟระเบิดก็ไม่มีอันตราย เนื่องจากท่อพีวีซีมีน้ำหนักเบา การที่เนื้อพลาสติกถูกเผาให้หลอมละลายได้ด้วยความร้อน จึงมีการค้นคิดสูตรของดินปืนเพื่อไม่ให้เลาพลาสติกเกิดการหลอมละลาย จนเกิดนวัตกรรมในวงการผลิตบั้งไฟ และบั้งไฟเลาพลาสติกก็ได้รับความนิยมจวบจนปัจจุบัน

¹ เมื่อนำวัสดุที่ชุมชนไม่สามารถผลิตได้เองมาใช้เสริมกับโครงสร้างเดิม ชาวอีสานจะเดิมคำว่า “ชิง” ต่อท้ายชื่อสิ่งนั้นๆ เช่น การนำดาชายในลอนมาประกอบกับโครงของลอบดักปลา ก็เรียกลอบแบบนี้ว่า “ลอบชิง”

นวัตกรรมของการทำบั้งไฟ

จากขี้เถ้ากั่วถึงขี้เถ้าดิบ

เมื่อมีการใช้เลาบั้งไฟที่ทำจากท่อพีวีซีหรือพลาสติกอน ทำให้มีการดัดแปลงสูตรของดินปืน เพื่อไม่ให้เกิดการลุกไหม้ทำให้เกิดความร้อนมาก จนกระทั่งค้นพบว่าการใช้ดินประสิว (ขี้เถ้า) ก่อนบดผสมกับถ่าน ทำให้ได้ดินปืนที่ไม่ทำให้เกิดความร้อนมาก หรือไม่แรงเหมือนกับดินปืนที่ผสมดินประสิวกั่ว

การที่ดินปืนไม่แรง ทำให้ดินปืนเผาไหม้ได้นาน อีกทั้งไม่เป็นอันตรายในขณะตำหรืออัด เนื่องจากดินประสิวกั่วที่ไม่ได้คั่วจะไม่ติดไฟ อีกทั้งเลาบั้งไฟที่ทำจากท่อพีวีซีมีน้ำหนักเบา การใช้ดินปืนไม่แรงก็สามารถส่งตัวบั้งไฟขึ้นได้ และขึ้นได้นานกว่าดินปืนที่ผสมดินประสิวกั่ว ต่อมาการทำดินปืนจึงไม่นิยมใช้ดินประสิวกั่วเหมือนในอดีต

ควบคู่กับการพัฒนาเลาบั้งไฟ คือกระบวนการบรรจุดินปืน ในอดีต ขณะบรรจุดินปืนมักเกิดการระเบิด แต่เพื่อให้ได้ดินปืนที่สามารถส่งตัวบั้งไฟซึ่งทำจากวัสดุที่มีน้ำหนักมาก เช่น ไม้ไผ่และท่อเหล็ก การทำให้ดินปืนมีความแรงด้วยการคั่วดินประสิวกั่ว (ขี้เถ้า) ก่อนบดเป็นผง จึงยังคงมีความจำเป็น

ยิ่งในระบะต่อมามีการบรรจุดินปืนโดยใช้แม่แรงและการอัดด้วยแรงไฮดรอลิก (Hydraulic Power) การระเบิดขณะบรรจุดินปืนจึงเกิดขึ้นบ่อยครั้ง โดยเฉพาะเมื่อเปลี่ยนเลาบั้งไฟเป็นท่อพลาสติกอน นอกจากการระเบิดขณะบรรจุดินปืน ความร้อนของดินปืนก็มักทำให้เลาบั้งไฟหลอมละลายขณะพุ่งขึ้นสู่ท้องฟ้า

จากต้นมะขามถึงบล็อกเหล็ก

การบรรจุดินปืนในเลาบังไฟเป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่ง เนื่องจากหากบดอัดดินปืนไม่แน่น ก็จะทำให้บังไฟ “ซุ” หรือมีแรงส่งไม่เพียงพอ ทำให้บังไฟค้างอยู่ที่ฐานจุด ซึ่งเกิดขึ้นเป็นปกติในยุคแรก ทั้งบังไฟแบบเลาไม้ไผ่และเลาเหล็ก

ในระยะแรก การบดอัดดินปืนทำโดยการตำด้วยแรงคน ต่อมาพัฒนาเป็นการอัดด้วยแม่แรง โดยใช้ต้นไม้เป็นตัวต้านทานแรงอัด เช่น ต้นมะขาม การอัดด้วยแม่แรงเป็นการอัดจากด้านล่าง โดยด้านบนเป็นตัวต้านทานแรงอัด ช่างบังไฟจะเจาะต้นมะขามให้เป็นโพรงเพื่อสอดเลาบังไฟ และบังคับไม่ให้เลาบังไฟเลื่อน

ต่อมา ช่างบังไฟใช้วิธีอัดด้วยแรงไฮดรอลิก พร้อมกับพัฒนาโครงยึดเลาบังไฟโดยใช้เหล็กชนิดหนา ซึ่งประดิษฐ์โดยโรงกลึง ในปัจจุบันการบดอัดและบรรจุดินปืนด้วยแรงไฮดรอลิกเป็นที่นิยมกันทั่วไป ขณะเดียวกัน นอกจากการใช้ไฮดรอลิกจะช่วยทุ่นแรงแล้ว ยังสามารถบดอัดได้เร็วกว่าในอดีต ที่สำคัญคือช่างบังไฟสามารถทำบังไฟคนเดียวได้โดยไม่ต้องมีลูกมือ

บังไฟเลาพลาสติกและการบดอัดด้วยแรงไฮดรอลิกจึงเป็นสูตรที่ลงตัว ทั้งกระบวนการผลิตที่ไม่ต้องใช้คนมาก ช่วยร่นเวลาในการผลิตผลิตได้จำนวนมาก และบังไฟขึ้นได้สูง โดยบังไฟที่ทำจากท่อขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 2 นิ้ว สามารถทำเวลาได้ถึง 900 วินาที ขณะที่บังไฟในอดีตทำเวลาได้เพียง 30-40 วินาที

จากทางไกลถึงเหบบ

ขณะที่นวัตกรรมด้านการทำบั้งไฟพัฒนาถึงขั้นสูงสุด สิ่งที่เกิดขึ้นควบคู่ไปกับนวัตกรรมการทำบั้งไฟก็คือกติกาการพนันบั้งไฟ ในอดีต การแข่งขันบั้งไฟถือเอาระยะทางเป็นเกณฑ์ โดยบั้งไฟจะพุ่งไปในแนวราบขนานกับพื้นดิน บั้งไฟบั้งใดพุ่งไปได้ไกลที่สุด ถือว่าบั้งไฟบั้งนั้นชนะการแข่งขัน

ต่อมาเมื่อประชากรมีมากขึ้น พื้นที่ว่างโล่งมีน้อยลง เกณฑ์การแข่งขันบั้งไฟจึงเปลี่ยนเป็นแข่งความสูง โดยใช้การจับเวลา บั้งไฟบั้งใดทำเวลาได้นาน บั้งไฟบั้งนั้นก็ชนะการแข่งขัน การวัดด้วยเกณฑ์การจับเวลา ทำให้มีผู้คิดประดิษฐ์บั้งไฟที่ลอยอยู่บนท้องฟ้าได้นาน การเปลี่ยนเลาบั้งไฟจากไม้ไผ่เป็นเหล็กและท่อพลาสติกลอน ในอีกด้านหนึ่งก็เพื่อยืดระยะเวลาให้บั้งไฟอยู่บนท้องฟ้าได้นานขึ้นนั่นเอง ถึงขนาดมีผู้ติดร่มชูชีพและติดปีกให้บั้งไฟ

พัฒนาการสูงสุดของการทำบั้งไฟคือการนำท่อพลาสติกลอนมาทำเป็นเลาบั้งไฟ เมื่อเกณฑ์การตัดสินยังคงใช้ระยะเวลาที่บั้งไฟลอยอยู่ในอากาศ จึงทำให้มีผู้คิดค้นวิธีทำให้บั้งไฟลอยอยู่ในอากาศได้นานอยู่เสมอ ซึ่งส่งผลให้กติกาการพนันบั้งไฟซับซ้อนมากขึ้นไปพร้อมๆ กัน ดังนี้

• บั้งไฟจุง

เกิดจากการเลี้ยวหัวบั้งไฟให้เป็นรอยแยก เมื่อบั้งไฟขึ้นสู่ท้องฟ้าแรงของดินปืนจะดันส่วนหัวให้หลุดออกจากตัวบั้งไฟ เรียกว่า “การสลัดหัว” แต่ช่วงบั้งไฟก็ใช้เส้นลวดผูกยึดหัวบั้งไฟไว้กับตัวบั้งไฟ เมื่อบั้งไฟสลัดหัว จะทำให้บั้งไฟมีแรงส่งจากทั้งตัวบั้งและส่วนหัว โดยส่วนหัวจะอยู่ด้านล่าง แล้วลากตัวบั้งให้ลอยตามขวาง เหมือนถูกหัวบั้งไฟจุง จึงเรียกว่า “บั้งไฟจุง” ซึ่งวิธีการนี้ทำให้ทำเวลาได้ 700 วินาทีขึ้นไป

กติกา: การจับเวลาเริ่มตั้งแต่บั้งไฟทะยานขึ้นจากฐานจุด จนตัว

บั้งไฟตกกระทบพื้น บั้งไฟที่ทำเวลาได้นานที่สุดเป็นผู้ชนะ

- บั้งไฟสลัดหาง

ต่อมามีผู้คิดค้นวิธีที่จะทำให้บั้งไฟอยู่ในอากาศได้นาน โดยการทำให้ส่วนโคนหางของบั้งไฟมีรอยแยก เมื่อบั้งไฟขึ้นถึงจุดสูงสุด ส่วนหางก็จะถูกสลัดให้หลุดจากตัวบั้งไฟ ส่วนหางซึ่งมีน้ำหนักเบากว่าส่วนอื่นของตัวบั้งไฟก็ลอยและร่อนอยู่ในอากาศ ซึ่งนำไปสู่การพิถีพิถันในการทำส่วนหาง โดยช่างบั้งไฟบางคนพยายามเหลาหางบั้งไฟให้บาง เพื่อให้หางร่อนและลอยอยู่ในอากาศได้นานกว่าบั้งไฟจริง โดยทำเวลาได้ 900 วินาทีขึ้นไป

กติกา: การจับเวลาเริ่มจับตั้งแต่บั้งไฟทะยานขึ้นจากฐานจุด จนหางบั้งไฟตกกระทบพื้น

- บั้งไฟเหิบ

เนื่องจากบั้งไฟสองแบบแรกทำเวลานานมาก ส่งผลกระทบต่อคิวการจุดของบั้งไฟบั้งถัดไป และมีบ่อยครั้งที่บั้งไฟหายไปจากการจับตาของกรรมการจับเวลา (เรตาร์) เมื่อบั้งไฟหาย วงการพนันก็ถือว่าจาวหรือจูป คือเสมอกัน ไม่มีการตัดสิน และต้องคืนเงินพนัน ทำให้กระทบต่อวงการพนัน จึงมีการหันกลับมาทำบั้งไฟแบบเดิม คือไม่มีการสลัดทั้งส่วนหัวและส่วนหาง เรียกว่า “บั้งไฟเหิบ”

“เหิบ” หมายถึงการนอนคว่ำหน้า เป็นการบอกลักษณะการตกลงพื้นของบั้งไฟที่มีส่วนประกอบครบทุกส่วน โดยร่อนลงจากท้องฟ้าคล้ายคนนอนคว่ำหน้า ซึ่งทำให้ทำเวลาได้ไม่มากเหมือนบั้งไฟสองแบบแรก หรือไม่เกิน 450-500 วินาที

กติกา: การจับเวลาเริ่มตั้งแต่บั้งไฟทะยานขึ้นจากฐานจุด จนตัวบั้งไฟตกกระทบพื้น โดยมีส่วนประกอบครบทั้งหัว ตัว และหางบั้งไฟ หากมีชิ้นส่วนหลุดจากตัวบั้ง จะถือว่าไม่มีการได้-เสีย

การทําค้างบั้งไฟ

การพัฒนาตัวบั้งไฟ ทั้งวัสดุที่ใช้และขนาด ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงฐานจุดบั้งไฟ ในอดีต ฐานจุดบั้งไฟทำด้วยไม้ โดยวางพาดกับต้นไม้ใหญ่ เพื่อให้ต้นไม้ช่วยค้ำยัน มีลักษณะเป็นค้ำหรือร้าน เรียกว่าค้ำบั้งไฟ

ต่อมามีการทําค้างบั้งไฟโดยใช้ไม้ปักกับพื้นดิน เป็นค้างบั้งไฟที่ตั้งอยู่ได้ด้วยตัวเอง ในระยะต่อมา เนื่องจากการผลิตบั้งไฟที่มีน้ำหนักมาก เช่น บั้งไฟล้าน (1,200 กิโลกรัม) หรือบั้งไฟก๊อ (12,000 กิโลกรัม) ทำให้ค้างบั้งไฟไม่สามารถรับน้ำหนักและแรงส่งจากบั้งไฟได้ จึงมีผู้นำเสาคอนกรีตเสริมเหล็กมาทำเป็นค้างบั้งไฟ

เมื่อมีการใช้ทอพลาสลอนเป็นเสาบั้งไฟ ทำให้บั้งไฟมีน้ำหนักเบา และขนาดของบั้งไฟก็สมดุลกับค้างบั้งไฟ รวมถึงการจัดการแข่งขันบั้งไฟ เปลี่ยนมือจากคณะกรรมการหมู่บ้านหรือคุ้ม เป็น “ผู้รับเหมา” หรือ “ผู้จัด” พร้อมๆ กับการเล่นการพนันอย่างเป็นทางการเป็นลําเป็นสัน ผู้จัดจึงสร้างค้างบั้งไฟให้มีขนาดที่พอเหมาะกับขนาดของบั้งไฟเลาพลาสลอน คือสร้างจากเหล็กหน้ากว้าง 3 นิ้ว สูงราว 2.5 เมตร มีรูปร่างคล้ายประตูปดบอล โดยเชื่อมต่อโซ่รถจักรยานยนต์เข้ากับคานเหล็กเป็นจุดๆ ราว 10 จุด เพื่อใช้โซ่คล้องตัวบั้งไฟไม่ให้เอียง

ปัจจุบัน ฐานจุดบั้งไฟมักมีทั้งสองประเภทควบคู่กัน โดยค้างบั้งไฟใช้จุดบั้งไฟใหญ่ ส่วนฐานจุดมีไว้สำหรับจุดบั้งไฟเล็ก และฐานจุดบั้งไฟสามารถจุดบั้งไฟได้พร้อมกันนับสิบบั้ง เพื่อให้เล่นการพนันได้มากขึ้น

สนามบั้งไฟ

สนามบั้งไฟ หมายถึงสถานที่ที่มีการจัดแข่งขันบั้งไฟเพื่อเล่นการพนัน จำแนกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. สนามเล็กหรือบ่อนบั้งไฟเล็ก หมายถึงสนามที่จัดแข่งขันบั้งไฟขนาดเล็ก ขนาดท่อ 3 หรือมีเส้นผ่านศูนย์กลางของท่อที่ทำบั้งไฟน้อยกว่า 3 นิ้ว

2. สนามใหญ่หรือบ่อนบั้งไฟใหญ่ หมายถึงสนามที่จัดแข่งขันบั้งไฟขนาดใหญ่ ตั้งแต่ท่อ 4 ถึงท่อ 6 ขึ้นไป ได้แก่ บั้งไฟแสน บั้งไฟล้าน บั้งไฟลิบล้อ หรือบั้งไฟก๊อ

บุญบั้งไฟ: จากอดีตสู่ปัจจุบัน

ลักษณะสำคัญของบุญบั้งไฟในอดีต

ในระยะแรก การจัดบุญบั้งไฟเป็นการหารายได้เพื่อทำนุบำรุงพระศาสนา อันหมายถึงการหารายได้เข้าวัดที่จัดงาน นอกจากการบริจาคของผู้มีจิตศรัทธา วัดยังมีรายได้จาก “ค่าหาง” อันหมายถึงค่าลงทะเบียนเพื่อนำบั้งไฟเข้าแข่งขัน ซึ่งผู้ที่จ่ายค่าลงทะเบียนคือเจ้าของบั้งไฟ นอกจากนี้ วัดยังมีรายได้จากการ “เซ็ง” โดยชาวบ้านจะจัดขบวนเซ็งเพื่อเรียกริเงินเข้าวัด ซึ่งในบุญบั้งไฟมักมีขบวนเซ็งมากกว่า 1 คณะ

เมื่องานบุญมีการจัดการแข่งขันเข้ามาเกี่ยวข้อง บุญบั้งไฟจึงโน้มเอียงไปในทางการแสวงหารายได้ และปัจจัยที่เอื้อให้มีการเล่นการ

พนันกันอย่างกว้างขวาง ก็เนื่องจากชาวอีสานถือว่าการเล่นการพนัน เป็นไปเพื่อความสนุกสนาน และเป็นส่วนหนึ่งของการเฉลิมฉลองการ ทำบุญ เมื่อหมดช่วงงานบุญ การเล่นการพนันก็เลิกกันไป ถ้ามีการเล่น การพนันนอกช่วงงานบุญ จึงจะถือว่าเป็นการเล่นการพนัน ดังนั้น การ เล่นพนันบั้งไฟในวาระบุญบั้งไฟ จึงเป็นไปเพื่อความสนุก มิใช่การพนัน ในความหมายของชาวอีสาน

ลักษณะสำคัญของบุญบั้งไฟในปัจจุบัน

อาจกล่าวได้ว่าทุกฐานจุดบั้งไฟในปัจจุบันมีการเล่นการพนัน เนื่องจากการจัดบุญบั้งไฟต้องใช้เงินทุนสูง และมีความยุ่งยากในการ บริหารจัดการ สำหรับผู้ที่ไม่สันทัดในการจัดการแข่งขันบั้งไฟ อีกประการ หนึ่งคือเนื่องจากการทำบั้งไฟมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก โดยความ เปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการคิดค้นของค่าย บั้งไฟ โดยชาวบ้านไม่มีส่วนร่วม หรือไม่มีองค์ความรู้เท่ากับค่ายบั้งไฟ

ขณะเดียวกันก็ทำให้บั้งไฟแบบดั้งเดิมล้าสมัย กอปรกับช่างบั้งไฟ ดั้งเดิมเสียชีวิต หรือไม่ก็สูงอายุ ปัจจุบันจึงเหลือช่างบั้งไฟที่เป็นคนของ ค่ายบั้งไฟเท่านั้น ดังนั้น เมื่อกระบวนการทำบั้งไฟตกอยู่ในมือของค่าย บั้งไฟ การจุดบั้งไฟจึงต้องอาศัยค่ายบั้งไฟ และค่ายบั้งไฟก็มีเขียนพนัน ติดตามไปทุกแห่ง ทำให้การแข่งขันบั้งไฟเป็นไปเพื่อการพนันทั้งสิ้น

ความเปลี่ยนแปลงนี้รวมไปถึงการบริหารจัดการการแข่งขัน บั้งไฟ การบริหารจัดการโดยคณะกรรมการหมู่บ้านตามไม่ทัน กระบวนการแข่งขันบั้งไฟ เพราะทุกการแข่งขันมีการเล่นการพนัน ซึ่ง ต้องมีเล่ห์เหลี่ยมและกลโกง ทำให้ชาวบ้านเจ้าของงานบุญและคณะ กรรมการหมู่บ้านกลายเป็นเพียงผู้ชม

การบริหารจัดการการแข่งขันบั้งไฟของชาวบ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน ส่วนใหญ่มอบหมายให้เป็นหน้าที่ของผู้จัด หรือถูกเหมาช่วงโดยผู้จัด ยกเว้นในหมู่บ้านที่ชาวบ้านมีทักษะหรือเคยเป็นผู้จัด ซึ่งมีจำนวนน้อย

พิธีกรรมทางศาสนาซึ่งเคยเป็นแก่นของบุญบั้งไฟ ได้แยกส่วนไปดำเนินการโดยไม่ขึ้นตรงต่อกัน ซึ่งการจุดบั้งไฟจะเริ่มขึ้นเมื่อพิธีทางศาสนาเสร็จสิ้น และเมื่อพิธีเสร็จสิ้น พระสงฆ์และชาวบ้านก็ไม่มีส่วนร่วมอีกต่อไป

ความเกี่ยวข้องที่ชาวบ้านพอจะมีอยู่บ้าง คือการเก็บค่าผ่านประตู ในกรณีที่ผู้จัดเป็นชาวบ้าน ซึ่งเป็นการจัดเพื่อหาเงินเข้าวัด

การพนันบั้งไฟ

ในยุคแรก เริ่มจากคู่แข่งชั้นนำบั้งไฟมา “เปรียบเทียบ” ซึ่งเรียกว่า “ประกบหาง” คือการดูขนาดของบั้งไฟ หากมีขนาดใกล้เคียงกัน ก็ตกลงแข่งขันกัน เกณฑ์การตัดสินแพ้-ชนะคือบั้งไฟที่พุ่งไปได้ไกลกว่า เป็นฝ่ายชนะ

เนื่องจากชุมชนอีสานมักตั้งอยู่บนที่สูง พื้นที่ลาดต่ำเป็นทุ่งนา บ้านเรือนยังไม่ขยายตัวสู่พื้นที่ลาดต่ำอย่างในปัจจุบัน จึงแข่งขันบั้งไฟโดยใช้ระยะทางเป็นเกณฑ์ได้ อีกทั้งตัวบั้งไฟเป็นท่อเหล็ก ซึ่งมีน้ำหนักมาก ทำให้บั้งไฟพุ่งไปได้ไม่ไกล แต่ในปัจจุบัน ชุมชนขยายใหญ่ขึ้น บั้งไฟเลาเหล็กจึงไม่ปลอดภัย อุบัติเหตุจากการจุดบั้งไฟเกิดขึ้นบ่อยครั้ง มีทั้งบั้งไฟตกใส่คนและบ้านเรือน การแข่งขันจึงเปลี่ยนมาใช้เวลาจับเวลา โดย

บั้งไฟที่ทำเวลาได้มากที่สุด เป็นฝ่ายชนะ

ขณะเดียวกัน ท่อพีวีซีก็ได้สร้างมิติใหม่ให้กับวงการบั้งไฟ คือได้บั้งไฟที่มีน้ำหนักเบา แต่เหนียวคงทน แม้ระเบิด ก็ไม่เป็นแฉกคมเหมือนท่อเหล็ก เมื่อตกลงมาจากที่สูงก็ไม่เป็นอันตรายมาก อีกประการหนึ่งก็คือ ความเบาทำให้บั้งไฟร่อนปลิวไปตามลม จึงทำเวลาได้ดีกว่าบั้งไฟเลาเหล็ก กล่าวคือ บั้งไฟเลาเหล็กทำเวลาได้อย่างมาก 20 วินาที แต่บั้งไฟเลาพลาสติกใช้เวลาได้มากกว่า 160 วินาที

ในเวลาเดียวกัน วงการพนันก็มีการปรับเปลี่ยนกฎเกณฑ์การได้-การเสีย จนถือได้ว่าเป็นนิมิตใหม่สำหรับวงการพนันบั้งไฟ ในปัจจุบันเขียนบั้งไฟเริ่มการเดิมพันได้-เสียด้วยการ “เปิดเวลาหน้าฐาน” โดยผู้ริเริ่มเป็นนักพนันจากจังหวัดศรีสะเกษ

เวลาหน้าฐาน เป็นเวลาที่คาดการณ์ว่าบั้งไฟจะทำได้ ซึ่งตัวเลขนี้มาจากเวลาที่ทำได้ล่าสุดของค่ายบั้งไฟ การเปิดเวลาหน้าฐาน หรือที่เขียนบั้งไฟเรียกว่า “เปิดหน้าฐาน” หรือ “เปิดหน้า” ถูกกำหนดโดยผู้จัด ซึ่งตกลงกับเขียนพนันที่เรียกว่า “เขียนยัง”

เขียนยัง คือเขียนที่พนันว่าบั้งไฟจะทำเวลาได้เท่ากับหรือต่ำกว่าเวลาเปิดหน้าฐาน ส่วน “เขียนไล่” คือเขียนที่พนันว่าบั้งไฟจะทำเวลาได้มากกว่าเวลาเปิดหน้าฐาน ซึ่งฝ่ายที่มีความเสี่ยงสูงคือเขียนไล่ เพราะแน่นอนว่าเขียนยังซึ่งเป็นผู้ตั้งเวลา มักตั้งเวลาให้สูง เพื่อไม่ให้บั้งไฟทำเวลาได้ถึงเวลาเปิดหน้าฐาน ตนจะได้เป็นฝ่ายชนะพนัน

ดังนั้น เพื่อลดความเสี่ยง จึงมีการตกลง “ราคาราก” หมายถึงการกำหนดช่วงเวลาที่สูงกว่าเวลาเปิดหน้าฐาน เช่น ราคาเปิดหน้าฐาน 100 วินาที ก็กำหนด “ราคาราก” เป็น 101-110 วินาที ซึ่งหากบั้งไฟทำเวลาอยู่ในช่วงนี้ จะไม่มีการได้-เสีย

การใช้บุญบังไฟเป็นศูนย์รวมของผู้คน

ในอดีต บุญบังไฟจะจัดในเดือน 6 (พฤษภาคม) ซึ่งเป็นช่วงที่จะเข้าสู่ฤดูปักดำ อันเป็นช่วงที่ชาวนาต้องทำนาเป็นเวลาถึง 5 เดือนจนถึงเดือน 11 ซึ่งเป็นช่วงบุญออกพรรษา และเสร็จสิ้นการเก็บเกี่ยวบรรยากาศแห่งความสนุกสนานจึงจะกลับมาอีกครั้ง ดังนั้น บุญบังไฟจึงเป็นบุญที่ชาวนาต้องสนุกอย่างเต็มที่ และทุกหมู่บ้านที่ทำบุญต้องหมักเหล้าสาโทเพื่อดื่มกินและเลี้ยงแขก และก่อนที่งานบุญจะถึงจุดสำคัญคือการจุดบังไฟ ก็จะมีกิจกรรมประกอบงานบุญ เช่น การชิง โดยมีการวัดอุปสงค์คือการเรียไรเงินเพื่อนำมาซื้อสุราและอาหาร ซึ่งผู้เข้าร่วมขบวนจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าขาววัน และทาหน้าด้วยดินปืน เป็นการแสดงถึงการเตรียมพร้อมสำหรับความสนุกแบบหลุดโลก

นอกจากนี้ ในขบวนมักมีผู้ทำหุ่นหึ่ง-ชายทำการเสฟสังวาสอย่างโจ่งแจ้ง ซึ่งถือเป็นการสร้างความสนุกสนาน การสร้างบรรยากาศที่สื่อไปในเชิงสังวาส (Erotic) ยังมีที่โจ่งแจ้งกว่านี้ ได้แก่ การใช้จอบเสียมสับดินบริเวณทางแพรงในหมู่บ้าน โดยทำเป็นภาพผู้หญิงเปลือยเห็นอวัยวะเพศอยู่ทุกแพรง ซึ่งการแสดงออกในเชิงสังวาส มีผู้อธิบายว่าสื่อให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของผืนแผ่นดิน และที่สำคัญก็คือ นอกจากกินดื่มจนเมาเมาแล้ว เมื่อบังไฟของช่างบังไฟไม่ขึ้น โดยอาจจะเปิด หรือ “ชู่” คาฐานจุด ช่างผู้นั้นก็จะถูกจับโยนลงในบ่อโคลน

เสียงของบังไฟก่อนทะยานสู่ท้องฟ้า เสียงขับเซ็ง และเสียงหยอกล้อ ทั้งหมดนี้คือการแสดงออกถึงความสนุกสนานอย่างเต็มที่

ในปัจจุบัน บุญบังไฟไม่ได้เป็นศูนย์รวมของผู้คนเหมือนในอดีต เนื่องจากวิถีชีวิตของชาวอีสานเปลี่ยนแปลงไป นอกจากคนรุ่นใหม่ชาวอีสานจะไม่ได้เป็นเกษตรกรแล้ว ยังอพยพไปยังต่างถิ่น ทั้งเพื่อการศึกษาและการทำงาน อีกทั้งประเพณีบุญบังไฟไม่ได้เป็นวันหยุดราชการ ทำให้คนที่อยู่ต่างถิ่นไม่สามารถเดินทางกลับบ้านได้ ที่สำคัญก็คือ นับตั้งแต่

มีการรับเหมาจัดงานบุญบังไฟ ชาวบ้านที่เคยมีส่วนร่วมก็ไม่มีบทบาทในการจัดงาน และกลายเป็นเพียงผู้ชม

บุญบังไฟกับการท่องเที่ยว

การเล่นสนุกสนานแบบไม่ถือสาหาความกัน เป็นเสน่ห์ของบุญบังไฟ ซึ่งไม่มีบุญใดในฮีต 12 เปรียบเทียบได้ จึงมีผู้คนเข้าร่วมงานบุญจำนวนมาก ต่อมาเมื่อมีการส่งเสริมจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ให้มีการจัดงานบุญบังไฟที่จังหวัดยโสธร โดยถือเป็นเทศกาลประจำจังหวัด และกำหนดวัน/เวลา/สถานที่ที่แน่นอนในปฏิทินการท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นงานใหญ่ระดับจังหวัด พื้นที่จัดงานกว้างขวาง และมีผู้คนหลั่งไหลมาจากต่างถิ่น แม้แต่ชาวต่างประเทศ ทำให้บรรยากาศและกิจกรรมที่แสดงถึงความเป็นกันเองระหว่างผู้คนในชุมชนสูญหายไป บรรยากาศความสนุกสนานเป็นกันเอง แปรเปลี่ยนเป็นการแสดงบนเวที และจากงานบุญหรืองานวัด ก็กลับกลายเป็นมหกรรมการออกบ้านขายของ

บุญบังไฟกับการละเล่น

บุญบังไฟก็เหมือนกับบุญอื่นๆ ที่มีวัตถุประสงค์ในการจัดงานเพื่อส่งเสริมพระพุทธศาสนา การจัดบุญบังไฟจึงเป็นช่องทางหนึ่งในการหารายได้เข้าวัด แต่เป็นรายได้ที่ไม่ได้มาจากพิธีกรรมทางศาสนาหรือการรวบรวมเงินบริจาคอย่างการทอดผ้าป่าสามัคคีหรือการทอดกฐิน แต่รายได้จากบุญบังไฟมาจากการจัดการแข่งขันบังไฟ

ต่อมา เมื่อการแข่งขันบังไฟกลายเป็นการพนันเต็มรูปแบบ ผู้จัด

ก็ยังคงอ้างถึงการระดมเงิน และเนื่องจากการจัดงานมีความถี่ กล่าวคือ มีการจัดงานทุกเดือน เหตุผลในการระดมเงินจึงเป็นเรื่องสาธารณสมบัติ เช่น โรงเรียน (ส่วนใหญ่มักอ้างว่าเพื่อหาทุนสร้างรั้วโรงเรียน) ซึ่งจากความถี่ของการจัดงาน ทำให้ระดมเงินได้เป็นกอบเป็นกำ

ปัจจัยที่ทำให้การพนันบั้งไฟขยายตัว

นับตั้งแต่ปี 2537 อาจกล่าวได้ว่าบุญบั้งไฟเกือบทั้งภาคอีสาน เป็นการจัดงานเพื่อให้เขียนพนันบั้งไฟได้เล่นการพนัน หรือกล่าวง่าย ๆ ก็คือ การจัดงานบุญบั้งไฟ คือการจัดให้มีการเล่นการพนันนั่นเอง

ในช่วงดังกล่าวมีการปรับเปลี่ยนกติกาการพนันหลากหลาย รูปแบบ จนกระทั่งลงตัวที่การเล่นแบบ “ยั้ง” และ “ไล่” โดยมี “เขียนยั้ง” และ “เขียนไล่” อย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน รูปแบบนี้เกิดขึ้นในปี 2540 กฎกติกาแบบ “ไล่-ยั้ง” มีความเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน อีกทั้งมี “เขียนยั้ง” คอยรับแทงพนันจาก “เขียนไล่” ซึ่งเป็นทั้งนักเล่นมืออาชีพและนักเล่นมือสมัครเล่น โดยจำนวนเงินที่เล่นพนันขึ้นอยู่กับความพอใจหรือกำลังทรัพย์ของ “เขียนไล่”

บ่อนการพนันบั้งไฟ หรือบ่อนที่เปิดแอบแฝงในงานบุญประเพณี บั้งไฟ ส่วนใหญ่อยู่ทางอีสานใต้ มีการแบ่งประเภทของนักพนันโดยธรรมชาติ เนื่องจากในสนามมีการให้บริการเข้าโต๊ะสำหรับนั่งหลบแดด และรับแทงพนัน (โต๊ะ 1 ชุด ประกอบด้วยร่ม 1 คัน เตียงผ้าใบ 2 ตัว หรือเก้าอี้พลาสติก 2-4 ตัว)

การแบ่งประเภทเกิดจากการที่ผู้เล่นที่เล่นในวงเงินใกล้เคียงกัน จะไปรวมตัวที่จุดเดียวกัน จึงสามารถแบ่งนักพนันได้เป็น 3 ประเภท คือ นักพนันรายใหญ่ หรือขาใหญ่ ที่เล่นด้วยวงเงินสูง (หลักแสนบาทขึ้นไป)

ส่วนใหญ่เป็นเซียนพนันมืออาชีพ นักพนันระดับกลาง หรือเซียนระดับกลาง (หลักหมื่นบาทขึ้นไป) และนักพนันรายเล็ก หรือเซียนรายย่อย ซึ่งเล่นในวงเงินต่ำ (หลักร้อยถึงหลักพัน)

ปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการขยายตัวของการพนันบั้งไฟ คือการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ จากการสัมภาษณ์ผู้จัด พบว่าการจัดให้มีการเล่นการพนันบั้งไฟแบบ “ปอนการพนัน” ผู้จัดต้อง “ส่งส่วย” ให้กับเจ้าหน้าที่ทุกระดับ โดยเฉพาะตำรวจ ซึ่งมีการโอนเงินทางตู้เอทีเอ็ม โดยผู้จัดแต่ละคนจะมีหมายเลขบัญชีธนาคารของเจ้าหน้าที่ทุกระดับ

การจัดให้เล่นการพนันบั้งไฟโดยไม่แจ้งหรือส่งส่วยมักมีปัญหา เพราะการจุดบั้งไฟไม่สามารถปักปิดหรือแอบซ่อนได้เหมือนการเล่นการพนันชนิดอื่น หากไม่ยอม “ส่งส่วย” จะมีผลต่อการจัดในครั้งต่อไป อาจมีการรบกวนด้วยการส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าจับกุมขณะเล่นการพนัน หรืออาจมีเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปรีดไถขณะเล่นการพนัน ซึ่งเมื่อถูกตำรวจรบกวน ก็จะส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของเซียนพนัน

รูปแบบการพนัน

การขออนุญาต

ในทางปฏิบัติ หมู่บ้านที่จัดงานบุญบั้งไฟและเป็นสนามแข่งขันบั้งไฟ ต้องทำประชาคมหมู่บ้าน เพื่อส่งผลการประชาคมให้กับคณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้จัด หรือผู้รับเหมาจัดงาน ใช้ประกอบการขออนุญาตกับฝ่ายปกครองและตำรวจ อย่างไรก็ตาม การขออนุญาตดังกล่าวไม่ใช่การขออนุญาตเล่นการพนัน แต่ในทางปฏิบัติ เมื่อได้รับอนุญาต ก็สามารถแข่งขันบั้งไฟและเล่นการพนันได้

สำหรับการขออนุญาตตำรวจ มักให้กรรมการจับเวลาเป็นผู้ขอ ซึ่งหมายถึงการจ่ายใต้โต๊ะ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับภาค ในเขตพื้นที่อีสานเหนือ ต้องจ่ายใต้โต๊ะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องวันละ 5,000 บาท ส่วนอีสานใต้ กรณีสนามบั้งไฟแห่งหนึ่งในจังหวัดศรีสะเกษ ต้องจ่ายใต้โต๊ะถึงวันละ 50,000 บาท

กติกา

ในสนามบั้งไฟเล็ก ก่อนการจุดบั้งไฟ เขียนยังหรือเขียนหน้าฐานจะเป็นผู้กำหนด “ราคารั้ง” หมายถึงการกำหนดเวลาเพื่อเป็นฐานการเล่น เช่น กำหนดว่าบั้งไฟจากค่าย ก. ราคารั้งอยู่ที่ 90 หมายถึงกำหนดเวลาว่าบั้งไฟของค่าย ก. จะขึ้นได้ไม่เกิน 290 วินาที (สนามเล็กจะไม่บอกตัวเลขหลักร้อย เป็นอันรู้กันว่า ถ้าบอก 90 ก็หมายถึง 290 วินาที หรือ 67 ก็หมายถึง 267 วินาที) เมื่อมีผู้ที่ “จับ” หรือสู้ หรือเล่นพนันด้วย ก็แสดงว่าผู้รับพนันพนันว่าบั้งไฟจะขึ้นได้มากกว่า 290 วินาที จึงเรียกผู้ที่เล่นด้วยนี้ว่า “เขียนไล่” เหตุเพราะต้องไล่ราคาหรือไล่เวลา

แต่ในสนามบั้งไฟใหญ่ ซึ่งอยู่ในเขตอีสานใต้ ราคารั้งเป็นการตกลงกันระหว่างเขียนยังกับเขียนไล่ เนื่องจากการรวมตัวของเขียนยังในการกำหนดราคา

การได้-เสีย

เมื่อบั้งไฟทำเวลาเกินราคายัง เขียนไล่จะเป็นฝ่ายได้ ในที่นี้คือ บั้งไฟทำเวลาได้เกิน 290 วินาที แต่ถ้าบั้งไฟขึ้นได้ไม่เกิน 290 วินาที หรือได้ 290 วินาทีพอดี ถือว่าเขียนยังได้ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น การได้-เสียถูกกำหนดโดยเขียนยัง โดยเขียนยังมักตั้งราคายังให้สูง เพื่อลดความเสี่ยง และเขียนไล่ก็จะพยายามขอลดราคา แต่ส่วนใหญ่เขียนยังมักไม่ลดให้ สำหรับในสนามบั้งไฟเล็ก ราคายังมักเกิดจากการตกลงกันของบรรดาเขียนยัง

ทั้งเขียนยังและเขียนไล่จะลงเงินพนันในจำนวนเท่ากัน เช่น เขียนยังตั้งราคา 90 เงินพนัน 10,000 บาท ถ้าเขียนไล่จะเล่นพนันด้วย ก็ต้องนำเงิน 10,000 บาทไปมอบให้เขียนยัง ถ้าบั้งไฟ “ผ่าน” หมายถึง ทำเวลาได้เกิน 290 วินาที เขียนยังก็ต้องจ่ายเงินให้เขียนไล่ 20,000 บาท

กลโกงหรือแท็กติก

1. ผู้จัดสามารถควบคุมเจ้าของค่ายบั้งไฟได้ โดยส่วนใหญ่ เป็นการสั่งให้ “ตึง” หมายถึงทำให้บั้งไฟขึ้นได้ไม่ถึง “ราคายัง” เพื่อเขียนยังจะได้เงินเดิมพัน หากเจ้าของค่ายใดไม่เชื่อฟัง ผู้จัดก็จะไม่ให้เข้าร่วมการแข่งขันในครั้งต่อไป ซึ่งถือว่าเป็นมาตรการที่มีประสิทธิภาพ เพราะทำให้ค่ายบั้งไฟไม่กล้าขัดขึ้น

2. วิธี “ดิ่ง” ทำได้หลายวิธี แต่ที่นิยมและมีประสิทธิภาพ มี 2 วิธี คือ

- ทำให้ดินปืนเปียก เพื่อให้ไฟไหม้ดินปืนช้า และไม่มีแรงส่ง
- ดึงสายชนวนให้อยู่ในตัวบั้งไฟสั้นกว่าปกติ ซึ่งตามปกติในบั้งไฟใหญ่ ปลายสายชนวนจะอยู่ห่างจากหัวบั้งไฟ 1 เมตร การดึงให้ปลายสายชนวนอยู่ห่างจากหัวบั้งไฟมากกว่า 1 เมตร จะทำให้บั้งไฟมีแรงส่งน้อยลง บั้งไฟจึงขึ้นได้ไม่สูง แล้วก็ตกลงสู่พื้นในลักษณะลอยคว้าง ซึ่งเขียนบั้งไฟเรียกกันว่า “รำดาบ”

- ถ้าผู้จัดรับจัดงาน 3 วัน ในวันแรก ผู้จัดจะอ่อยหรือปล่อยให้เขียนได้เงินพนันไปก่อน เพื่อให้ตายใจ โดยสั่งให้ค่ายบั้งไฟปล่อยให้บั้งไฟทำเวลาได้มากกว่าราคายัง การโกงด้วยวิธีนี้มักไม่ทำซ้ำเพราะคือบั้งไฟ 14 บั้ง จะปล่อยให้บั้งไฟเป็นไปตามธรรมชาติ 10 บั้ง ส่วนอีก 4 บั้งมีไว้ดิ่ง โดยจะสั่งให้ดิ่งในวันที่ 2 และ 3 ซึ่งจะช่วยให้เขียนไล่แพพนัน

- โกงโดยสั่งให้กรรมการจับเวลาขานเวลาเป็นประโยชน์กับผู้จัด จึงปรากฏเหตุทำร้ายร่างกายกรรมการจับเวลาโดยเขียนที่ไม่ยอมรับการขานเวลา เพราะเขียนก็มีนาฬิกาและกล้องส่องทางไกลเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม การโกงโดยวิธีขานเวลาให้เป็นประโยชน์กับผู้จัดก็มีอยู่ตลอด ทั้งนี้เพราะโกงเวลาเพียง 1 หรือ 2 วินาที แม้เขียนจะมีนาฬิกาจับเวลา พร้อมกล้องส่องทางไกล ก็ไม่อาจคัดค้านได้ เพราะอาจเกิดจากการเริ่มจับเวลาไม่พร้อมกัน

ขนาดของบ่อนับไฟ

บ่อนับไฟเล็ก

เนื่องจากพื้นที่มีน้อย เพราะการขยายตัวของชุมชน ทำให้ในเขตอีสานเหนือต้องเล่นการพนันบั้งไฟเล็ก (ท่อ 1-3 หมายถึงท่อพีวีซีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 1-3 นิ้ว) เพราะบั้งไฟขนาดเล็กไม่ทำให้เกิดอันตรายเมื่อตกสู่พื้น อาคารบ้านเรือน หรือแปลงปลูกพืช

ด้วยขนาดของบั้งไฟและความปลอดภัยของการแข่งขัน ทำให้การเล่นการพนันไม่ได้จำกัดเฉพาะเดือน 6 หรือในเทศกาล แต่เล่นกันเกือบทุกวันตลอดทั้งปี จากการสัมภาษณ์ผู้จัดรายหนึ่ง พบว่าใน 1 ปี เขาจัดการแข่งขัน 350 กว่าวัน ซึ่งในเขตอีสานเหนือมีผู้จัดมากกว่า 5 กลุ่ม นั้นหมายความว่าใน 1 วัน จะมีการจุดบั้งไฟเพื่อเล่นการพนันบั้งไฟถึง 5 แห่ง

บ่อนับไฟใหญ่

สนามใหญ่มักอยู่ในเขตอีสานใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เล่นการพนันบั้งไฟก่อนพื้นที่อื่น สนามใหญ่มักมีนักการเมืองระดับชาติและระดับท้องถิ่นเข้าสนามเป็นประจำ ในฐานะผู้สนับสนุนการจัดงาน ทั้งนี้เนื่องจากผู้จัดส่วนใหญ่เป็นคนของนักการเมือง

สนามเหล่านี้ตั้งอยู่ในพื้นที่รอยต่อ 5 จังหวัด ได้แก่ ยโสธร (มหาชนะชัย ค้อวัง) ร้อยเอ็ด (พนมไพร) อุบลราชธานี (เขื่องใน) ศรีสะเกษ (ราษีไศล) สุรินทร์ (รัตนบุรี) บุญบั้งไฟทุกแห่งมักเป็นงานใหญ่และมีลักษณะเหมือนกันในทุกมิติ เนื่องจากผู้จัดเป็นคนกลุ่มเดียวกัน

สนามส่วนใหญ่มักตั้งอยู่ในหมู่บ้านที่ไม่ไกลจากตัวอำเภอมากนัก (15-20 กิโลเมตร) และมักมีทำเลที่มีป่าไม้ล้อมรอบ ตัวสนามเป็นที่โล่งรูปวงกลม ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 100 เมตร โดยมีฐานจุดตั้งอยู่ใกล้เส้นรอบวงด้านที่หันหน้าสู่ทุ่งนาหรือป่าไม้ ด้านที่อยู่ตรงข้ามกับฐาน ส่วนใหญ่เป็นประตูเข้าสนามและที่จอดรถ บริเวณใกล้ที่จอดรถตามรั้วไม้จะถูกค้ำยันไฟฟ้าจึงเป็นที่เตรียมบั้งไฟ โดยค่ายที่คุ้นเคยกันมักจับกลุ่มกัน

บริเวณเส้นรอบวงอีกด้านหนึ่ง ส่วนใหญ่อยู่นอกรั้วสนาม เป็นที่พักของพระสงฆ์ที่เป็นเจ้าของค่ายและนักพนัน ถัดจากเส้นรอบวงเข้ามาจะเป็นร้านอาหาร โดยร้านค้าจะตั้งเรียงรายกัน และถัดจากร้านอาหารคือพื้นที่ของบรรดาเขียนยังหรือเขียนหน้าฐาน ใกล้กับลานโล่งหน้าฐานมีการตั้งเต็นท์และมีร่มกันแดดพร้อมเก้าอี้ 2-4 ตัว เป็นแถวยาวประมาณ 30 แถว แถวละประมาณ 10-15 ชุด

ด้านหน้าฐานอีกด้านหนึ่งเป็นกองอำนวยการและจุดประชาสัมพันธ์ ส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่งคือบริเวณที่อยู่ถัดจากหน้าฐานและอยู่ห่างไกลจากนักพนัน เป็นที่อยู่ของทีมกรรมการจับเวลา ซึ่งจะอยู่เป็นเอกเทศ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับเขียนพนัน แต่ทุกคนมีหูฟังอยู่ที่หูตลอดเวลา

นอกจากเล่นพนันบั้งไฟใหญ่ เงินเดิมพันและจำนวนนักพนันในสนามใหญ่ก็ยิ่งใหญ่มากขึ้น กล่าวคือ เงินหมุนเวียนภายในบ่อนไม่ต่ำกว่า 10 ล้านบาทต่อวัน และมีนักพนันนับพันคน

เนื่องจากบ่อนทางอีสานใต้ส่วนใหญ่เป็นบ่อนที่จัด “ในเทศกาล” หรือก่อนหน้าหรือหลังเดือน 6 ไม่มาก (มีนาคม-กรกฎาคม) ดังนั้นจึงมีเขียนพนันมากกว่าสนามเล็กหลายเท่า และเนื่องจากเป็นสนามบั้งไฟใหญ่ (ท่อ 5-8 นิ้ว) การจุดบั้งไฟจึงไม่ถี่เหมือนสนามเล็ก เมื่อมีบั้งไฟน้อยนักพนันจึงเล่นด้วยเงินพนันที่มากกว่าสนามเล็ก โดยเงินพนันมีมูลค่าตั้งแต่หลักแสนจนถึงหลักล้าน

สนามใหญ่ไม่มีการเก็บ “ค่าหาง” หรือค่าธรรมเนียมจากค่าย
บั้งไฟ ในทางตรงกันข้าม ผู้จัดจะต้องจ่ายค่าบั้งไฟให้กับค่าย โดยถือว่า
ผู้จัดอาศัยชื่อเสียงของค่ายบั้งไฟในการเรียกความสนใจจากเซียนพนัน

ความสับสน

บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันและการพนันบั้งไฟ

ผู้จัด

ผู้จัดคือผู้จัดหาบั้งไฟ โดยหลักการ ผู้จัดมีรายได้จากการเก็บค่า
ผ่านประตู ไม่ได้เป็น “เจ้ามือ” รับแทงพนัน แต่ในความเป็นจริง พบว่ามี
คนของผู้จัดเป็นผู้รับแทงพนันจากเซียนไล่

ความหมายของผู้จัดมี 2 นัย

นัยแรก หมายถึงบุคคลภายนอก ส่วนใหญ่คือทีมกรรมการจับ
เวลา เนื่องจากบุคคลกลุ่มนี้มีทักษะในการจัดการแข่งขันบั้งไฟ เช่น การ
ติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาตให้เล่นการ
พนัน และบุคคลที่สามารถให้คุณให้โทษกับการแข่งขันบั้งไฟ

อีกนัยหนึ่ง หมายถึงผู้นำท้องถิ่นหรือคณะกรรมการหมู่บ้าน
ผู้จัดตามนัยนี้อาจจัดการแข่งขันบั้งไฟ 2 วิธี วิธีแรกคือจัดการแข่งขัน
บั้งไฟเอง แต่เนื่องจากขาดทักษะในการดำเนินการ จึงมักไม่ค่อยได้รับ
ความเชื่อถือ ที่สำคัญ หากดำเนินการโดยคณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มนัก
พนันมักไม่ให้ความสนใจ ทำให้งานไม่ราบรื่น และมีปัญหาในการตัดสิน

ดังนั้น ผู้จัดทำนัยนี้จึงนิยมใช้วิธีที่ 2 คือมอบหมายให้ทีมกรรมการจับเวลาเป็นผู้จัดการแข่งขัน

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าผู้จัดจะเป็นทีมกรรมการจับเวลาหรือคณะกรรมการหมู่บ้าน ก็จำเป็นต้องเป็นผู้มีอิทธิพล หรือเป็นบุคคลที่คนทั่วไปให้ความเคารพนับถือ และมีความสัมพันธ์กับฝ่ายปกครองและตำรวจ เป็นผู้รู้ช่องทางในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ และรู้วิธีจ่ายเงินใต้โต๊ะให้กับเจ้าหน้าที่

กรรมการจับเวลา

เมื่อการจุดบั้งไฟเป็นเรื่องของเงินทอง มิได้มีเสีย กรรมการจับเวลาจึงเป็นส่วนที่จำเป็นที่สุดของการแข่งขันบั้งไฟในปัจจุบัน เนื่องจากการแพ้-ชนะตัดสินกันที่เวลาของบั้งไฟ

นอกจากฝีมือ ความเที่ยงตรง และความซื่อสัตย์ อุปกรณ์ก็เป็นเรื่องสำคัญ ดังนั้น กรรมการจับเวลาจึงต้องพัฒนาอุปกรณ์และทักษะความชำนาญอยู่ตลอดเวลา

ในอดีต อุปกรณ์ที่สำคัญคือนาฬิกาจับเวลา แต่ในปัจจุบัน กรรมการจับเวลานำกล้องส่องทางไกลมาใช้ ทีมงานที่มีกล้องส่องทางไกลจึงได้ชื่อว่า “ทีมเรดาร์” นัยว่าสามารถตรวจจับบั้งไฟได้แม่นยำราวกับใช้เรดาร์

คุณสมบัติของกรรมการจับเวลาคือต้องมีความชำนาญในการดูบั้งไฟ ที่สำคัญคือต้องรู้ทิศทางการลงของบั้งไฟ ซึ่งกรรมการจับเวลาต้องรู้เคล็ดลับการจับทิศทางของบั้งไฟ เคล็ดลับการจับทิศทางของบั้งไฟคือการสังเกตว่าบั้งไฟที่ถูกจุดก่อนหน้าถูกลมพัดไปในทิศทางใด การจับทิศทางได้ถูก ทำให้บั้งไฟไม่คลาดสายตา การปล่อยให้บั้งไฟคลาดสายตา

ถือเป็นเรื่องเสียหาย และส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของกรรมการจับเวลา
อย่างไรก็ตาม คุณสมบัติของกรรมการจับเวลาที่สำคัญยิ่งกว่า
ก็คือต้องมีความซื่อสัตย์และความเที่ยงธรรม เพราะผู้จับเวลาไม่ได้มี
เพียงกรรมการ แต่บรรดาเซียนมืออาชีพก็จับเวลาด้วยเช่นกัน เพราะ
การได้-เสียอยู่ที่เวลา หากเทียบเคียงเวลาแล้วแตกต่างกันมาก เซียนก็
จะประท้วง และเมื่อมีการประท้วง ความน่าเชื่อถือของกรรมการจับเวลา
ก็จะมีน้อยลง

กรรมการจับเวลาหนึ่งทีม มีสมาชิก 3-5 คน บางทีมมีถึง 7 คน
และมีรายได้ 1,500-1,600 บาทต่อคนต่อวัน

เนื่องจากบุญบั้งไฟกลายเป็นการแข่งขันกีฬา การเล่นการพนัน
และจัดแข่งขันตลอดทั้งปี ทำให้กรรมการจับเวลามีความสำคัญมากขึ้นทุก
ขณะ การกำหนดวันทำบุญบั้งไฟในปัจจุบัน มิได้หาฤกษ์ยามหรือจัดตาม
ความพร้อมของพระสงฆ์หรือชาวบ้านเจ้าของงาน แต่ผู้จัดการแข่งขัน
ต้องตรวจสอบตารางเวลางานของกรรมการจับเวลา แล้วจึงกำหนดวัน
ทำบุญให้ตรงกับวันว่างของพวกเขา

นักพนัน

แบ่งเป็น 2 ประเภท คือนักพนันมืออาชีพและนักพนันมือสมัคร
เล่น

นักพนันมืออาชีพ คือนักพนันที่เล่นการพนันบั้งไฟเป็นอาชีพ
หลัก ส่วนใหญ่เคยเล่นการพนันประเภทอื่นมาก่อน นักพนันมืออาชีพ
มักเป็นเซียนยิ่งมากกว่าเซียนไล่ เนื่องจากเซียนยังเป็นผู้กำหนดราคายัง

นักพนันมืออาชีพมักอยู่บริเวณหน้าฐาน และส่วนใหญ่มียาน
พาหนะ สามารถเดินทางไปได้ทุกสนาม ทั้งสนามเล็กและสนามใหญ่ โดย

ในช่วงเทศกาลก็จะเล่นการพนันในสนามใหญ่ทางอีสานใต้ และเมื่อหมดช่วงเทศกาลก็เล่นการพนันในสนามเล็กทางอีสานเหนือ

นักพนันมืออาชีพอีกกลุ่มหนึ่งคือผู้ที่ประกอบอาชีพที่มีรายได้สูง เช่น ข้าราชการ แพทย์ พยาบาล นักธุรกิจ และนักการเมืองท้องถิ่น นักพนันมืออาชีพเหล่านี้มักอยู่ในเขตอีสานใต้ ซึ่งต่างจากนักพนันมืออาชีพในเขตอีสานเหนือที่มักเป็นข้าราชการชั้นผู้น้อย จึงมีรายได้ไม่มาก

นักพนันมืออาชีพอีกกลุ่มหนึ่งคือพระสงฆ์ นักพนันประเภทนี้เป็นทั้งเจ้าของค่ายบั้งไฟและนักพนัน วงเงินการเล่นพนันของนักพนันกลุ่มนี้สูงกว่านักพนันมือสมัครเล่น ส่วนใหญ่เล่นกันเองระหว่างพระด้วยกัน มีบ้างที่ “จับ” กับฆราวาส และส่วนหนึ่งให้ฆราวาสที่ไว้ใจได้ไปเล่นแทนตน

ส่วนนักพนันมือสมัครเล่นคือผู้ที่เล่นการพนันบั้งไฟเป็นครั้งคราว เล่นเฉพาะสนามใกล้บ้าน และเล่นเฉพาะในช่วงเทศกาล เนื่องจากมีทุนทรัพย์น้อย นักพนันกลุ่มนี้มักเป็นเขียนโล่มากกว่าเขียนย้ง การเล่นพนันบั้งไฟมักเริ่มต้นที่หมู่บ้านของนักพนัน แล้วจึงไปเล่นในหมู่บ้านใกล้เคียง นักพนันมือสมัครเล่นส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง และเล่นการพนันด้วยเงินไม่มาก

ค่ายบั้งไฟ

เกิดจากทีมช่างบั้งไฟที่รวมตัวกันผลิตบั้งไฟที่ได้มาตรฐาน จนเป็นที่เชื่อถือในแวดวงบั้งไฟ ค่ายบั้งไฟจึงมาจากฝีมือล้วนๆ และต้องสร้างชื่อเสียงให้ปรากฏ การสร้างชื่อเสียงทำได้โดยนำบั้งไฟไปแข่งขันตามงานบุญบั้งไฟ หากได้ที่ 1 หรือที่ 2 ถือว่าสอบผ่าน และถือเป็นการแจ้งเกิดในวงการบั้งไฟ เมื่อบรรดาเขียนจากที่ต่างๆ แห่กันไปซื้อบั้งไฟ จนสามารถ

ประกอบอาชีพทำบั้งไฟขาย จึงจะถือว่าเป็น “ค่ายบั้งไฟ”

ค่ายบั้งไฟจำเป็นต้องนำบั้งไฟของตนตระเวนแข่งเพื่อสร้างชื่อเสียง และเมื่อมีชื่อเสียง ก็จะมีคนสั่งซื้อบั้งไฟ โดยค่ายที่มีชื่อเสียงสามารถขายบั้งไฟได้มากกว่าวันละ 50 บั้ง ถ้าเป็นบั้งไฟที่ใช้ท่อพีวีซี ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 1 นิ้ว ซึ่งเป็นบั้งไฟเล็ก มีราคาบั้งละ 1,200 บาทขึ้นไป ส่วนบั้งไฟที่มีขนาดใหญ่ ราคา ก็จะสูงขึ้นตามขนาด เช่น บั้งไฟ แสน ขนาดท่อ 5-6 นิ้ว ราคา 13,000-20,000 บาท บั้งไฟล้าน ขนาดท่อ 8 นิ้ว ราคา 35,000 บาท

นักการเมือง

นักการเมืองเกี่ยวข้องกับการแข่งขันและการพนันบั้งไฟในรูปแบบของการสนับสนุนกิจกรรมงานบุญ อันเป็นการทำนุบำรุงพระศาสนา และส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งผู้ที่เป็นตัวแทนของประชาชนต้องมีส่วนร่วม เพราะหากนักการเมืองไม่เข้าร่วมกิจกรรม ประชาชนในเขตเลือกตั้งก็จะถือว่าผู้แทนของตนไม่สนใจงานบุญในพื้นที่ ซึ่งจะส่งผลต่อคะแนนเสียง

เมื่อการจุดบั้งไฟกลายเป็นกิจกรรมการพนันเต็มรูปแบบ การส่งเสริมงานบุญของนักการเมืองจึงเท่ากับการสนับสนุนการพนันไปโดยปริยาย และพบว่านักการเมืองในเขตรอยต่อของจังหวัดในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ให้การสนับสนุนผู้จัด ซึ่งชาวบ้านในพื้นที่ก็รู้กันดีว่าผู้จัดคนใดเป็น “เด็ก” ของนักการเมืองคนใด

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เนื่องจากการจัดงานบุญบั้งไฟเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องให้การสนับสนุนทั้งงบประมาณและกำลังคน

เมื่อการจัดงานแข่งขันบั้งไฟกลายเป็นบ่อนการพนันเต็มรูปแบบ การสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเท่ากับการสนับสนุนการพนัน

ผู้นำชุมชน

จุดเริ่มต้นของการจัดงานบุญบั้งไฟคือการประชุมคณะกรรมการหมู่บ้านและชาวบ้าน เพื่อกำหนดวันจุดบั้งไฟ ดังนั้น ผู้นำชุมชนจึงมีบทบาทในงานบุญโดยตำแหน่งและในทางปฏิบัติ เพราะผู้ที่จะต้องไปติดต่อประสานงานหรือยื่นขออนุญาตต่อทางการ ก็คือผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้านหรือกำนัน

เมื่องานบุญบั้งไฟกลายเป็นบ่อนบุญ บทบาทของผู้นำชุมชนอย่างหนึ่งก็คือการติดต่อทีมกรรมการจับเวลาที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของค่ายบั้งไฟและเซียนพนัน เมื่อมีผู้เล่นการพนันจำนวนมาก ก็จะทำให้ผู้จัดมีรายได้มาก เพราะรายได้หลักของการจัดบ่อนบุญมาจากการเก็บค่าผ่านประตู

ในปัจจุบัน ความยิ่งใหญ่ของงานบุญบั้งไฟวัดจากการที่มี “นักพนันมือหนัก” หรือ “เซียนยั้ง” เข้าไปเล่นการพนัน เพราะเซียนยั้งทำให้วงพนันคึกคัก และทำให้มีเงินล่อใจนักพนันมือสมัครเล่น

พระสงฆ์กับบุญบั้งไฟอยู่คู่กันมาทุกยุคทุกสมัย เนื่องจากพระสงฆ์เป็นผู้นำทางด้านการศึกษาปฏิบัติค้ำจุนการทำบั้งไฟ เจ้าของบั้งไฟตั้งในอดีตจึงมีพระสงฆ์รวมอยู่ด้วย และด้วยเหตุที่บุญบั้งไฟเป็นงานที่เรียกว่า “เล่น-กิน” คือเล่นสนุกสนานและกินอย่างเต็มที่ อันเป็นการส่งท้ายก่อนเข้าสู่ฤดูทำนา ดังนั้น พระสงฆ์ที่เข้าร่วมการจุดบั้งไฟจึงได้รับการอนุโลม โดยประเพณีของชาวอีสานอนุญาตให้พระสงฆ์เข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างฆราวาสไม่ถือว่าผิดพระธรรมวินัย ถึงขนาดมีการผลิตหมวกผ้าสีเหลืองที่เรียกว่า “ห่ออม” ให้พระสงฆ์สวม เพื่อแสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์รูปนั้นสามารถเล่นสนุกในบุญบั้งไฟได้

เมื่อเวลาผ่านไป ประเพณีบุญบั้งไฟเปลี่ยนไปในทิศทางที่มีการพนันเป็นองค์ประกอบสำคัญ พระสงฆ์ก็ยังคงเกาะติดอยู่กับประเพณีนี้ ในปัจจุบันจึงมีทั้งพระสงฆ์ที่เป็นเจ้าของค่ายบั้งไฟและพระสงฆ์ที่เป็นนักพนันบั้งไฟ

พระสงฆ์ส่วนใหญ่ที่เข้าไปในบ่อนบุญทางอีสานได้มักมาจากต่างถิ่น ฝ่ายปกครองคณะสงฆ์จึงยากที่จะควบคุม และที่สำคัญก็คือ พระสงฆ์ที่เล่นการพนันบั้งไฟส่วนใหญ่เป็นพระผู้ใหญ่ ส่วนในบ่อนอาชีพหรือบ่อนนอกเทศกาลในเขตอีสานเหนือ พระสงฆ์ที่เข้าไปในฐานะเจ้าของค่ายบั้งไฟและนักพนันก็มีจำนวนไม่น้อย โดยคิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 10 ของนักพนันทั้งหมด

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาต

เจ้าหน้าที่ตำรวจ

เจ้าหน้าที่ตำรวจคือผู้บังคับใช้กฎหมายการพนัน ดังนั้น ผู้จัดหรือผู้ที่ต้องการจัดให้เล่นการพนันบั้งไฟจึงต้อง “ส่งส่วย” ให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อไม่ให้การเล่นการพนันถูกรบกวน และทำให้รู้ค่าใช้จ่ายที่แน่นอน เพราะการถูกรบกวนจากเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นการลดความน่าเชื่อถือของผู้จัด หากถูกรบกวนหรือถูกจับ จะส่งผลกระทบต่อการจัดในครั้งต่อไป เพื่อมิให้ถูกรบกวน ผู้จัดจึงต้องส่งส่วยทุกระดับ ตั้งแต่ระดับล่างสุดไปจนถึงระดับบนสุดของสายการบังคับบัญชา ซึ่ง “ค่าส่วย” มักเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ผู้จัดหลายคนจึงเข้าไปอยู่ในเครือข่ายของตำรวจ เพื่อรับประกันว่าจะไม่ถูก “ไถ” หรือเพิ่มค่าส่วย และเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้บรรดาผู้จัด ตลอดจนเจ้าของค่ายบั้งไฟ ต้องการ “ยก” การพนันบั้งไฟ “ขึ้นบนดิน” หรือทำให้ถูกกฎหมาย เนื่องจาก “ส่วย” คือค่าใช้จ่ายหลักของผู้จัด

เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง

เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ตั้งแต่ผู้ว่าราชการจังหวัดจนถึงนายอำเภอ มีบทบาทในการกำกับดูแลความสงบเรียบร้อย กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความไม่สงบ ย่อมเป็นความรับผิดชอบของฝ่ายปกครอง ดังนั้น ฝ่ายปกครองจึงเป็นฝ่ายที่ผู้จัดไม่อาจมองข้ามได้ และต้องส่งส่วยด้วยเช่นกัน เพราะหากไม่ส่งส่วย ก็จะเป็นอุปสรรคในการจัดงาน และจะส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของผู้จัด

ระบบอุปถัมภ์กับการพนันบั้งไฟ

ระบบอุปถัมภ์มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การพนันบั้งไฟ โดยในทางปฏิบัติ การจัดแข่งขันบั้งไฟทั้งในและนอกเทศกาล ล้วนต้องจ่ายเงินให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งตำรวจและเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองทั้งในและนอกพื้นที่

จำนวนเงินที่ต้องจ่ายให้กับตำรวจและเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง คือวันละ 5,000-50,000 บาท (อีสานเหนือ 5,000 บาทต่อวัน อีสานใต้ 50,000 บาทต่อวัน) เงินส่วนนี้ คณะกรรมการหมู่บ้านหรือผู้จัดเป็นผู้นำส่ง การจ่ายเงินให้กับตำรวจและฝ่ายปกครองในพื้นที่ เรียกกันในหมู่บ้านจัดว่า “สายป๋า”

ขณะเดียวกัน ผู้จัดก็ต้องเจียดเงินอีกส่วนหนึ่งไว้สำหรับจ่ายให้กับตำรวจหรือฝ่ายปกครองที่อยู่ในสายการบังคับบัญชาที่สูงขึ้นไป ซึ่งเรียกกันในหมู่บ้านจัดว่า “สายยาว” ในทางปฏิบัติ คณะกรรมการหมู่บ้านจะจ่ายเงินให้กับสายยาวผ่านกรรมการจับเวลา

จะเห็นได้ว่ากรรมการจับเวลาเป็นตัวเชื่อมที่สำคัญ กรรมการจับเวลาชื่อดังจึงมักมี “แบ็กอัพ” หรือผู้คุ้มครองเป็นนายตำรวจระดับสูง ซึ่งทำให้กิจกรรมในสนามบั้งไฟเป็นไปอย่างราบรื่น ไม่มีการรบกวนจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ

โครงข่ายความสัมพันธ์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพนันบั้งไฟ เป็นระบบอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นภายใต้ความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยเป็นไปในลักษณะผู้ถูกอุปถัมภ์ดูแลผู้อุปถัมภ์ เช่น กรณีตำรวจและข้าราชการฝ่ายปกครอง และในลักษณะผู้อุปถัมภ์ดูแลผู้ถูกอุปถัมภ์ เช่น กรณีฝ่ายการเมือง

ระบบอุปถัมภ์ของฝ่ายข้าราชการเริ่มต้นจากผู้จัดนำ “เงินใต้โต๊ะ” เข้าบัญชีธนาคารของข้าราชการตำรวจชั้นผู้น้อย จากนั้นตำรวจชั้นผู้น้อย

ก็โอนเงินให้กับผู้บังคับบัญชาในระดับสูงต่อไป

ส่วนระบบอุปถัมภ์ของฝ่ายการเมืองเริ่มต้นจากนักการเมืองระดับชาติมอบเงินให้กับนักการเมืองท้องถิ่น โดยเรียกเงินส่วนนี้ว่า “เงินบริจาคสนับสนุนบุญประเพณีบั้งไฟ” เพื่อนำเงินดังกล่าวไปมอบให้กับคณะกรรมการหมู่บ้านที่จัดงาน เพื่อให้ชาวบ้านรับรู้ ว่า ส.ส. ของตนให้ความสำคัญและสนับสนุนการจัดงานบุญประเพณี และในหลายพื้นที่บรรดาผู้จัดก็มีความสัมพันธ์กับนักการเมืองท้องถิ่น

ต้นตอของระบบอุปถัมภ์ในวงการพนันบั้งไฟเกิดขึ้นเนื่องจากการแข่งขันบั้งไฟไม่มีกฎหมายรองรับ อย่างไรก็ตาม ทั้งการจุดบั้งไฟและการพนันบั้งไฟ ทุกฝ่ายต่างรู้ว่าเป็นเรื่องที่ผิดกฎหมาย และต้องขออนุญาต ทั้งนี้เพราะการจุดบั้งไฟมักเป็นอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และการจุดบั้งไฟทุกครั้งก็มีการเล่นการพนัน ดังนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจึงสร้างหลักประกันให้กับตนเอง ด้วยการนำเงินหรือผลประโยชน์อันเกิดจากการจุดบั้งไฟและการพนันบั้งไฟไปมอบให้กับผู้มีบารมี ทั้งที่รู้ว่าผู้มีบารมีไม่อาจคุ้มครองได้ตามกฎหมาย

ด้วยเหตุที่ระบบอุปถัมภ์ไม่อาจรองรับความเสี่ยงได้ทั้งหมด ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจึงพยายามหาช่องทางที่จะทำให้มีกฎหมายรองรับ โดยการเปิดบ่อนเสรี หรือนำบ่อนบั้งไฟขึ้นบนดิน เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายในระบบอุปถัมภ์ ขณะที่ตำรวจและฝ่ายปกครองไม่มีแนวคิดในการทำให้บ่อนบั้งไฟเป็นบ่อนถูกกฎหมาย เพราะไม่ว่าบ่อนบั้งไฟจะอยู่ที่ใดดินหรืออยู่บนดิน ตำรวจและฝ่ายปกครองก็ได้รับผลประโยชน์อยู่ดี

**เรื่องยาว:
เมื่อวิถีอนุรักษ
ปะทะกับการพนัน**

ภูมิหลังและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ประเพณีการแข่งขันเรือเป็นการละเล่นที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ จดหมายเหตุของลาลูแบร์กล่าวถึงการแข่งเรือในสมัยกรุงศรีอยุธยาว่า “การเล่นแข่งเรือ” เป็นการละเล่นที่นิยมกันมากในสมัยนั้น นอกจากนี้ยังระบุว่ามีการพนันปะปนอยู่ด้วย

กิจกรรมการแข่งขันเรือในอดีตนั้นสัมพันธ์กับความเชื่อของคนในท้องถิ่น เช่น ชาวบ้านที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำจะใช้เรือเป็นพาหนะไปทำบุญและมีการจัดขบวนแห่เรือเพื่อนางค์กฐินและองค์ผ้าป่าไปยังวัด เมื่อเสร็จพิธีการทางศาสนา จึงจัดการแข่งขันเรือยาวเพื่อเป็นการสร้างความสามัคคี และด้วยความเชื่อที่ว่าผู้เข้าร่วมการแข่งขันจะได้บุญอีกทางหนึ่งด้วย

บางท้องถิ่นมีการแข่งเรือในงานทำบุญไหว้พระประจำปี บางแห่งมีการแข่งเรือเพื่อเป็นการบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้คนในชุมชนศรัทธา บางแห่งก็จัดแข่งเรือเพื่อความสนุกสนาน ในเวลาต่อมา เมื่อการแข่งขัน

เรือพัฒนาเป็นกีฬา จึงมีการแบ่งประเภทของเรือยาวเป็นเรือยาวใหญ่ เรือยาวกลาง และเรือยาวเล็ก แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับคณะกรรมการจัดการแข่งขัน ซึ่งมักจะเป็นที่รู้จักในนาม “เจ้าภาพ”

เมื่อการคมนาคมทางบกมีบทบาทมากขึ้น เกิดการเชื่อมต่อของ ถนนสายต่างๆ จึงส่งผลให้การคมนาคมทางน้ำมีน้อยลง แต่การแข่งขัน เรือยาวประเพณีก็ยังเป็นที่นิยมเช่นเดิม โดยเป้าหมายของการจัดงาน ก็เพื่อเป็นการอนุรักษ์วิถีชีวิตและความผูกพันระหว่างผู้คนกับสายน้ำ

ตัวเรือ

เรือมืองค์ประกอบสองส่วน ส่วนแรกคือตัวเรือ ในกรณีของเรือ ที่ใช้สำหรับการแข่งขันเรือยาวประเพณี ตัวเรือจะทำจากไม้ ส่วนที่สอง คือ “ฝีพาย” ซึ่งเป็นผู้ควบคุมเรือให้แล่นในลำน้ำจากจุดเริ่มต้นไปสู่เส้นชัย

แต่เดิม “ตัวเรือ” มีที่มาจากการขุดไม้ต้นเดียวตลอดทั้งลำ มี ลักษณะท้องรูปชันและท้องรูปกระทะ ไม้ที่นำมาขุดเป็นเรือ เช่น ไม้ ตะเคียน ไม้สำโรง และไม้มะหาด แต่ส่วนใหญ่นิยมเรือขุดจากไม้ตะเคียน เนื่องจากเป็นไม้เนื้อแข็ง มีเนื้อเหนียว ลอยน้ำและพุ่งน้ำได้ดี มีน้ำหนัก พอประมาณ แขน้ำได้นาน ไม่ผุง่าย และคนโบราณเชื่อกันว่ามีนางไม้หรือ นางตะเคียนสิงอยู่ เมื่อนำมาขุดเป็นเรือ ก็จะเชิญนางไม้เป็นแม่ย่านางเรือ ซึ่งเชื่อกันว่าจะนำชัยชนะและความสำเร็จมาให้

ในอดีต การขุดเรือเป็นความร่วมมือของคนในชุมชน การขุดเรือ ต้องใช้ช่างที่มีฝีมือ รวมทั้งมีพิธีกรรมและความเชื่ออันเกี่ยวเนื่องกับการขุดเรือ อีกทั้งต้องใช้เวลานาน เมื่อการขนส่งทางเรือลดบทบาท ประเพณีเลือนหาย การขุดเรือก็หายไป เพราะมีค่าใช้จ่ายสูง ต่อมาเมื่อ มีการรณรงค์แข่งเรือเพื่อการท่องเที่ยว ทำให้การแข่งขันเรือยาวเป็นที่

นิยม จึงมีทั้งหน่วยงานราชการและเอกชนให้การสนับสนุนงบประมาณในการขุดเรือ

เจ้าของเรือคือใคร

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่าเจ้าของเรือมี 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 คือ วัดหรือชุมชน กลุ่มที่ 2 คือหน่วยงานราชการ และกลุ่มที่ 3 คือนักธุรกิจและนักการเมือง โดยแต่ละกลุ่มมีลักษณะความเป็นเจ้าของดังนี้

- **กลุ่มที่ 1** เรือเป็นของวัดหรือชุมชน

ในกรณีที่วัดเป็นเจ้าของเรือ บทบาทของ “วัด” ในกิจกรรมการแข่งขันเรือ คือการหารายได้เข้าวัด โดยจะมีฝ่ายหารายได้ที่มีหน้าที่หารายได้จากการประมูลพื้นที่ขายสินค้า รายได้จากค่าเข้าชม รายได้จากการบริจาค รวมถึงรายได้จากการขายวัตถุมงคล ดอกไม้ ธูป เทียน ฯลฯ

- **กลุ่มที่ 2** เรือเป็นของหน่วยงานราชการด้านความมั่นคง

แต่เดิม หน่วยงานราชการด้านความมั่นคง (ทหารและตำรวจ) มีการแข่งขันเรือยาวเป็นการภายใน ต่อมาจึงมีการส่งเรือในนามของหน่วยงานราชการลงแข่งขันในสนามแข่งเรือในแต่ละภูมิภาค

- **กลุ่มที่ 3** เรือเป็นของเอกชน (นักธุรกิจหรือนักการเมือง)

การส่งเรือของตนลงแข่งขันในสนามใหญ่ๆ ทำให้เจ้าของเรือเป็นที่รู้จัก ซึ่งเป็นผลดีต่อธุรกิจ รวมถึงคะแนนนิยมทางการเมือง

ความสัมพันธ์ในทีมเรือ

“ทีมเรือ” คือกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับการจัดเตรียมความพร้อมทั้งอุปกรณ์ การกำหนดหน้าที่ให้กับสมาชิกในทีม การบริหารจัดการงบประมาณ การวางแผนลงสนามแข่งขัน ฯลฯ ซึ่งจุดมุ่งหมายก็เพื่อให้ทีม

ได้รับชัยชนะ

ทีมเรือแต่ละทีมจะมี “ผู้จัดการ” ทำหน้าที่ดูแลสมาชิกในทีม ซึ่งมีจำนวนมาก จึงต้องเป็นนักบริหารจัดการที่ดี และได้รับการยอมรับจากลูกทีม

“ทีมเรือ” ประกอบด้วยผู้จัดการ/หัวหน้า ครูฝึก (ส่วนใหญ่เรียกกันว่า “โค้ช” บางทีมมีผู้จัดการและโค้ชเป็นคนเดียวกัน) ฝีพาย แม่ครัว และคนงาน

ปัจจุบันทีมเรือแบ่งเป็น 3 ชุด ดังนี้

- **ทีมชุดใหญ่** จำนวน 70 คนขึ้นไป ประกอบด้วยฝีพาย 55 คน สำนองได้ไม่เกิน 10 คน ผู้จัดการ 1 คน โค้ช 1 คน แม่ครัวและคนยกของ 2-5 คน

- **ทีมชุดกลาง** จำนวนอยู่ระหว่าง 40-70 คน ประกอบด้วยฝีพาย 40 คน ฝีพายสำนอง 10 คน ผู้จัดการ 1 คน โค้ช 1 คน (บางทีมมีผู้จัดการและโค้ชคนเดียวกัน) แม่ครัวและคนยกของ 2-5 คน

- **ทีมชุดเล็ก** จำนวน 30-40 คน ประกอบด้วยฝีพายประมาณ 30 คน ฝีพายสำนอง 5 คน ผู้จัดการ 1 คน โค้ช 1 คน (บางทีมมีผู้จัดการและโค้ชเป็นคนเดียวกัน) แม่ครัวและคนยกของ 2-5 คน

ฝีพายคือใคร

“ฝีพาย” ถือเป็น “นักกีฬา” หรือในทีมเรือเรียกว่า “ลูกเทือก” ในวงการพinnan ข้อมูลเกี่ยวกับฝีพายเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการเล่นพinnan

ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งระบุว่า ฝีพายเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของการแพะชนะ โดยมีสัดส่วนถึงร้อยละ 60 ส่วนตัวเรือ รูปทรงเรือ รวมทั้งการ

ตั้งเรือและความสมบูรณ์ของเรือ มีผลต่อการแพ้ชนะร้อยละ 30 อีกร้อยละ 10 อยู่ที่สายน้ำหรือร่องน้ำ รวมทั้งรูปทรงของใบพาย

ประเภทของฝีพายแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือฝีพายชาวบ้าน ฝีพายจากหน่วยงานราชการ และฝีพายมืออาชีพ โดยทั้งสามกลุ่มเกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงตามรูปแบบการจัดงานแข่งเรือ

จากการสัมภาษณ์ พบว่าในปัจจุบันมีฝีพายมืออาชีพจำนวนมาก โดยฝีพายจากจังหวัดพิจิตรจะได้รับค่าตอบแทนสูง เนื่องจากเป็นฝีพายที่มีคุณภาพ ได้รับการฝึกฝน รวมทั้งมีเทคนิคและประสบการณ์

• ฝีพายชาวบ้าน

ในอดีต ชาวบ้านจะใช้เวลาว่างในช่วงเช้าหรือเย็นเพื่อฝึกซ้อมพายเรือ แต่การรวมกลุ่มของฝีพายชาวบ้านมีน้อยลง เนื่องจากการเกษตรในปัจจุบันทำได้ตลอดทั้งปี จึงทำให้ชาวบ้านมีเวลาว่างไม่ตรงกัน

ในปัจจุบัน ฝีพายชาวบ้านยังคงมีอยู่จำนวนหนึ่ง ส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านที่อยู่ริมแม่น้ำ ใช้เรือสัญจรช่วงหน้าน้ำ และส่วนหนึ่งมีประสบการณ์การพายเรือในสนามแข่งขัน

• ฝีพายจากหน่วยงานราชการ

หน่วยงานราชการคือผู้สนับสนุนกิจกรรมการแข่งขันเรือยาว เมื่อการแข่งขันเรือยาวเป็นที่นิยมมากขึ้น หน่วยงานราชการ อาทิ ทหาร ตำรวจ ได้นำกำลังพลมาฝึกซ้อมพายเรือเพื่อร่วมการแข่งขันเรือยาว ประเพณี เพื่อธำรงรักษาสืบสานวัฒนธรรมของไทย

• ฝีพายมืออาชีพ

เมื่อการแข่งขันเรือยาวเป็นที่นิยมมากขึ้น จึงเกิดฝีพายมืออาชีพซึ่งมาจากฝีพายทหารที่พายเรือให้กับหน่วยงานต้นสังกัด หลังจากปลดประจำการแล้ว เนื่องจากการฝึกฝีพายต้องใช้เวลา จึงเกิดการจ้างฝีพายเป็นการเฉพาะตามเงื่อนไขที่ตกลงกัน

การจ้างฝีพายมี 3 รูปแบบ ดังนี้

1. จ้างทีมฝีพายเป็นรอบ คือจ้างพายที่ละรอบการแข่งขัน
2. จ้างทีมฝีพายเฉพาะสนามแข่งขันสนามใดสนามหนึ่ง
3. จ้างทีมฝีพายตลอดเทศกาลแข่งเรือ

“การพั่นเรือแตกต่างจากการพั่นไก่อ้นและการพั่นบอลล แต่คล้ายกับการพั่นมวย เล่นกันเยาะ เล่นกันในที่โล่งแจ้ง กลุ่มละ 5-10 คน การพั่นจะเกิดขึ้นทุกครั้งที่มีการแข่งเรือ ถ้าแพ้ก็จ่าย ถ้าเสมอก็ไม่ต้องเสีย การติดหนี้ติดสินก็มีบ้าง เป็นเรื่องธรรมชาติ ส่วนใหญ่รู้จักกัน เลยคุยๆ กันได้ หมดตัวไม่มีจ่าย นัดกันไปสนามหน้าก็มี”

ผู้จัด-เจ้าภาพ

ในอดีต งานแข่งเรือยาวเป็นกิจกรรมเพื่อความสนุกสนานและความสามัคคีของคนในชุมชน ต่อมาเมื่อการใช้เรื่อน้อยลง เพราะมีการคมนาคมทางถนน รวมถึงปัจจัยทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การจัดกิจกรรมการแข่งขันในมิติของ “การละเล่นพื้นบ้าน” จึงเปลี่ยนเป็นการแข่งขันในรูปแบบของ “กีฬา” และมี “การพั่น” เข้ามาเกี่ยวข้อง โดยผู้นำท้องถิ่นสนับสนุนให้มีกิจกรรมการแข่งขันเรือเพื่อเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่งเสริมประเพณีอันดีงาม รวมทั้งเป็นการกระตุ้นการท่องเที่ยว

เมื่อสนามแข่งเรือมีมากขึ้น จึงนำมาสู่การสร้างทีมเรือเพื่อส่งเข้าแข่งขัน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการ และภาคเอกชน ก็ใช้การแข่งขันเรือเพื่อการโฆษณาประชาสัมพันธ์ กระตุ้นเศรษฐกิจทั้งภายในและภายนอกชุมชน รวมทั้งส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน

ทั้งนี้ ผู้จัดการแข่งขันมักเสนอให้เจ้าภาพจัดงานแข่งเรือในวันเสาร์และอาทิตย์ หรือไม่ก็วันหยุดนักขัตฤกษ์ เนื่องจากจะมีคนเข้าชมการแข่งขันมากขึ้น ขณะเดียวกัน สถานที่จัดงานก็ต้องดึงดูดผู้คน จึงมักจัดงานบริเวณริมแม่น้ำหน้าวัด เช่น ภาคกลางแข่งกันในแม่น้ำเจ้าพระยา ภาคเหนือแข่งกันในแม่น้ำน่าน ภาคใต้แข่งกันในแม่น้ำหลังสวนและแม่น้ำตาปี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือแข่งกันในแม่น้ำโขง เป็นต้น

ตารางที่ 1 ปฏิทินการจัดงานแข่งเรือยาวประเพณี

ผู้จัด	สนามแข่งขันประจำปี 2556	หมายเหตุ
สสส. ร่วมกับ เครือข่ายองค์กร งดเหล้า	200 สนาม	1. สืบจากสนามแข่งขันทั่วประเทศ 2. ปี 2556 มีสนามแข่งเรือกว่า 50 สนาม ที่ทำบันทึกข้อตกลงการจัดงานแข่งเรือปลอดเหล้า 3. มีการถ่ายทอดสด 6 สนาม
เว็บไซต์เรือยาวไทย	171 สนาม	ปฏิทินการแข่งขันทั่วประเทศ
บริษัท บุญรอด เทรดดิ้ง จำกัด	86 สนาม	ปฏิทินการแข่งขันทั่วประเทศ

ผู้จัด	สนามแข่ง ชั้นประจำปี 2556	หมายเหตุ
สมาคมกีฬาไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์	60 สนาม	ปฏิทินการแข่งขันทั่วประเทศ
สถานีโทรทัศน์ช่อง 11	-	มีการถ่ายทอดสด 5 สนาม
สถานีโทรทัศน์ ThaiPBS	-	มีการถ่ายทอดสด 6 สนาม

ที่มา: รวบรวมข้อมูลจากปฏิทินการจัดงานที่ปรากฏในเว็บไซต์เรือยาวไทย (www.thailongboat.com), บริษัท บุญรอดเทรดดิ้ง จำกัด และสมาคมกีฬาไทยในพระบรมราชูปถัมภ์

สำหรับเจ้าภาพจัดการแข่งเรือยาวประเพณีมี 2 แบบ แบบที่ 1 คือมีหน่วยงานที่สนับสนุนงบประมาณการจัดงานแข่งเรือในสนามแข่งนั้นๆ หน่วยงานเดียว และแบบที่ 2 คือมีผู้สนับสนุนงบประมาณจัดงานมากกว่าหนึ่งหน่วยงาน

ในอดีต “วัด” คือเจ้าภาพหลักในการจัดงาน รูปแบบและพิธีกรรมจึงสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนา ต่อมาเมื่อหน่วยงานราชการกลายเป็นเจ้าภาพหลัก จึงมีรูปแบบและพิธีกรรมบางอย่างเกิดขึ้น เช่น การมอบเงินและถ้วยรางวัลให้กับทีมเรือที่ชนะเลิศการแข่งขัน

แต่เดิม รางวัลในกิจกรรมการแข่งขันเรือผูกพันกับความเชื่อและพิธีกรรมของพระพุทธศาสนา เช่น ผ้าแพร ผ้าห่มพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์

ประจำวัด เพื่อนำไปประดับโชนเรือ ซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อเรื่องความเป็นสิริมงคลแก่ทีมเรือและคุ้มบ้านคุ้มวัดที่ได้รับรางวัล ต่อมา รางวัลจึงพัฒนาเป็นของใช้ เช่น ผ้าขาวม้า นาฬิกา หรือน้ำมันก๊าด จนกระทั่งกลายเป็นเงินและถ้วยรางวัลในปัจจุบัน

ส่วนเจ้าภาพร่วม แม้จะสนับสนุนงบประมาณน้อยกว่าเจ้าภาพหลัก แต่บทบาทของเจ้าภาพร่วมก็มีความสำคัญต่อการจัดการแข่งขันในแต่ละสนาม โดยองค์กรภาคเอกชนที่สนับสนุนการจัดกิจกรรมแข่งเรือยาวประเพณีมีทั้งองค์กรขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

สื่อมวลชน

ปัจจุบันสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เครือข่ายองค์กรงดเหล้า และมูลนิธิภาพถ่ายแห่งประเทศไทย จัดกิจกรรมการถ่ายทอดสด “ศึกเรือยาวชิงจ้าวสายน้ำ” ซึ่งเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี 2550 และมีสนามแข่งเรือประมาณ 50 สนาม (จากกว่า 200 สนาม)

นอกจากนี้ สถานีโทรทัศน์ช่อง 11 ได้จัดโครงการอนุรักษ์ภูมิปัญญากีฬาชาวบ้าน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการส่งเสริมกิจกรรมของชุมชน ซึ่งระหว่างการแข่งขันจะมีการนำเสนอสถานที่สำคัญและแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และแนะนำสินค้าโอท็อป เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ สถานีโทรทัศน์ช่อง 11 ดำเนินการถ่ายทอดสดการแข่งขันเรือยาวตั้งแต่ปี 2551 ในชื่อรายการ “เรือยาวไทย มรดกไทย”

ขณะเดียวกัน เครือข่ายของผู้ติดตามการแข่งขันเรือยาวประเพณีก็มีการจัดทำระบบข้อมูลที่ทันสมัยผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ กลุ่มคนรุ่นใหม่ที่สนใจการแข่งขันเรือยาวจำนวนหนึ่งจัดทำเว็บไซต์เพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมถึงวิเคราะห์การแข่งขันเรือยาวทั่วประเทศ

การพนันแข่งเรือ

เมื่อมีการจัดงานแข่งขันเรือยาวประเพณี หน่วยงานของรัฐและเอกชนจะเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณการจัดงาน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งกำหนดให้การแข่งขันเรือยาวประเพณีเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเป็นการส่งเสริมประเพณีอันดีงาม รวมทั้งเป็นการกระตุ้นการท่องเที่ยว

“การพนันเกิดขึ้นบริเวณริมตลิ่งทั้งสองฝั่งแม่น้ำ ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวแน่นอน กฎของการพนันอยู่ที่คนสองคนตกลงกัน เป็นการพนันแบบปากต่อปาก การจ่ายเงินก็ไม่มีตัวกลาง ส่วนใหญ่เป็นการจ่ายเงินรับเงินมือต่อมือ การเล่นพนันไม่มีข้อผูกมัดใดๆ เป็นการวัดใจกันมากกว่า มีการโกงกันบ้าง แต่ไม่มาก”

อุปทานของการพนันแข่งเรือ

ผู้มีประสบการณ์ตรงในการเล่นพนันแข่งเรือระบุว่าในอดีต ผู้เล่นพนันจะเล่นพนันในช่วงเทศกาลแข่งเรือของชุมชน การพนันในมิตินี้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตในชนบท เป็นการสร้างเครือข่ายทางสังคม และเป็นกิจกรรมสันทนาการ โดยเล่นการพนันกับคนในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียงเมื่อก่อนมีสนามแข่งเรือไม่มาก ซึ่งแตกต่างจากปัจจุบันที่มีสนามมากขึ้น จำนวนเรือมีมากขึ้น และทีมเรือแต่ละทีมต่างก็หาข้อมูลเพื่อสมัครเข้าแข่งขัน โดยทีมเรือจะสนับสนุนให้เจ้าภาพกำหนดวันและเวลาของแต่ละสนามให้ชัดเจนและไม่ตรงกัน เพื่อให้ทีมเรือเข้าแข่งขันได้หลายสนาม

“เทศกาลการแข่งขันเรือยาวประเพณี” มีระยะเวลา 5 เดือน นับตั้งแต่เดือนสิงหาคมถึงเดือนธันวาคมของทุกปี และผู้ชนะจากแต่ละภูมิภาคจะเข้าแข่งขันในสนามชิงแชมป์ประเทศไทย ซึ่งจัดโดยสมาคมเรือพายแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 2 ปฏิทินงานแข่งเรือยาวประเพณีในแต่ละภูมิภาค

พื้นที่	ช่วงเวลาการจัดงาน	สนามแข่งขันที่สำคัญ
ภาคกลาง: แม่น้ำเจ้าพระยา	เทศกาลเข้าพรรษา	นครสวรรค์, ชัยนาท, สิงห์บุรี, อ่างทอง, สระบุรี, อโยธยา, กรุงเทพฯ, นครปฐม
ภาคเหนือ: แม่น้ำน่าน	เทศกาลเข้าพรรษา	พิจิตร, พิษณุโลก, น่าน
ภาคใต้: แม่น้ำหลังสวนและแม่น้ำตาปี	เทศกาลเข้าพรรษา	นราธิวาส, ชุมพร, นครศรีธรรมราช
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: แม่น้ำโขง	เทศกาลออกพรรษา	นครพนม, มุกดาหาร, หนองคาย, บัรีรัมย์, อุบลราชธานี
ภาคตะวันออก: แม่น้ำบางปะกง	เทศกาลออกพรรษา	ฉะเชิงเทรา

แต่เดิม ชุมชนมีบทบาทในการจัดแข่งเรือ โดยคณะกรรมการจากชุมชนและเจ้าอาวาสร่วมกันกำหนดสนามแข่งขัน และเรือที่เข้าแข่งขันก็เป็นเรือของชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง อีกทั้งฝีพายส่วนหนึ่งก็เป็นคนในชุมชน เมื่อลงแข่งขัน ก็จะมีสมาชิกในครอบครัวและเครือญาติมาเชียร์ เมื่อเรือจากชุมชนใดชนะการแข่งขัน ก็ถือว่าเป็นชื่อเสียงของชุมชน และเป็นความภาคภูมิใจของทุกคนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการแข่งเรือ

ตารางที่ 3 ประเภทการแข่งขันเรือยาวในปัจจุบัน

ประเภท	จำนวน ฝีพาย	หมายเหตุ
เรือยาวใหญ่	41-55 คน	ฝีพายสำรอง 10 คน รวมทีมละไม่เกิน 65 คน
เรือยาวกลาง	31-40 คน	ฝีพายสำรอง 10 คน รวมทีมละไม่เกิน 50 คน
เรือยาวเล็ก	ไม่เกิน 30 คน	ฝีพายสำรอง 5 คน รวมทีมละไม่เกิน 35 คน
เรือยาวจิ๋ว	3-12 คน	3 คนขึ้นไป แต่ไม่เกิน 12 คน*

* ขึ้นอยู่กับคณะกรรมการจัดการแข่งขัน

กลุ่มนักพนันมีอิทธิพลต่อผู้จัดการแข่งขัน โดยนักพนันชอบเล่นพนันในรอบการแข่งขันที่สุสี ดังนั้น ผู้จัดการแข่งขันจึงต้องจัดรายการแข่งเรือตามความต้องการของผู้เล่นพนัน ขณะเดียวกันเจ้าภาพก็อยากให้มีคนเข้าร่วมงานมากๆ จึงมักมีมหรสพต่างๆ ในงานแข่งเรือ

อุปสงค์ของการพนันแข่งเรือ

นักพนันแข่งเรือแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มนักพนันสมัครเล่น เป็นกลุ่มที่เล่นการพนันเป็นครั้งคราว จุดมุ่งหมายคือเชียร์ทีมเรือที่ตนเองมีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น เรือมาจากชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ หรือคนในครอบครัวเป็นฝีพาย

2. กลุ่มนักพนันอาชีพ กลุ่มนี้มีทั้งผู้ที่มีความสัมพันธ์กับทีมเรือโดยตรง คือเป็นเจ้าของเรือ เป็นผู้ให้การสนับสนุน หรือมีความสัมพันธ์โดยอ้อม คือติดตามการแข่งขันอย่างใกล้ชิด และมีบทบาทในกิจกรรมการแข่งขัน

จากการสัมภาษณ์ผู้จัดการแข่งขัน ระดับของนักพนันแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 นักพนันรายย่อย

เป็นผู้ที่เล่นการพนันแข่งเรือเป็นครั้งคราว เล่นเฉพาะสนามใกล้บ้าน เล่นเฉพาะทีมเรือที่ตนเองมีส่วนเกี่ยวข้องและมีข้อมูล เล่นเรือที่ประเมินว่าจะชนะ เป็นต้น กลุ่มนี้จะเล่นการพนันทั้งในรูปแบบวางเดิมพันและต่อรอง วงเงินที่เล่นการพนันคือ 20 บาทขึ้นไป แต่ไม่เกิน 1,000 บาทต่อรอบการแข่งขัน

กลุ่มที่ 2 นักพนันระดับกลาง

เป็นนักพนันที่ติดตามการแข่งขัน โดยเดินทางไปเล่นการพนันในสนามต่างๆ นักพนันกลุ่มนี้อาจไม่ได้เกี่ยวข้องกับทีมเรือโดยตรง เหมือนกลุ่มเซียนเรือ คนกลุ่มนี้อาศัยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์แบบเครือข่าย โดยมีข้อมูลเกี่ยวกับทีมเรือประกอบการตัดสินใจ ซึ่งอาจจะเป็น “เจ้ามือ” รับแทง หรือเป็น “ผู้เล่นพนัน” หรือเป็นทั้งสองแบบ วงเงินที่เล่นพนันมากกว่า 1,000 บาท แต่ไม่เกิน 10,000 บาทต่อการรอบการแข่งขัน

กลุ่มที่ 3 นักพนันกระเป๋านัก

นักพนันกลุ่มนี้มีทั้งที่เป็นเจ้ามือรับแทงและเป็นผู้เล่น โดยส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับทีมเรือ เช่น เป็นเจ้าของเรือหรือเป็นหัวหน้าทีมฝีพาย นักพนันกลุ่มนี้จะติดตามการแข่งขันเรือในสนามต่างๆ และเป็นผู้ตัดสินใจว่าจะนำเรือลงแข่งหรือไม่

กลุ่มนักพนันกระเป๋านักจะมีทีมงานหรือผู้ช่วยในการเล่นพนัน วงเงินที่เล่นพนันมากกว่า 10,000 บาทต่อการรอบการแข่งขัน

“บางคนเป็นเจ้าของโรงสียายใหญ่ในจังหวัดพิจิตร หรือมาจากที่อื่นก็มี เขาจะนัดกันมาเพื่อเล่นพนันเรือโดยเฉพาะ บางคนพนันกันเป็นล้านก็มี บางคนถึงกับหมดตัวก็มี เขาเล่นเพื่อความสนุกสนาน มันเป็นการพนันของคนรวย... บางครั้งเจ้าของเรือกับผู้พนันจะมีข้อตกลงกันบางอย่าง เช่น ผู้พนันเล่นเรือลำนี้ เมื่อเรือที่พนันแข่งชนะ ผู้พนันก็จะแบ่งเงินให้กับเจ้าของเรือ จำนวนเท่าไรก็ได้แล้วแต่จะตกลงกัน”

วิธีการเล่นพนัน

เครือข่ายความสัมพันธ์ของผู้เล่นพนันเรือส่วนมากจะเป็นคนรู้จักกัน วิธีการเล่นจึงมี “เจ้ามือ” และนิยมใช้ “เงินสด” ส่วนการใช้ระบบ “เครดิต” นั้นขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นกับเจ้ามือ

การสื่อสารระหว่างนักพนันนั้นใช้ภาษามือเป็นหลัก เพราะในสนามแข่งขันมีเสียงดัง ทั้งเสียงเชียร์จากผู้ชม และเสียงบรรยายจากนักพากย์ ซึ่งส่งเสียงรบกวนอารมณ์ของผู้ชมตั้งแต่เรือออกจากจุดปล่อยตัวจนกระทั่งเข้าสู่เส้นชัย

“ตรงดากับธงน้ำเงินแขวนห้อยกลางน้ำ หรือใช้ทุ่นลอยปักธงสีสำหรับแบ่งสายน้ำเป็นร่องน้ำแดงกับร่องน้ำน้ำเงิน ระยะห่างประมาณ 200 เมตร ที่ทุ่นปล่อยเรือ เครื่องตกแต่งที่ปลายสุดของโขนเรือทั้งสองลำจะอยู่ในระนาบเดียวกัน จากนั้น เมื่อเสียงสัญญาณปล่อยเรือดัง ฝีพายทั้งหมดก็จ้วงพายลงไปในผืนน้ำ”

การพนันแข่งเรือจะเริ่มขึ้นในช่วงก่อนการแข่งขัน โดยนักพนันจะประเมินสถานการณ์อยู่ที่ริมฝั่งแม่น้ำ เจ้ามือบางคนมีผู้ช่วยรับทายผลปะปนอยู่ในกลุ่มผู้ชม โดยใช้โทรศัพท์ในการติดต่อสื่อสาร

ผลกระทบทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

ผู้นำชุมชนและนักการเมืองท้องถิ่นมักนำเสนอว่าการจัดงานแข่งขันเรือยาวประเพณีนั้นดำเนินการเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมี

กิจกรรมด้านวัฒนธรรมประเพณี และเป็นการร่วมกันส่งเสริมและฟื้นฟู วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น รวมทั้งเป็นการถ่ายทอดสู่คน รุ่นหลัง เป็นการสร้างความสามัคคี ความพร้อมเพรียง ประสานความร่วมมือร่วมใจกันระหว่างหน่วยงานราชการ วัด บ้าน และประชาชน ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม และพัฒนาไปสู่ชุมชนที่มีความเข้มแข็ง อีกทั้งเป็นการสนับสนุนนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของ จังหวัด ซึ่งผู้นำชุมชนต้องสานต่อการจัดงานเช่นนี้ทุกปี ในแต่ละปีก็จะต้องตั้งงบประมาณการจัดงาน และจัดงานแข่งขันเรือยาวให้มีความโดดเด่น โดยมีปัจจัยเรื่องคะแนนเสียงทางการเมืองปะปนอยู่ด้วย

ในช่วงแรกของการจัดงาน เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือผู้ดำเนินการ และมีการขอความร่วมมือจากชาวบ้าน แต่เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดงานแข่งเรือ ในเวลาต่อมา จึงต้องให้ผู้เชี่ยวชาญเป็น “ทีมผู้จัดการแข่งขัน”

สำหรับการจ้างเหมา “ทีมผู้จัดการแข่งขัน” เนื่องจากผู้จัดการแข่งขันมีหลายทีม จึงนำไปสู่การแข่งขันกันเรื่องการเสนอราคาในการรับเหมางาน อันนำไปสู่การจ่ายเงินใต้โต๊ะเพื่อให้ได้รับเหมางานในที่สุด โดยขึ้นอยู่กับบริบทในพื้นที่

เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงานคนหนึ่งให้สัมภาษณ์ว่า “กิจกรรมอื่นๆ จ่ายผลประโยชน์ต่างตอบแทนในสัดส่วนที่มากกว่าการจ้างเหมาจัดงานแข่งเรือ และเรื่องนี้ก็ไม่ได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อคนในชุมชน”

สำหรับชาวบ้าน ความคิดเห็นของพวกเขาแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเห็นว่าการจัดแข่งเรือยวานั้นสอดคล้องกับนโยบายส่งเสริมกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานราชการต่างๆ ที่สนับสนุนกิจกรรมของคนในชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนที่มีโอกาสเรียนรู้กิจกรรมด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เป็นการปลูกฝังและร่วมกัน

ส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น เป็นการถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง และเป็นโอกาสในการสร้างความสามัคคี อีกทั้งเยาวชนในชุมชนมีโอกาสดูได้เรียนรู้และฝึกหัดการเป็น “ผีพาย” ซึ่งอาจทำให้พวกเขามีรายได้

ในด้านรูปแบบการจัดงานแข่งเรือ ชาวบ้านกลุ่มนี้ยอมรับความเปลี่ยนแปลงของจุดมุ่งหมายในการจัดงาน เนื่องจากเงื่อนไขทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

ส่วนชาวบ้านกลุ่มที่สองเห็นว่าการแข่งเรือในปัจจุบันไม่ได้เป็นไปเพื่อความสนุกสนานและความสามัคคี แต่มีมิติที่ซ้อนทับกันระหว่าง “การละเล่นพื้นบ้าน” กับ “กีฬา” และมี “การพนัน” เข้ามาเกี่ยวข้อง การอนุรักษ์และการฟื้นฟูประเพณีของท้องถิ่นจึงอาจไม่สัมฤทธิ์ผล และหากผู้นำท้องถิ่นนำงบประมาณไปส่งเสริมอาชีพให้กับชาวบ้าน ส่งเสริมการศึกษาให้กับเยาวชน หรือส่งเสริมสวัสดิการให้กับคนชรา ก็อาจทำให้ชุมชนและชาวบ้านได้รับผลดีมากกว่า

**บ่อนงานศพ:
เจ้าภาพ เจ้ามือ
และเจ้านาย**

สถานการณ์การขยายตัว ของบ่อนจ๊วนศพ

การพนันในประเทศไทยได้รับอิทธิพลมาจากประเทศจีนและอินเดีย มีประวัติความเป็นมาผูกพันกับวิถีชีวิตของคนไทยอย่างแนบแน่นยาวนาน โดยมีเป้าหมายในการเล่นเพื่อผ่อนคลาย หรือเป็นการลงทุนด้วยการเสี่ยงโชค แต่ไม่ว่าจะมีเป้าหมายอย่างไร การพนันก็ยังเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายและขัดกับหลักศาสนา

การศึกษาของศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี 2539 พบว่า มีบ่อนการพนันในกรุงเทพมหานครประมาณ 300 แห่ง มีเงินทุนเวียนประมาณ 136 ล้านบาทต่อปี ส่วนในต่างจังหวัดมีบ่อนขนาดใหญ่ประมาณ 90 แห่ง มีเงินทุนเวียนประมาณ 142,200 ล้านบาทต่อปี และประมาณการว่า นักพนันชาวไทยนำเงินไปเล่นการพนันในต่างประเทศประมาณปีละ 25,000 ล้านบาท

ปัจจุบันรูปแบบของการพนันมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้ทันกับยุคสมัยและมีความซับซ้อนมากขึ้น ธุรกิจการพนันใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในยุคนี้อย่างแพร่หลายเพื่อขยายการให้บริการ “บ่อนการพนันออนไลน์” แบบข้ามชาติ ขณะที่ในระดับท้องถิ่น “เครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพ” กำลังขยายตัวอย่างกว้างขวาง มีกระบวนการทำธุรกิจกับญาติของผู้เสียชีวิตอย่างเป็นระบบ

บ่อนงานศพในจังหวัดชุมพร

เครือข่ายธุรกิจการพนันในงานศพ ในรูปแบบที่เรียกว่า “บ่อนงานศพ” กำลังเป็นที่นิยมของนักเล่นพนันในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน อาทิ จังหวัดชุมพร พังงา สุราษฎร์ธานี กระบี่ และนครศรีธรรมราช จากการสำรวจพื้นที่จังหวัดชุมพรในหนึ่งเดือน พบว่าในแต่ละอำเภอมีงานศพไม่น้อยกว่า 5 แห่ง และทุกงานมีการเล่นการพนันไม่น้อยกว่า 7-10 วง โดยนักพนันมีทั้งคนในชุมชน คนนอกชุมชนที่พักอาศัยอยู่ในจังหวัดชุมพร และนักพนันรายใหญ่จากจังหวัดใกล้เคียง ประกอบด้วยคนหลากหลายอาชีพ ทั้งนักการเมืองท้องถิ่น ข้าราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำรวจ นักธุรกิจ พ่อค้าแม่ค้าในชุมชน เกษตรกร กรรมกร รวมถึงเด็กนักเรียน และนักศึกษา

แม้ว่าบ่อนงานศพเป็นธุรกิจผิดกฎหมาย แต่การเปิดเล่นพนันในบ่อนงานศพกลับมีอย่างเปิดเผย มีการแลกชิฟไม่ต่างจากบ่อนขนาดใหญ่ ในแต่ละคืนมีวงเงินหมุนเวียนไม่น่าจะน้อยกว่าหลักแสนหรือหลักล้านบาท ความนิยมและแพร่หลายของบ่อนงานศพขยายตัวอย่างกว้างขวางได้เพราะมีเจ้าหน้าที่รัฐผู้บังคับใช้กฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้อง และมีการดำเนินงานเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย โดยมีการแบ่งผลประโยชน์กันเป็นทอดๆ ชัดเจน

แม้ว่าในพื้นที่จังหวัดชุมพรมีการอนุญาตให้มีการเปิดบ่อนการพนันไ้ชนทุกอำเภอ ซึ่งรวมกันแล้วไม่ต่ำกว่า 15 บ่อน ในแต่ละบ่อนมีนักการเมืองตั้งแต่ระดับท้องถิ่นไปจนถึงนักการเมืองระดับชาติเข้ามาเกี่ยวข้อง ทว่าการเล่นพนันไ้ชนก็ยังไม่รุนแรงและแพร่หลายเท่ากับการเปิดให้มีการเล่นพนันในงานศพ

ในปัจจุบันมีบ่อนงานศพกระจายตัวทั่วทุกอำเภอในจังหวัดชุมพร จากข้อมูลของผู้ประกอบการเดินเท้าหลายรายในพื้นที่ระดับอำเภอ ให้ข้อมูลตรงกันว่า หากมีงานศพที่ใดก็จะพบบ่อนงานศพที่นั่น โดยประเภทของการพนันที่นักพนันชอบเล่นกันมากที่สุด คือ ไฮโล เพราะสามารถเล่นการพนันได้ตลอดงานจนถึงวันฉาปนกิจศพ

บ่อนงานศพในพื้นที่เทศบาลชุมโค

เทศบาลชุมโค มี 14 หมู่บ้าน มีการเล่นพนันทุกหมู่บ้าน งานศพทุกงานในพื้นที่ที่มีการเล่นการพนัน การพนันในงานศพช่วงแรก เจ้าภาพงานศพจะเป็นผู้ร้องขอไปยังฝ่ายตำรวจและฝ่ายปกครองในพื้นที่ที่จัดงานบำเพ็ญกุศลศพ เพื่อขออนุญาตให้มีการเล่นพนันเพื่อให้มีคณอยู่เป็นเพื่อนกับเจ้าภาพ แต่ในปัจจุบันนักเสี่ยงโชคที่ชื่นชอบการเล่นพนันในงานศพมีเพิ่มมากขึ้น มีกระบวนการจัดการเป็นกลุ่มเครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพ ซึ่งมีเจ้ามือ(วง)พนันที่จะพบเห็นกันอยู่เสมอประมาณ 30 คน มีนายหน้าในการประสานงานกับเจ้าภาพ ตำรวจ เจ้ามือ ที่มปล่อยเงินกู้นอกระบบและนักพนัน ซึ่งมีทั้งนักพนันที่พักอาศัยในจังหวัดชุมพรและจังหวัดใกล้เคียง โดยนักพนันส่วนใหญ่เป็นนักพนันประเภท “ขาประจำ”

ประเภทของการพนันที่เล่นในงานศพมีการเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอด คือในระยะแรกจะเล่นเฉพาะไพ่ดัมมี่เพียงไม่กี่วง ต่อมาก็เพิ่มการพนันประเภทอื่นๆ เช่น น้ำเต้าปูปลา ไฮโล โปป๋น และมีการลักลอบเล่นกันหลังงานศพ หรือเล่นในสวนยาง สวนปาล์มน้ำมัน สวนมะพร้าว สำหรับประเภทการพนันล่าสุดคือ การพนันโป๊กเกอร์ 2 ใบ โดยอดีตกำหนดและอดีตผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ชักนำและลงทุนร่วมกับเครือข่ายธุรกิจการพนันบ่อนงานศพนอกพื้นที่

การขยายตัวของบ่อนงานศพ ทำให้เกิดนักพนันเยาวชนในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น และทำให้ภาพรวมนักพนันที่เป็นเยาวชนมีมากกว่าผู้ใหญ่ การพนันประเภทไพ่ทุกชนิดมีนักพนันเป็นกลุ่มวัยรุ่นเป็นส่วนใหญ่ ถ้าเป็นการพนันประเภทไฮโล นักพนันมีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป อาจจะมีต่ำกว่า 15 ปีบ้าง แต่ก็ไม่มากนัก ส่วนน้ำเต้าปูปลา มีนักพนันอายุตั้งแต่ 8 ปีขึ้นไป

เฉพาะเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2556 พบว่า การเล่นพนันในบ่อนงานศพมีวงเงินหมุนเวียนรวมประมาณ 10-20 ล้านบาท วงเงินจำนวนนี้ไม่รวมการเล่นไพ่โป๊กเกอร์ 2 ใบ ซึ่งเป็นการพนันประเภทวัดดวง ได้เสียกันไว มีวงเงินหมุนเวียนไม่น้อยกว่าคืนละ 2 ล้านบาท มีนักพนันบางรายเสียเงินจากการเล่นพนันประเภทนี้เป็นหลักล้านบาททีเดียว ทว่าระยะหลังการพนันไพ่โป๊กเกอร์ 2 ใบ ถูกต่อต้านจากเจ้ามือไฮโล

บ่อนงานศพในเขตเทศบาลท่าเรือ

เทศบาลท่าเรือ มี 11 หมู่บ้าน เครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพในเขตเทศบาลมีพื้นฐานมาจากบ่อนถาวรที่เรียกว่า “บ่อนคอกหมู” และนักพนันในเขตเทศบาลมีพฤติกรรมเล่นการพนันกันเป็นงานอดิเรกและเล่นแบบ

ประจำ โดยเฉพาะเขตชุมชนที่อยู่บริเวณใกล้กับบริษัทรังนก พบว่าในเวลาปกติมีการเล่นการพนันในเวลากลางวันทุกชุมชน นักพนันส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงและเด็ก แต่ช่วงที่ผู้ชายที่เป็นผู้นำครอบครัวซึ่งมีอาชีพรับจ้างเฝ้าเกาะรังนกกลับมาพักที่บ้าน จะเห็นผู้ชายอยู่ในวงพนันทุกประเภท ทั้ง ป่อนถาวร ป่อนงานศพ ป่อนไก่ชน ซึ่งมีทั้งในเขตเทศบาลและนอกพื้นที่ นักพนันผู้ชายกลุ่มนี้เป็นนักพนันประเภทใจถึง กล้าได้กล้าเสีย เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีรายได้สูง

ผู้ชายที่มีอาชีพรับจ้างเฝ้าเกาะรังนกและเก็บรังนกนางแอ่นให้บริษัทที่ได้รับสัมปทาน ต้องอยู่บนเกาะประมาณ 7-9 เดือน และจะกลับมาใช้ชีวิตในชุมชนหลังการเก็บรังนกรอบสุดท้าย คนกลุ่มนี้ได้รับค่าจ้างสูง แต่ละคนกลับมาบ้านพร้อมรายได้ประมาณ 200,000-500,000 บาท ขึ้นอยู่กับผลการเก็บรังนกในแต่ละเกาะ เมื่อกลับมาถึงฝั่ง คนเหล่านี้จะอยู่ในวงพนันทุกประเภท

ป่อนงานศพในเขตเทศบาลท่าเรือ มีลักษณะการเล่นพนันเหมือนกับพื้นที่อื่นๆ แต่วางเงินหมุนเวียนในการเล่นพนันแต่ละประเภทและแต่ละวงจะสูงกว่าพื้นที่อื่นๆ เนื่องจากนักพนันมีรายได้สูง ประกอบกับเครือข่ายธุรกิจป่อนงานศพมีความสัมพันธ์กับป่อนถาวร เป็นเครือข่ายเดียวกันกับเครือข่ายธุรกิจการพนันฟุตบอลออนไลน์ การพนันหวยใต้ดิน และการพนันไก่ชน ที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองชุมพร และเป็นเครือข่ายเดียวกับนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัด ป่อนงานศพของเทศบาลท่าเรือจึงเป็นที่รู้จักและเป็นที่นิยมของนักพนันนอกพื้นที่

ประเภทของการพนันที่เล่นในบ่อนงานศพล่าสุด เพิ่งเริ่มมีให้เล่นพนันในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2556 คือการพนันที่เรียกว่า “ตีไก่” มีลักษณะการเล่นเหมือนไพ่ป๊อกเต้ง แต่ใช้ไพ่หลายสำรับ ในวงพนันประกอบด้วยเจ้ามือ 1 คน นักพนัน 1-16 คน มีคนคอยแนะนำอีก 1-8 คน ใช้เวลาในการเล่นประมาณเกมละ 5 นาที นักพนันวางเดิมพันกันแต่หลักร้อยถึงหลักแสน ปกติเจ้ามือจะรับเดิมพันสูงสุดไม่เกิน 100,000 บาท เนื่องจากการเล่นได้เสียกันไว มีวงเงินหมุนเวียนต่อรอบสูง ทำให้วงเงินหมุนเวียนในการเล่นพนันในเขตเทศบาลตำบลท่ายางสูงมาก สถิติวงเงินหมุนเวียนต่อคืนสูงสุดที่สังเกตการณ์ได้ในรอบหนึ่งเดือนมูลค่าสูงถึงประมาณคืนละ 20 ล้านบาท

เครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพ

เครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพในจังหวัดชุมพร แบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม

1. กลุ่มเครือข่ายในพื้นที่เทศบาล

เครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพกลุ่มนี้มีเจ้ามือวงพนันอยู่ประมาณ 30 คน พบเห็นหน้ากันอยู่เสมอ เป็นที่รู้จักคุ้นเคยกันดีกับนักพนันที่เป็นขาประจำและตำรวจ รวมถึงมีความสัมพันธ์กับเครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพนอกพื้นที่เทศบาลที่อยู่ในจังหวัดชุมพร

จากการเก็บข้อมูลในระยะเวลา 1 เดือน พบว่ามีงานศพในพื้นที่เทศบาลแห่งหนึ่งๆไม่น้อยกว่า 5 งาน ทุกงานจะมีการเล่นการพนันไม่น้อยกว่า 5-10 วง ความถี่ในการพบกันของเจ้ามือวงพนันเหล่านี้ทำให้บ่อนงานศพมีสภาพไม่ต่างไปจาก “บ่อนวัง” คือเปิดให้มีการเล่นพนัน

เป็นประจำโดยย้ายที่เล่นไปเรื่อยๆ

2. กลุ่มเครือข่ายธุรกิจนอกพื้นที่เทศบาลที่อยู่ในจังหวัดชุมพร

เครือข่ายธุรกิจการพนันอีกกลุ่มหนึ่งที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับเครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพกลุ่มแรก คือนักธุรกิจเชื้อสายจีนที่ย้ายถิ่นมาจากอำเภอนาบอนและอำเภोजันตี่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีอาชีพหลักคือการส่งออกยางพาราไปต่างประเทศ เครือข่ายนี้มีจำนวนไม่มากนัก แต่มีทุนรอนสูง ส่วนใหญ่เป็นเจ้าของของวงพนันไฟปอกเต้ง 2 ใบ ซึ่งเป็นวงพนันที่ต้องใช้เงินมาก

3. กลุ่มเครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพนอกพื้นที่จังหวัดชุมพร

เครือข่ายธุรกิจการพนันจากจังหวัดใกล้เคียง เช่น ประจวบคีรีขันธ์ สุราษฎร์ธานี ระนอง เป็นต้น เป็นกลุ่มที่มีนักพนันขาประจำอยู่แล้ว แต่ต้องการหาพื้นที่ในการเปิดบ่อน มักใช้วิธีการเสนอจ่ายเงินก้อนหนึ่งให้กับเครือข่ายธุรกิจการพนันในพื้นที่ แลกเปลี่ยนกับการเป็นผู้จัดการบ่อนงานศพแทน

ความเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพกับเจ้าภาพงานศพ

เครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพจะมีฝ่ายติดตามข่าวการเสียชีวิต และจะตระเวนไปตามพื้นที่ต่างๆ ที่มีผู้เสียชีวิต เมื่อทราบว่าม้งงานศพเกิดขึ้น เครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพจะส่งบุคคลที่เรียกกันว่า “นายหน้า” เข้าไปเจรจากับเจ้าภาพงานศพ เพื่อขออนุญาตตั้งวงเล่นการพนัน และให้ตั้งสวดอภิธรรมศพต่อเนื่องหลายคืน โดยเสนอผลประโยชน์ตอบแทนให้เจ้าภาพเป็นรายคืน ตั้งแต่ 2,000-20,000 บาท ตามแต่จะตกลงกันหรือตามแต่จำนวนค่าตั้งที่เครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพจัดเก็บได้ รวมถึงจะ

ออกค่าใช้จ่ายภายในงานทั้งหมด จัดรถรับส่งพระสงฆ์ กรณีมีตำรวจชุมชนตำบลเข้ามาสังเกตการณ์ก็เป็นผู้รับผิดชอบจ่าย และบางครั้งยังช่วยประสานเชิญนักการเมืองท้องถิ่นหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาเป็นประธานในการบำเพ็ญกุศลศพบางคืนหรือวันฉดอปนกิจศพ ซึ่งถือเป็นเรื่องเป็นหน้าเป็นตาของเจ้าภาพ

แต่ในทางกลับกัน นักการเมืองเหล่านั้นก็ถือโอกาสใช้พื้นที่งานศพในการ “หาเสียง” โดยเฉพาะในช่วงของการหาเสียงเลือกตั้ง เพื่อแนะนำตัวและอวดอ้างให้คนในชุมชนรู้ว่าตนเป็น “คนใจถึงฟังได้” ซึ่งเป็นคุณสมบัติของผู้นำที่คนได้ชื่นชม ความเชื่อมโยงไม่ได้มีเพียงระหว่างเครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพกับเจ้าภาพงานศพเท่านั้น แต่ยังมีความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงถึงกันทั้งหมด รวมถึงนักการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

โดยทั่วไป เจ้าภาพงานศพต้องดูแลจัดการและมีค่าใช้จ่ายมากมาย เพราะต้องต้อนรับแขกที่มาร่วมพิธีศพ ทั้งค่าอาหาร ค่าเช่าเต็นท์ ค่ารถรับส่งพระสงฆ์ ฯลฯ บางครั้งจึงไม่มีเวลาจัดการเรื่องต่างๆ ได้ครบทั้งหมด จึงกลายเป็นโอกาสที่เครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพเข้ามาขันอาสาช่วยเหลือเจ้าภาพ โดยอ้างว่ามีความห่วงใยต่อเจ้าภาพ เกรงว่าหากไม่ให้มีการเล่นการพนัน จะไม่มีคนอยู่เป็นเพื่อนเจ้าภาพ

หลังเจรจากับเจ้าภาพงานศพเรียบร้อยแล้ว “นายหน้า” จะประสานงานเรื่องการเปิดบ่อน โดยเจรจากับเจ้าหน้าที่รัฐ ที่มีทั้งตำรวจกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อขออนุญาตเปิดเล่นการพนันในงานศพ จากนั้นจะแจ้งข่าวไปยังเจ้ามือการพนัน ทีม

ปล่อยเงินกู้ในระบบ และนักพนันที่เป็นขาประจำ โดยอาจจะใช้สถานีวิทยุประชาสัมพันธ์ให้ญาติของผู้เสียชีวิตและนักพนันทราบพร้อมกัน

เจ้าภาพงานศพท่านหนึ่งเล่าว่า ตอนจัดงานศพ มีคนมาติดต่อขอให้ทางเจ้าภาพจัดงานศพอย่างน้อย 10 วัน โดยผู้ติดต่อขอรับผิดชอบค่าใช้จ่ายตลอดงาน แต่ไม่แจ้งวงเงินให้ทราบว่าเงินจำนวนเท่าไร และเท่าที่สังเกตเห็น ในแต่ละคืนจะมีการเล่นพนันประมาณ 10 วง ตลอด 10 วันที่มีการเล่นพนัน ทราบว่าเครือข่ายธุรกิจการพนันบ่อนงานศพมีรายได้คืนละ 40,000-80,000 บาท ไม่รวมการพนันไพ่ป๊อกเต็ง 2 ใบ และการพนันไก่ชน รายได้จำนวนนี้นายบ่อนบอกว่าต้องแบ่งไปจ่ายให้กับเจ้าหน้าที่รัฐด้วย แต่ไม่ได้บอกว่าจ่ายเท่าไร ทราบแต่เพียงว่าแต่ละวันจ่ายไม่เท่ากัน และบางคืนอาจจะมีสายตำรวจเข้ามาสังเกตการณ์ ก็ต้องจ่ายเงินให้ตำรวจด้วย

บ่อนงานศพกลายเป็นการพนันที่พบเห็นได้ทั่วไปในจังหวัดชุมพร การเล่นพนันในบ่อนงานศพเป็นการเล่นอย่างเปิดเผย บางงานมีรถยนต์ของนักพนันจอดริมถนนหน้างานเป็นจำนวนมาก จอดรถยนต์สองข้างทางเป็นระยะทางประมาณครึ่งกิโลเมตร จอดแบบข้ามวันข้ามคืน ไม่เคลื่อนย้ายไปไหน แสดงให้เห็นว่ามีการเล่นพนันกันทั้งกลางวันและกลางคืน จะหยุดเล่นเฉพาะช่วงที่พระมาทำพิธีทางศาสนาเท่านั้น

การจัดสรรรายได้ระหว่างเครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพกับเจ้าภาพงานศพ

ต้นทุนโดยรวมของการเปิดบ่อนงานศพ เฉลี่ยประมาณ 2,500 บาทต่อคืน และจะต้องจ่ายให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจ เฉลี่ยเดือนละ 150,000-250,000 บาท ดังนั้น เครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพจึงต้องหารายได้จาก

การพนันบ่อนงานศพอย่างต่อเนื่อง ต้องกระตุ้นให้มีนักพนันหน้าใหม่ ซึ่งเป็นกลุ่มเยาวชน กลุ่มคนหนุ่มสาว เข้ามาเล่นการพนันเพิ่มขึ้น โดยทำให้กลุ่มคนเหล่านั้นมองว่าการพนันเป็นสิ่งท้าทาย สามารถหาเงินมาใช้อย่างง่ายดาย เพิ่มเติมจากกลุ่มนักพนันที่เป็นขาประจำ ซึ่งมีทั้งกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น เจ้าของสวนยาง-สวนปาล์ม ผู้รับจ้างทั่วไป เยาวชน นักศึกษา และกลุ่มที่ไม่มีงานทำประจำ แต่มีอาชีพเดินสายเล่นการพนันเพียงอย่างเดียว

ด้านรายได้ เครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพมีรายได้ที่แน่นอนจากการเก็บค่าตั้งประมาณ 5,000-10,000 บาทต่อคืน รายได้จากค่าประมูลการจำหน่ายสินค้า เช่น เหล้า เบียร์ อาหาร บุหรี่ กาแฟ ประมาณ 2,000 บาทต่อคืน แต่คาดว่าจะรายได้ส่วนใหญ่ของเครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพน่าจะมาจากวงพนันและการปล่อยกู้ในระบบ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่งในจังหวัดชุมพรให้ข้อมูลว่า เครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพกลุ่มหนึ่งในจังหวัดชุมพรมีเงินหมุนเวียนเฉลี่ยสูงถึง 3-10 ล้านบาทต่อคืน

สำหรับการจัดสรรรายได้ระหว่างเครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพกับเจ้าภาพงานศพ ขึ้นอยู่กับการตกลงระหว่าง “นายหน้า” ที่เป็นตัวแทนของเครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพ กับเจ้าภาพงานศพ โดยทั่วไปจะมีการจ่ายกันในคืนที่สอง ซึ่งเป็นการจ่ายเพียงบางส่วน แต่ถ้าหากมีนักพนันสนใจเข้ามาเล่นเป็นจำนวนมาก ก็อาจจะมีการจ่ายครั้งเดียวเบ็ดเสร็จ

สำหรับจำนวนเงินที่จะจ่าย มักดูจากจำนวนผู้เล่นพนันและชื่อเสียงของเจ้าภาพงานศพ (ถ้าเจ้าภาพมีชื่อเสียง จะมีคนงานร่วมงานมาก และมีโอกาสที่จะมีผู้เล่นพนันมากด้วย) เช่น เดิมเคยจ่ายให้เจ้าภาพงานศพคืนละ 1,000 บาท ต่อมาในช่วงกลางปี 2556 จ่ายเพิ่มขึ้นเป็นคืนละ 3,000-4,000 บาท บวกด้วยค่าตั้งวงพนันอีกคืนละ 700 บาทต่อ 1 วงพนันไฮโล หรือถ้าเป็นการพนันประเภทอื่น ต้องจ่ายเพิ่มอีกคืนละ 300 บาทต่อ 1 วงการพนัน ส่วนวงพนันไพ่ป๊อกเด้ง 2 ใบ หรือการพนันที่

เรียกว่า “ตีไก่” จะต้องจ่ายให้เจ้าภาพงานศพคีนละ 5,000 บาท และจ่ายให้ตำรวจคีนละ 10,000 บาท เป็นต้น

ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

บ่อนงานศพได้ทำให้งานศพกลายเป็นพื้นที่เล่นการพนันอย่างเปิดเผย งานศพที่เจ้าภาพเคยจัดเพียง 3 หรือ 7 วัน ก็ขยายเป็น 10 วัน หรือมากกว่านั้น เนื่องด้วยมีเครือข่ายธุรกิจการพนันเข้ามาเชื่อมโยงเสนอผลประโยชน์ให้เจ้าภาพ เจ้าภาพซึ่งเดิมเป็นผู้แบกรับค่าใช้จ่ายในการจัดงาน ได้กลายเป็นผู้ได้รับส่วนแบ่งจากผลประโยชน์ ยิ่งมีการจัดงานศพนาน ก็หมายถึงรายได้ที่อาจเพิ่มขึ้นจากวงพนัน และรายได้ที่เพิ่มขึ้นของเจ้าภาพ รวมถึงจำนวนเงินที่เพิ่มขึ้นของการส่งส่วยให้เจ้าหน้าที่รัฐ

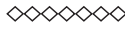
ผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เห็นชัดที่สุดสำหรับคนเล่นการพนัน คือการละทิ้งงานจนทำให้เกิดปัญหาขาดแคลนแรงงานรับจ้างในพื้นที่ การนำทรัพย์สินไปขายหรือจำนำจนองจนหลุด เช่น ที่ดิน ที่อยู่อาศัย รถจักรยานยนต์ ฯลฯ และการกู้หนี้ยืมสินจากทีมปลอญเงินกู้นอกระบบ ซึ่งเครือข่ายธุรกิจการพนันจัดเข้ามาให้บริการในบริเวณบ่อนงานศพ ปัญหาเงินกู้นอกระบบเหล่านี้เป็นที่มาของปัญหาต่อเนื่องสำหรับหลายๆ ครอบครัว เช่น ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์การเรียนและชุดนักเรียนให้ลูก เกิดปากเสียงในครอบครัว ปัญหาความรุนแรงงานในครอบครัว ฯลฯ

ในทางสังคม การขยายตัวของบ่อนงานศพได้ส่งผลให้เกิดภาพ-

ลักษณะที่ไม่เหมาะสม ทำให้เด็กและเยาวชนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการพนัน ตั้งแต่อายุน้อย เนื่องจากการไปงานศพในชุมชน พ่อแม่จะพาเด็กไปด้วย เพราะไม่มีใครอยู่บ้าน การเล่นพนันอย่างเปิดเผยในงานศพทำให้เด็กค่อยๆ ซึมซับและทำตาม ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา บ่อนงานศพแพร่ระบาดจนทำให้เกิดความชานิน มีเด็กและเยาวชนเข้ามาเล่นการพนันในบ่อนงานศพแทบจะทุกงาน และมีแนวโน้มเพิ่มปริมาณมากขึ้นเรื่อยๆ

แย่ยิ่งกว่านั้นคือ เกิดกรณีพระถูกญาติโยมติงว่าเทศน์นาน ขัดจังหวะเวลาในการเล่นพนัน และพระที่ไม่อนุญาตให้เปิดบ่อนในงานศพ ซึ่งจัดในเขตวัด ถูกร้องเรียนจนบางรูปต้องย้ายออกจากชุมชน โดยกรณีร้ายแรงที่สุดคือ เจ้าอาวาสวัดแห่งหนึ่งต่อต้านการเล่นพนันในงานศพ เล่นพนันในวัด ถูกคุกคามถึงขั้นไล่ยิง และในที่สุดก็ไม่สามารถจำวัดต่อไปได้ พระสงฆ์ที่ต้องการใช้สถาบันศาสนาเข้ามาแสดงบทบาทในการแก้ไขปัญหา เห็นว่าพระสงฆ์จะทำหน้าที่ได้ ต้องมีคนดูแลความปลอดภัยให้พระด้วย

ประวัติผู้เขียน

วิเศษ สุจินพริหม

นักวิจัยอิสระ, ที่ปรึกษาเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดลำพูน
งานวิจัยภายใต้การสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาปัญหาการพนันคือ
“ไถ่ชน: จากการละเล่นสู่การพนัน”

รงค์ บุญสวยขวัญ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
งานวิจัยภายใต้การสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาปัญหาการพนันคือ
“วิวชน: ‘นักสู้’ ในดง ‘นักเลง’”

สกลใส สร้างโสทร

นักวิจัยอิสระ
งานวิจัยภายใต้การสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาปัญหาการพนันคือ
“บั้งไฟ: จากงานบุญสู่การแข่งขัน”

นนท์ พลากรวัณ

นักเขียน
งานวิจัยภายใต้การสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาปัญหาการพนันคือ
“บั้งไฟ: จากงานบุญสู่การแข่งขัน”

วศิน ปัญญาวุธตระกูล

หัวหน้าภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ และผู้อำนวยการสถาน
อารยธรรมโขง-สาละวิน มหาวิทยาลัยนเรศวร
งานวิจัยภายใต้การสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาปัญหาการพนันคือ
“เรือยาว: เมื่อวิถีอนุรักษปะทะกับการพนัน”

สุพรรณิ เกื้อนกลาง

ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
งานวิจัยภายใต้การสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาปัญหาการพนันคือ
“เรือยาว: เมื่อวิถีอนุรักษปะทะกับการพนัน”

วัชร ศิลป์แสวตร์

ภาควิชาวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพรเขตรอุดมศักดิ์
งานวิจัยภายใต้การสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาปัญหาการพนันคือ
“บ่อนงานศพ: เจ้าภาพ เจ้ามือ และเจ้านาย”

สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่

www.gamblingstudy-th.org

แลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้ที่

www.facebook.com/gamblingstudy

การสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม
ซึ่งดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง
ถูกขยายความมากขึ้นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจ
มีผลให้ธุรกิจการพนันมีการเติบโต
และขยายตัวเข้าไปในพื้นที่ต่างๆ
สุดท้ายการส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น
จึงถูกแทรกด้วยธุรกิจการพนัน

ISBN 978-616-551-859-8

9 786165 518598

ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

www.gamblingstudy-th.org

คำปรารภ

หนังสือเรื่อง **พนักพื้นบ้าน: การรुकืบของธุรกิจการพนักสู่วิถีชุมชน** เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยการพนักที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ที่ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนักได้ให้ทุนสนับสนุนการศึกษาวิจัยในช่วงปี พ.ศ. 2555-2556 โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อศึกษาบทบาทของธุรกิจการพนักต่อวิถีวัฒนธรรมและประเพณีไทยที่สืบทอดกันมานาน

การสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมซึ่งดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง ถูกขยายความมากขึ้นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ มีผลให้ธุรกิจการพนักมีการเติบโตและขยายตัวเข้าไปในพื้นที่ต่างๆ เพิ่มมากขึ้น จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่สุดท้ายการส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นจึงถูกแทรกด้วยธุรกิจการพนัก

งานศึกษาเรื่อง “ไ้ไกชน: จากการละเล่นสู่การพนัก” สะท้อนภาพดังกล่าวได้เป็นอย่างดี การชนไ้ไกเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในหลายประเทศ เฉพาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีประเพณีชนไ้ไกเพื่อความสนุกสนาน

บันเทิง ทั้งในไทย ลาว พม่า กัมพูชา เวียดนาม อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ ในอดีต การชนไก่จะมีการวางเดิมพัน เพื่อเป็นรางวัลสำหรับเจ้าของไก่ชน ที่ชนะ แต่ในปัจจุบัน การพนันรอบเวทีชนไก่มีจำนวนเงินที่สูงกว่าเงิน เดิมพันหลายเท่า เช่นเดียวกัน “วัวชน: ‘นักสู้’ ในดง ‘นักเลง’” ซึ่งแต่เดิม จะมีการจัดแข่งวัวชนเฉพาะในงานประเพณีสำคัญ แต่ต่อมาการอนุญาต ให้เปิดบ่อนวัวชนอย่างเป็นทางการจะมีลักษณะ มีผลให้การแข่งวัวชนมีปริมาณ ที่เพิ่มมากขึ้น ภายใต้วัตถุประสงค์ว่าต้องการอนุรักษ์วัวพันธุ์พื้นเมือง การแข่งขันถูกจัดทำให้เป็นระบบแบบธุรกิจเพื่อดึงดูดผู้ชมหรือนักพนัน เข้าสู่สนาม วงเงินพนันจึงมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น

“บั้งไฟ: จากงานบุญสู่การแข่งขัน” บุญบั้งไฟเป็นประเพณีบุญ เดือน 6 ในฮีต 12 คอง 14 ของชาวอีสาน เป็นการทำบุญในวันวิสาขบูชา และมีการจุดบั้งไฟเพื่อบูชาพระยาแถน ซึ่งเชื่อว่าจะทำให้ฝนฟ้าตกตาม ฤดูกาล ต่อมาได้มีการแข่งขันบั้งไฟเพื่อหาเงินเข้าวัด การพนันจึงเริ่มเข้า มามีบทบาทมากขึ้น การจัดแข่งบั้งไฟขยายตัวจากการจัดเพียงเดือน 6 เพื่อหาเงินเข้าวัด เป็นการแข่งบั้งไฟเพื่อสาธารณประโยชน์อื่นๆ ทุก เดือน และกลายเป็นการลักลอบจัดแข่งบั้งไฟเพื่อการพนันหลายวัน ในแต่ละเดือน โดยเฉพาะในจังหวัดทางอีสานใต้

ใน “เรื่อยาว: เมื่อวิถีอนุรักษปะทะกับการพนัน” การแข่งเรือเป็น ประเพณีสำคัญในอดีต เพราะชุมชนต่างๆ ต้องอาศัยเรือในการเดินทาง สัตว์จร โดยการแข่งเรือมักจะทำในประเพณีงานบุญสำคัญประจำปีของ ท้องถิ่น ต่อมาเมื่อการเดินทางทางน้ำมีความสำคัญลดลง ประเพณีการ แข่งเรือก็ลดความสำคัญลง ต่อมาได้มีการรื้อฟื้นการแข่งขันเรือเพื่อส่งเสริม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและประเพณีเก่าแก่ เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการ ท่องเที่ยว การพนันก็ได้แทรกเข้าสู่วิถีการแข่งขันเรือ และธุรกิจการพนัน ก็มีบทบาทมากขึ้นในการจัดการแข่งเรือ

“บ่อนงานศพ: เจ้าภาพ เจ้ามือ และเจ้านาย” การจัดงานศพ เป็นประเพณีการทำบุญให้กับผู้เสียชีวิต และในช่วงเวลากลางคืนมักจะมีผู้เฝ้าหรืออยู่เป็นเพื่อนศพ ซึ่งกลุ่มเหล่านี้มักจะหากิจกรรมทำในยามค่ำคืน เช่น อาจจะมีการเล่นพนันกันเองบ้าง ธุรกิจการพนันได้อาศัยช่องว่างนี้เข้ามายึดพื้นที่ในการดำเนินการ โดยทำให้ธรรมเนียมปฏิบัติกลายเป็นบ่อนการพนัน

ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนันหวังว่างานวิจัยเหล่านี้จะทำให้ทุกภาคส่วนของสังคมเกิดความรู้ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น ถึงปัญหาจากธุรกิจการพนันที่แทรกซึมเข้าสู่วิถีประเพณีวัฒนธรรม เพื่อให้สังคมเกิดความตระหนัก และสร้างความร่วมมือในการที่จะต้องพิจารณาการจัดงานประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ ในมิติต่างๆ อย่างหลากหลาย และสามารถควบคุมปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้

นวนน้อย ตีรรัตน์

ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน

สารบัญ

ไถ่ชน:

จากการละเล่นสู่การพนัน

10

วัวชน:

‘นักสู้’ ในดวง ‘นักเลง’

52

บั้งไฟ:

จากงานบุญสู่การแข่งขัน

80

เรือยาว:

เมื่อวิถีอนุรักษณ์ปะทะกับการพนัน

116

บ่อนงานศพ:

เจ้าภาพ เจ้ามือ และเจ้านาย

136

พนันพื้นบ้าน

: การรुकคืบของธุรกิจการพนัน
สู่เวทีชุมชน

**โทษ:
จากการละเล่น
สู่การพนัน**

การพนันพื้นบ้าน หมายถึงการเล่นการพนันในหมู่ชาวบ้าน โดยอาศัยการเล่นบางอย่างที่มีอยู่เดิมเป็นช่องทาง พร้อมกับการดัดแปลงการเล่นนั้นโดยนักกฎหมายการพนันมาประยุกต์กับกฎหมายการเล่น ต่อมาการพนันพื้นบ้านมีการเปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม เมื่อผนวกกับนโยบายของรัฐ ทำให้การเล่นพื้นบ้านกลายเป็นส่วนหนึ่งของธุรกิจการพนันในที่สุด

การพนันเป็นสิ่งผิดกฎหมาย เนื่องจากมันถูกพิจารณาว่าส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง และขัดต่อศีลธรรมที่สังคมยึดถือ

พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 มาตรา 4 จำแนกการพนันเป็นสองบัญชี คือบัญชี ก. และบัญชี ข. โดยการพนันในบัญชี ก. คือการเล่นที่ผิดกฎหมาย เช่น ไฮโลว์ ไฟสามใบ การเล่นซึ่งมีการทรมานสัตว์ ฯลฯ แต่หากรัฐบาลเห็นว่าสถานที่ใดสมควรจะอนุญาต ก็อนุญาตให้เล่นได้ โดยออกเป็นพระราชกฤษฎีกา

ส่วนการพนันในบัญชี ข. นั้นจัดให้มีขึ้นได้ เมื่อรัฐมนตรีเจ้าหน้าที่

หรือเจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาตเห็นสมควรและออกใบอนุญาตให้ หรือมีกฎกระทรวงอนุญาตให้จัดขึ้นโดยไม่ต้องมีใบอนุญาต เช่น การเล่น ต่างๆ ซึ่งให้สัตว์ต่อสู้หรือแข่งกัน ซึ่งรวมถึงการ “ชนไก่”

แม้ว่าประเทศไทยมีพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 เพื่อ ควบคุมการพนัน แต่การพนันก็มีได้ลดลง และนับวันก็ยิ่งเพิ่มมากขึ้น ดังกรณีการพนันชนไก่ที่แพร่กระจายไปทั่วประเทศ การขยายตัวของ การพนันชนไก่แสดงให้เห็นว่ากฎหมายควบคุมการพนันที่มีอยู่นั้นไม่ สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในสังคมไทย กล่าวคือ ยังมองการชนไก่ เป็นการมั่วสุมเล่นการพนัน การชนไก่เป็นการทรมานสัตว์ เป็นกิจกรรมที่ สมควรยกเลิก ขณะที่คนในวงการไก่ชนมีทัศนคติไปในทางตรงข้าม โดย เห็นว่าการชนไก่เป็นการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการอนุรักษ์สาย พันธุ์ไก่ชนไทยไม่ให้สูญหาย

นอกจากนี้ การชนไเก้ยังเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่าง คนในชุมชน รวมทั้งเป็นความสนุกสนานบันเทิงของคนกลุ่มหนึ่ง ส่วน การเล่นการพนันชนไก่นั้นเป็นของธรรมดา โดยเป็นเพียงการสร้าง ความ ตื่นเต้นเร้าใจเท่านั้น

วิถีไก่ชน

การชนไก่เป็นกิจกรรมที่ปรากฏในทุกส่วนของโลก เฉพาะใน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีการชนไก่ทั้งในไทย ลาว พม่า อินโดนีเซีย เวียดนาม กัมพูชา และฟิลิปปินส์

มีการสันนิษฐานว่ามนุษย์สังเกตเห็นพฤติกรรมของไก่ป่าตัวผู้ที่

ต่อสู้กันเพื่อปกป้องอาณาเขตและเพื่อแย่งชิงตัวเมีย มนุษย์จึงนำไก่ป่ามาเลี้ยง และนำมาต่อสู้กันเพื่อความสนุกสนานบันเทิง

ผู้ที่ศึกษาการพัฒนาจากไก่ป่าเป็นไก่บ้านและไก่ชน อธิบายว่าพื้นฐานของการชนไก่ก็คือคน เนื่องจากก่อนการนำไก่เข้าสู่สังเวียน ผู้เลี้ยงคือผู้ที่คัดสรรไก่ที่นำมาเลี้ยง และรับผิดชอบการฝึกฝนเลี้ยงดู นอกจากรู้จักนิสัยและเชิงชนของไก่แล้ว ผู้เลี้ยงยังต้องมีความเชี่ยวชาญในการสังเกตลักษณะของไก่ฝ่ายตรงข้าม เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับไก่ของตน ซึ่งสิ่งนี้เป็นปัจจัยสำคัญของการแพ้-ชนะ

ในสังคมเกษตรกรรมของไทย การชนไก่เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชุมชน มันเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงหลังการเก็บเกี่ยว เพื่อเป็นการพักผ่อนหย่อนใจและเป็นพื้นที่ในการพบปะสังสรรค์ ในเวลาต่อมา เมื่อการชนไก่เป็นมากกว่าการละเล่น โดยมีการพนันเข้ามาเกี่ยวข้อง การละเล่นพื้นบ้านชนิดนี้จึงต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ หลังจากมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478

ในประเทศไทย การเลี้ยงไก่ชนนั้นแพร่หลายในแถบภาคเหนือ เนื่องจากนโยบายของนักการเมือง ซึ่งมีภูมิหลังเกี่ยวข้องกับการพนัน

จากคำบอกเล่าของนักเลงไก่ชนในจังหวัดลำพูน การส่งเสริมการเลี้ยงไก่ชนเกิดขึ้นเมื่อประมาณ 10 ปีที่แล้ว ในฐานะสินค้าชนิดหนึ่งของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยสามารถเพิ่มมูลค่าของไก่ได้นับร้อยเท่า ไก่ชนจึงเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่มีอนาคต เมื่อบวกรวมกับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่น นักดนตรีที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ และนักธุรกิจวงการไก่ชนจึงคึกคักมากขึ้น

การชนไก่นิยมจัดในฤดูร้อน โดยมีสังเวียนหรือ “บ่อนชนไก่” กระจายอยู่ทั่วประเทศ ซึ่งมีทั้งบ่อนที่ได้รับอนุญาต (บ่อนถูกกฎหมาย) และบ่อนที่ไม่ได้รับอนุญาต (บ่อนเถื่อน) สำหรับจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูน พบว่ามีบ่อนชนไก่ทั้งหมด 38 แห่ง (เป็นบ่อนถูกกฎหมาย

11 แห่ง) และ 28 แห่ง (เป็นบ่อนถูกกฎหมาย 18 แห่ง) ตามลำดับ

เมื่อการชนไก่เป็นการพนันที่ถูกกฎหมาย (ในบ่อนที่ได้รับอนุญาต) ไก่ชนซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นนักสู้ จึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญของการเล่นการพนันในยุคปัจจุบัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ไก่ชนถูกทำให้เป็นอุปกรณ์ (ที่มีชีวิต) สำหรับการเล่นการพนันในยุคปัจจุบัน

เมื่อเข้าสู่ยุคการพนันเต็มตัว ไก่ที่จะเป็นไก่ชนจึงต้องมีทั้งความเก่งและความงาม ดังนั้น การคัดเลือกไก่ชนจึงต้องพิถีพิถันเป็นพิเศษ ซึ่งลักษณะของไก่ที่เหมาะสมจะเป็นไก่ชน ก็มาจากภูมิปัญญาและประสบการณ์ที่สั่งสมและสืบทอดต่อกันมา

ลักษณะเด่นของไก่ที่จะเป็นไก่ชน มีดังนี้

- กระดูกใหญ่ ไก่ที่มีกระดูกใหญ่ เป็นไก่ที่แข็งแรงและมีน้ำอดน้ำทน การมีโครงกระดูกที่ใหญ่ ก็เหมือนกับมีปอดขนาดใหญ่ ทำให้มีลมหายใจผ่านเข้า-ออกได้มาก จึงไม่เหนียวง่าย

- หน้าอกใหญ่ ไก่ที่หน้าอกมีรูปร่างคล้ายหัวใจหรือใบโพธิ์ และมีกระดูกหน้าอกที่แข็งแรงและยาว เป็นไก่ที่ทรงพลัง สามารถต้านแรงปะทะจากคู่ต่อสู้ได้ดี

- นิ้วและอุ้งเท้า ไก่ตัวใดมีนิ้วก้อยตีบหรือเอนเข้าหานิ้วกลางมาก ไก่ตัวนั้นจะยืนไม่มั่นคง เพราะนิ้วก้อยไม่ได้รับน้ำหนักขณะที่ปะทะกับคู่ต่อสู้ ไก่ที่มีนิ้วสั้นและโต หรือมีนิ้วก้อยสั้นแต่ใหญ่ เวลายืนข้างกางออก เดินดี หลักดี ถือว่าเป็นไก่ที่มีกำลัง กระโดดได้ดี เป็นไก่ที่ตีได้หนักหน่วงรุนแรง ไก่ที่อุ้งเท้าแพบ จะรับน้ำหนักตัวได้ดีเวลาเคลื่อนไหว เพราะนิ้วเท้าสัมผัสกับพื้นตลอด การยืน เดิน และวิ่ง จึงทำได้ดี

ในความเป็นจริง ไม่มีไก่ตัวใดที่มีคุณลักษณะเด่นครบถ้วน ไก่ชนส่วนใหญ่จะมีลักษณะดีและไม่ดีคละเคล้ากัน

บ่อนชนไก่: โครงสร้างและการจัดความสัมพันธ์

องค์ประกอบของการพนันชนไก่ประกอบด้วย บ่อนชนไก่ ชุมชนไก่ (เจ้าของไก่) คนเล่นการพนัน (เจ้าของบ่อน เจ้าของชุมชน มีอน้ำ เจ้าของไก่ ชุมชน) และผู้ชม ในบรรดาองค์ประกอบทั้งหมด บ่อนชนไก่มีบทบาทสำคัญ ในฐานะเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ของส่วนต่างๆ โดยทุกองค์ประกอบ มีบทบาทหน้าที่ชัดเจน และมีกฎกติกา ข้อบังคับ หรือธรรมเนียมปฏิบัติ ที่ได้รับการยอมรับ

การพนันชนไก่ไม่มีเจ้ามือรับแทง และบ่อนชนไก่มีหน้าที่จัดการ ชนไก่และอำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่เข้าบ่อนเท่านั้น โดยไม่เกี่ยวข้อง กับการเล่นการพนัน

ในปัจจุบัน บ่อนชนไก่ไม่เพียงทำหน้าที่จัดให้มีการชนไก่ แต่ยังเป็นสถานที่ที่สามารถเล่นการพนันได้โดยถูกกฎหมาย ภายใต้พระราช- บัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 และระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วย การพนันชนไก่และกีดปลา พ.ศ. 2552

พัฒนาการของบ่อนชนไก่ในสังคมภาคเหนือตอนบน

บ่อนชนไก่ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในอำเภอรอบนอกตัวเมืองเชียงใหม่ และลำพูน ซึ่งเป็นผลโดยตรงของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและ สังคมในพื้นที่ อันส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรม ประเพณีของผู้คน การชนไก่ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชุมชนมาตั้งแต่อดีต ก็เป็นกิจกรรมหนึ่งที่แปรเปลี่ยนรูปแบบ จุดประสงค์ และเนื้อหาสาระ เพื่อ ตอบสนองสังคมทุนนิยม-บริโภคนิยม

การชนไก่ในวิถีชุมชนเกษตรกรรม

การชนไก่มีความสัมพันธ์กับวิถีชุมชนเกษตรกรรม โดยหลังจากการเก็บเกี่ยว ประมาณเดือนมกราคมของทุกปี จะมีการชนไก่เพื่อสร้างความสนุกสนานภายในชุมชน เรียกกันว่า “ชนกินตัว” ซึ่งหมายความว่าเมื่อไก่ตัวใดแพ้ก็จะถูกทำเป็นอาหาร และนำไปแบ่งปันกัน

การชนไก่ในลักษณะดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นทั้งภายในชุมชนและระหว่างชุมชน ซึ่งนอกจากเป็นการสร้างความบันเทิง การชนไก่ยังเป็นการกระชับความสัมพันธ์ทางสังคมให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น หรือเป็นการใช้โอกาสนี้ทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท การชนไก่จึงเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในหมู่บ้านและต่างหมู่บ้าน นอกจากนี้ การชนไก่ยังเป็นโอกาสของการจับกลุ่มสนทนาแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการคัดเลือกพันธุ์ไก่ การเลี้ยงดู สมุนไพรรักษาโรคไก่ การฝึกซ้อมไก่ รวมถึงการแลกเปลี่ยนไก่

สมัยก่อน ไก่ชนไม่ใช่เรื่องของความสนใจส่วนบุคคล แต่เป็นเรื่องของชุมชนย่านถิ่น ทำให้ชุมชนย่านถิ่นมีชื่อเสียงในฐานะที่มีไก่ชนพันธุ์ดี

วิถีไก่ชนในบ่อนชนไก่

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในภาคเหนือตอนบน จากวิถีเกษตรกรรมเพื่อยังชีพ สู่เกษตรกรรมแผนใหม่ที่ขึ้นอยู่กับกลไกตลาด เน้นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการ ซึ่งมีจังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลาง พร้อมกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาการเลี้ยงไก่ชน รวมทั้งการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ชนเป็นสัตว์เศรษฐกิจ นับตั้งแต่ช่วงหลังปี 2540 เป็นต้นมา ส่งผลโดยตรงต่อการเพิ่มขึ้นของบ่อนชนไก่ ทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย

นอกจากเกษตรกร แรงงานรับจ้างก็เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่เข้าบ่อนชนไก่ การขยายเมืองเข้าสู่พื้นที่ชนบท การกว้านซื้อที่ดิน การขยายถนนเพื่อเปิดเส้นทางการท่องเที่ยวแถบอำเภอสามโก้ ซึ่งเป็นแหล่งสินค้าหัตถกรรม และที่สำคัญก็คือการท่องเที่ยวและการบริการได้กระตุ้นให้เกิดกิจกรรมต่อเนื่อง เช่น ธุรกิจโรงแรม รีสอร์ท ร้านอาหาร การผลิตและจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมและของที่ระลึก ทำให้แรงงานจากภาคเกษตรกรรมมุ่งหน้าเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

นอกจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจจะส่งผลให้มีความต้องการแรงงานมากขึ้น ยังส่งผลต่อการจัดสรรและการใช้ประโยชน์จากที่ดินเพื่อการเพาะปลูก เมื่อเศรษฐกิจขยายตัว แต่รัฐไม่ได้ควบคุมการใช้ที่ดิน โดยปล่อยให้มีการใช้ประโยชน์จากที่ดินอย่างเสรี ทำให้ผู้คนละทิ้งอาชีพเกษตรกรรม

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน แรงงาน และรายได้ที่มากขึ้น ในพื้นที่แถบชานเมืองเชียงใหม่และลำพูน ส่งผลต่อวิถีการชนไก่ กล่าวคือจากการละเล่นเพื่อความสนุกสนาน กลายเป็นการชนไก่เพื่อการพนัน ขณะเดียวกันก็มีบ่อนชนไก่เกิดขึ้นมากในแถบนี้ จากการที่ชาวนาชาวสวนกลายเป็นแรงงานรับจ้าง

จากกิจกรรมที่จัดขึ้นในช่วงหลังการเก็บเกี่ยว การชนไก่ก็เปลี่ยนเป็นกิจกรรมในวันหยุด การเกิดขึ้นของบ่อนชนไก่ในระยะนี้จึงสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวบ้านซึ่งกลายเป็นแรงงานรับจ้าง โดยบ่อนชนไก่จะได้รับอนุญาตให้เปิดเฉพาะวันเสาร์หรือวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นวันหยุดงานของแรงงานรับจ้าง

ภายใต้พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 ที่ให้อำนาจผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้อนุญาตการตั้งบ่อนชนไก่ในพื้นที่ ประกอบกับนโยบายส่งเสริมการค้าเสรีกับชนเป็นสัตว์เศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการเพิ่มมูลค่าของไก่ชน ในฐานะที่เป็นภูมิปัญญาความรู้ที่อยู่คู่กับชุมชน ชาวบ้านบาง

ส่วนจึงอาศัยนโยบายของรัฐเป็นโอกาส โดยยื่นเอกสารขอตั้งบ่อนชนไก่ ทำให้เกิดบ่อนชนไก่ขึ้นเป็นจำนวนมาก

แต่เดิม การชนไก่จะถูกควบคุมโดยชุมชน กล่าวคือ ผู้ที่จะชนไก่ต้องได้รับอนุญาตจากผู้ใหญ่บ้าน และการชนไกก็นี่มีเวลาและสถานที่แน่นอน แต่เมื่อมีบ่อนชนไก่ ทำให้การชนไก่ถูกแยกออกจากการควบคุมของชุมชน เนื่องจากการตั้งบ่อนชนไก่ไม่ต้องขออนุญาตจากชุมชน เจ้าของบ่อนจึงอาจเป็นคนต่างถิ่น และชุมชนก็ไม่สามารถตรวจสอบหรือดูแลบ่อนได้ ซึ่งตามพระราชบัญญัติการพนัน การควบคุมดูแลบ่อนชนไก่นั้นเป็นอำนาจของตำรวจ

บ่อนชนไก่ได้รับความนิยมจากชาวบ้านมากขึ้น เพราะเป็นแหล่งที่เล่นการพนันได้โดยไม่ต้องกังวลว่าจะถูกตำรวจจับ นอกจากนี้ บ่อนชนไเก้ยังช่วยส่งเสริมให้มีการเลี้ยงไก่ชนมากขึ้น เพราะบ่อนชนไก่แต่ละแห่งแข่งขันกันนำไก่ชนมาเปรียบ ซึ่งจะช่วยให้คนเข้าบ่อน อันหมายถึงบ่อนก็จะมีรายได้มากขึ้น

ธุรกิจการพนันชนไก่

ในยุคนี้ การส่งเสริมการเลี้ยงไก่ชนและการชนไก่มีความคึกคักเป็นอย่างยิ่ง มีการตั้งกลุ่มและชมรมต่างๆ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นขึ้นไป จนถึงระดับชาติ จากการเข้ามาของนักธุรกิจ นักดนตรีชั้นนำ ดารา นักแสดง และนักการเมือง ทำให้วงการไก่ชนมีพื้นที่ในสังคม

ต่อมา เมื่อมีการระบาดของไข้หวัดนกในปี 2547 จึงมีการสั่งปิดบ่อนชนไก่ และมีการกำจัดสัตว์ปีกในรัศมี 5 กิโลเมตรจากจุดที่มีการระบาด อีกทั้งมีการเสนอให้เลี้ยงไก่ชนในระบบฟาร์มแบบปิด เช่นเดียวกับการเลี้ยงไก่ไข่และไก่เนื้อ มาตรการดังกล่าวของรัฐบาลมุ่งปกป้องกลุ่มธุรกิจส่งออกเนื้อไก่ และส่งผลกระทบโดยตรงต่อการเลี้ยงไก่ชน

ในเวลาต่อมา หลังจากวิกฤตไข้หวัดนก จึงมีการแก้ไขกฎระเบียบการขออนุญาตเปิดบ่อนให้มีความเข้มงวดมากขึ้น เช่น มีการตั้งกรรมการตรวจสอบสถานที่ที่ขออนุญาตเปิดบ่อน ซึ่งประกอบด้วยกรรมการ 7 ฝ่าย มีนายอำเภอเป็นประธาน และมีปลัดอำเภอเป็นผู้ตรวจสอบและควบคุมการระบาดของเชื้อโรคอย่างเข้มงวด และกำหนดให้บ่อนต้องปรับปรุงสถานที่ให้สะอาด มีอ่างล้างเท้าด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรค ที่สำคัญคือบ่อนที่ได้รับอนุญาตให้เปิดได้ในยุคนี้ มีระบบการจัดการแบบธุรกิจการพนัน โดยเจ้าของบ่อนเป็นนักธุรกิจ บ่อนบางแห่งในอำเภอ ดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอเมืองลำพูน มีนักธุรกิจมารับช่วงดำเนินกิจการแทนเจ้าของบ่อน โดยจ่ายค่าเช่าเป็นรายเดือน และบ่อนส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับข้าราชการ นักธุรกิจ นักการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ หรือไม่ก็เป็นของนักการเมืองโดยตรง รวมถึงเจ้าของบ่อนบางรายก็ผันตัวเป็นนักการเมืองในภายหลัง

ขณะเดียวกัน ที่ตั้งของบ่อนก็อยู่ในจุดที่มีการคมนาคมขนส่งสะดวก เพื่อให้คนพนันจากต่างจังหวัดเดินทางมาเล่นการพนันมากขึ้น ในกรณีจังหวัดลำพูน บ่อนชนไก่มีอยู่หนาแน่นในอำเภอเมืองลำพูน และมีบ่อนชื่อดังอยู่ใกล้กับนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ

การขยายตัวของอุตสาหกรรมในภาคเหนือนี้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงการผลิตในภาคการเกษตร ชาวนาในจังหวัดเชียงใหม่ และลำพูนหันไปปลูกลำไยแทนการทำนามากขึ้น การปลูกลำไยต้องการแรงงานน้อย และใช้แรงงานในช่วงเวลาสั้นกว่าการทำนา ทำให้มีแรงงานในจังหวัดลำพูนและเชียงใหม่เพียงพอสำหรับภาคอุตสาหกรรม ชาวบ้านในหมู่บ้านที่อยู่รอบนิคมฯ ชายที่ดิ้นไปเกือบหมด เหลือเพียงที่ดินสำหรับอยู่อาศัย ขณะเดียวกัน คนหนุ่มสาวก็หันไปทำงานในนิคมฯ มากขึ้น

การเลียนแบบวิถีชีวิตและค่านิยมแบบคนเมือง โดยการใช้เวลาในช่วงวันหยุดไปกับการพักผ่อน บ่อนชนไก่ที่ตั้งอยู่รอบนิคมอุตสาหกรรมจึงเป็นสถานที่หนึ่งที่คนงานใช้เป็นแหล่งพักผ่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนงานชาย คนงานในนิคมฯ ส่วนหนึ่งมาจากต่างจังหวัด เมื่อถึงวันหยุดก็จะเข้าบ่อน ดังนั้น บ่อนชื่อดังในเชียงใหม่และลำพูนจึงปรับเวลาชนไก่ให้ตรงกับวันหยุดของคนงาน เพื่อเอื้อให้คนงานและนักพนันจากต่างถิ่นมาเล่นการพนันได้สะดวก โดยเวลาชนไก่จะเริ่มตั้งแต่หัวค่ำจนถึงตีสามของวันต่อมา

การที่คนงานเป็นกลุ่มลูกค้าที่สำคัญของบ่อน ส่วนหนึ่งเป็นเพราะคนงานมีรายได้ประจำ และมีประสบการณ์การเล่นพนันไก่ชนน้อย จึงมักกล้าได้กล้าเสีย ไม่รอบคอบ ทำให้ตกเป็นเหยื่อของบรรดาเซียนและเจ้าของบ่อน นอกจากนี้ บ่อนชนไเกยังใช้กลยุทธ์ด้านการตลาด เช่น มีการลดแลกแจกแถมสำหรับคู่ไก่ที่มีเงินเดิมพัน 220,000 บาทขึ้นไป มีการบันทึกภาพการชนไก่แจกให้กับเจ้าของไก่ หรือเผยแพร่คู่ชนที่ดุเดือดผ่านเว็บไซต์ เพื่อดึงดูดเจ้าของไก่ที่ต้องการวางเงินเดิมพันสูงๆ อันหมายถึง “ค่าน้ำ” (ร้อยละ 10 ของเงินเดิมพัน) ที่มากขึ้น

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้วิถีชีวิตแบบชุมชนชนบทเปลี่ยนเป็นวิถีชีวิตแบบชุมชนเมือง การชนไก่ซึ่งอิงอยู่กับวิถีเกษตรกรรมก็เปลี่ยนเป็นการพนันชนไก่ มีบ่อนชนไก่เกิดขึ้นในชุมชน และมีการชนไก่ตลอดทั้งปี ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตแบบเมือง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงไม่ได้ทำให้การชนไก่หมดไป แต่นำมาสู่ธุรกิจการพนันที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับนักธุรกิจ นักการเมือง และข้าราชการบางส่วน ซึ่งตักตวงผลประโยชน์จากการชนไก่ รวมถึงจัดการและควบคุมบ่อนชนไก่โดยตรง

ในปัจจุบัน การเลี้ยงไก่ชนเป็นที่แพร่หลายในหมู่ประชาชน ทั้งเลี้ยงไว้เพื่อปรับปรุงพันธุ์ไก่เนื้อ เพราะไก่ชนมีรูปร่างใหญ่กว่าไก่ทั่วไป เลี้ยงไว้เพื่อนำไปชนในบ่อนชนไก่ หรือเลี้ยงไว้เพื่อนำไปขาย

การเลี้ยงไก่ชนในปัจจุบันมี 3 รูปแบบ ดังนี้

- เลี้ยงแบบชาวบ้าน เป็นการเลี้ยงแบบปล่อยตามธรรมชาติ ไก่ที่เลี้ยงมีทั้งไก่ชนและไก่เนื้อ จากนั้นจึงสังเกตไก่ที่จะนำมาเลี้ยงเป็นไก่ชน การเลี้ยงไก่ชนของชาวบ้านมีแรงจูงใจมาจากความรักความชอบ ในลักษณะรูปร่างและนิสัยจิตใจรักการต่อสู้ของไก่ชน หรือได้ลูกคลีกับไก่ชนมาตั้งแต่เด็ก

- เลี้ยงแบบซุ้ม ซุ้มไก่เป็นสถานที่เลี้ยงไก่ชนเพื่อการพนัน โดยเฉพาะ มีการจัดการอย่างเป็นระบบ และมีทีมงานคอยดูแลและฝึกซ้อมไก่ โดยทั่วไป เจ้าของไก่จะเป็นเจ้าของซุ้ม และเป็นผู้เสาะหาไก่ชนด้วยตัวเอง หรือมีทีมงานเป็น “แมวมอง” ไก่ชนตามบ่อนหรือที่เลี้ยงตามหมู่บ้าน

- เลี้ยงแบบฟาร์ม จุดมุ่งหมายของการเลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์ม คือการทำธุรกิจซื้อ-ขายไก่ชน มูลค่าหรือราคาของไก่ชนนั้นขึ้นอยู่กับประวัติการชนในสังเวียน ถ้าชนชนะในบ่อนดังมีชื่อเสียง ไก่ชนตัวนั้นก็จะมีราคาแพงขึ้น มีคนอยากได้ไปเป็นพ่อพันธุ์ เจ้าของฟาร์มจึงต้องแสวงหาไก่ชนตามบ่อนหรือซุ้มมาเพาะพันธุ์ ไก่ชนที่เป็นพ่อพันธุ์มักเป็นไก่ที่ปลดระวาง คือไก่ที่ชนในสังเวียนมาได้ 3 ปี หรือเป็นไก่เก่งที่พิการจากการชน ไม่สามารถชนในสังเวียนต่อไปได้ เจ้าของไก่จึงเลี้ยงไว้ขยายพันธุ์ หรือขายให้กับเจ้าของฟาร์ม

ลักษณะและความสัมพันธ์ของบ่อนชนไก่

บ่อนชนไก่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ของการชนไก่ ขณะเดียวกันก็เปลี่ยนแปลงไปตามความสัมพันธ์กับบุคคล ความสามารถของไก่ และจำนวนคนดู-คนเล่นการพนัน ดังนั้น บ่อนชนไก่จึงมีความหลากหลายตามสภาพของแต่ละท้องถิ่น

ตารางที่ 1 ลักษณะของบ่อนชนไก่แต่ละประเภท

	บ่อนป่า	บ่อนบ้าน	บ่อนเมือง
สถานภาพ ตามกฎหมาย	เถื่อน (ไม่ขออนุญาต)	มีทั้งขอและไม่ขออนุญาต	ขออนุญาต
เจ้าของ บ่อน	ชาวบ้าน	ชาวบ้าน นักธุรกิจ มีนักการเมือง หนุนหลัง	นักธุรกิจ นักการเมือง
นักพนัน	ชาวบ้าน	ชาวบ้าน ส่วนใหญ่ เป็นนักพนัน มือสมัครเล่น	ส่วนใหญ่เป็น นักพนันมืออาชีพ กระเป๋านัก มีทั้งเจ้าถิ่นและ ที่มาจากต่างอำเภอ ต่างจังหวัด และต่างภาค

	บ่อนป่า	บ่อนบ้าน	บ่อนเมือง
เจ้าของไก่อ	ชาวบ้าน	ชาวบ้านชุ่มไก่อ ในท้องถิ่น	ชุ่มใหญ่ชุ่มดัง ทั้งเจ้าถิ่นและ ต่างจังหวัด
เงินพนัน	หลักสิบ	หลักร้อย	หลักพันขึ้นไป
ที่ตั้ง	ตามบ้านร่มไม้ เป็นสังเวียน ชั่วคราว ไม่มีที่นั่ง	อยู่ในชุมชน มีอัมจันทร์ รอบสังเวียน	อยู่ในเมือง มีอัมจันทร์ รอบสังเวียน บางแห่ง เป็นห้องปรับอากาศ

บ่อนป่า

ในสภาพชุมชนบ้านป่าที่วิถีชีวิตผูกพันกับธรรมชาติ ทำน่าน้ำฟ้า
ทำไร่ทำสวนเพื่อการบริโภค และผู้คนในชุมชนมีความเชื่อเป็นแนวทาง
ในการดำเนินชีวิตร่วมกัน การชนไก่อนั้นเป็นไปเพื่อความสนุกสนาน
บันเทิง โดยมักจะจัดขึ้นในช่วงหลังการเกี่ยวข้าวและในประเพณีปีใหม่

ในเวลาต่อมา เมื่อการชนไก่อภายในชุมชนพัฒนาเป็นบ่อนการ
พนัน และตำรวจเริ่มควบคุมการชนไก่อ บ่อนแบบง่าย ๆ ในสภาพแวดล้อม
ที่เป็นบ้านป่า จึงถูกเรียกว่า “บ่อนป่า” บางครั้งก็ถูกเรียกว่า “บ่อนวัง” ซึ่ง
หมายถึงการที่ต้องเตรียมวังหนีตำรวจ เนื่องจากไม่ได้ขออนุญาตเปิด
บ่อนอย่างถูกต้อง

ลักษณะของบ่อนป่าแห่งหนึ่งในตำบลตะเคียนปม อำเภอบึง

ทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน บ่อนจะอยู่ในบริเวณบ้านพัก ไม่มีที่นั่งสำหรับ
ผู้ชม เพราะเป็นบ่อนขนาดเล็ก สังเวียนชนไก่ไปด้วยฝ้ายาง พื้นเป็นดิน
อัดแน่น มีคนเข้าบ่อนประมาณ 20 คน ไก่ที่นำมาชนเป็นไก่ที่ชาวบ้าน
เลี้ยง ปกติบ่อนจะเปิดวันอาทิตย์ช่วงบ่าย หลังจากการถ่ายทอดสดการ
ชกมวยทางโทรทัศน์ โดยบางครั้งเจ้าของไก่ชนจะโทรศัพท์มาหาเจ้าของ
บ่อนเพื่อนัดหมายเวลาชนไก่

นอกจากการสร้างควมบันเทิงให้กับคนที่มีเงินน้อย บ่อนปายัง
เน้นการคัดไก่ชนเพื่อนำไปเข้าบ่อนที่ใหญ่กว่า โดยบ่อนปายังตั้งอยู่ใน
ละแวกเดียวกันกับบ่อนขนาดใหญ่

ส่วนวงเงินเดิมพันของบ่อนปายังอยู่ระหว่าง 220-5,500 บาท
ขณะที่กติการบ่อนจะไม่จำกัดยกหรือน้ำหนักของไก่ ขึ้นอยู่กับข้อตกลง
ระหว่างเจ้าของไก่ แต่กติกาบางอย่างก็อิงอยู่กับบ่อนขนาดใหญ่ ส่วน
การเล่นการพนันส่วนใหญ่เล่นด้วยเงินหลักสิบ

บ่อนป่าแทบทั้งหมดไม่ได้ขออนุญาต ด้วยเหตุผลว่าการตั้งบ่อน
ไม่ได้มุ่งหวังในเชิงธุรกิจ จึงไม่คุ้มที่จะขออนุญาต อย่างไรก็ตาม การจะ
ตั้งบ่อน ก็จำเป็นต้องทำข้อตกลงกับตำรวจในพื้นที่ และต้องจ่ายส่วยเพื่อ
ไม่ให้ถูกจับ

บ่อนบ้าน

บ่อนบ้านเกิดขึ้นในระยะเปลี่ยนผ่านของชุมชน เมื่อรายได้
ส่วนใหญ่ของคนในชุมชนมาจากนอกภาคเกษตรกรรม การชนไก่จึง
เปลี่ยนแปลงไปตามวิถีชีวิตของคนในชุมชน ขณะเดียวกันก็มีหน่วยงาน
ของรัฐเป็นผู้ควบคุมการตั้งบ่อน ภายใต้ พ.ร.บ.การพนัน พ.ศ. 2478

บ่อนบ้านที่ทำการศึกษา ตั้งขึ้นเมื่อปี 2535 มีเนื้อที่ประมาณ 1 ไร่

ต่อมาถูกปิดเมื่อปี 2547 จากการระบาดของไข้หวัดนก และเปิดอีกครั้งเมื่อปี 2552 การเปิดบ่อนอีกครั้งเนื่องจากการปรึกษาหารือกันระหว่างประธานอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) ประธานแม่บ้าน พ้อหลวง อดีตกำนัน และสมาชิกสภาเทศบาล โดยในขณะนั้นมีการอนุญาตให้บ่อนที่ถูกปิดในช่วงที่มีการระบาดของไข้หวัดนก เปิดดำเนินการต่อได้ จึงมีการพิจารณาอาคารสถานที่ของบ่อนแห่งนี้ ซึ่งปรากฏว่ายังสามารถใช้การได้ อีกทั้งมีชาวบ้านที่มีความสามารถในการบริหารจัดการบ่อนชนไก่ ประกอบกับต้องการใช้บ่อนชนไก่เป็นแหล่งกระจายรายได้ให้กับคนในชุมชน จึงมีมติให้เปิดบ่อนอีกครั้ง โดยซื้อใบอนุญาตราคา 180,000 บาท จากอดีตเจ้าของบ่อนคนหนึ่ง

สำหรับวงเงินเดิมพันของบ่อนบ้านจะอยู่ระหว่าง 1,100-55,000 บาท สาเหตุที่ช่วงวงเงินเดิมพันห่างกันมาก เป็นเพราะบ่อนชนไก่บางแห่งมีสังเวียนชนไก่ 3 สังเวียน ซึ่งมีสังเวียนหลักอยู่ 1 สังเวียนสำหรับคู่ไก่ที่วางเงินเดิมพัน 11,000 บาทขึ้นไป ส่วนอีก 2 สังเวียนติดป้ายไว้ว่า “สนามทดลองไก่” สำหรับรองรับคู่ไก่ที่วางเงินเดิมพันในระดับหลักพัน ขณะที่บ่อนชนไก่บางแห่งมีสังเวียนชนไก่ถึง 5 สังเวียน เพื่อให้เพียงพอกับจำนวนไก่ที่นำมาชน ซึ่งทำให้บ่อนแห่งนั้นจัดการชนไก่ได้หลายคู่พร้อมกัน อันหมายถึงรายได้ที่มากขึ้นตามไปด้วย

ในด้านการจัดการพื้นที่ภายนอกบ่อน จะใช้เป็นที่จอดรถ 2 จุด โดยคิดค่าจอดรถจักรยานยนต์คันละ 10 บาท ส่วนรถยนต์คันละ 20 บาท ซึ่งค่าจอดรถนี้ไม่ได้เป็นรายได้เข้าบ่อน แต่จะเป็นรายได้ของเจ้าของที่ที่อยู่ติดกับบ่อน ส่วนบริเวณรอบนอกติดกับบ่อนชนไก่อีกด้านจะมีร้านขายอาหารและเครื่องดื่มเปิดขายตั้งแต่เที่ยงวันจนกระทั่งประมาณเที่ยงคืน ขึ้นอยู่กับจำนวนคู่ไก่ชนและจำนวนยกที่ไก่แต่ละคู่ชนกัน โดยทั่วไปไก่แต่ละคู่จะชนกัน 3 ยก ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง กล่าวคือ ไก่จะชนกัน 20 นาที พักให้น้ำ 20 นาที ซึ่งเท่ากับ 1 ยก บวกกับเวลาเรียกไก่

เข้าสังเวียน ดังนั้น ถ้ามีคู่วัวเข้าชนมาก ก็จะจัดชนพร้อมกันทุกสังเวียน วกี่ที่นำมาชนส่วนใหญ่อยู่แถวอำเภอสันกำแพงและอำเภอแม่ออน โดยเลี้ยงแบบชาวบ้าน มีบ้างที่เลี้ยงแบบซุ่ม

บริเวณรอบบ่อนมีการจัดซุ่มเพื่อเป็นที่พักวัว โดยบ่อนจะให้ บริการไฟฟ้า เต้าไฟ และกระเบื้องโลหะให้ความร้อน นอกจากนี้ การจัด ซุ่มยังช่วยอำนวยความสะดวกด้านการลงทะเบียนวัว ซึ่งเป็นมาตรการ หนึ่งของการควบคุมใช้หัวदनก

เนื่องจากบ่อนแห่งนี้ตั้งอยู่ในท้องถิ่นที่มีเครือข่ายความสัมพันธ์ ระหว่างคนในชุมชนมาช้านาน คนที่เข้ามาในบ่อนชนวัวจึงรู้จักคุ้นเคยกัน ทั้งเจ้าของบ่อน เจ้าของวัว คนดู คนเล่นพนัน บ่อนจึงกลายเป็นส่วนหนึ่ง ของชุมชน ส่วนคนที่มาเล่นการพนันนั้นส่วนใหญ่เป็นมือสมัครเล่น การ พนันต่อรองจะอยู่ที่หลักร้อย แต่การชนวัวแต่ละคู่จะมีการต่อรองกันหลาย ครั้งและกับหลายคน แม้ว่าจะต่อรองกันในหลักร้อย แต่เมื่อนำมารวมกัน ก็มีเงินหมุนเวียนจำนวนไม่น้อย

บ่อนบ้านส่วนใหญ่จะขออนุญาตถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อเป็น หลักประกันความปลอดภัยให้กับนักพนัน หรือไม่ก็เป็นบ่อนที่มีนักการ เมืองให้การหนุนหลัง ดังนั้น เจ้าของบ่อนจึงหลีกเลี่ยงที่จะต้องมีความ สัมพันธ์กับนักการเมือง นักธุรกิจ หรือข้าราชการ โดยจะต้องมีการกันเงิน จำนวนหนึ่งสำหรับใช้รักษาความสัมพันธ์กับคนเหล่านี้ เช่น การเลี้ยงส่ง หรือการเลี้ยงต้อนรับ

บ่อนเมือง

เป็นพัฒนาการของบ่อนชนวัวสู่ความทันสมัย หลังจากชุมชน เปลี่ยนแปลงกลายเป็นเมือง (Urbanization) บ่อนเมืองเป็นของนักธุรกิจ

ซึ่งทำธุรกิจการพนันโดยตรง และคนที่เข้าบ่อนก็เป็นนักพนันมืออาชีพ หรือ “เซียนพนัน” กระเป๋านัก

บ่อนเมืองเป็นบ่อนที่มีชื่อเสียง ได้รับการยอมรับจากผู้คนในวงการพนันไปชนว่าเป็นสถานที่สำหรับไต่ตังจากชุมใหญ่ มีวงเงินเดิมพัน 100,000 บาทขึ้นไป และต้อนรับไต่ตังจากต่างภาค รวมทั้งเป็นที่รวมของนักพนันมืออาชีพจากทั่วประเทศ

บ่อนเมืองมีอยู่ 2 แห่ง คือบ่อนชนไก่เกรตเอโนอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ และบ่อนชนไก่ที่อยู่ใกล้กับนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ ในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ทั้งสองแห่งเป็นบ่อนถูกกฎหมาย และเปิดให้ชนไก่ในวันเสาร์หรือวันอาทิตย์ เจ้าของบ่อนเป็นทั้งนักการเมืองท้องถิ่น และนักธุรกิจ วัตถุประสงค์ของบ่อนคือการทำธุรกิจการพนันโดยเฉพาะ และต้อนรับนักพนันกระเป๋านักเป็นหลัก

บ่อนชนไก่เกรตเอมีพื้นที่ประมาณ 1 ไร่ ตั้งอยู่หน้าโครงการบ้านจัดสรรแห่งหนึ่ง ซึ่งเจ้าของโครงการก็คือเจ้าของบ่อน บริเวณทางเข้าบ่อนมีจุดที่ให้ผู้ชมจุ่มเท้าในน้ำยาฆ่าเชื้อโรค ภายในบ่อนแบ่งเป็น 4 ส่วน คือส่วนสังเวียนชนไก่ ส่วนของที่พักและให้น้ำไต่ตัง ส่วนของห้องประชาสัมพันธ์และลงทะเบียน และส่วนของโรงอาหาร

ส่วนสังเวียนชนไก่แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือสังเวียนชนไก่แบบเปิด เรียกว่า “สนามประลองไก่” และสังเวียนชนไก่แบบห้องปรับอากาศ เรียกว่า “บ่อนห้องแอร์” ซึ่งมีการเก็บค่าเข้าชม

สังเวียนชนไก่ภายนอกห้องปรับอากาศเป็นบ่อนปูนขอบสูงเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 3 เมตร ส่วนสังเวียนชนไก่แบบห้องปรับอากาศเป็นอาคารสูงสองชั้น มีบันไดขึ้นทางด้านข้าง อัฒจันทร์เป็นทรงกลม มีที่นั่ง 6 ชั้น โดย 2 ชั้นแรก เบาะที่นั่งเป็นสีส้ม ซึ่งอยู่ใกล้กับสังเวียน เป็นที่นั่งสำหรับแขกพิเศษหรือเซียนพนันมืออาชีพ ส่วนอีก 4 ชั้นที่เหลือ เบาะที่นั่งเป็นสีน้ำเงิน เป็นที่นั่งสำหรับนักพนันทั่วไป

สำหรับเขียนพินกระเป๋านัก นอกจากคนในท้องถิ่น ก็มีคนที่เดินทางมาจากจังหวัดใกล้เคียง เช่น เชียงราย ลำปาง และแพร่ โดยมีทั้งมาเล่นการพนันโดยเฉพาะ และเดินทางมาพร้อมกับทีมงานจากซุ้มไก่ ทั้งนี้ เขียนพินส่วนใหญ่จะรู้จักคุ้นเคยกับเจ้าของบ่อน

สังเวียนชนไก่ในห้องปรับอากาศมีเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 6 เมตร บริเวณขอบบุด้วยพลาสติก ปูพื้นด้วยใยสังเคราะห์ และมีที่นั่งสำหรับคนดูแลไก่ชน หรือ “พีเลี้ยง”

เหนือสังเวียนมีสายโซ่ห้อยลงมาจากเพดานสำหรับคล้องอุปกรณ์ เช่น กระดาษชำระ ถึงใส่ขี้ไก่ ถึงใส่น้ำยาฆ่าเชื้อโรคสำหรับจุ่มเท้าไก่ก่อนชน และไมโครโฟน บริเวณผนังติดอัฒจันทร์ชั้นบนสุด มีจอภาพระบบดิจิตอลบอกเวลาการแข่งขันในแต่ละยก จำนวนยก และวงเงินเดิมพันของไก่ชนแต่ละคู่

สำหรับด้านนอกของสังเวียนปรับอากาศ บริเวณทางเดินเข้าบ่อน มีโต๊ะขายยาบำรุง อาหาร และอุปกรณ์ต่างๆ สำหรับไก่ชนตั้งอยู่สองฝั่งทางเดิน ก่อนถึงสังเวียนปรับอากาศจะเป็นห้องประชาสัมพันธ์และรับลงทะเบียนไก่ชนหลังจากทำการประกบคู่หรือเปรียบไก่ มีที่ชั่งน้ำหนักไก่ รวมทั้งเป็นที่วางเงินเดิมพันของทั้งสองฝ่าย ซึ่งบ่อนจะเก็บร้อยละ 10 ของวงเงินเดิมพัน นอกจากนี้ ฝ่ายประชาสัมพันธ์จะทำหน้าที่ประกาศรอบการชนไก่ เตรียมคู่ไก่ที่ขึ้นทะเบียนไว้คู่ถัดไป และประกาศผลแพ้-ชนะของการชนไก่แต่ละคู่ ถัดออกไปด้านข้างมีที่พักสำหรับทีมงานจากซุ้มไก่ที่นำไก่ชนมาจากที่ต่างๆ และเป็นพื้นที่ให้น้ำไก่หลังจากการชนแต่ละยก สำหรับโรงอาหารและพื้นที่ขายอาหารนั้นอยู่ด้านหลังของสังเวียนปรับอากาศ

กิจกรรมภายในบ่อนมีหลายอย่าง ในบางมุมจะพบเจ้าของไก่ชนกำลังเตรียมไก่ชนของตน และสำหรับไก่ที่ชนเสร็จแล้วหรืออยู่ระหว่างการพักยก เจ้าของหรือทีมงานประจำซุ้มก็จะทำการให้น้ำไก่ โดยการ

นวด ประคบร้อน ให้อาหารเสริม เอาเสลดออกจากลำคอไก่อ หรือดูแลรักษาบาดแผล

การชนไก่จะแบ่งเป็นรอบ โดยทำการชนไก่พร้อมกันทั้งสองสังเวียน คือสังเวียนในห้องปรับอากาศและสังเวียนนอกห้องปรับอากาศ มีการกำหนดวงเงินเดิมพันสำหรับสังเวียนในห้องปรับอากาศ โดยคู่ที่เป็นไก่ชนมีฝีมือหรือเป็นไก่เก่ง จะมีวงเงินเดิมพันตั้งแต่หลักหมื่นจนถึงหลักแสน ส่วนไก่ชนที่มีฝีมือรองลงไปและมีวงเงินเดิมพันน้อยกว่าหลักหมื่นจะชนในสนามประลองไก่ ซึ่งถือเป็นการซ้อมเพื่อเปรียบฝีมือ

นอกจากการวางเงินเดิมพันกับบ่อน ก็ยังมีการต่อรองระหว่างผู้ที่นำไก่มาชน รวมถึงระหว่างผู้ที่มาชมการชนไก่ ซึ่งการต่อรองนั้น แต่ละคนจะมีสมุดสำหรับบันทึกว่าตนต่อรองกับใครเป็นจำนวนเท่าใด และเมื่อรู้ผลแพ้-ชนะ ก็จะมีการจ่ายเงินระหว่างคนที่ต่อรองกัน

การชนไก่จะชนกัน 8 ยก แต่โดยทั่วไป การชนไก่ทั้งในสังเวียนนอกและในห้องปรับอากาศมักจะชนกันไม่ถึง 8 ยก โดยใช้เวลาเพียง 5-6 ยกก็จะรู้ผลแพ้-ชนะ ไก่ตัวที่แพ้จะวิ่งหนี กระโดดออกจากสังเวียน หรือถูกไก่ตัวที่แข็งแรงกว่ากดหัว ไล่ตี หรือหากเจ้าของไก่เห็นว่าไก่ของตนสู้ไม่ได้ และไม่ยอมให้ไก่บาดเจ็บจนเกินไป หรือ “เสียไก่” ก็จะยอมแพ้ โดยการให้พี่เลี้ยงไปอุ้มไก่ของตนออกมาจากสังเวียน

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างบ่อนชนไก่

การดำรงอยู่ของบ่อนชนไก่ทั้งสามประเภท คือบ่อนเมือง บ่อนบ้าน และบ่อนป่า ต้องพึ่งพาอาศัยกันและกันทั้งทางตรงและทางอ้อม และพยายามลดความขัดแย้งด้านผลประโยชน์

การพึ่งพาอาศัยกันระหว่างบ่อนชนไก่มี 3 ลักษณะ ดังนี้

- การเลื่อนระดับชั้นของไก่ชน

ไก่ชนก็เหมือนกับนักมวยที่ต้องไต่เต้าจากเวทีงานวัดไปสู่เวทีระดับภูธร และเข้าสู่เวทีมวยระดับชาติ แต่ไก่ชนไม่เหมือนนักมวยตรงที่ไก่เป็นสัตว์ จึงไม่สามารถต่อรองกับคนได้ ไก่ชนแต่ละตัวจำเป็นต้องผ่านสังเวียนบ่อนป่า แล้วจึงเลื่อนขึ้นไปชนในบ่อนบ้านและบ่อนเมือง บ่อนเมืองจึงต้องอาศัยบ่อนป่าและบ่อนบ้านเป็นสังเวียนคัดสรรไก่เก่ง ไม่เช่นนั้นบ่อนเมืองก็จะมีไก่เก่งเข้าไปชน

ตามปกติ เจ้าของไก่ในพื้นที่หรือเจ้าของซุ้มไก่จะนำไก่ชนรุ่นใหม่เข้าประลองฝีมือ เรียกว่า “การจามไก่” เพื่อให้ไก่ชินกับเสียงตะโกนเชียร์ โดยมีการพนันขันต่อเล็กน้อย เมื่อไก่ชนชนะได้ 2 ครั้ง หรือเห็นว่าไก่มีชั้นเชิงหน่วยก้านดี มีอนาคต ก็จะมีคนมาติดต่อขอซื้อไก่เพื่อนำไปชนในบ่อนบ้าน ซึ่งในกรณีที่เจ้าของไก่มีเงินไม่มากพอที่จะนำไก่ไปชนในบ่อนบ้าน เจ้าของไกก็นำไปขาย แต่ในกรณีบ่อนป่าที่อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน ชาวบ้านไม่ยอมให้ขายไก่ โดยร่วมกันลงขันวางเงินเดิมพันไปชนที่บ่อนบ้านในอำเภอฝางซึ่งอยู่ใกล้เคียง ไก่ที่นำไปชนจึงเป็นเสมือนตัวแทนของชาวอำเภอทุ่งหัวช้าง

ด้วยระบบความสัมพันธ์ดังกล่าว ทำให้เกษตรกรที่เป็นเจ้าของไก่เก่งไม่สามารถรักษาไก่เก่งไว้กับตัวเองได้ โดยไก่เก่งจะตกไปอยู่ในมือเจ้าของซุ้มไก่อันดับใหญ่หรือนักพนันที่มีฐานะร่ำรวย

- เวลาเปิดบ่อน

แต่ละบ่อนจะเปิดคนละเวลา เพื่อจะได้ไม่เป็นการแย่งชิงลูกค้ากัน การชนไก่จึงเกิดขึ้นตลอดทั้งสัปดาห์ เช่น บ่อนเมืองซึ่งมีอยู่สองแห่งแห่งหนึ่งเปิดวันเสาร์ อีกแห่งหนึ่งเปิดวันอาทิตย์ ส่วนบ่อนบ้านจะเปิดวันธรรมดา ถึงแม้จะขัดกับระเบียบกระทรวงมหาดไทยที่ระบุว่าให้เปิดบ่อนชนไก่ได้เฉพาะวันเสาร์หรือวันอาทิตย์

- เครือข่ายเจ้าของบ่อน

เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เครือข่ายเจ้าของบ่อนเป็นการรวมตัวแบบหลวมๆ และมีเจ้าของบ่อนเมืองเป็นแม่ข่าย เนื่องจากมีความสัมพันธ์กับนักการเมืองตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ จึงมีอำนาจต่อรองกับภาครัฐเมื่อเกิดปัญหาขึ้นกับบ่อน เช่น มาตรการแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งมีการระดมเงินทุนจากแต่ละบ่อน และส่งตัวแทนเข้าร่วมเจรจา เพื่อปรับเปลี่ยนมาตรการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เข้มงวดกับบ่อนมากเกินไป

ส่วนวัน-เวลาเปิดบ่อนก็มีการต่อรองกับหน่วยงานราชการบางหน่วยไม่ให้เข้มงวดเกินไป โดยอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวหรือความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการ และมีการมอบสิ่งของเป็นการตอบแทน

การจัดการบ่อนชนไก่

การจัดการที่ดี จะช่วยให้บ่อนชนไก่ยืนหยัดอยู่ได้ และมีกำไรจากการดำเนินกิจการ รวมถึงได้รับความเชื่อถือ ดังนั้น การบริหารจัดการภายในบ่อนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

การจัดการบ่อนชนไก่นั้นมีทั้งสิ่งที่ควบคุมได้และควบคุมไม่ได้ สิ่งที่สามารถควบคุมได้ เช่น สถานที่ บรรยากาศ ที่นั่ง อาหาร การป้องกันไม่ให้มีการทำร้ายกันภายในบ่อน และการเชื่อมประสานให้ไกชนทุกตัวได้เข้าถึงเวียง ส่วนสิ่งที่ควบคุมไม่ได้ เช่น ข้อบังคับตามกฎหมาย พฤติกรรม จ้องลของนักพนัน และการจำเป็นต้องมีผู้มีการมีคอยปกป้องคุ้มครอง

ทั้งนี้ กิจกรรมการชนไก่ต้องมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน รวมทั้งต้องมีการติดการรองรับ และหากเกิดปัญหาขึ้นในบ่อน เช่น มีคนไม่จ่ายเงินพนันหรือมีเงินไม่พอจ่าย มีการถกเถียงกันเมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเข้าใจผิดเกี่ยวกับอัตราต่อรองหรือจำนวนเงินพนัน โดยอาจมาจาก

การสื่อสารที่ผิดพลาดหรือมีเจตนาที่จะโกง หรือมีการวางยาไก่ เจ้าของบ่อนหรือทีมงานต้องเข้ามาจัดการ โดยการสอบสวนหาข้อเท็จจริง ซึ่งผู้กระทำความผิดจะถูกลงโทษทางสังคม เช่น ประกาศให้เสียหน้า หรือถูกห้ามไม่ให้เข้าบ่อน ส่วนการทำร้ายร่างกายภายในบ่อนจะพยายามไม่ให้เกิดขึ้นอย่างเด็ดขาด เพราะหากเรื่องไปถึงตำรวจ บ่อนอาจถูกปิดได้

ธุรกิจภายในบ่อนชนไก่

ในปัจจุบัน บ่อนชนไก่มีการอำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่เข้าบ่อน ไม่ว่าจะเป็นเข้าไปเล่นการพนันหรือไม่ก็ตาม การที่แต่ละคนต้องอยู่ภายในบ่อนเป็นเวลานาน ทำให้เกิดธุรกิจต่างๆ เช่น

- บริการที่จอดรถ โดยคิดค่าบริการรถคันละ 10 บาทสำหรับรถจักรยานยนต์ และ 20 บาทสำหรับรถยนต์

- ร้านอาหารและเครื่องดื่ม บ่อนชนไก่ส่วนใหญ่มีร้านขายอาหารอยู่ภายในบ่อนและบริเวณใกล้เคียง อาหารที่ขายโดยทั่วไปเป็นอาหารพื้นเมืองและอาหารจานเดียว สำหรับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยทั่วไปจะขายอยู่ภายนอกบ่อน เพราะมีการห้ามซื้อ-ขายเหล้าและเบียร์ภายในบ่อน แต่ในทางปฏิบัติก็ขึ้นอยู่กับความเข้มงวดของแต่ละบ่อน

- ร้านขายอุปกรณ์ ยา อาหารเสริม สำหรับไก่ชน บ่อนชนไก่แทบทุกแห่งมีการขายอุปกรณ์ ยา และอาหารเสริมสำหรับไก่ชน โดยมีทั้งยาแผนปัจจุบันและยาสมุนไพร มีสรรพคุณในการรักษาโรค กระตุ้นประสาท และยาชูกำลัง ร้านเหล่านี้อาจเป็นสาขาหรือมีคนรับของมาขาย เจ้าของบ่อนจะอนุญาตให้นำมาขาย โดยเก็บค่าตั้งแผงหรือค่าใช้ไฟฟ้า

- บริการที่นั่งติดสังเวียน โดยมีการถนอมผ้าเย็นและสมุดจดบันทึกการต่อรอง คิดค่าบริการที่นั่งละ 100 บาท ส่วนบ่อนเมืองจะเรียกบริการ

นี้ว่าขายสมุดเอาเงินส่งนาย ซึ่งหมายถึงเงินที่ได้จากการขายสมุดจะเป็นค่าส่วยสำหรับตำรวจ

รายรับ-รายจ่ายของบ่อนชนไก่

รายรับ-รายจ่ายของบ่อนชนไก่แต่ละแห่งแตกต่างกันมาก ตามสภาพเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละท้องถิ่น จากการกลายเป็นธุรกิจการพนันมากกว่าเพื่อความบันเทิงดังเช่นในสมัยก่อน เจ้าของบ่อนจึงต้องการหารายได้จากการประกอบกิจการให้ได้มากที่สุด

การหารายได้ของบ่อนชนไก่มีสองแนวคิด ดังนี้

หนึ่ง แนวคิดการผูกขาดการให้บริการ โดยเจ้าของบ่อนดำเนินการเองเกือบทั้งหมด เช่น ร้านขายอาหารและเครื่องดื่ม ซึ่งเป็นกิจการที่สร้างรายได้ได้มาก และบริการที่จ่อตรง รายได้ที่เข้าบ่อนมีทั้งรายได้ที่มาจากการดำเนินการโดยตรง และรายได้ที่เป็นค่าเช่าพื้นที่ ขณะเดียวกัน เจ้าของบ่อนก็เป็นผู้รับผิดชอบรายจ่ายทั้งหมด บ่อนชนไก่ส่วนใหญ่ใช้แนวคิดการผูกขาดการให้บริการ

สอง แนวคิดการกระจายรายได้ สำหรับแนวคิดนี้ เจ้าของบ่อนดำเนินการเฉพาะการชนไก่ ซึ่งมีรายได้ร้อยละ 10 ของวงเงินเดิมพัน ส่วนกิจการอื่นๆ ให้ชาวบ้านซึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่มแม่บ้านเป็นผู้ดำเนินการ เช่น ร้านขายอาหาร ส่วนบริการที่จ่อตรงให้เจ้าของที่ดินที่อยู่ติดกับบ่อนเป็นผู้ดำเนินการ นอกจากนี้ บ่อนต้องคืนรายได้ให้กับชุมชน ตามแต่ชุมชนจะเสนอมา เช่น การสร้างศูนย์การเรียนรู้ การสร้างเมรุ ชุตกีฬาสำหรับเยาวชน หรือการช่วยเหลือเมื่อเกิดอุทกภัย

แนวคิดนี้มีที่มาจากคนที่ผู้ก่อตั้งบ่อนชนไก่เป็นผู้นำชุมชนที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ เมื่อมีการฟื้นฟูบ่อนชนไก่ภายหลังวิกฤต

ใช้วัตถุดิบในปี 2552 เจ้าของบ่อนจึงปรึกษากับกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำ และผู้อาวุโส บ่อนจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และถูกควบคุม โดยชุมชน บ่อนชนไก่ที่มีแนวคิดกระจายรายได้สู่ชุมชนมีอยู่เพียงแห่งเดียว คือบ่อนในอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

จากความแตกต่างของสองแนวคิด ทำให้วิธีการคำนวณรายรับ-รายจ่ายของบ่อนชนไก่แตกต่างกันไปด้วย แต่ส่วนที่คิดตรงกันแทบทุกบ่อนก็คือ รายได้หลักมาจากเงินร้อยละ 10 ของวงเงินเดิมพัน โดยบ่อนบ้านต้องการไถ่ชนอย่างน้อย 20 คู่ ส่วนบ่อนเมืองต้องการไถ่ชนเพียง 5 คู่ โดยแต่ละคูมีวงเงินเดิมพัน 110,000 บาทขึ้นไป

โดยสรุป แม้จะดูเหมือนว่าบ่อนชนไก่ประสบความสำเร็จทางธุรกิจ แต่ภายใต้การดำรงอยู่ของระบบอุปถัมภ์ ทำให้บ่อนชนไก่ต้องแบกรับภาระในการเกื้อหนุนระบบดังกล่าว ดังจะเห็นได้จากรายจ่ายของบ่อนชนไก่ ไม่ว่าจะเป็นค่าส่วยหรือค่าแสดงความจงรักภักดี ซึ่งมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเดือนละ 5,000 บาท (แล้วแต่นาของบ่อน) ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่บ่อนถูกขอร้องแกมบังคับให้จ่าย เพื่อเป็นการรักษาความสัมพันธ์ และทำให้เชื่อมั่นได้ว่าจะได้รับการต่อสัญญาเปิดบ่อนในปีต่อไป

ส่วนส่วยเป็นข้อตกลงระหว่างเจ้าของบ่อนกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง โดยการรับ-จ่ายจะทำการเป็นระบบและไม่เปิดเผย แต่เป็นที่รับรู้กันทั่วไป ตัวเลขรายจ่ายในส่วนนี้ของแต่ละบ่อนนั้นไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับการเจรจาต่อรองและสถานะของเจ้าของบ่อน บ่อนชนไก่ที่มีนักการเมืองหนุนหลังอาจไม่ต้องจ่ายส่วย หรือจ่ายจำนวนน้อย นอกจากนี้สิ่งที่เจ้าของบ่อนกังวลก็คือ นับวันค่าส่วยจะสูงขึ้น ซึ่งเชื่อมโยงกับการโยกย้ายตำแหน่งของผู้บังคับบัญชา โดยเมื่อมีการโยกย้าย ก็จะมีการเจรจาต่อรองราคาส่วยกันใหม่

การที่บ่อนชนไก่มีการจ่ายค่าแสดงความจงรักภักดี ซึ่งเปรียบเสมือนท่อน้ำเลี้ยงสำหรับข้าราชการและนักการเมืองที่เกี่ยวข้อง อัน

เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเชิงอำนาจระดับประเทศ ดังนั้นจึงเข้าใจได้ว่า เหตุใดการพยายามคุมกำเนิดหรือจำกัดจำนวนบ่อนชนไก่จึงไม่เกิดขึ้นจริงในทางปฏิบัติ

ระบบการเมืองแบบอุปถัมภ์นั้นต้องอาศัยธุรกิจการพนันเป็นเครื่องมือในการรักษาความสัมพันธ์ แม้ภาครัฐจะตอกย้ำภาพลักษณ์ของบ่อนชนไก่ในทิศทางที่เสื่อมเสีย แต่ก็ใช้ภาพลักษณ์เชิงลบเหล่านั้นเป็นแหล่งผลประโยชน์ และบ่อนชนไก่อีกก็ไม่มีสิทธิ์ต่อรอง ต้องจำยอมอยู่ในระบบความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ต่อไป

การชนไก่

การพนันชนไก่จะเกิดขึ้นไม่ได้ หากปราศจากบ่อนชนไก่ บ่อนจึงเป็นสถานที่ที่เชื่อมโยงบุคคล/กลุ่มคนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่การชนไก่เท่านั้น แต่ยังมีผลในการสานต่อและการกระชับความสัมพันธ์ในด้านอื่นๆ ด้วย

ในด้านการพนัน บ่อนจะเป็นตัวกลางในการจัดการชนไก่ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

การนำไก่ออกชน

ไก่ที่นำออกชนต้องผ่านการฝึกซ้อมมาเป็นอย่างดี สภาพของไก่แข็งแรงเต็มที่ ในคำคินก่อนจะนำไก่ออกชน เจ้าของไก่จะคอยดูว่าไก่อ่อนหลับเป็นปกติหรือไม่

จากการนอนของไก่ มีเคล็ดลับสำหรับดูว่าไก่จะแพ้หรือชนะ นั่นคือถ้าไก่ออบตัวนอนหลับสนิท แสดงว่ามีโอกาสชนะมากกว่าแพ้ แต่ถ้า

ไถ่ยีนหลับ หัวตก แสดงว่าไถ่มีโอกาศแพ้มากกว่าชนะ ดังนั้นไม่ควรนำไถ่ออกชน นอกจากนี้ให้จดจำทิศที่ไถ่นอนหันหัวไปให้ดี ถึงเวลาเข้า เมื่อจะนำไถ่ออกจากบ้านหรือออกจากซุ้ม ให้ออกในทิศเดียวกันกับที่ไถ่หันหัว แล้วจะได้ชัยชนะ

อีกหนึ่งเคล็ดลับเพื่อให้ไถ่ได้รับชัยชนะ ก็คือให้สังเกตแม่ไถ่ที่กำลังพักไช่อยู่ในเล่าในคืนก่อนที่จะนำไถ่ออกชน ว่าแม่ไถ่หันไปในทิศใด เมื่อนำไถ่ไปถึงสนามและเข้าประจำที่ในสังเวียน ให้หันไถ่ไปในทิศเดียวกันกับแม่ไถ่ ไถ่จะได้ทรหดอดทน และมีความพากเพียรในการต่อสู้ เช่นเดียวกับที่แม่ไถ่ทรหดและพากเพียรกับการพักไช่

การถือโชคลางในการนำไถ่ออกชนอีกประการหนึ่งก็คือ เวลานั้นนำไถ่ออกจากบ้าน ห้ามมีผู้ร่วมทาง 4 คน เพราะจะเท่ากับจำนวนผู้ห้ามศพไปป่าช้า ซึ่งถือว่าเป็นอัปมงคลอย่างยิ่ง และห้ามนำไถ่ออกชนคราวเดียวกัน 4 ตัว ซึ่งเป็นนัยของการห้ามเจ้าของไถ่ไปฝัง หรือเวลานำไถ่ออกชน ถ้าเจอขบวนแห่ศพหรือรถชนโลงศพ หรือผ่านบ้านที่มีคนตาย ควรหลีกเลี่ยงการนำไถ่ออกชนในวันนั้น

การบวดไถ่ คือการที่เจ้าของไถ่บางคนนำไถ่ที่เคยพ่ายแพ้มาซ่อมใหม่ แล้วนำไปเปรียบไถ่ในบ่อนอีกครั้ง โดยจะเดิมพันด้วยเงินจำนวนน้อย แต่ให้เพื่อนฝูงแอบไปเล่นพนันไถ่ฝ่ายตรงข้ามด้วยเงินจำนวนมาก เพราะเจ้าของไถ่เชื่อว่าไถ่ของตนจะเป็นฝ่ายแพ้

การเปรียบไถ่

เจ้าของไถ่จากที่ต่างๆ จะนำไถ่มาเปรียบ เพื่อดูว่าไถ่ชนเหมาะสมจะชนหรือไม่ เมื่อได้คู่ที่เหมาะสมก็วางเงินเดิมพัน และแจ้งกรรมการ

ประจำบ่อนให้ลงทะเบียนและจัดลำดับการลงสังเวียน พร้อมกับวางเงิน
เดิมพันกับกรรมการ กรรมการจะนำสีมาป้ายที่แข้งของไก่ เป็นการบอก
ให้รู้ว่าไก่ตัวนั้นมีคู่ชนแล้ว

การเปรียบไก่ไม่ให้เสียเปรียบ มีเคล็ดลับดังนี้

โดยปกติ การเปรียบไก่จะทำกันที่บ่อนในช่วงเวลาประมาณ
11 นาฬิกา และเริ่มทำการชนไก่ตอนบ่ายโมง สำหรับการเปรียบไก่
เจ้าของบ่อนมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมประสานให้เจ้าของไก่นำไก่มา
เปรียบ ขณะเปรียบไก่จะมีการต่อรองและการใช้เล่ห์เหลี่ยม เพื่อให้ได้
มาซึ่งความได้เปรียบ ไก่ชนที่มีชื่อเสียง มีประวัติชนะมาหลายครั้ง หรือ
เจ้าของไก่มียศชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก เงินเดิมพันจะสูง ซึ่งเงินเดิมพันที่สูง ก็
จะทำให้บ่อนแห่งนั้นได้รับการกล่าวถึง เป็นการดึงดูดตาเขียนพนันให้
เข้าบ่อนมากขึ้น

การเปรียบไก่จะใช้วิธีเทียบเคียงรูปร่างและน้ำหนักให้พอๆ กัน
บางคนถึงกับต้องชั่งน้ำหนักของไก่ ดังนั้น เจ้าของบ่อนจึงต้องเตรียม
เครื่องชั่งน้ำหนักไว้ด้วย โดยประกอบกับการดูรูปร่างและความสูง การ
เปรียบไก่จึงเป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าของไก่ได้พิจารณาไตร่ตรองว่าไก่
ของตนมีข้อได้เปรียบหรือเสียเปรียบอย่างไร และเป็นธรรมดาที่เจ้าของ
ไก่จะกำหนดไว้ในใจว่าไก่ของตนต้องได้เปรียบไก่อคู่ต่อสู้ ไม่ทางใดก็ทาง
หนึ่ง จึงจะตกลงชนด้วย

แม้ว่าเจ้าของไก่ชนจะมีความสามารถในการเลี้ยงไก่ แต่ฝีมือการ
เลี้ยงอย่างเดียวไม่เพียงพอ ต้องมีความรู้ความสามารถในการเปรียบไก่
ด้วย หากไม่สามารถหาคู่ที่เหมาะสม หรือเปรียบไก่แล้วเป็นรอง โอกาส
ที่จะชนะก็เป็นเรื่องยาก การเปรียบไก่จึงเป็นหัวใจสำคัญของการชนไก่
ซึ่งเจ้าของไก่แต่ละคนมีเทคนิควิธีการเปรียบไก่ไม่เหมือนกัน

เจ้าของไก่ส่วนใหญ่อาศัยหลักการดังนี้

1. น้ำหนัก โดยใช้ฝ่ามือทั้งสองโอบรอบอกไก่ ใช้นิ้วหัวแม่มือสอด

เข้าไปใต้ปีกหรือทับลงไปบนปีก เพื่อให้หัวแม่มือจรดกัน ส่วนใต้อกไก่ที่อยู่ให้งมมือ ปลายนิ้วกลางจะจรดกันพอดี แล้วยกไก่ขึ้นจากพื้น เป็นการกะน้ำหนักของไก่ด้วยมือ ถ้าเห็นว่าน้ำหนักเท่ากันหรือใกล้เคียงกันก็เป็นอันใช้ได้ แต่ต้องพิจารณาเพิ่มเติมด้วยว่าไม่ใช่ น้ำหนักที่มากเกินไป เนื่องจากนั้นหมายความว่าไก่ขาดการฝึกซ้อม

2. อายุ ลำดับต่อมาต้องดูว่าอายุใกล้เคียงกันหรือไม่

3. รูปร่าง ไก่ชนบางคู่มีน้ำหนักเท่ากันหรือใกล้เคียงกัน แต่รูปร่างต่างกัน ไก่ที่มีโครงกระดูกใหญ่ มักแข็งแรง บึกบึน มีลำหักลำโคนหนักหน่วง แต่ช้ากว่าไก่ที่โครงร่างสูงปราดเปรียว ส่วนไก่ที่มีโครงร่างสูงเปรียว มักว่องไวปราดเปรียวกว่าไก่ที่มีรูปร่างเตี้ย แต่ลูกเตะลูกตีมักไม่หนักหน่วงรุนแรง ลำหักลำโคนไม่ดี ถือว่าได้เปรียบกันคนละอย่าง จึงต้องอาศัยองค์ประกอบอื่น เช่น ชันเชิง ประสพการณ์ และสภาพจิตใจ

นอกจากรูปร่าง สัดส่วนของไก่ก็เป็นรายละเอียดที่ต้องพิจารณา ไก่ที่มีรูปร่างหนา ไหล่กว้าง คอวบ แต่โคนขาเล็กหรือแข้งเล็ก การทรงตัวย่อมไม่ดี กำลังขาไม่ดี จะยืนระยะได้ไม่นาน ไก่ที่มีโคนขาใหญ่ แข็งยาว แต่คอลีบหรือยาวแก้งก้าง ก็ถือว่าเสียเปรียบ เพราะไก่ออกรานั้นไม่มีกำลัง หรือไก่ที่มีไหล่กว้าง ออกต้น แต่คอยาวแก้งก้าง เมื่อเปรียบกันแล้วคล้ายได้เปรียบในแง่ส่วนสูง แต่เป็นความสูงที่ไม่ค่อยมีประโยชน์ เพราะช่วงล่างสั้น อวูรสำคัญอยู่ที่ช่วงล่างมากกว่าช่วงบน จึงกลายเป็นข้อเสียเปรียบ แม้จะได้เปรียบในแง่การฉกฉิก อีกประการหนึ่งก็คือ ไก่ที่คอยาว ลำค่อมักเล็กและเปราะกว่าไก่ที่คอหนา ถ้าโดนเตะโดนตีเข้าบ่อยๆ มักถอดใจได้ง่าย

ในกรณีที่ทุกลักษณะใกล้เคียงกัน ต้องดูที่เดียว ซึ่งเป็นอาวุธสำคัญของไก่ชน ไก่มีเดียวย่อมได้เปรียบไก่ไม่มีเดียย ไก่เดียวยาวได้เปรียบไก่เดียยสั้น ไก่เดียยยาวใหญ่ได้เปรียบไก่เดียยยาวเล็ก ไก่เดียยแหลมได้เปรียบไก่เดียยทุ่ ไก่เดียยตรงได้เปรียบไก่เดียยโค้ง ไก่บางตัวเดียย

ใหญ่ ยาว และตรง แต่ชี้ไปด้านหลัง เวลาเตะ ส่วนที่แทงคู่ต่อสู้จึงไม่ใช่ส่วนปลายเดียว แต่เป็นด้านข้าง คู่ต่อสู้จึงไม่เกิดแผล ไม่เหมือนไก่ที่มีเดียวก่อนข้างตรง แต่เอียงไปทางด้านในเล็กน้อย เวลาเตะ จะทำให้คู่ต่อสู้เกิดบาดแผลฉกรรจ์ ไก่ประเภทนี้แม้จะตีช้า หรือนานๆ ดี แต่มักจะตีครั้งเดียวแล้วเห็นผลแพ้-ชนะ

4. **ชั้นเชิงและประสบการณ์** ประสบการณ์การต่อสู้ของไก่ช่วยในการเปรียบไก่ได้มาก ไก่ที่ผ่านการต่อสู้มาหลายครั้ง เจ้าของย่อมรู้จักชั้นเชิงและวิธีการต่อสู้ของมันดี และหากรู้ว่าไก่คู่ต่อสู้มีเชิงดีแบบไหน ก็จะเป็นประโยชน์มาก

5. **เจ้าของไก่** ต้องดูด้วยว่าคนเปรียบเป็นใคร มาจากไหน เป็นเจ้าของไก่ที่มีชื่อเสียงหรือไม่ หากเป็นไก่จากซุ้มที่มีชื่อเสียง อีกฝ่ายก็ต้องรอบคอบมากขึ้น

เมื่อเปรียบไก่เรียบร้อยแล้ว ก็จะนำไก่ทั้งสองตัวไปให้กรรมการหรือเจ้าของบ่อนหมายเดียว คือการใช้สีป้ายที่เดียว เพื่อเป็นเครื่องหมายยืนยันว่าชนกันแน่นอน ไม่สามารถนำไก่ที่ถูกป้ายสีไปเปรียบคู่กับคนอื่นได้อีก นอกจากนี้ การป้ายสีที่เดียวยังเป็นการป้องกันการตกแต่งเดือยหลังจากการเปรียบไก่

การวางยาไก่ทำได้หลายวิธี เช่น การกรอกยาพิษ การใช้สารที่ทำให้ไก่เกิดอาการอ่อนเพลียหรือมีเนเมา และการใช้กลิ่นหรือสิ่งของที่ทำให้ไก่เกิดอาการหวาดกลัว

การวางเงินเดิมพัน

เมื่อเจ้าของไก่ทั้งสองฝ่ายตกลงจะชนกัน ก็จะรวบรวมเงินเดิมพันตามที่ตกลงกันไว้ โดยเจ้าของไก่เป็นผู้กำหนดวงเงินลงขันว่าจะให้ใครลงเงินเป็นจำนวนเท่าใด ถ้าวางเงินเดิมพันไม่สูงมาก เจ้าของไก่อาจจะลงเงินคนเดียว แต่ถ้าวางเงินเดิมพันมากกว่าเงินที่เจ้าของไก่มี คณะที่มาด้วยกันก็จะร่วมลงขัน หรือหากเป็นไก่ที่มีชื่อเสียง ก็จะมีคนขอร่วมลงเงินเดิมพันด้วย

ไก่ชนที่มีชื่อเสียง วงเงินเดิมพันจะสูง และหากเป็นไก่ที่ชนเป็นครั้งแรก วงเงินเดิมพันจะน้อย

ที่มาของเงินเดิมพัน ถ้าเป็นไก่ที่มาจากซุ้ม เงินเดิมพันจะมาจากเจ้าของซุ้มและหุ้นส่วน ในกรณีที่เจ้าของไก่เป็นเจ้าของซุ้มด้วย ถ้าเป็นไก่ของชาวบ้าน เจ้าของไกก็น่าจะใช้เงินส่วนตัว หรืออาจมีการระดมเงินจากหมู่คณะหรือกองเชียร์ และหากเป็นการชนเพื่อศักดิ์ศรีของชุมชน เงินเดิมพันก็จะมาจากชาวบ้านที่ใกล้ชิดกับเจ้าของไก่

วิธีวางเงินเดิมพัน

เมื่อได้เงินครบตามจำนวนที่ตกลงกัน ทั้งสองฝ่ายจะนำเงินไปมอบให้กรรมการบ่อน และกรรมการจะเป็นผู้ออกตัวรับรอง เมื่อรู้ผลแพ้ชนะ เจ้าของไก่ที่ชนะจะนำตัวนั้นมาแลกเงินเดิมพัน โดยบ่อนจะหักไว้ร้อยละ 10 ของวงเงินเดิมพัน ดังนั้น การตกลงวงเงินเดิมพันระหว่างเจ้าของไก่ทั้งสองฝ่าย จึงมักจะบวกเงินค่าธรรมเนียมที่ต้องจ่ายให้บ่อนเข้าไปด้วย เช่น ตกลงวงเงินเดิมพัน 5,000 บาท ก็จะบวกเพิ่มเป็น 5,500 บาท ซึ่งทั้งสองฝ่ายต้องรวบรวมเงินเดิมพันฝ่ายละ 2,750 บาท

การบอกเลิกการชนไก่ สามารถทำได้ก่อนนำไก่เข้าสังเวียน เมื่อเจ้าของไก่สังเกตเห็นสิ่งผิดปกติ หรือเจ้าของไก่ทั้งสองฝ่ายรู้ว่า ไก่ชนทั้งคู่มาจากแหล่งเดียวกัน กล่าวคือ เจ้าของไก่อาจได้ไก่มาจาก ญาติของตน และอีกฝ่ายก็ได้ไก่มาจากญาติคนดังกล่าว ซึ่งถือว่าเป็นไก่ เหล่าเดียวกัน จะไม่ยอมให้ชนกันเด็ดขาด หรือไม่เจ้าของไก่ทั้งสองฝ่าย รู้จักสนิทสนมกัน แต่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจให้เพื่อนฝูงนำไก่มาเปรียบ ดังนั้น ตอนเปรียบไก่จึงไม่รู้ว่าเป็นเจ้าของไก่ตัวจริงเป็นใคร

การปล่อยไก่ชนกัน

การปล่อยไก่เป็นขั้นตอนสำคัญของการชนไก่ โดยมีการถือเคล็ด ตามความเชื่อ เช่น คนปล่อยไก่จะนำไก่เข้าสังเวียนในทิศเทวดาจร และ จะไม่นำไก่เข้าสังเวียนในทิศผีหลวง เพราะเป็นทิศต้องห้าม จะประสบ กับความพ่ายแพ้

โดยทั่วไป เจ้าของไก่จะเป็นผู้ปล่อยไก่ด้วยตัวเอง แต่บางครั้งก็ มอบหมายให้คนที่ไว้วางใจเป็นผู้ปล่อย โดยมีเจ้าของบ่อนหรือกรรมการ บ่อนทำหน้าที่เป็นกรรมการในสังเวียน ก่อนปล่อยไก่ชน เจ้าของไก่ ทั้งสองฝ่ายจะนำไก่ของตนมาให้กรรมการในสังเวียนเช็ดบริเวณลำตัว แล้วนำเท้าของไก่จุ่มในถังน้ำที่เตรียมไว้ เป็นการป้องกันการเคลือบ ยาพิษตามตัวและเท้าของไก่ หลังจากนั้น คนปล่อยไก่บางคนจะเสกคาถา ป้องกันไม่ให้ไก่ตาบอด ทำให้หนังเหนียว คู่ต่อสู้แทงไม่เข้า เมื่อไก่ทั้งสอง ฝ่ายต่อสู้กัน เจ้าของหรือผู้ปล่อยไก่ต้องออกนอกสังเวียนไปอยู่ในมุมของ ตน เหลือไว้เฉพาะกรรมการเท่านั้น

การควบคุมเวลาชนไก่

ทุกบ่อนจะกำหนดเวลาชนไก่เป็นยก หรือบางแห่งเรียกว่า “น้ำ” คำว่า “น้ำ” มีที่มาจากการเจาะรูที่กันชน แล้วนำไปวางในขวดโหลที่บรรจุ น้ำ จนกระทั่งน้ำไหลเข้าไปในชั้นจนเต็ม ทำให้ชั้นจมลงไปในน้ำ แบบนี้จะนับเป็นหน่วยเวลาว่า 1 น้ำ ถ้าเทียบกับเวลาตามนาฬิกาก็ประมาณ 20 นาที การนับเวลาจะเริ่มขึ้นเมื่อปล่อยไก่เข้าสู่สังเวียน เมื่อชั้นจมน้ำ จึงพักยก

โดยปกติ บ่อนจะกำหนดให้ไก่แต่ละคู่ชนกันไม่เกิน 8 ยก ถ้าครบ 8 ยกแล้วยังไม่รู้ผลแพ้-ชนะ ถือว่าเสมอกัน หรือ “กินกันไม่ลง” บ่อนจะคืนเงินเดิมพัน แต่ยังคงเก็บค่าธรรมเนียมร้อยละ 10 ของวงเงินเดิมพัน

การบอกเวลาการชนไก่ ใช้วิธีตีเกราะบอกสัญญาณ บ่อนที่ทันสมัยจะใช้กริ่งไฟฟ้า และมีตัวเลขบอกเวลาในระบบดิจิทัล

ก่อนนำไก่เข้าสู่สังเวียน กรรมการจะตีเกราะให้สัญญาณและประกาศผ่านเครื่องขยายเสียงให้เจ้าของไก่นำไก่เข้าสู่สังเวียนก่อนเวลา 5 นาที จากนั้นกรรมการจับเวลาจะตีเกราะเป็นสัญญาณเริ่มการชนไก่ ส่วนบ่อนที่ทันสมัยจะใช้กริ่งไฟฟ้า พร้อมกับประกาศผ่านเครื่องขยายเสียงให้เจ้าของนำไก่เข้าสู่สังเวียน

เนื่องจากบางวันมีไก่ที่พร้อมจะชนกันหลายคู่ บ่อนจึงมีสังเวียนสำรองอีก 2 สังเวียน บางบ่อนอาจมีมากกว่านั้น และจะกำหนดเวลาชนพร้อมๆ กัน เมื่อหมดยกหรือหมดเวลาที่กำหนดไว้ 20 นาที กรรมการจะให้เวลาพัก 20 นาที พร้อมกับปล่อยไก่ชนคู่ต่อไปลงในสังเวียนหมุนเวียนกัน จนกว่าจะรู้ผลแพ้-ชนะ นอกจากนี้ ถ้าในสังเวียนหลักชนกันครบ 4 ยก แต่ยังไม่รู้ผลแพ้-ชนะ ขณะเดียวกันก็มีไก่คู่อื่นรอคิว ก็จะย้ายไก่นั้นไปชนในสังเวียนสำรอง แล้วนำไก่ชนคู่ที่มีเงินเดิมพันสูงลงชนในสังเวียน

การให้น้ำไก่

การให้น้ำไก่มีความสำคัญ เพราะหากให้น้ำไก่ไม่เป็น โอกาสแพ้งก็จะมีมาก วิธีให้น้ำไก่ก่อนชนก็คือ ใช้ผ้ามุงชุบน้ำแล้วเช็ดตัวไก่ให้ทั่วทุกเส้นขน แต่อย่าให้เปียก จากนั้นจึงเช็ดให้แห้ง ให้กินข้าวสุก แล้วปล่อยให้เดิน

เมื่อไก่ชนกันครบ 20 นาที กรรมการควบคุมเวลาจะส่งสัญญาณพักยก เจ้าของไก่แต่ละฝ่ายจะนำไก่ออกมาจากสังเวียนเพื่อให้ให้น้ำ การให้น้ำไก่ระหว่างพักยกก็เพื่อระบายความร้อนและลดอาการหอบ โดยเอาผ้าชุบน้ำเช็ดอกและใต้ปีก แล้วจึงเช็ดตามตัว จากนั้นใช้ขนไก่ล้างคอเพื่อเอาเสมหะออก เมื่อไก่หายหอบ จึงตรวจบาดแผลตามหัว ตามตัว ตรวจตา ตรวจปาก และปฐมพยาบาล จากนั้นให้กินข้าวสุก กล้วยสุก หรือแตงกวา แขน้ำมะพร้าวอ่อน พร้อมกับยาแก้ปวดหรือยาบำรุงร่างกาย จากนั้นจึงเอาผ้าปิดตาเพื่อให้ไก่พักผ่อนประมาณ 5 นาที เมื่อใกล้จะถึงเวลาชนก็ให้ไถ่่ายอุจจาระ ถ้าไม่ถ่าย ก็หักขนไก่แล้วแทงเข้ารูกันให้รู้สึกระคายเคือง เพื่อให้ไถ่่ายอุจจาระ จากนั้นใช้ผ้าชุบน้ำอุ่นเช็ดหน้าและลำตัวอีกครั้ง ก่อนนำไก่เข้าสังเวียนในยกต่อไป

เคล็ดลับของผู้ชนะ

เคล็ดลับอย่างหนึ่งสำหรับไก่ที่เป็นฝ่ายชนะ คือให้ไก่กินน้ำผ่านเงินเดิมพัน

เมื่อนำไก่กลับถึงซุ้ม ให้รักษาบาดแผลและทำความสะอาดไก่ให้เรียบร้อย จากนั้นจึงนำเงินเดิมพันมาพับตามยาวให้เป็นเหมือนรางน้ำ เอาด้านหนึ่งจ่อปากไก่ไว้ แล้วเทน้ำสะอาดให้ไหลเข้าปากไก่ เป็นเคล็ดว่าคราวหน้าจะได้เงินเดิมพันอีก

ถ้าจะให้ซึ้ง ให้เก็บน้ำราดไก่ในสนามกับผ้าให้น้ำไก่กลับมา

ด้วย แล้วใช้ผ้าให้น้ำไก่ชุบน้ำรดไก่ บิดให้น้ำไหลตามรางเงินให้ไก่กิน
หลังจากให้ไก่กินน้ำผ่านเงินเดิมพันแล้ว ให้นำเงินเดิมพัน
ทั้งหมดลูบตั้งแต่หัวไก่ไปถึงปลายหาง แล้วนำเงินมาลูบจอยปาก ไส่
ลงไปที่อก จนถึงแข้งและเตื่อย เอาฟ่อนเงินตบเบาๆ ที่ปาก ที่แข้ง ที่
เตื่อย พร้อมบอกกับไก่อ่าคราวหน้าให้ได้เงินเดิมพันกลับมาอีก

กฎกติกา

ในบ่อนชนไก่ ไก่จะต่อสู้กันจนกว่าจะรู้ผลแพ้-ชนะ แต่หากสู้กัน
ครบ 8 ยกแล้วยังไม่รู้ผลแพ้-ชนะ กรรมการประจำสังเวียนจะเป็นผู้ตัดสิน
กติกาของบ่อนแห่งนี้ในจังหวัดเชียงใหม่ มีดังนี้

1. ถ้าพิสูจน์ได้ว่าไก่ตัวใดตัวหนึ่งถูกวางยา กรรมการมีสิทธิ
ไม่คืนเงินเดิมพัน หรือถ้ารู้ว่าฝ่ายใดเป็นคนวางยา กรรมการมีสิทธิปรับ
ให้ฝ่ายนั้นแพ้ และให้ฝ่ายที่โดนวางยาเป็นฝ่ายชนะ

2. เมื่อให้น้ำระหว่างพักยกครบกำหนดเวลา ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง
ยังไม่นำไก่เข้าสังเวียน กรรมการจะวางขันในโหลน้ำ 3 ครั้ง ถ้ายังไม่นำ
ไก่ชนเข้าสังเวียน แสดงว่าไก่นั้นยอมแพ้

3. เมื่อไก่ตัวใดตัวหนึ่งโดนตีตาบอดทั้งสองข้าง ให้กรรมการจับแพ้

4. เมื่อไก่ตัวใดหนึ่ง ไม่ยอมสู้ ให้กรรมการจับมาสู้ใหม่ ถ้าครบ
3 ครั้ง ยังไม่สู้ ให้ถือว่าแพ้

5. เจ้าของไก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งยอมแพ้ ให้ถือว่าแพ้

6. ในขณะที่ไก่อากำลังชนกัน ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไปถูกตัวไก่ ไก่
ฝ่ายนั้นจะถูกปรับให้แพ้

อนึ่ง นอกจากกติกา การตัดสินแพ้-ชนะยังขึ้นอยู่กับการตัดสินใจ
ของเจ้าของไก่ชนแต่ละฝ่าย โดยเจ้าของไก่แต่ละฝ่ายอาจตกลงกันเพื่อให้

ยุติการชนก่อนจะรู้ผลแพ้-ชนะ หรือเมื่อเห็นอีกฝ่ายหนึ่งสู้ไม่ได้ บรรดา
ผู้ชมก็จะเสนอให้เจ้าของไก่ที่มีโอกาสชนะแสดงควมมีน้ำใจ โดยให้
เจ้าของไก่ฝ่ายที่จะชนะให้เงินจำนวนหนึ่งให้กับเจ้าของไก่ฝ่ายที่กำลังจะ
แพ้ หรือให้เจ้าของไก่จับไก่ของตนออกจากสังเวียน เพื่อเป็นการยอมแพ้

การที่เจ้าของไก่ฝ่ายที่กำลังจะชนะให้เงินจำนวนหนึ่งกับเจ้าของ
ไก่ฝ่ายที่กำลังจะแพ้ เปรียบเสมือนการแบ่งปันกำไรจากเงินเดิมพันให้
กับเจ้าของไก่ที่จะแพ้ อีกทั้งยังแสดงให้เห็นว่าเป็นคนใจกว้าง มีน้ำใจ
ไม่เอาแต่ได้

รูปแบบและวิธีการเล่นการพนันไก่ชน

นักพนันไก่ชนมี 2 ประเภท ดังนี้

1. นักพนันมืออาชีพ โดยทั่วไป คนกลุ่มนี้จะไม่มีการพนันเป็นของ
ตัวเอง มักจะถูกเรียกว่า “พวกเล่นไก่ปากกา” ซึ่งเป็นลักษณะของการ
จดบันทึกอัตราต่อรองระหว่างที่มีการชนไก่ นักพนันมืออาชีพมักจะนั่ง
ติดกับสังเวียน การเล่นพนันต้องใช้ไหวพริบและประสบการณ์ เนื่องจาก
ราคาต่อรองเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์อย่างรวดเร็ว เมื่อสถานการณ์
ในสังเวียนพลิกไปพลิกมา คนที่มีประสบการณ์มักจะปรับราคาต่อรองให้สูง
เพื่อหาคนที่ชอบเสี่ยงมารอง นักพนันมืออาชีพมักจะเดินทางไปตามบ่อน
ต่างๆ หรือมีพรรคพวกในวงการคอยแจ้งข่าวไก่ชนคู่ดังให้ทราบ

2. นักพนันมือสมัครเล่น คนกลุ่มนี้จะเชียร์ไก่ที่ตัวเองชอบ ส่วน
ใหญ่เป็นชาวบ้าน มักเล่นการพนันตามบ่อนป่าและบ่อนบ้าน เนื่องจาก
เล่นการพนันในวงเงินไม่มาก

การเล่นพนันไก่ชนต้องอาศัยไหวพริบ ใช้ประสบการณ์ความรู้

ที่สั่งสมมา ประกอบกับความเร็วในการคำนวณผลได้-ผลเสียจากการ
ต่อรองในแต่ละยก

การพนันแบบวางเงินเดิมพัน

เป็นการพนันระหว่างเจ้าของไก่ทั้งสองฝ่าย ทั้งนี้ เจ้าของไก่จะ
รู้อยู่แล้วว่าบ่อนที่นำไก่ไปชนนั้นเป็นบ่อนประเภทไหน ถ้าเป็นบ่อนป่า
วงเงินเดิมพันจะต่ำ หากเป็นบ่อนบ้าน วงเงินเดิมพันจะเริ่มตั้งแต่ 1,100
บาท และหากเป็นบ่อนสมัยใหม่ วงเงินเดิมพันจะเริ่มตั้งแต่ 55,000 บาท
ที่สำคัญคือไก่ชนเป็นไก่ที่ยังไม่เคยชน หรือเป็นไก่ที่เคยชนมาแล้ว ถ้า
เป็นไก่ที่ยังไม่เคยชน ต้องนำไปชนที่บ่อนป่าหรือบ่อนบ้าน ซึ่งทางบ่อน
จะมีสิ่งเวียนประลองไก่ไว้ต่างหาก ไม่ชนกันในสังเวียนหลัก ยกเว้นเมื่อ
ถึงเวลาชนไก่ ไก่เดิมพันยังเปรียบไม่เสร็จ ก็จะทำไก่ใหม่ที่เปรียบคู่ไว้
แล้วชนก่อน

โดยทั่วไป ไก่ชนใหม่จะมีวงเงินเดิมพันต่ำ ถ้าเป็นบ่อนป่า วงเงิน
เดิมพันจะอยู่ที่ 550 บาท หากเป็นบ่อนบ้าน จะอยู่ที่ 1,100 บาท หรือ
มากกว่านั้นเล็กน้อย ส่วนไก่เดิมพันเป็นไก่ที่ผ่านสังเวียนและเคยได้รับ
ชัยชนะมาแล้ว มักจะเป็นไก่จากซุ้ม ซึ่งเปรียบเสมือนนักมวยที่มีค่าย
สังกัด จึงมีวงเงินเดิมพันสูง

เมื่อเจ้าของไก่ทั้งสองฝ่ายเปรียบไก่แล้ว จะทำการรวบรวมเงิน
เดิมพันตามที่ตกลงกันไว้กับฝ่ายตรงข้าม โดยทั่วไป เจ้าของไก่ที่นำไก่
มาชนจะมาเป็นคณะ อาจน้อยหรือมากกว่า 4 คน เนื่องจากความเชื่อ
ที่ว่าเลข 4 คือจำนวนคนที่ห้ามศพเข้าป่าช้า ซึ่งเป็นอัปมงคล ไก่ชน
มีโอกาสแพ้สูง เมื่อมาเป็นคณะ จึงมีการลงขันรวบรวมเงินเดิมพัน โดย
เจ้าของไก่ชนเป็นผู้กำหนดว่าจะให้ใครร่วมลงขันด้วย ในจำนวนเท่าใด

ซึ่งทุกคนในคณะต้องได้ลงขัน เพราะถือว่า “ลงเรือลำเดียวกันจะไม่ทิ้งกัน” นอกจากนี้ ถ้าเป็นไก่ที่มีชื่อเสียง วงเงินเดิมพันก็จะสูง โอกาสที่จะชนะมีสูง ก็จะมีเพื่อนฝูงในวงการขอมีส่วนร่วมในการลงขันด้วย ซึ่งขึ้นอยู่กับเจ้าของไก่ว่าจะให้ร่วมลงขันหรือไม่

การพนันแบบต่อรอง

หลังจากปล่อยไก่ชนเข้าสังเวียน จะมีการเล่นพนันขันต่อ หรือที่เรียกว่า “การเล่นต่อรองแบบออกตัว” ซึ่งเป็นการเล่นเพื่อลดความเสี่ยงจากการเสียพนัน โดยเกิดจากการคาดการณ์ว่าไก่ชนตัวที่ตัวเองเล่นมีโอกาสแพ้สูง หรือเล่นต่อไว้เยอะ ก็หันไปเล่นฝ่ายตรงข้าม เพื่อมีการพลิกล็อกเกิดขึ้น จะได้ไม่เสียมาก หรือมีคนต่อมาเยอะ ก็หันไปเล่นรอง หลังจากทีเล่นต่อมาก่อนหน้านี้

การชนไก่แต่ละคู่อาจมีการต่อรองกันหลายครั้งในวงเงินจำนวนมาก แต่เมื่อบวก-ลบเงินที่ได้และเสีย จะได้เงินไม่มาก บางครั้งมีการใช้กลโกงเพื่อให้ได้มาซึ่งชัยชนะ การต่อรองจะเริ่มเข้มข้นขึ้นเมื่อถึงกลางยกที่ 1 คนต่อจะลุกขึ้นแล้วยื่นมือไปข้างหน้าและคว่ำมือ ถ้าคว่ำมือ 3 นิ้ว พร้อมกับเปล่งคำว่า “หางขาว” ซึ่งเป็นไก่ที่ตนเองเล่น หมายความว่าไก่หางขาวต่อ 3 เอา 1 ใครจะรองบ้าง ถ้ามีการรอง ผู้ที่รองจะแบมือสามนิ้ว จากนั้นทั้งคนต่อและคนรองจะจดบันทึกการต่อรองลงในสมุดของตนเองว่าได้ต่อรองกับใคร เป็นจำนวนเงินเท่าใด การจดบันทึกการต่อรองในสมุดจะช่วยทำให้ไม่ลืมหรือสับสน เพราะไก่ชนแต่ละคู่แต่ละยกจะมีการต่อและการรองหลายครั้งกับหลายคน ไก่ชนบางคู่มีการต่อรองระหว่างนักพนัน 7-10 คน

การเล่นต่อรองจะดำเนินต่อไปยกที่ 2 และ 3 โดยจะเข้มข้นขึ้น

เรื่อย ๆ คนที่ต่อหางขาในยกก่อน ถ้าหางขามีโอกาสชนะ อาจเสนอราคาต่อรองสูงขึ้น เพื่อจูงใจให้คนมารอง อาจเพิ่มเป็น 5 เอา 1 หรือ 10 เอา 1 หรือคนที่ต่ออาจเปลี่ยนไปเล่นรอง เพื่อไม่ให้เสียเงินมาก หรือรับประกันว่าได้เงินแน่นอน ไม่ว่าไก่ตัวไหนจะชนะ

คนที่เล่นแบบต่อรองส่วนใหญ่เป็นมืออาชีพ ไม่มีความรักชอบไก่ชนตัวใดตัวหนึ่งเป็นพิเศษ การเล่นต่อรองต้องใช้เวลาหมั่นเวียนจำนวนมาก และต้องใช้ปฏิภาณไหวพริบ เนื่องจากราคาต่อรองขึ้นลงอย่างรวดเร็ว ตามจังหวะการกระโดดขึ้นตีของไก่และอาการของไก่ที่ถูกตี สายตาของนักเล่นต่อรองต้องจับจ้องไก่อย่างไม่กะพริบ และปาวร้องเสนอราคาต่อรองอยู่ตลอดเวลา พร้อมทั้งจดบันทึกการต่อรองแต่ละครั้ง พร้อมกับคิดคำนวณว่าจะได้หรือเสียเป็นจำนวนเงินเท่าใด เมื่อรู้ผลแล้วก็จะวางแผนการเล่นต่อรองในยกหรือรอบต่อไป

ระหว่างการเล่นต่อรอง คนเล่นจะไม่ดื่มเหล้า เพราะการดื่มเหล้าจะทำให้ควบคุมสติและอารมณ์ไม่ได้ ถ้ากรรมการบ่อนเห็นคนเมา มักจะเชิญให้ออกจากบ่อน เนื่องจากส่งผลเสียต่อภาพพจน์ของบ่อน

การเล่นพนันแบบต่อรองส่วนใหญ่จะเล่นกับคนรู้จัก เพื่อลดความเสี่ยงจากการไม่ยอมจ่าย แต่จะไม่เล่นกับคนที่มาด้วยกันเพื่อน ญาติ และคนแปลกหน้าที่เข้ามาในบ่อน

การพนันแบบเสมอไหนเสมอกัน

เป็นการเล่นพนันไก่ตัวใดตัวหนึ่ง โดยไม่เล่นพนันกลับไปกลับมาเหมือนกับการเล่นแบบต่อรอง การเล่นพนันแบบนี้ถือว่าไม่ได้ก็เสีย

กลุ่มที่เล่นพนันแบบนี้มักจะนั่งที่นั่งชั้นบนสุด ไม่ปนกับกลุ่มที่เล่นพนันแบบต่อรอง ด้วยเหตุว่าเล่นการพนันด้วยเงินจำนวนน้อย และ

คำนวณราคาต่อรองไม้ทัน ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่มาดูการชนไก่เพื่อความสนุกสนาน มากกว่าจะมาแสวงหากำไรจากการเล่นพนัน วงเงินที่เล่นอยู่ระหว่าง 20-100 บาท

ส่วย: ทางออกของบ่อนชนไก่?

ธุรกิจการพนันไก่ชนมีผลประโยชน์มหาศาล ขณะที่บ่อนชนไก่ไม่สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ออกโดยกระทรวงมหาดไทยได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจำนวนวันดำเนินการในรอบเดือน กล่าวคือ ระเบียบกำหนดให้บ่อนเปิดได้ไม่เกิน 3 วันต่อเดือน และต้องเปิดสัปดาห์วันสัปดาห์ อีกทั้งเวลาเปิดบ่อนคือตั้งแต่เช้าถึงเย็น ซึ่งถ้าบ่อนปฏิบัติตามระเบียบ ก็จะทำให้รายได้ของบ่อนลดลงครั้งต่อครั้ง แต่ถ้าบ่อนไม่ปฏิบัติตามระเบียบ ก็จะไม่ได้รับอนุญาตให้เปิด และที่หนักกว่านั้นคือถูกเพิกถอนใบอนุญาต

เพื่อความอยู่รอดของบ่อน จึงต้องมีการเจรจาต่อรอง โดยยอมเสียเงินเพื่อแลกกับการได้เปิดบ่อนตามวันและเวลาที่ต้องการ คือเปิดบ่อนได้ 4 วันต่อเดือน และเปิดได้ถึงเวลากลางคืน ส่วนค่าใช้จ่ายนั้นขึ้นอยู่กับ การเจรจาต่อรองในแต่ละครั้งและกับแต่ละหน่วยงาน

ววชน: 'นักรู้'
ในดจ 'นักรเลจ'

ภูมิหลังและพัฒนาการของ “วัวชนภาคใต้”

ตลอด 3 ทศวรรษที่ผ่านมา พัฒนาการการเลี้ยงวัวของภาคใต้ สัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจ จากการสนับสนุนการทำเกษตรกรรม เพื่อบริโภคในครัวเรือน สู่การทำสวนผลไม้และสวนยางพาราในระบบ เศรษฐกิจแบบทุนนิยม ซึ่งอาชีพเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับเป้าหมายของ การเลี้ยงวัว

แต่เดิม กีฬาชนวัวเป็นการเล่นของชาวบ้าน โดยใช้หัวไคร่ ปลายนาหรือลานบ้านเป็นสนามชนวัว ต่อมา รัฐได้ทำการจัดระเบียบ ดังปรากฏในพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 สนามชนวัวจึงกลายเป็น “บ่อนชนวัว” ซึ่งถูกใช้สลับกับคำว่า “สนามกีฬาชนวัว” จึงอาจกล่าว ได้ว่า พัฒนาการของกีฬาชนวัวหรือการพนันชนวัวเริ่มต้นขึ้นในช่วงเวลา ดังกล่าว

หลังจากปี 2540 สนามนวมีมากขึ้น ภายใต้การจัดการแบบใหม่ และการเลี้ยงวัวชนที่ผสมผสานระหว่างวิทยาการสมัยใหม่กับภูมิปัญญาพื้นบ้าน “วัว” ในปัจจุบันจึงไม่ได้สัมพันธ์กับการทำนาอีกต่อไป เนื่องจากวัวไม่ได้เป็นหนึ่งในปัจจัยการผลิตของชาวนาในภาคใต้มาตั้งแต่ทศวรรษ 2520 อีกทั้งการเลี้ยง “วัวพื้นเมือง” ได้พัฒนาไปสู่การเลี้ยง “วัวเนื้อ” ดังนั้น วัวพื้นเมืองจึงมีจำนวนน้อยลง

ในปัจจุบัน นักวิชาการและข้าราชการจำนวนหนึ่งพยายามสร้างองค์ความรู้เพื่อการอนุรักษ์วัวพื้นเมือง จึงทำให้นักพนั้นมี ความชอบธรรมในการอ้างว่าการชนวัวเป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์วัวพื้นเมือง โดยพยายามสร้างภาพลักษณ์ว่าการพนันวัวชนเป็นการอนุรักษ์วัวพื้นเมืองผ่านการส่งเสริมให้การชนวัวแพร่หลายมากขึ้น

กว่าจะเป็นวัวชน

วัวชนมีที่มาจากวัวที่เลี้ยงไว้ใช้งานตามธรรมชาติ แต่กว่าจะพบวัวที่มีคุณสมบัติเหมาะสมนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย วัวชนในปัจจุบันจึงถูกคัดเลือกมาจากสายพันธุ์วัวชนโดยเฉพาะ เป็นวัวชนที่มีสายเลือดมาจากพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์สายวัวชน ไม่มีการเจือปนกับวัวสายพันธุ์ผสมที่รัฐส่งเสริม

การจะเป็นวัวชนนั้นต้องมีการฝึกซ้อมที่ต่อเนื่อง และต้องซ้อมชนอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เริ่มตั้งแต่วัวมีอายุประมาณ 4 ปี จนกว่าจะถึงช่วงลงสนามชนวัว โดยมีผู้เลี้ยง หรือ “ควาญวัว” เป็นเหมือนหุ้นส่วนชีวิตที่ดูแลกันจนกว่าจะขายหรือวัวตายไป

ตารางที่ 1 เส้นทางความเป็นวัวชน

อายุ (ปี)	สถานะของวัว	ราคา (บาท)
1-3	วัวอายุน้อย เลี้ยงแบบ ปล่อยตามธรรมชาติ	10,000-30,000
4	คัดเลือกเป็นวัวชน	35,000
5	เลี้ยงเป็นวัวชน	35,000-50,000
6-12	เป็นวัวชนโดยสมบูรณ์	50,000-350,000 แล้วแต่ประสบการณ์ การชน

ในปัจจุบัน การเลี้ยงวัวชนมีมากขึ้น เนื่องจากวัวชนขายได้ราคาสูงกว่าวัวพื้นเมืองหลายเท่า รวมทั้งความต้องการวัวชนที่มากขึ้นจากบ่อนหรือสนามชนวัว ซึ่งมีทั้งสนามชนวัวที่ถูกกฎหมาย 28 สนาม ใน 7 จังหวัดภาคใต้ โดยแต่ละสนามจะมีการชนวัวเดือนละ 2 วัน มีการชนวัวประมาณ 10-15 คู่ต่อสนามต่อเดือน และมีสนามชนวัวผิดกฎหมายที่เรียกว่า “สนามซอม” ทำให้ในพื้นที่ภาคใต้มีการชนวัวให้เห็นทุกวัน

วัวชนจะดี ต้องดูแลยิ่งกว่าลูกเมีย

หลังจากผ่านขั้นตอนการคัดเลือกสายพันธุ์ หากเป็นวัวของผู้ที่มีฐานะดี ก็อาจให้ชาวบ้านที่มีความรู้ในการเลี้ยงวัวชนนำไปเลี้ยงตั้งแต่

อายุประมาณ 2 ปี หลังจากนั้นจึงซ้อมชนตามบ้าน ชุมชน หรือบ่อนที่ไม่ได้รับอนุญาต หากมีลักษณะการชนที่ดี วัวตัวนั้นก็จะมีราคาสูงขึ้น หรืออาจถูกคัดเลือกเข้าไปชนใน “บ่อนหลวง” หรือบ่อนถูกกฎหมาย

สำหรับวัวที่ผ่านการชนมาแล้ว การเลี้ยงจะแบ่งเป็น 2 ช่วงเวลา ช่วงแรก คือการเลี้ยงในช่วงที่ยังไม่มีคู่ชน หรือช่วงก่อนเปรียบวัว วัวจะถูกเลี้ยงไว้ที่บ้านหรือในค่ายของเจ้าของ โดยมีผู้เลี้ยงเพียงคนเดียว กิจกรรมในช่วง 2 เดือนนี้คือการฝึกความอดทน โดยผู้เลี้ยงจะนำวัวเดินในช่วงเช้าประมาณ 5 กิโลเมตรทุกวัน นอกจากนี้ก็มีการซ้อมคู่เพื่อฝึกลีลาการชน ฝึกความอดทน และฝึกจิตใจของวัว โดยใช้เวลาประมาณ 10 นาที เดือนละประมาณ 2 ครั้ง ซึ่งวัวชนตัวหนึ่งต้องซ้อมคู่ก่อนชนจริงอย่างน้อย 5 ครั้ง

ช่วงที่สอง ช่วงที่มีคู่ชน หรือช่วงเปรียบคู่ หลังจากวางเงินเดิมพัน และทำสัญญาการชนภายใต้ความเห็นชอบของนายสนามชนวัว วัวจะถูกนำไปเลี้ยงที่ค่ายพักในสนามชนวัวประมาณ 20 วัน โดยมีผู้เลี้ยง 1 คน และผู้ช่วย 3-4 คน พร้อมกับวัวที่นำไปเลี้ยงเป็นเพื่อนอีก 1 ตัว โดยต้องเลี้ยงดูเพื่อการชนโดยเฉพาะ และต้องมีการฝึกซ้อมตลอด 20 วัน

กล่าวกันว่า การเลี้ยงวัวในช่วงนี้ คนเลี้ยงวัวจะคอยดูแล ประคบประหงมวัวยิ่งกว่าลูกเมีย และจะไม่ยอมให้คนที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าใกล้วัวโดยเด็ดขาด

ตารางการฝึกซ้อมวัวในแต่ละวัน มีดังนี้

06.00 น.	เดิน 5-10 กิโลเมตร
08.00 น.	อาบน้ำ ชัดสี แต่งตัว
09.00 น.	พักผ่อน กินหญ้า
10.00 น.	ตากแดดหรือกรำแดด
12.00 น.	พักผ่อน กินหญ้า

16.00 น.	เดินเล่น ออกทุ่ง พาวัวลงสังเวียน
18.00 น.	อาบน้ำ ชัดสี แต่งตัว กินหญ้า
ผิงไฟให้อบอุ่น และใส่ยุง
20.00 น.	ให้อาหารเสริม (ถั่วเขียวต้มกับน้ำตาลกรวด
กล้วยน้ำว้า กล้วยหอม น้ามะพร้าวอ่อน ขนุน
ไข่ไก่ 10-15 ฟอง และผลไม้อื่นๆ)
20.30 น.	พักผ่อน

ลักษณะของวัวชนที่ดี

ลักษณะทั่วไป มีรูปร่างปราดเปรียว ช่วงตัวยาว ท้องกึ่ง ลำตัวค่อนข้างหนา หลังหนา แบน คอสั้น หนา ใหญ่ ช่วงขาสั้นและลำสัน คิ้วหนา ตาเล็ก สีตาดำ ใบหูเล็ก โหนก (หรือหนอก) สูงใหญ่ มีขวัญที่ได้ โหนกและกลางหลัง เยื้องไปทางด้านหน้า เหนียงคอ (หรือแร้ง) หย่อน ยาน แต่บางพันธุ์นิยมเหนียงคอสั้น เขาแข็งแรง ปลายเขาแหลมโค้ง โคนเขาทั้งสองใหญ่ หางเรียวยาวจดพื้นดิน โคนหางใหญ่ ปลายหางเป็นพู่ ดูสวยงาม ลูกอ้นทะเล็ก ขนสั้นละเอียดเป็นมัน แต่ที่หน้ามีขนยาว เวลาเคี้ยวเอื้องน้ำลายเป็นฟอง และกีบเท้าชิด เป็นต้น

ลักษณะเฉพาะพันธุ์ ลักษณะเฉพาะพันธุ์ต่อไปนี้เป็นลักษณะที่เชื่อกันว่าเป็นวัวชนที่ดี ซึ่งจะกล่าวถึงเพียงบางพันธุ์ ดังนี้

- วัวอุสุภราช วัวชนิดนี้นิยมเลี้ยงไว้ชน จัดว่าเป็นพระยาโค มีสีขาวปลอด หรือบางตำราระบุว่าชาติวัวอุสุภราชนั้นสีแดงลายขาว โดยมีตีนดำ หางดอก หนอกพาดผ้า และหน้าใบโพ

- วัวนิล วัวชนิดนี้ถือเป็นวัวพันธุ์ดี เชื่อกันว่าจะให้ลากแก่ผู้เลี้ยง

ลักษณะพิเศษคือปัสสาวะเป็นสีดำในวันพระ ส่วนสีของเท้าอาจจะดำหรือ
ไม่ก็ได้

- วัวบิณฑ์น้ำข้าว เป็นวัวสีขาวปลอด มีเล็บยาว หางยาว เขา
ขาวเป็นมัน

ลักษณะดีตามสีตัว วัวทางภาคใต้มีสีต่างกันถึง 7 สี แต่ที่สำคัญ
คือขาวปลอด ดำนิล แดงลาย (ดำแซมขาว) ลังสาด (คอดำ หัวดำ ท้าย
ดำ ตรงกลางขาว) นอกจากสีของวัวจะบอกลักษณะดี-ไม่ดีแล้ว ยังใช้
เป็นชื่อเรียกวัวอีกด้วย เช่น วัวสีขาว เรียก “อ้ายขาว” วัวสีดำ เรียก “อ้าย
ดำ” เป็นต้น

สีที่บ่งบอกว่าวัวมีลักษณะดี คือ

- โหนดชาติใหญ่ คือโหนดหัวแดง
- โหนดตีนขาว ใจทรหด
- แดง คอกี้ หางตัด เขาลอม คือวัวสีแดง เหนียงคอสั้น หางสั้น
นับว่าเป็นลักษณะพิเศษ

- ตีนดำ หางดอก หนอกพาดผ้า หน้าไบโพ คือวัวที่มีเท้าสีดำ
แซมขาว หางสีดำแซมขาว โหนกขาวเหมือนเอาผ้าขาวพาดไว้ และที่หน้า
มีสีขาวเป็นรูปไบโพ โดยยอดไบโพต้องขึ้น ถ้ายอดลงถือว่าไม่ดี เชื่อกัน
ว่าวัวชนิดนี้จะให้โชคลาภและให้มงคล ใครเลี้ยงวัวพันธุ์นี้จะแคล้วคลาด
จากภัยพิบัติ โจรผู้ร้ายไม่รบกวน แต่ห้ามฆ่าวัวพันธุ์นี้ เพราะจะนำความ
พินาศฉิบหายอย่างใหญ่หลวงมาให้

ที่สำคัญก็คือ วัวที่ดีต้องเป็น “วัวใหม่” หมายความว่าวัวตัวใด
ที่มีสายพันธุ์ดี วัวตัวนั้นจะทั้งชนดี ชนนาน และชนฉลาด ซึ่งแตกต่างจาก
วัวพันธุ์ผสมที่รัฐส่งเสริมให้เลี้ยง

สนามชนวัว

50 ปีที่ผ่านมา การชนวัวถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของงานประเพณีในจังหวัดภาคใต้ ภายใต้การบังคับใช้พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478

การชนวัวในงานประเพณีที่สำคัญ เช่น

- การชนวัวหลังแห่ผ้าห่มพระธาตุสทิงพระ วันแรม 1 ค่ำ เดือน 6 สนามสทิงพระ

- การชนวัวในงานเทศกาลเดือน 10 จังหวัดนครศรีธรรมราช สนามบ้านทวดทอง/ยวนแหล

- การชนวัวในงานเทศกาลแข่งขันกรีฑาจังหวัดพัทลุง สนามบ้านท่าหมิหรำ

- การชนวัวในงานเทศกาลฉลองรัฐ 5 ธันวาคม จังหวัดตรัง สนามเทศบาลตรัง

- การชนวัวในงานสงกรานต์เดือน 5 สงขลา สนามหาดใหญ่

- การชนวัวถวายพ่อท่านลีในช่วงปีใหม่ สนามทรายทองบ้านนาเดิม

ในปัจจุบัน เจ้าของบ่อนชนวัวที่ได้รับมอบหมายจากรัฐให้ดูแลบ่อน ต้องเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อชาวบ้านและมีบารมีต่อข้าราชการ สนามวัวชนจึงเป็นพื้นที่ทางสังคมในการแสดงพลังอำนาจและอิทธิพลของเจ้าของบ่อน

สนามวัวชนเป็นพื้นที่สาธารณะที่เปิดโอกาสให้ทุกคนเข้าถึงได้เท่าเทียมกัน ภายใต้บรรทัดฐานของสังคมการชนวัว พื้นที่ทางสังคมแห่งนี้จึงเป็นเครื่องหมายทางอำนาจที่ได้รับการยอมรับจากคนทั่วไปและข้าราชการ

นอกจากนี้ สนามชนวัวยังเป็นแหล่งเรียนรู้ของนักจัดการบ่อนชนวัวในยุคต่อมา เพราะทั้งเจ้าของสนาม นายสนาม หรือผู้จัดการสนาม

จะเป็นต้นแบบให้กับผู้คนในยุคหลัง และทุกคนทราบดีถึงการมีหน้ามีตา เทียบเคียงกับอำนาจของข้าราชการ อันเป็นใบเบิกทางสำหรับตำแหน่งทางการเมือง

อย่างไรก็ตาม การได้รับคัดเลือกจากทางการให้มีหน้าที่ดูแล บ่อนชนวัวในฐานะนายบ่อนนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะไม่ได้เปิดโอกาสสำหรับคนทั่วไป อีกทั้งการขอใบอนุญาตเปิดบ่อนชนวัวก็เป็นสิ่งที่ยาก ลำบากไม่น้อย เพราะขั้นตอนการขออนุญาตตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 นั้นอยู่ภายใต้การใช้ “ดุลยพินิจ” ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (มาตรา 17)

เมื่อการขอใบอนุญาตทำได้ไม่ง่าย จึงเกิดการนำใบอนุญาตของ บ่อนหนึ่งไปใช้กับบ่อนอื่นๆ หรือมีการให้เช่าหรือขายใบอนุญาต โดยอาจมีราคาสูงถึง 1,500,000 บาท

บ่อนเถื่อน

บ่อนชนวัวที่ไม่มีใบอนุญาตจะใช้วิธีอ้างวัตถุประสงค์ในการหา รายได้เพื่อสนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์ ตลอดจนอ้างว่าเป็นการ สืบสานวัฒนธรรม โดยขออนุญาตจากนายอำเภอและผู้บังคับการตำรวจ ภูธรที่ดูแลพื้นที่นั้นๆ อาจเรียกว่า “บ่อนซ้อม” “บ่อนบ้าน” หรือ “บ่อน เถื่อน” ซึ่งพบเห็นได้ทั่วไป บางครั้งบ่อนเถื่อนก็เป็นเส้นทางของการเพิ่ม ราคาวัวชน และเป็นการคัดเลือกวัวไปชนในบ่อนหลวงหรือบ่อนที่ได้รับ อนุญาตต่อไป

เจ้าของสนามซ้อมหรือบ่อนเถื่อนนั้นไม่ได้คาดหวังเรื่องรายได้ แต่ต้องการใช้บ่อนเป็นพื้นที่ในการแสดงบารมีหรืออำนาจ เพื่อให้คนใน ชุมชนเห็นว่าตนสามารถเปิดบ่อนได้ โดยหวังจะสมัครรับเลือกตั้งเป็น

นักการเมืองท้องถิ่น ทั้งผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล หรือสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด

การชนวัวในบ่อนช้อมต้องขออนุญาตจากนายอำเภอและผู้บังคับการตำรวจภูธรท้องที่ และต้องจ่ายเงินค่าขออนุญาตล่วงหน้าอย่างน้อย 2 วัน ประมาณ 80,000-90,000 บาทต่อครั้ง บางครั้งจะมีการนำวัวที่เตรียมเข้าบ่อนหลวงมาชน โดยอ้างว่าเป็นการเปรียบวัวหรือการช้อมวัว และเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้วัวชนที่ยังขาดประสบการณ์ได้ทำการฝึกช้อม

“สนามกีฬาชนวัว” หรือ “บ่อนถูกกฎหมาย”

สนามกีฬาชนวัวหรือบ่อนชนวัวมีการพัฒนาไปมาก ทั้งในเชิงปริมาณและในเชิงกายภาพ โดยมีรูปแบบที่เป็นมาตรฐาน เพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับนักพนัน

ตารางที่ 2 จำนวนสนามหรือบ่อนชนวัวที่ถูกกฎหมาย

จังหวัด	จำนวน	
	ปี 2542	ปี 2555
สงขลา	5	12
นครศรีธรรมราช	6	7

จังหวัด	จำนวน	
	ปี 2542	ปี 2555
พัทลุง	2	3
ตรัง	3	3
กระบี่	2	1
สุราษฎร์ธานี	1	1
สตูล	1	1
นราธิวาส	1	-
ยะลา	1	-
รวม	21	28

กตีกาการชนว้ว

กตีกาการชนว้วมีการพัฒนาให้สอดคล้องกับยุคสมัย และมีความแตกต่างกันระหว่างบ่อนที่มีใบอนุญาตกับบ่อนที่ไม่มีใบอนุญาต อย่างไรก็ตาม การแพ้-ชนะ มีกตีกาซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป ดังนี้

1. ก่อนจะชน ถ้าพิสูจน์ได้ว่าวัวตัวใดถูกวางยาหรือถูกกระทำการใด กรรมกรอาจไม่ให้ชนและริบเงิน เพื่อรักษาชื่อเสียงของสนาม และ

เพื่อให้สัตว์ทรมาณ

2. ห้ามทาน้ำมันหรือเมือกทุกชนิด ส่วนจะสวมเครื่องรางของขลังให้วัวหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการตกลงกันในวันทำสัญญา

3. เมื่อตีกลอง 2 ครั้ง ให้นำวัวเข้าชน โดยมีคนนำวัวเข้าชน 2 คน

4. ให้นำวัวเข้าชนในลักษณะหน้ากระดาน จะดึงเชือกหรือตีวัวให้ตกใจไม่ได้

5. ห้ามตีวัวฝ่ายตรงข้าม แต่ตีวัวฝ่ายตัวเองได้

6. วัวที่ล้ม ถ้าไม่ลุกภายใน 5 นาที ถือว่าแพ้ ถ้าลุกก่อน ให้ชนต่อได้ แต่ถ้าลุกแล้วหนี กรรมการจะให้เวลา 5 นาที ถ้าไม่ชน ถือว่าแพ้

7. ถ้าเขาตีบกันไม่หลุดภายใน 1 ชั่วโมง ถือว่าเสมอกัน

8. ถ้าวัวสนามพัง วัวออกไปชนนอกรั้ว กรรมการจะตีกลองเพื่อให้นำวัวกลับเข้าชนในสนาม วัวตัวใดไม่กลับเข้าสนาม ถือว่าแพ้

9. ชนะชนกัน ถ้าตัวใดหนีออกนอกรั้ว ถือว่าแพ้ ถ้าอีกตัวตามออกไปนอกรั้ว ต้องนำกลับเข้าสนามภายใน 10 นาที ถ้านำกลับเข้าสนามไม่ได้ทั้งสองตัว ถือว่าเสมอกัน

10. ถ้าวัวถอยออกจากกัน กรรมการจะตีกลอง 2 ครั้ง เพื่อให้วัวชนกัน

11. วัวคู่ใดมีปัญหานอกเหนือจากกติกาของสนาม ให้กรรมการ 3 คนปรึกษากัน โดยคำตัดสินเป็นไปตามเสียงข้างมาก

12. ต้องยอมรับคำตัดสินของกรรมการ

13. กรรมการจะถือเงินเดิมพันไว้ โดยจะให้แก่ผู้ชนะ หรือแบ่งคืนให้กับคู่ที่เสมอกัน

14. กรรมการหรือนายสนามชนวัวมีอำนาจรักษาความสงบเรียบร้อยภายในสนาม และมีอำนาจห้ามผู้ที่มีความประพฤติไม่เรียบร้อยเข้าสนาม

ธุรกิจ-การพนันในบ่อนวัวชน

เมื่อวัวชนเป็นธุรกิจ

การชนวัวในปัจจุบันกลายเป็นธุรกิจการพนัน มีกระบวนการจัดการที่เป็นระบบ มีการเตรียมการและมีการแบ่งงานกันทำ โดยมีเป้าหมายคือเพื่อดึงดูดให้ผู้คนเดินทางมาชม ดังนั้น การบริหารจัดการธุรกิจการพนันวัวชนจึงเป็นการผสมผสานกันระหว่างทักษะทางสังคมและทักษะการบริหารธุรกิจ กล่าวคือ ต้องบริหารความเชื่อมั่นและความไว้วางใจของเจ้าของวัวและนักพนัน ขณะเดียวกันก็มีเป้าหมายที่ผลกำไร

การบริหารจัดการบ่อนชนวัวมีการแบ่งงานกันทำหลายฝ่าย โดยต้องใช้คนที่เหมาะสมกับงาน ต้องร่วมกันจัดการ และต้องมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

กระบวนการทั้งหมด มีรายละเอียดดังนี้

1. การจัดหาวัวไว้รองรับการชน เป็นการสร้างเครือข่ายกับคนเลี้ยงวัว เจ้าของวัว เจ้าของฟาร์มวัวชน นายสนามหรือหุ้นส่วนต้องเตรียมการทุกเดือน หากวัว 1 ตัวชนได้ 2 ครั้งใน 1 ปี ก็ต้องหาวัวให้ได้อย่างน้อย 240 ตัว

2. การดูแลวัวในช่วงก่อนการชน โดยแต่ละเดือนต้องดูแลวัวอย่างน้อย 50 ตัว เป็นเวลาประมาณ 20 วัน ขณะเดียวกันก็ต้องดูแลคนเลี้ยงวัวอีกประมาณ 150 คน

3. การเก็บเงิน แต่ละบ่อนต้องมีเจ้าหน้าที่เก็บค่าผ่านประตูสองชั้น คือชั้นนอกและชั้นใน โดยเจ้าหน้าที่ต้องจำแนกได้ว่าคนกลุ่มไหนเป็นผู้ติดตามวัวชน คณะของเจ้าของวัว หรือคนของค่ายวัว จากการศึกษาพบว่าบ่อนสามารถเก็บค่าผ่านประตูได้เพียงร้อยละ 50 ของจำนวนผู้เข้าชมในแต่ละวัน โดยผู้ที่ไม่ต้องจ่ายค่าผ่านประตูคือเจ้าแก๋ ขาใหญ่ นายหัว

เจ้าของวัวชน คนเลี้ยงวัว หัวหน้าค่ายวัวชน มือปืน และข้าราชการระดับสูง

4. การค้าขายในสนามชนวัว นายสนามมักจะให้ภรรยา ลูก หรือญาติเป็นผู้ขายอาหาร เพราะเป็นการค้าขายที่มีลักษณะผูกขาด ตั้งราคาได้สูง ผู้บริโภคมีประมาณ 2,500-3,000 คน นอกจากนี้ยังต้องดูแลการจัดกาผลประโยชน์จากร้านค้าที่มาขายของในสนาม ซึ่งต้องใช้เจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์

5. การดูแลการจราจรและสถานที่จอดรถ เนื่องจากในวันชนวัวจะมีผู้คนจำนวนมาก บางบ่อนบริหารจัดการสถานที่จอดรถจนเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญ แต่บางบ่อนอาจให้ชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียงเป็นผู้ดำเนินการจากการศึกษา พบว่าสนามชนวัวแต่ละแห่งมีกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง 2-4 คน ในรูปของ “หุ้นส่วนทางธุรกิจ” และต้องมีการดึงบุคคลที่มีศักยภาพมาเป็น “หุ้นส่วนทางสังคม”

การบริหารงานในลักษณะ “หุ้นส่วน” ต้องใช้ความไว้วางใจสูงมาก หรือในภาษาของสนามชนวัวคือทุกคน “ต้องหยัดกัน” หรือ “หยัดได้” นั่นคือการที่ทุกคนต้องไว้วางใจซึ่งกันและกัน สำหรับการเป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจกับการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมนั้นอาจเป็นคนเดียวกันหรือไม่ก็ได้

นอกจากมี “นายสนาม” หรือ “นายบ่อน” ที่มีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดในการวินิจฉัยสั่งการ ทุกสนามต้องมี “ผู้จัดการสนาม” ซึ่งเป็นหุ้นส่วนทางสังคมหรือหุ้นส่วนทางธุรกิจ โดยผู้จัดการสนามจะมีความโดดเด่นน้อยกว่าเจ้าของบ่อน ซึ่งเป็นเหมือนจริยธรรมของการบริหาร บ่อนว่านายสนามต้องเหนือกว่าใคร และผู้จัดการต้องเด่นน้อยกว่า และต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของนายสนาม บางสนาม ผู้จัดการสนามเป็นทั้งเจ้าของบ่อนและผู้จัดการ แต่บ่อนที่เปิดใหม่มักมีตำแหน่งการบริหารที่ชัดเจน และใช้การบริหารจัดการสมัยใหม่เข้ามาเสริมประสิทธิภาพ

ธุรกิจต่อเนื่องและการสร้างงาน

ธุรกิจภายในสนามชนวัวแบ่งเป็น 4 ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ 1 การขายสินค้า สำหรับสินค้าจำเป็น ซึ่งผูกขาดการขายโดยคนในครอบครัวของนายสนาม ได้แก่ ข้าวแกง จานละ 60 บาท เครื่องดื่มชูกำลัง ขวดละ 20 บาท น้ำดื่ม ขวดละ 10 บาท ผ้าเย็น ผืนละ 30 บาท เบียร์ กระป๋องละ 50 บาท บุหรี่ ซองละ 70 บาท ส่วนสินค้าอื่นๆ เช่น อุปกรณ์ตกแต่งวัว ผ้า หญ้า ผ้าเทป อาหารที่เป็นของฝาก เช่น กุ้งแม่น้ำ ไก่ต้มน้ำปลา เปิดพะโล้ ไก่ย่าง ข้าวหลาม เป็นต้น

ประเภทที่ 2 การรับฝากรถ

ประเภทที่ 3 การบันทึกภาพการชนวัวเพื่อจำหน่าย

การเลี้ยงวัวชนและการชนวัวทำให้เกิดการจ้างงาน ช่วยให้คนมีงานทำและมีรายได้ อาชีพและรายได้ที่เกิดจากการชนวัว มีดังนี้

1. อาชีพปลูกหญ้าเลี้ยงวัว โดยขายได้กระสอบละ 100 บาท
2. อาชีพรับจ้างเลี้ยงวัว ค่าจ้างเดือนละ 2,500-3,000 บาทต่อวัว 1 ตัว ในช่วงที่วัวยังไม่มีคู่ชน โดยปกติจะจ้างคนเลี้ยงวัว 1 คน เมื่อวัวได้คู่ชน จะจ้างเพิ่มเป็น 2-3 คน

3. อาชีพให้เช่าคอกวัว อัตราค่าเช่าโดยทั่วไปอยู่ที่ 1,000-1,500 บาทต่อคอกต่อครั้ง ขึ้นอยู่กับสภาพของคอกวัวและการบริการ เจ้าของวัวส่วนใหญ่จะเช่าคอกไว้ให้วัวพักก่อนทำการชน 2 คอกต่อวัว 1 ตัว

4. อาชีพค้าขายอาหาร เครื่องดื่ม และสินค้าอื่นๆ

5. อาชีพรับฝากรถ สถานที่รับฝากรถส่วนใหญ่อยู่บริเวณริมถนนที่ว่างด้านหน้าหรือด้านข้างของอาคาร หรือในสวนยางพารา อัตราค่ารับฝากขึ้นอยู่กับประเภทของรถ เช่น รถจักรยานยนต์ 20 บาท รถกระบะ 40 บาท รถเก๋ง 50 บาท

6. อาชีพนักพากษ์ประจำสนามชนวัว
7. อาชีพมอเตอร์ไซค์รับจ้าง เพราะในวันชนวัว บางครั้งต้องจอดรถยนต์ไกลจากสนาม จึงต้องอาศัยมอเตอร์ไซค์รับจ้างเดินทางไปยังสนาม
8. อาชีพลับมีด มีดไม่ได้เกี่ยวข้องกับการเล่นวัว แต่เป็นอุปกรณ์ที่ชาวบ้านพกติดตัวไปที่สนาม
9. อาชีพรับพิมพ์ใบประกาศ ใบปลิว หรือโปรแกรมการเล่นวัว
10. อาชีพสัตวแพทย์
11. อาชีพซื้อขายวัวชน
12. อาชีพบันทึกภาพการเล่นวัว

การเล่นพนันในบ่อนชนวัว

การเล่นพนันประเภทแรกคือ “การเล่นแบบเดิมพัน” เป็นการพนันระหว่างเจ้าของวัวหรือกลุ่มเจ้าของวัว โดยมีการทำสัญญากับเจ้าของบ่อน เช่น เจ้าของวัวโหนดแดง บ้านควนมีชัย เรียกเงินเดิมพัน 1,000,000 บาท เจ้าของวัวดุกด้าง บ้านคลองหอยใหญ่ ตกลงชนเดิมพัน 1,000,000 บาท แต่ในกรณีที่เจ้าของวัวดุกด้าง บ้านคลองหอยใหญ่ มีเงินเดิมพันไม่พอ โดยมีเพียง 600,000 บาท แต่นายสนามต้องการให้ชน นายสนามต้องช่วยออกเงินเดิมพัน 400,000 บาท ขั้นตอนนี้เกิดขึ้นที่บ่อนหรือสนาม โดยมีนายบ่อนหรือนายสนามเป็นคนกลาง เมื่อถึงวันชน ทั้งสองฝ่ายต้องนำเงินเดิมพันมาให้นายสนาม และฝ่ายที่ชนะก็จะได้รับเงินเดิมพัน 2,000,000 บาท

นอกจากนี้ ผู้ชมหรือนักพนันคนอื่นๆ สามารถเล่นพนันกับนักพนันหรือผู้ชมคนอื่นได้อย่างอิสระ โดยมีการเล่นพนันอีก 2 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 “เล่นแบบเสมอกัน” หมายถึงผู้ชนะจะได้รับเงินจากผู้แพ้ตามจำนวนที่ตกลงกัน เช่น เล่นคู่ละ 2,000 บาท ผู้ชนะก็ได้เงิน 2,000 บาท

ประเภทที่ 2 “เล่นแบบอัตราต่อรอง” ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภทย่อย ประเภทแรกคือ “เล่นแบบเอายอด” การเล่นพนันแบบนี้มีความเสี่ยงน้อยที่สุด แต่ได้เงินครั้งละไม่มาก และต้องใช้เงินหมุนเวียนสูง เช่น แดงชนกับดำ เล่นเสมอดำ 10,000 แล้วเล่นรองแดงในอัตรา 10,000:7,000 สมมติว่าดำเป็นฝ่ายชนะ ก็จะได้เงิน 10,000 ต้องจ่าย 7,000 เหลือกำไร 3,000 ส่วนอีกประเภทหนึ่งคือ “เล่นแบบผูกแข่ง” หรือ “ผูกหาง” คือการเลือกเล่นพนันวัวตัวใดตัวหนึ่ง

ผู้ชม-คนเล่นพนัน

สำหรับผู้ที่เข้าไปในสนามชนวัว เกือบทั้งหมดเข้าไปเพื่อเล่นการพนัน มีจำนวนน้อยที่เป็นผู้ชมหรือนักท่องเที่ยว

จากการศึกษา พบว่านักพนันวัวชนแบ่งได้เป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 “เซียนพนัน” คนกลุ่มนี้เล่นการพนันวัวชนเป็นอาชีพ และเป็นที่รู้จักของนายสนาม ส่วนใหญ่เป็น “นายหัว” ในสายตาของคนทั่วไป หรือเป็น “ขาใหญ่” ที่ได้รับการยอมรับจากทั้งข้าราชการและนักพนัน มีอิทธิพลและบารมีสูงมากในสังคมภาคใต้ เป็นนักธุรกิจหรือข้าราชการระดับสูง เล่นการพนันคราวละนับล้านบาท มีความรู้เกี่ยวกับการชนวัวจนได้รับการยอมรับว่าเป็น “เซียน” คนกลุ่มนี้เล่นการพนันอย่างเป็นอิสระ และเป็นกลุ่มคนที่กำหนดอัตราต่อรอง

กลุ่มที่ 2 “นักพนันระดับสูง” คล้ายกับกลุ่มแรก แต่มีบารมีและเงินน้อยกว่า เล่นการพนันวัวชนเป็นประจำ โดยอาจจะเล่นวันละเกือบ

ตารางที่ 3 จำนวนนักพนันว้าวชนในแต่ละจังหวัดโดยประมาณ

จังหวัด	นักพนันมือ อาชีพ	ผู้ชมที่เล่น การพนัน เป็นครั้งคราว
สงขลา	5,000	70,000
นครศรีธรรมราช	4,000	50,000
พัทลุง	4,000	40,000
ตรัง	2,500	30,000
กระบี่	2,000	10,000
สุราษฎร์ธานี	2,500	10,000
สตูล	1,000	5,000
รวม	21,000	205,000

ที่มา: จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม ปี 2554

100,000 บาท หรือหลายแสนบาท บางคนมีว้าวชนเป็นของตนเอง จุดเด่นคือมีความรู้ มีประวัติการชน ประวัติการเลี้ยง และประวัติการฝึกซ้อมของวัวแต่ละตัว คนกลุ่มนี้จะแวะเวียนไปเล่นตามสนามหรือบ่อนที่

ใกล้บ้าน ส่วนใหญ่เป็นนักการเมืองท้องถิ่น ลักษณะการเล่นพนันจะเป็น
อิสระ หรืออาจเป็นคนเล่นให้กับนักพนันกลุ่มแรก

กลุ่มที่ 3 “นักพนันระดับกลาง” เป็นผู้ติดตามคนกลุ่มแรกหรือ
กลุ่มที่สอง และเล่นการพนันวัวชนเป็นประจำ จำนวนเงินที่เล่นอยู่ในหลัก
หมื่น คนกลุ่มนี้มีมากที่สุดใ้สนามชนวัว เป็นขาประจำของสนามชนวัว
เมื่อมีวัวดังหรือคู่พิเศษในสนามใด ก็จะเดินทางไปที่สนามนั้นๆ และเล่น
การพนันแบบอิสระเช่นเดียวกัน

กลุ่มที่ 4 “ชาวบ้านทั่วไป” มีความเป็นอิสระในการเล่น มักจะเล่น
แตกต่างกันไป ทั้งแบบเอายอดและแบบผูกแข่ง บางรายอาจขายของ
ในสนามด้วย จำนวนเงินที่เล่นการพนันประมาณ 5,000-20,000 บาท

กลุ่มที่ 5 “ชาเชียร์” เป็นชาวบ้านที่เดินทางไปพร้อมกับวัว มัก
จะเล่นการพนันแบบผูกแข่ง คนกลุ่มนี้เล่นการพนันคราวละประมาณ
1,000-10,000 บาท

เศรษฐกิจการเมืองของการชนวัว

เงื่อนไขที่ทำให้เกิดการชนวัวก็คือ “วัวเท่ากัน คนเท่ากัน เงิน
เท่ากัน”

“วัวเท่ากัน” คือรูปร่างของวัวต้องใกล้เคียงกัน ไม่เสียเปรียบหรือ
ได้เปรียบกันมากนัก

“คนเท่ากัน” คือเจ้าของวัวมีสถานะทางสังคมใกล้เคียงกัน โดย
สถานภาพของเจ้าของวัวจะสัมพันธ์กับเงินเดิมพัน

“เงินเท่ากัน” คือจำนวนเงินเดิมพันในแต่ละครั้ง ซึ่งเป็นเงื่อนไข

ว่าวัวคู่นั้นจะได้ชนกันหรือไม่ หากมีเงินจำนวนเท่ากันก็สามารถชนกันได้ หรือถ้าบางฝ่ายมีเงินเดิมพันน้อย แต่นายสนามอยากให้วัวคู่นั้นชนกัน เพราะสามารถเรียกผู้ชมได้มาก นายสนามสามารถช่วยออกเงินเดิมพันให้เท่ากันได้ วิธีการนี้เรียกว่า “นายสนามอุ้มเดิมพัน” หรือหาเงินเดิมพันโดยการระดมเงินจากชาวบ้านในพื้นที่กำเเนิดของวัวหรือชุมชนที่เลี้ยงวัวตัวนั้นๆ

พัฒนาการของบ่อนชนวัว

บ่อนชนวัวมีการพัฒนาที่น่าสนใจ ดังนี้

1. จาก “คอกวัวชน” และ “สังเวียนชนวัว” ในทุ่งนา กลายเป็น “สนามชนวัว” และ “บ่อนชนวัว” โดยจำนวนบ่อนมีมากขึ้น แต่จำนวนจังหวัดที่ชนวัวมีน้อยลง

2. การชนวัวและบ่อนชนวัวสามารถยกระดับบุคคลให้เป็นชนชั้นนำได้ เช่น จาก “นายหัว” และ “นักเลง” สู่การเป็น “ผู้แทนราษฎร”

3. จากการเลี้ยงวัวชนด้วยภูมิปัญญาพื้นถิ่น พัฒนาสู่การเลี้ยงแบบฟาร์ม มีการใช้วิทยาการ และมีแบบแผนการเลี้ยงและการฝึกซ้อมที่ต่อเนื่องและชัดเจน

4. การชนวัวที่เคยจัดในงานเทศกาลสำคัญของชุมชน กลายเป็นการชนทุกเดือน เดือนละ 2-3 วันต่อบ่อน

5. มีการบริหารจัดการการเลี้ยงวัว การหาหุ้นส่วน การสรรหาทีมงานประจำบ่อน มีการบริหารจัดการแบบมืออาชีพ มีการใช้การตลาดและการประชาสัมพันธ์

6. การมีวัวชน (โดยเฉพาะวัวที่มีชื่อเสียง) ไว้ในครอบครอง ช่วยยกฐานะหรือสถานภาพทางสังคมของเจ้าของวัวได้

7. เกิดธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการชนวัว เช่น มีรายการชนวัวในโทรทัศน์ มีเว็บไซต์ ธุรกิจดีวีดีวัวชน และธุรกิจในบ่อนชนวัว

บ่อนชนวัว: การพนันของชนชั้นสูง

อดีตเจ้าของบ่อนคนหนึ่ง และปัจจุบันยังเล่นพนันวัวชนอยู่เสมอ ให้ความเห็นว่า “การชนวัวเป็นการพนันที่เอาเปรียบกันน้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับการเล่นพนันกีฬาหรือการพนันประเภทอื่น” เนื่องจากเป็นการพนันที่ต้องมีการเตรียมข้อมูล นอกจากนี้ การเล่นต้องอาศัยสัจจะเป็นการพนันที่ไม่เอาเปรียบผู้เล่น และมีการลงโทษทางสังคม หากเล่นนอกกติกา

เหตุที่กล่าวว่า “วัวชนเป็นการพนันของชนชั้นสูง” เพราะผู้เล่นพนันวัวชนสามารถบอกกับผู้อื่นได้ว่าตนเองเป็นนักพนันวัวชน ผู้คนในสังคมจะให้การยอมรับ โดยแสดงออกในลักษณะให้เกียรติ เกรงใจ หรือยอมรับนับถือ

ที่สำคัญก็คือ การชนวัวเป็นกิจกรรมที่ไม่มีการหลอกคนดู เมื่อถึงเวลาชน วัวแต่ละตัวจะต่อสู้กันอย่างเต็มที่ ตามธรรมชาติและลีลาเฉพาะตัว ตามความสมบูรณ์ของการฝึกซ้อม หรือตามสายเลือดของวัวตัวนั้นๆ ซึ่งไม่มีการบันทึกข้อมูลของวัวแต่ละตัวเพื่อใช้ประกอบการเล่นพนัน และไม่มีประวัติของวัวเผยแพร่ในสนาม การตัดสินใจขึ้นอยู่กับความรู้หรือข้อมูลการชนของวัวแต่ละตัวจากนายสนาม ซึ่งการพิจารณาลักษณะทางกายภาพและลีลาการชนของวัวแต่ละตัว ทำให้เกิดชุดความรู้หรือภูมิปัญญาการชนวัว เช่น

- วัวพาข้างหรือกินเปรียง แพ้ วัวถอยหลัง
- วัวถอยหลัง แพ้ วัวแทง
- วัวแทง แพ้ วัวพาข้างหรือกินเปรียง

สถานการณ์การชนของวัวแต่ละคู่จะพลิกแพลงไปมาตลอดเวลา นักพนันจึงต้องใช้สมาธิในการติดตามการชนของวัวสูงมาก และต้องคาดการณ์จากพฤติกรรมของวัว เพื่อประกอบการตัดสินใจว่าจะเล่นต่อหรือเล่นรอง พร้อมๆ กับอัตราต่อรองที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

เมื่อบ่อนชนวนัวสัมพันธ์กับการเมือง

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า ในปัจจุบัน การชนวนัวได้ก้าวข้ามความบันเทิงของชาวบ้าน มาสู่การชนวนัวเพื่อการพนัน เมื่อเป็นธุรกิจการพนัน ก็จำเป็นต้องดึงดูดผู้ชม และปรับตัวตามความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและการเมือง

จากการศึกษา พบว่าธุรกิจการพนันในบ่อนชนวนัวมีความสัมพันธ์กับนักการเมืองอย่างชัดเจน กล่าวคือ

1. มีการใช้ชื่อของนักการเมืองเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและสร้างการยอมรับ โดยพบว่าบ่อนชนวนัวแต่ละแห่งใช้วิธีอ้างอำนาจของนักการเมืองและข้าราชการอยู่เสมอ เพื่อสร้างการยอมรับจากประชาชน และเพื่อให้ดำเนินการได้ราบรื่น

2. นักการเมืองหรือข้าราชการที่เกี่ยวข้องกับสนามชนวนัวจะเกี่ยวข้องกับธุรกิจการพนันด้วย ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

3. สนามหรือบ่อนชนวนัวเป็นพื้นที่นอกอำนาจรัฐ มีอิสระในการปกครองตนเอง บรรทัดฐานหรือกฎเกณฑ์ที่ถูกผลิตซ้ำจากอดีตจนถึงปัจจุบันหลายอย่างเป็น “บรรทัดฐานของสนามหรือบ่อนชนวนัว” ที่อำนาจรัฐเข้าไปแทรกแซงไม่ได้ บ่อนหรือสนามชนวนัวจึงเป็นพื้นที่ของการแสดงอำนาจทางสังคมและอำนาจทางการเมือง

การเปิดบ่อนชนวนัวเป็นความปรารถนาของคนกลุ่มหนึ่ง เพราะการได้รับการยอมรับ ซึ่งมาพร้อมกับตำแหน่งทางการเมือง คือหนทางสู่อำนาจและความมั่งคั่งร่ำรวย

บ่อนชนวนัวกับ “บักเลง”

ความนิยมของแต่ละบ่อนนั้นแตกต่างกัน จากการศึกษา สรุปได้

ว่าบ่อนที่ได้รับความนิยมนั้นมีเงื่อนไขที่สำคัญดังนี้

1. ความน่าเชื่อถือ ดังกล่าวที่ว่า “ไม่ต้ม ไม่ลุ่ม ไม่บวด” หมายถึงไม่มีการนำวัวที่ชนในบ่อนซ่อมมาชนในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน โดยไม่บอกเจ้าของสนาม

2. ความสามารถในการหาวัวที่มีชื่อเสียงมาชน ดังกล่าวที่ว่า “วัวดี วัวดัง ดึงคน” หมายถึงเมื่อมีวัวดีชนที่ไหน คนจะตามไปถึงที่นั่น ในกรณีนี้พบว่าเมื่อมีวัวดังมาชน จะมีผู้ชมเรือนหมื่น ซึ่งสามารถเก็บค่าผ่านประตูได้วันละไม่ต่ำกว่า 2,000,000 บาท การนำวัวดังมาชนเป็นการลงทุนของนายบ่อน เพราะมีค่าใช้จ่ายนับแสนบาท เพื่อจูงใจให้นักเลงวัวชนเดินทางมาเล่นการพนัน

3. พฤติกรรมของเจ้าของบ่อน เช่น มีเครือข่ายนักพนันจำนวนมาก และเล่นการพนันเองด้วย หรือสามารถหาวัวมาประกบคู่กับวัวที่ไม่มีคู่ชนได้ ทั้งนี้ เจ้าของบ่อนจะต้องเล่นการพนันในกรณีนี้ด้วย ขณะเดียวกัน เจ้าของบ่อนต้องดูแลคนเลี้ยงวัวที่มาเลี้ยงวัวในช่วงก่อนชนประมาณ 20 วัน รวมทั้งเจ้าของบ่อนต้องเดินทางไปชนวัวในบ่อนอื่นๆ ด้วย เพื่อแสวงหาพรรคพวก

การให้ความหมายของนักเลงในวงการวัวชนมีหลายแบบ เช่น มีลักษณะ “ใจถึง ฟุ้งได้ ไม่โกหก รักษากติกา ใฝ่หาบารมี เมื่อเกิดปัญหาก็ทำให้ไม่มีปัญหา” ขณะที่บางคนให้ความหมายว่า “นักเลงเอาปากเป็นเอก ตรงกันข้ามกับข้าราชการที่เอาเลขเป็นโท” โดยนักเลงต้องให้ความสำคัญกับ “พวก” ซึ่งหมายถึงกลุ่มคนหรือเพื่อนฝูงที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

ความเป็นนักเลงในที่นี้หมายถึงนายบ่อนหรือนายสนาม เพราะเป็นศูนย์กลางของสังคมการชนวัว การที่นายสนามต้องพบปะผู้คนที่มีความสามารถและความต้องการแตกต่างกัน จึงจำเป็นต้องสร้างบุญคุณกับผู้คนทุกฝ่าย ทั้งกับผู้คนที่เดินทางมาดูการชนวัว เพื่อให้ได้ค่าเหยียบดินหรือค่าแข่งเลง (ค่าผ่านประตู) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเจ้าของวัวและ

คนเลี้ยงวัว เพื่อให้หน้าวัวมาชน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเจ้าแก๋ นายหัว หรือขาใหญ่ เพื่อให้มาเล่นการพนัน และสร้างความสัมพันธ์กับข้าราชการ เพื่อเป็นการอิงอำนาจ

4. การบริหารจัดการของนายบ่อนหรือนายสนาม โดยต้องจ่ายเงินให้คนเลี้ยงวัวที่มาอยู่ที่บ่อนประมาณ 20 วัน ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเป็นนักเลง อันเป็นบรรทัดฐานสำคัญของการเป็นนายบ่อน

5. ลักษณะทางกายภาพของบ่อนหรือนายสนาม พื้นที่สนาม การพัฒนา ความกว้างขวาง และความสะอาดสบาย

6. พื้นฐานของนายบ่อนหรือเจ้าของบ่อน เช่น มีความเด็ดขาด เป็นที่รู้จักของคนในชุมชน การมีเครือข่าย มีความกว้างขวาง มีความสามารถในการจัดการกับบุคคลที่อยู่นอกบรรทัดฐานของการชนวัว เช่น คนที่เล่นการพนันแล้วไม่จ่าย นายสนามหรือนายบ่อนจึงเป็นผู้ดูแลรักษากฎเกณฑ์ที่เป็นบรรทัดฐาน หากมีข้อขัดแย้งหรือใครผู้ใดออกนอกบรรทัดฐาน นายสนามต้องดำเนินการอย่างเด็ดขาด

มีผู้เปรียบเทียบอำนาจของนายสนามชนวัวว่าเป็น “ผู้พิพากษาศาลเตี้ย” และอธิบายพฤติกรรมของนายสนามเพิ่มเติมว่าเป็นคน “ห้าวหาญ เด็ดเดี่ยว เสี่ยงสู้ และต้องการชัยชนะ”

นายสนามหรือนายบ่อนจึงเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในสถานที่ชนวัว

ความหมายของ “นักเลง”

การอธิบายถึง “ความเป็นนักเลง” ของนายสนามชนวัว เจ้าของบ่อน หรือบุคคลสำคัญของบ่อน ไม่อาจอธิบายผ่านพฤติกรรมของทุกคนได้ เนื่องจากบ่อนชนวัวแต่ละบ่อนไม่ได้มีเจ้าของคนเดียว โดยอาจมี 3-4 คนเป็นหุ้นส่วนกัน เพื่อใช้คุณสมบัติของแต่ละคน ในการทำให้เกิดพลังแบบทวีคูณ

การให้ความหมายของ “นักเลง” โดยกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญของบ่อน มีความแตกต่างกันดังนี้

1. ความเป็นนักเลงในความหมายของข้าราชการ คือสามารถขอเงิน หรือขอให้ช่วยจัดรายการชนวัว เพื่อนำรายได้ไปสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซื้อคอมพิวเตอร์ให้โรงเรียน ตกแต่งภูมิทัศน์ของสถานีตำรวจ หรือขอวัวไปแกงในงานของข้าราชการระดับสูง

2. ความเป็นนักเลงในความหมายของนักการเมือง คือการใช้อำนาจ บารมี หรือการยอมรับจากสาธารณะ เพื่อขอคะแนนเสียงให้กับนักการเมืองที่อยู่ในเครือข่ายของนายสนามวัวชน เป็นการช่วยเหลือในกระบวนการหาเสียง โดยใช้การพนันเป็นกลยุทธ์ในการหาคะแนนเสียง หรือการเชิญนักการเมืองมาร่วมกิจกรรมชนวัว และเปิดเวทีปราศรัยหาเสียงในสนามชนวัว

3. ความเป็นนักเลงในความหมายของนายสนามคนอื่น ระหว่างนายสนามด้วยกัน ความเป็นนักเลงคือการร่วมมือร่วมใจและให้เกียรติซึ่งกันและกัน รวมทั้งการให้ความร่วมมือกับสมาคมสนามกีฬาชนโคภาคใต้

4. ความเป็นนักเลงในความหมายของเจ้าของวัวชน เมื่อเจ้าของวัวมีงานบุญประเพณี นอกจากเข้าร่วมงานบุญแล้ว ยังให้ความช่วยเหลือเรื่องเงินทำบุญ และอาจมอบวัวให้แก่งานงานประเพณี ยินยอมให้เจ้าของวัวชนพาผู้ติดตามเข้าสนามชนวัวได้โดยไม่ต้องจ่ายค่าผ่านประตู หากมีเงินเต็มพินไม่พอ แต่เจ้าของวัวอยากชน ก็ออกเงินเต็มพินให้ เพื่อให้เกิดการชน ความเป็นธรรม ไม่เอินเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ตรงไปตรงมา มีมาตรฐาน และไม่เลือกปฏิบัติ

5. ความเป็นนักเลงในความหมายของคนเลี้ยงวัว ในปัจจุบันเจ้าของวัวส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นผู้เลี้ยง แต่มีคนเลี้ยงวัวทำหน้าที่นี้แทน โดยได้รับค่าตอบแทนเดือนละ 5,000-6,000 บาท ความเป็นนักเลง

ของนายสนามหรือเจ้าของบ่อนในสายตาของคนเลี้ยงวัว คือต้องใจถึง ไม่ชี้เหนียว ไม่จุจิก และดูแลความเป็นอยู่ของคนเลี้ยงวัวในระหว่างดูแลวัวในช่วงก่อนชน

6. ความเป็นนักเลงในความหมายของเซียนวัวชน นักพนัน และผู้ชมกีฬาชนวัว นายสนามต้องจัดการได้ทุกอย่าง มีข้อมูลและประวัติการชนของวัวแต่ละตัว หรือสามารถหาข้อมูลจากผู้ที่ติดตามความเคลื่อนไหวของวัวแต่ละตัว แล้วบอกกล่าวกับทุกคนโดยไม่ปิดป้องหรือปกปิดข้อมูล

วัวชนกับการเมือง

50 ปีที่ผ่านมา การชนวัวพัฒนาไปสู่การเป็นกิจกรรมกีฬา ส่วนบ่อนชนวัวก็เป็นการใช้วัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้านเพื่อเป้าหมายทางธุรกิจการพนัน ดังนั้น การชนวัวจึงกลายเป็นธุรกิจการพนันภายใต้การเมืองในระบอบประชาธิปไตย

การเมืองของการชนวัว คือการใช้อำนาจทางการเมืองหรืออำนาจตามกฎหมายทำกิจกรรมการพนันวัวชน เป็นการประกอบการใช้กิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชนเป็นพื้นฐาน ซึ่งทำให้เกิดผลตอบแทนสองทาง คือ “ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ” อันหมายถึงรายได้ของเจ้าของบ่อนและพวกพ้อง และ “ผลตอบแทนทางสังคม” ซึ่งมีคุณค่ามากกว่ารายได้ เพราะเป็นแหล่งทุนทางสังคม อันหมายถึงการได้รับการยอมรับว่าเจ้าของบ่อนและผู้เกี่ยวข้องเป็นผู้มีบารมี

ในปัจจุบัน การเป็นนักเลงวัวชนแปรเปลี่ยนสู่การเป็นผู้นำท้องถิ่นและนักการเมือง ซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีพลังอำนาจครอบงำสังคม

กิจกรรมการชนวัวจึงเป็นการผนวกรวมอำนาจทางการเมืองและอำนาจทางสังคมเข้าด้วยกัน ขณะเดียวกัน บ่อนชนวัวก็เป็นพื้นที่ทางกายภาพ และพื้นที่ทางสังคมที่มีความเป็นอิสระ มีการปกครองตนเองผ่านกติการะเบียบ หรือกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นเอง บ่อนชนวัวจึงมีคุณลักษณะพิเศษคือเป็นพื้นที่ที่อำนาจรัฐเข้าไปแทรกแซงก้าวก่ายได้น้อย

ตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน เจ้าของบ่อนชนวัวคือผู้มีอิทธิพลต่อชาวบ้าน และเป็นผู้มีบารมีต่อข้าราชการ บ่อนชนวัวจึงเป็นพื้นที่ในการแสดง “อำนาจ” และ “อิทธิพล” ของเจ้าของบ่อน พร้อมๆ กับการใช้อำนาจและอิทธิพลเป็นเส้นทางสู่ตำแหน่งทางการเมือง

การชนวัวเป็นกิจกรรมที่สร้างฐานอำนาจให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นเจ้าของบ่อน คนเล่นการพนัน และเจ้าของวัว ซึ่งการจะเป็นคนเหล่านี้นั้นได้ ต้องมี “ความเป็นนักเลง” ในลักษณะ “เรียกฟ้าต้องชาน ถามดินต้องตอบ”

วัวชนและบ่อนชนวัวเป็นกระบวนการทางสังคมของชาวใต้ มันทำให้ผู้คนผูกพันกัน และเมื่อรัฐกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ประกอบกับความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ บ่อนชนวัวจึงกลายเป็นความลงตัวของ

ผู้ที่อยู่ในโครงข่ายความสัมพันธ์กับนักการเมืองระดับชาติและข้าราชการจำนวนไม่น้อยเกี่ยวข้องกับบ่อนชนวัว และอาจกล่าวได้ว่าเกือบทุกบ่อนจะต้องมีความสัมพันธ์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมกับผู้คนเหล่านี้นั้น

เมื่อการเป็นนักเลงวัวชนผสมผสานมือกับการเป็นผู้นำท้องถิ่นและนักการเมือง

การชนวัวจึงเป็นรากฐานของการมีอำนาจและการรักษาอำนาจ

บ๊ิงไฟ:
จากงานบุญ
สู่การแข่งขัน

ภูมิหลังและพัฒนาการของ “บั้งไฟ”

จารีตประเพณีของชาวอีสานยึดถือระบบฮีต 12 คอง 14 ซึ่งเป็นกุศโลบายที่ทำให้คนในชุมชนได้ทำกิจกรรมร่วมกันทุกเดือนใน 1 ปี ซึ่งในเดือน 6 ได้จัดให้มีบุญเดือน 6 หรือบุญบั้งไฟ กล่าวคือ จัดให้มีการจุดบั้งไฟเพื่อบูชาพระยาแถน โดยเชื่อว่าพระยาแถนเป็นผู้ที่สามารถบันดาลให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล แต่แก่นแท้หรือหลักของการทำบุญบั้งไฟ คือ การทำบุญวันวิสาขบูชาในวันเพ็ญเดือน 6 อันเป็นวันประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานของพระพุทธเจ้า ในวันดังกล่าว ผู้นำถือศาสนาพุทธจะทำการบูชาพระพุทธเจ้าด้วยเครื่องสักการะ มีดอกไม้ ธูป เทียน เป็นต้น และบูชาด้วยการปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า

เมื่อพิธีกรรมทางศาสนาสิ้นสุดลง ต่อจากนั้นก็เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผีแถน เริ่มตั้งแต่รุ่งเช้า ญาติโยมจะพากันทำบุญตักบาตร และเจ้าของบั้งไฟนำบั้งไฟออกมาแห่รอบศาลาโรงธรรม หลัง

จากนั้นผู้คนก็จะรวมตัวกันที่ค้ำหรือร้านจุดบั้งไฟ (ปัจจุบันเรียกว่าฐานจุดบั้งไฟ) แล้วจึงทำการจุดบั้งไฟ ถ้าบั้งไฟของใครขึ้น เจ้าของก็就会被ห้ามแห่ แต่ถ้าบั้งไฟของใครแตก เจ้าของก็就会被ห้ามลงตม

บุญบั้งไฟมีที่มาจากสองตำนาน ตำนานแรกคือตำนานวัสสะการเทพบุตร ซึ่งเล่าว่ามีเทพบุตรชื่อวัสสะการ เป็นเทพผู้สร้างฝน เทพองค์นี้ชื่นชอบดอกไม้ (หมายถึงบั้งไฟ) จึงมีการจุดบั้งไฟเพื่อให้วัสสะการโปรดปราน

อีกตำนานคือตำนานพญาคันคาก (พระยาคางคก) รัชชนะพระยาแถน จึงจับพระยาแถนมัด จนกระทั่งพระยาแถนยอมบอกให้หาคเล่นน้ำ จากนั้นฝนจึงตก หลังจากนั้นก็จึงนัดหมายกันว่าให้จุดดอกไม้ (หมายถึงบั้งไฟ) บูชาพระยาแถนทุกปี

พวกลัทธิที่นำโดยพระยาคันคาก (พระยาคางคก) รัชชนะพระยาแถน จึงจับพระยาแถนมัด จนกระทั่งพระยาแถนยอมบอกให้หาคเล่นน้ำ จากนั้นฝนจึงตก หลังจากนั้นก็จึงนัดหมายกันว่าให้จุดดอกไม้ (หมายถึงบั้งไฟ) บูชาพระยาแถนทุกปี

พัฒนาการของการทำบั้งไฟ

การทำบั้งไฟในอดีต

ส่วนสำคัญที่สุดของบั้งไฟคือตัวบั้งไฟหรือเสาบั้งไฟ ชาวอีสานเรียกกระบอกไม้ไผ่ว่า “บั้งไม้ไผ่” และคำว่า “บั้งไฟ” ก็มาจากการนำไม้ไผ่มาทำบั้งไฟนั่นเอง ดังมีผู้ให้นิยามว่า บั้งไฟ หมายถึงกระบอกไม้ไผ่บรรจุดินปืน แล้วนำไปประดิษฐ์เป็นรูปลักษณะต่างๆ กัน เมื่อนำมาจุด จะมีไฟออกมาจากกระบอก

บั้งไฟในยุคแรก ตัวบั้งไฟทำจากกระบอกไม้ไผ่ โดยนำลำไม้ไผ่มาเจาะทะลุปล้อง และพันด้วยเชือกที่พันจากไม้ไผ่ เรียกว่า “บั้งไฟเลาไม้” บั้งไฟที่ทำจากไม้ไผ่ เรียก “เลาไม้” ทำจากเหล็ก เรียก “เลาเหล็ก”

บั้งไฟเลาไม้ เป็นบั้งไฟที่ทำกันมาตั้งแต่โบราณกาล ซึ่งต้องคัดเลือกไม้ไผ่ที่จะทำบั้งไฟอย่างพิถีพิถัน

ในอดีต การทำบั้งไฟเป็นหน้าที่ของทุกคนในหมู่บ้าน กระบวนการเริ่มขึ้นเมื่อทุกคนในหมู่บ้านประชุมตกลงกัน แล้วจึงซื้อดินประสิวให้กับ “ช่างบั้งไฟ” จากนั้นช่างจะถั่วดินประสิวแล้วตำผสมกับกำมะถันและถ่าน จนกระทั่งได้ดินปืน

ขั้นตอนสำคัญคือการบรรจุดินปืน ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ต้องใช้คนจำนวนมาก เนื่องจากหากบั้งไฟมีขนาดใหญ่ (120 กิโลกรัมขึ้นไป) จะมีเลายาวมาก เมื่อตั้งขึ้นเพื่อกรอกดินปืนและใช้สากตำ สากและเลาจะมีความสูงรวมกันกว่า 10 เมตร ต้องใช้รอกช่วยยกสากขึ้น แล้วให้คนจำนวนหนึ่งเหยียบไปที่คานซึ่งผูกโยงกับสาก เหมือนการเหยียบครกกระเดื่อง เมื่อสากถูกยกขึ้นได้ระดับก็ปล่อยให้สากหล่นทับดินปืนภายในบั้ง การบรรจุดินปืนและการดำบั้งไฟจึงเหมือนกับการทำงานของปั้นจั่นตอกเสาเข็ม

บั้งไฟจะขึ้นหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการบรรจุดินปืนเป็นสำคัญ ชาวบ้านทุกคนจึงต้องร่วมแรงร่วมใจกัน

เมื่อผู้คนรวมตัวกัน ได้ร่วมกันทำกิจกรรม จึงรู้จักสนิทสนมกันมากขึ้น เนื่องจากการดำบั้งไฟต้องใช้เวลาเป็นเดือน

เมื่อดินปืนเต็มบั้ง จากนั้นจึงใส่ดินเหนียวและไม้เนื้อแข็งปิดท้าย เรียกว่า “อัดเถียด” แล้วตำต่อให้แน่น จากนั้นเจาะรูทะลุผ่านกลางบั้ง จากท้ายบั้งไฟไปยังหัวบั้งไฟ เพื่อทำเป็นช่องเผาไหม้ แล้วจึงใส่ชนวน ขั้นตอนสุดท้ายคือการประกอบหางและประดับตกแต่งบั้งไฟ

ในอดีต นอกจากชาวบ้านในชุมชน พระก็มีบทบาทในกิจกรรมนี้

ด้วย เนื่องจากพระเป็นผู้นำทางด้านสรรพวิทยา และวิทยาการด้านอื่นๆ ก็มาจากวัดเป็นส่วนใหญ่ หรืออาจเป็นเพราะพระมีเวลาให้กับการทำและการคิดค้นวิธีทำบั้งไฟมากกว่าฆราวาส อีกทั้งบั้งไฟส่วนใหญ่ก็ทำกันในวัด เนื่องจากวัดเป็นที่ชุมนุมของคนในหมู่บ้าน และมีความพร้อมด้านสถานที่ในการรองรับคนจำนวนมากที่ช่วยกันทำบั้งไฟ

ด้วยเหตุนี้ ภาคอีสานในอดีต เมื่อถึงบุญบั้งไฟ พระจึงเป็นบุคลากรที่สำคัญ ดังปรากฏช่างบั้งไฟที่เป็นพระจำนวนมากในหมู่บ้านอีสาน สำหรับช่างบั้งไฟที่เป็นพระ สังคมอีสานมีวิธีปฏิบัติเพื่อให้เหมาะสมตามจารีต โดยทำ “หว่อม” หรือหมวกสี่เหลี่ยมให้พระสวม

ความสัมพันธ์ระหว่างพระกับบั้งไฟนั้นเป็นไปในลักษณะการเดียวกันกับการเล่นน้ำสงกรานต์ในภาคอีสาน ซึ่งพระและสามเณรสามารถเล่นน้ำกับญาติโยมได้ แม้แต่กับผู้หญิง ด้วยข้อยกเว้นดังกล่าว จึงเป็นที่มาของการเข้าร่วมการจุดบั้งไฟ และในที่สุด เมื่อการแข่งขันบั้งไฟกลายเป็นการพนันเต็มรูปแบบ ในบรรดาเซียนพนันบั้งไฟ จึงมีเซียนที่เป็นพระรวมอยู่ด้วย โดยพระส่วนใหญ่มีฐานะเป็นเจ้าของค่ายบั้งไฟ

การทำบั้งไฟในปัจจุบัน

บุญบั้งไฟในยุคปัจจุบันเป็นการจัดตามประเพณี โดยที่ความเชื่อเรื่องพระยาแถนและการขอฝนนั้นไม่ได้มีความสำคัญต่อคนอีสานรุ่นใหม่ อีกต่อไป วัตถุประสงค์ของการทำบุญบั้งไฟจึงเป็นไปเพื่อการสืบทอดประเพณีมากกว่าการคาดหวังเรื่องฟ้าฝน

เมื่อการจุดบั้งไฟกลายเป็น “การแข่งขัน” จึงมีการพัฒนารูปแบบและวิธีการทำบั้งไฟ โดยเฉพาะการพัฒนาส่วนประกอบที่สำคัญของบั้งไฟคือตัวบั้งไฟหรือเสาบั้งไฟ ดังนี้

“บั้งไฟเลาเหล็กชิง” ตัวบั้งไฟทำจากท่อประปา ซึ่งเป็นเหล็กชนิดบาง ทำให้มีความคงทนมากกว่าและขึ้นได้สูงกว่าบั้งไฟเลาไม้ไผ่ในอดีต จึงเรียกบั้งไฟแบบนี้ว่า “บั้งไฟเลาเหล็กชิง”¹ แต่ด้วยความบางของเหล็ก ก็ทำให้บั้งไฟระเบิดได้ง่าย เมื่อตัวบั้งไฟฉีกแตก มักเป็นแฉกคล้ายเสียมหรือพลั่ว ซึ่งเป็นอันตรายต่อผู้เข้าชม

“บั้งไฟเลาเหล็กหนา” จากประสบการณ์ที่ได้จากบั้งไฟเลาเหล็กชิง จึงเปลี่ยนมาใช้ท่อเหล็กที่มีความหนาเป็นพิเศษ ซึ่งก็สามารถแก้ไขปัญหาบั้งไฟระเบิดได้ แต่บั้งไฟเลาเหล็กหนามีน้ำหนักมาก เมื่อตกสู่พื้น จึงเป็นอันตรายไม่แพ้บั้งไฟเลาเหล็กชิง แฉกน้ำหนักที่มาก ก็ทำให้บั้งไฟขึ้นได้ไม่สูง

“บั้งไฟเลาพลาสติก” มีผู้ทดลองนำท่อพีวีซี (polyvinyl chloride) หรือพลาสติกมาใช้ทำเลาบั้งไฟ ผลปรากฏว่าบั้งไฟขึ้นได้สูง นอกจากนี้ บั้งไฟเลาพลาสติกยังช่วยแก้ปัญหาเรื่องอันตรายจากการตกสู่พื้น เพราะเมื่อบั้งไฟระเบิดก็ไม่มีอันตราย เนื่องจากท่อพีวีซีมีน้ำหนักเบา การที่เนื้อพลาสติกถูกเผาให้หลอมละลายได้ด้วยความร้อน จึงมีการค้นคิดสูตรของดินปืนเพื่อไม่ให้เลาพลาสติกเกิดการหลอมละลาย จนเกิดนวัตกรรมในวงการผลิตบั้งไฟ และบั้งไฟเลาพลาสติกก็ได้รับความนิยมจวบจนปัจจุบัน

¹ เมื่อนำวัสดุที่ชุมชนไม่สามารถผลิตได้เองมาใช้เสริมกับโครงสร้างเดิม ชาวอีสานจะเดิมคำว่า “ชิง” ต่อท้ายชื่อสิ่งนั้นๆ เช่น การนำดาชายในลอนมาประกอบกับโครงของลอบดักปลา ก็เรียกลอบแบบนี้ว่า “ลอบชิง”

นวัตกรรมของการทำบั้งไฟ

จากขี้เถ้ากั่วถึงขี้เถ้าดิบ

เมื่อมีการใช้เลาบั้งไฟที่ทำจากท่อพีวีซีหรือพลาสติกอน ทำให้มีการดัดแปลงสูตรของดินปืน เพื่อไม่ให้เกิดการลุกไหม้ทำให้เกิดความร้อนมาก จนกระทั่งค้นพบว่าการใช้ดินประสิว (ขี้เถ้า) ก่อนบดผสมกับถ่าน ทำให้ได้ดินปืนที่ไม่ทำให้เกิดความร้อนมาก หรือไม่แรงเหมือนกับดินปืนที่ผสมดินประสิวกั่ว

การที่ดินปืนไม่แรง ทำให้ดินปืนเผาไหม้ได้นาน อีกทั้งไม่เป็นอันตรายในขณะตำหรืออัด เนื่องจากดินประสิวกั่วที่ไม่ได้คั่วจะไม่ติดไฟ อีกทั้งเลาบั้งไฟที่ทำจากท่อพีวีซีมีน้ำหนักเบา การใช้ดินปืนไม่แรงก็สามารถส่งตัวบั้งไฟขึ้นได้ และขึ้นได้นานกว่าดินปืนที่ผสมดินประสิวกั่ว ต่อมาการทำดินปืนจึงไม่นิยมใช้ดินประสิวกั่วเหมือนในอดีต

ควบคู่กับการพัฒนาเลาบั้งไฟ คือกระบวนการบรรจุดินปืน ในอดีต ขณะบรรจุดินปืนมักเกิดการระเบิด แต่เพื่อให้ได้ดินปืนที่สามารถส่งตัวบั้งไฟซึ่งทำจากวัสดุที่มีน้ำหนักมาก เช่น ไม้ไผ่และท่อเหล็ก การทำให้ดินปืนมีความแรงด้วยการคั่วดินประสิวกั่ว (ขี้เถ้า) ก่อนบดเป็นผง จึงยังคงมีความจำเป็น

ยิ่งในระบะต่อมามีการบรรจุดินปืนโดยใช้แม่แรงและการอัดด้วยแรงไฮดรอลิก (Hydraulic Power) การระเบิดขณะบรรจุดินปืนจึงเกิดขึ้นบ่อยครั้ง โดยเฉพาะเมื่อเปลี่ยนเลาบั้งไฟเป็นท่อพลาสติกอน นอกจากการระเบิดขณะบรรจุดินปืน ความร้อนของดินปืนก็มักทำให้เลาบั้งไฟหลอมละลายขณะพุ่งขึ้นสู่ท้องฟ้า

จากต้นมะขามถึงบล็อกเหล็ก

การบรรจุดินปืนในเลาบังไฟเป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่ง เนื่องจากหากบดอัดดินปืนไม่แน่น ก็จะทำให้บังไฟ “ชู้” หรือมีแรงส่งไม่เพียงพอ ทำให้บังไฟค้างอยู่ที่ฐานจุด ซึ่งเกิดขึ้นเป็นปกติในยุคแรก ทั้งบังไฟแบบเลาไม้ไผ่และเลาเหล็ก

ในระยะแรก การบดอัดดินปืนทำโดยการตำด้วยแรงคน ต่อมาพัฒนาเป็นการอัดด้วยแม่แรง โดยใช้ต้นไม้เป็นตัวต้านทานแรงอัด เช่น ต้นมะขาม การอัดด้วยแม่แรงเป็นการอัดจากด้านล่าง โดยด้านบนเป็นตัวต้านทานแรงอัด ช่างบังไฟจะเจาะต้นมะขามให้เป็นโพรงเพื่อสอดเลาบังไฟ และบังคับไม่ให้เลาบังไฟเลื่อน

ต่อมา ช่างบังไฟใช้วิธีอัดด้วยแรงไฮดรอลิก พร้อมกับพัฒนาโครงยึดเลาบังไฟโดยใช้เหล็กชนิดหนา ซึ่งประดิษฐ์โดยโรงกลึง ในปัจจุบันการบดอัดและบรรจุดินปืนด้วยแรงไฮดรอลิกเป็นที่นิยมกันทั่วไป ขณะเดียวกัน นอกจากการใช้ไฮดรอลิกจะช่วยทุ่นแรงแล้ว ยังสามารถบดอัดได้เร็วกว่าในอดีต ที่สำคัญคือช่างบังไฟสามารถทำบังไฟคนเดียวได้โดยไม่ต้องมีลูกมือ

บังไฟเลาพลาสติกและการบดอัดด้วยแรงไฮดรอลิกจึงเป็นสูตรที่ลงตัว ทั้งกระบวนการผลิตที่ไม่ต้องใช้คนมาก ช่วยร่นเวลาในการผลิตผลิตได้จำนวนมาก และบังไฟขึ้นได้สูง โดยบังไฟที่ทำจากท่อขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 2 นิ้ว สามารถทำเวลาได้ถึง 900 วินาที ขณะที่บังไฟในอดีตทำเวลาได้เพียง 30-40 วินาที

จากทางไกลถึงเหบบ

ขณะที่นวัตกรรมด้านการทำบั้งไฟพัฒนาถึงขั้นสูงสุด สิ่งที่เกิดขึ้นควบคู่ไปกับนวัตกรรมการทำบั้งไฟก็คือกติกาการพนันบั้งไฟ ในอดีต การแข่งขันบั้งไฟถือเอาระยะทางเป็นเกณฑ์ โดยบั้งไฟจะพุ่งไปในแนวราบขนานกับพื้นดิน บั้งไฟบั้งใดพุ่งไปได้ไกลที่สุด ถือว่าบั้งไฟบั้งนั้นชนะการแข่งขัน

ต่อมาเมื่อประชากรมีมากขึ้น พื้นที่ว่างโล่งมีน้อยลง เกณฑ์การแข่งขันบั้งไฟจึงเปลี่ยนเป็นแข่งความสูง โดยใช้การจับเวลา บั้งไฟบั้งใดทำเวลาได้นาน บั้งไฟบั้งนั้นก็ชนะการแข่งขัน การวัดด้วยเกณฑ์การจับเวลา ทำให้มีผู้คิดประดิษฐ์บั้งไฟที่ลอยอยู่บนท้องฟ้าได้นาน การเปลี่ยนเลาบั้งไฟจากไม้ไผ่เป็นเหล็กและท่อพลาสติกลอน ในอีกด้านหนึ่งก็เพื่อยืดระยะเวลาให้บั้งไฟอยู่บนท้องฟ้าได้นานขึ้นนั่นเอง ถึงขนาดมีผู้คิดรุ่มชูชีพและติดปีกให้บั้งไฟ

พัฒนาการสูงสุดของการทำบั้งไฟคือการนำท่อพลาสติกลอนมาทำเป็นเลาบั้งไฟ เมื่อเกณฑ์การตัดสินยังคงใช้ระยะเวลาที่บั้งไฟลอยอยู่ในอากาศ จึงทำให้มีผู้คิดค้นวิธีทำให้บั้งไฟลอยอยู่ในอากาศได้นานอยู่เสมอ ซึ่งส่งผลให้กติกาการพนันบั้งไฟซับซ้อนมากขึ้นไปพร้อมๆ กัน ดังนี้

• บั้งไฟจุง

เกิดจากการเลี้ยวหัวบั้งไฟให้เป็นรอยแยก เมื่อบั้งไฟขึ้นสู่ท้องฟ้าแรงของดินปืนจะดันส่วนหัวให้หลุดออกจากตัวบั้งไฟ เรียกว่า “การสลัดหัว” แต่ช่วงบั้งไฟก็ใช้เส้นลวดผูกยึดหัวบั้งไฟไว้กับตัวบั้งไฟ เมื่อบั้งไฟสลัดหัว จะทำให้บั้งไฟมีแรงส่งจากทั้งตัวบั้งและส่วนหัว โดยส่วนหัวจะอยู่ด้านล่าง แล้วลากตัวบั้งให้ลอยตามขวาง เหมือนถูกหัวบั้งไฟจุง จึงเรียกว่า “บั้งไฟจุง” ซึ่งวิธีการนี้ทำให้ทำเวลาได้ 700 วินาทีขึ้นไป

กติกา: การจับเวลาเริ่มตั้งแต่บั้งไฟทะยานขึ้นจากฐานจุด จนตัว

บั้งไฟตกกระทบพื้น บั้งไฟที่ทำเวลาได้นานที่สุดเป็นผู้ชนะ

- บั้งไฟสลัดหาง

ต่อมามีผู้คิดค้นวิธีที่จะทำให้บั้งไฟอยู่ในอากาศได้นาน โดยการทำให้ส่วนโคนหางของบั้งไฟมีรอยแยก เมื่อบั้งไฟขึ้นถึงจุดสูงสุด ส่วนหางก็จะถูกสลัดให้หลุดจากตัวบั้งไฟ ส่วนหางซึ่งมีน้ำหนักเบากว่าส่วนอื่นของตัวบั้งไฟก็ลอยและร่อนอยู่ในอากาศ ซึ่งนำไปสู่การพิถีพิถันในการทำส่วนหาง โดยช่างบั้งไฟบางคนพยายามเลาะหางบั้งไฟให้บาง เพื่อให้หางร่อนและลอยอยู่ในอากาศได้นานกว่าบั้งไฟจริง โดยใช้เวลาได้ 900 วินาทีขึ้นไป

กติกา: การจับเวลาเริ่มจับตั้งแต่บั้งไฟทะยานขึ้นจากฐานจุด จนหางบั้งไฟตกกระทบพื้น

- บั้งไฟเหิบ

เนื่องจากบั้งไฟสองแบบแรกทำเวลานานมาก ส่งผลกระทบต่อคิวการจุดของบั้งไฟบั้งถัดไป และมีบ่อยครั้งที่บั้งไฟหายไปจากการจับตาของกรรมการจับเวลา (เรตาร์) เมื่อบั้งไฟหาย วงการพนันก็ถือว่าจาวหรือจูป คือเสมอกัน ไม่มีการตัดสิน และต้องคืนเงินพนัน ทำให้กระทบต่อวงการพนัน จึงมีการหันกลับมาทำบั้งไฟแบบเดิม คือไม่มีการสลัดทั้งส่วนหัวและส่วนหาง เรียกว่า “บั้งไฟเหิบ”

“เหิบ” หมายถึงการนอนคว่ำหน้า เป็นการบอกลักษณะการตกลงพื้นของบั้งไฟที่มีส่วนประกอบครบทุกส่วน โดยร่อนลงจากท้องฟ้าคล้ายคนนอนคว่ำหน้า ซึ่งทำให้ทำเวลาได้ไม่มากเหมือนบั้งไฟสองแบบแรก หรือไม่เกิน 450-500 วินาที

กติกา: การจับเวลาเริ่มตั้งแต่บั้งไฟทะยานขึ้นจากฐานจุด จนตัวบั้งไฟตกกระทบพื้น โดยมีส่วนประกอบครบทั้งหัว ตัว และหางบั้งไฟ หากมีชิ้นส่วนหลุดจากตัวบั้ง จะถือว่าไม่มีการได้-เสีย

การทําค้างบั้งไฟ

การพัฒนาตัวบั้งไฟ ทั้งวัสดุที่ใช้และขนาด ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงฐานจุดบั้งไฟ ในอดีต ฐานจุดบั้งไฟทำด้วยไม้ โดยวางพาดกับต้นไม้ใหญ่ เพื่อให้ต้นไม้ช่วยค้ำยัน มีลักษณะเป็นค้ำหรือร้าน เรียกว่าค้ำบั้งไฟ

ต่อมามีการทําค้างบั้งไฟโดยใช้ไม้ปักกับพื้นดิน เป็นค้างบั้งไฟที่ตั้งอยู่ได้ด้วยตัวเอง ในระยะต่อมา เนื่องจากการผลิตบั้งไฟที่มีน้ำหนักมาก เช่น บั้งไฟล้าน (1,200 กิโลกรัม) หรือบั้งไฟก๊อ (12,000 กิโลกรัม) ทำให้ค้างบั้งไฟไม่สามารถรับน้ำหนักและแรงส่งจากบั้งไฟได้ จึงมีผู้นำเสาคอนกรีตเสริมเหล็กมาทำเป็นค้างบั้งไฟ

เมื่อมีการใช้ทอพลาสลอนเป็นเสาบั้งไฟ ทำให้บั้งไฟมีน้ำหนักเบา และขนาดของบั้งไฟก็สมดุลกับค้างบั้งไฟ รวมถึงการจัดการแข่งขันบั้งไฟ เปลี่ยนมือจากคณะกรรมการหมู่บ้านหรือคุ้ม เป็น “ผู้รับเหมา” หรือ “ผู้จัด” พร้อมๆ กับการเล่นการพนันอย่างเป็นทางการเป็นล่ำเป็นสัน ผู้จัดจึงสร้างค้างบั้งไฟให้มีขนาดที่พอเหมาะกับขนาดของบั้งไฟเลาพลาสลอน คือสร้างจากเหล็กหน้ากว้าง 3 นิ้ว สูงราว 2.5 เมตร มีรูปร่างคล้ายประตูปดบอล โดยเชื่อมต่อโซ่รถจักรยานยนต์เข้ากับคานเหล็กเป็นจุดๆ ราว 10 จุด เพื่อใช้โซ่คล้องตัวบั้งไฟไม่ให้เอียง

ปัจจุบัน ฐานจุดบั้งไฟมักมีทั้งสองประเภทควบคู่กัน โดยค้างบั้งไฟใช้จุดบั้งไฟใหญ่ ส่วนฐานจุดมีไว้สำหรับจุดบั้งไฟเล็ก และฐานจุดบั้งไฟสามารถจุดบั้งไฟได้พร้อมกันนับสิบบั้ง เพื่อให้เล่นการพนันได้มากขึ้น

สนามบั้งไฟ

สนามบั้งไฟ หมายถึงสถานที่ที่มีการจัดแข่งขันบั้งไฟเพื่อเล่นการพนัน จำแนกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. สนามเล็กหรือบ่อนบั้งไฟเล็ก หมายถึงสนามที่จัดแข่งขันบั้งไฟขนาดเล็ก ขนาดท่อ 3 หรือมีเส้นผ่านศูนย์กลางของท่อที่ทำบั้งไฟน้อยกว่า 3 นิ้ว

2. สนามใหญ่หรือบ่อนบั้งไฟใหญ่ หมายถึงสนามที่จัดแข่งขันบั้งไฟขนาดใหญ่ ตั้งแต่ท่อ 4 ถึงท่อ 6 ขึ้นไป ได้แก่ บั้งไฟแสน บั้งไฟล้าน บั้งไฟลิบล้ำ หรือบั้งไฟก๊อ

บุญบั้งไฟ: จากอดีตสู่ปัจจุบัน

ลักษณะสำคัญของบุญบั้งไฟในอดีต

ในระยะแรก การจัดบุญบั้งไฟเป็นการหารายได้เพื่อทำนุบำรุงพระศาสนา อันหมายถึงการหารายได้เข้าวัดที่จัดงาน นอกจากการบริจาคของผู้มีจิตศรัทธา วัดยังมีรายได้จาก “ค่าหาง” อันหมายถึงค่าลงทะเบียนเพื่อนำบั้งไฟเข้าแข่งขัน ซึ่งผู้ที่จ่ายค่าลงทะเบียนคือเจ้าของบั้งไฟ นอกจากนี้ วัดยังมีรายได้จากการ “เซ็ง” โดยชาวบ้านจะจัดขบวนเซ็งเพื่อเรียกร้อยเงินเข้าวัด ซึ่งในบุญบั้งไฟมักมีขบวนเซ็งมากกว่า 1 คณะ

เมื่องานบุญมีการจัดการแข่งขันเข้ามาเกี่ยวข้อง บุญบั้งไฟจึงโน้มเอียงไปในทางการแสวงหารายได้ และปัจจัยที่เอื้อให้มีการเล่นการ

พนันกันอย่างกว้างขวาง ก็เนื่องจากชาวอีสานถือว่าการเล่นการพนัน เป็นไปเพื่อความสนุกสนาน และเป็นส่วนหนึ่งของการเฉลิมฉลองการ ทำบุญ เมื่อหมดช่วงงานบุญ การเล่นการพนันก็เลิกกันไป ถ้ามีการเล่น การพนันนอกช่วงงานบุญ จึงจะถือว่าเป็นการเล่นการพนัน ดังนั้น การ เล่นพนันบั้งไฟในวาระบุญบั้งไฟ จึงเป็นไปเพื่อความสนุก มิใช่การพนัน ในความหมายของชาวอีสาน

ลักษณะสำคัญของบุญบั้งไฟในปัจจุบัน

อาจกล่าวได้ว่าทุกฐานจุดบั้งไฟในปัจจุบันมีการเล่นการพนัน เนื่องจากการจัดบุญบั้งไฟต้องใช้เงินทุนสูง และมีความยุ่งยากในการ บริหารจัดการ สำหรับผู้ที่ไม่สันทัดในการจัดการแข่งขันบั้งไฟ อีกประการ หนึ่งคือเนื่องจากการทำบั้งไฟมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก โดยความ เปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการคิดค้นของค่าย บั้งไฟ โดยชาวบ้านไม่มีส่วนร่วม หรือไม่มีองค์ความรู้เท่ากับค่ายบั้งไฟ

ขณะเดียวกันก็ทำให้บั้งไฟแบบดั้งเดิมล้าสมัย กอปรกับช่างบั้งไฟ ดั้งเดิมเสียชีวิต หรือไม่ก็สูงอายุ ปัจจุบันจึงเหลือช่างบั้งไฟที่เป็นคนของ ค่ายบั้งไฟเท่านั้น ดังนั้น เมื่อกระบวนการทำบั้งไฟตกอยู่ในมือของค่าย บั้งไฟ การจุดบั้งไฟจึงต้องอาศัยค่ายบั้งไฟ และค่ายบั้งไฟก็มีเซียนพนัน ติดตามไปทุกแห่ง ทำให้การแข่งขันบั้งไฟเป็นไปเพื่อการพนันทั้งสิ้น

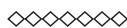
ความเปลี่ยนแปลงนี้รวมไปถึงการบริหารจัดการการแข่งขัน บั้งไฟ การบริหารจัดการโดยคณะกรรมการหมู่บ้านตามไม่ทัน กระบวนการแข่งขันบั้งไฟ เพราะทุกการแข่งขันมีการเล่นการพนัน ซึ่ง ต้องมีเล่ห์เหลี่ยมและกลโกง ทำให้ชาวบ้านเจ้าของงานบุญและคณะ กรรมการหมู่บ้านกลายเป็นเพียงผู้ชม

การบริหารจัดการการแข่งขันบั้งไฟของชาวบ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน ส่วนใหญ่มอบหมายให้เป็นหน้าที่ของผู้จัด หรือถูกเหมาช่วงโดยผู้จัด ยกเว้นในหมู่บ้านที่ชาวบ้านมีทักษะหรือเคยเป็นผู้จัด ซึ่งมีจำนวนน้อย

พิธีกรรมทางศาสนาซึ่งเคยเป็นแก่นของบุญบั้งไฟ ได้แยกส่วนไปดำเนินการโดยไม่ขึ้นตรงต่อกัน ซึ่งการจุดบั้งไฟจะเริ่มขึ้นเมื่อพิธีทางศาสนาเสร็จสิ้น และเมื่อพิธีเสร็จสิ้น พระสงฆ์และชาวบ้านก็ไม่มีส่วนร่วมอีกต่อไป

ความเกี่ยวข้องที่ชาวบ้านพอจะมีอยู่บ้าง คือการเก็บค่าผ่านประตู ในกรณีที่ผู้จัดเป็นชาวบ้าน ซึ่งเป็นการจัดเพื่อหาเงินเข้าวัด

การพนันบั้งไฟ

ในยุคแรก เริ่มจากคู่แข่งชั้นนำบั้งไฟมา “เปรียบ” ซึ่งเรียกว่า “ประกบหาง” คือการดูขนาดของบั้งไฟ หากมีขนาดใกล้เคียงกัน ก็ตกลงแข่งขันกัน เกณฑ์การตัดสินแพ้-ชนะคือบั้งไฟที่พุ่งไปได้ไกลกว่า เป็นฝ่ายชนะ

เนื่องจากชุมชนอีสานมักตั้งอยู่บนที่สูง พื้นที่ลาดต่ำเป็นทุ่งนา บ้านเรือนยังไม่ขยายตัวสู่พื้นที่ลาดต่ำอย่างในปัจจุบัน จึงแข่งขันบั้งไฟโดยใช้ระยะทางเป็นเกณฑ์ได้ อีกทั้งตัวบั้งไฟเป็นท่อเหล็ก ซึ่งมีน้ำหนักมาก ทำให้บั้งไฟพุ่งไปได้ไม่ไกล แต่ในปัจจุบัน ชุมชนขยายใหญ่ขึ้น บั้งไฟเลาเหล็กจึงไม่ปลอดภัย อุบัติเหตุจากการจุดบั้งไฟเกิดขึ้นบ่อยครั้ง มีทั้งบั้งไฟตกใส่คนและบ้านเรือน การแข่งขันจึงเปลี่ยนมาใช้เวลาจับเวลา โดย

บั้งไฟที่ทำเวลาได้มากที่สุด เป็นฝ่ายชนะ

ขณะเดียวกัน ท่อพีวีซีก็ได้สร้างมิติใหม่ให้กับวงการบั้งไฟ คือได้บั้งไฟที่มีน้ำหนักเบา แต่เหนียวคงทน แม้ระเบิด ก็ไม่เป็นแฉกคมเหมือนท่อเหล็ก เมื่อตกลงมาจากที่สูงก็ไม่เป็นอันตรายมาก อีกประการหนึ่งก็คือ ความเบาทำให้บั้งไฟร่อนปลิวไปตามลม จึงทำเวลาได้ดีกว่าบั้งไฟเลาเหล็ก กล่าวคือ บั้งไฟเลาเหล็กทำเวลาได้อย่างมาก 20 วินาที แต่บั้งไฟเลาพลาสติกใช้เวลาได้มากกว่า 160 วินาที

ในเวลาเดียวกัน วงการพนันก็มีการปรับเปลี่ยนกฎเกณฑ์การได้-การเสีย จนถือได้ว่าเป็นนิมิตใหม่สำหรับวงการพนันบั้งไฟ ในปัจจุบันเขียนบั้งไฟเริ่มการเดิมพันได้-เสียด้วยการ “เปิดเวลาหน้าฐาน” โดยผู้ริเริ่มเป็นนักพนันจากจังหวัดศรีสะเกษ

เวลาหน้าฐาน เป็นเวลาที่คาดการณ์ว่าบั้งไฟจะทำได้ ซึ่งตัวเลขนี้มาจากเวลาที่ทำได้ล่าสุดของค่ายบั้งไฟ การเปิดเวลาหน้าฐาน หรือที่เขียนบั้งไฟเรียกว่า “เปิดหน้าฐาน” หรือ “เปิดหน้า” ถูกกำหนดโดยผู้จัด ซึ่งตกลงกับเขียนพนันที่เรียกว่า “เขียนยัง”

เขียนยัง คือเขียนที่พนันว่าบั้งไฟจะทำเวลาได้เท่ากับหรือต่ำกว่าเวลาเปิดหน้าฐาน ส่วน “เขียนไล่” คือเขียนที่พนันว่าบั้งไฟจะทำเวลาได้มากกว่าเวลาเปิดหน้าฐาน ซึ่งฝ่ายที่มีความเสี่ยงสูงคือเขียนไล่ เพราะแน่นอนว่าเขียนยังซึ่งเป็นผู้ตั้งเวลา มักตั้งเวลาให้สูง เพื่อไม่ให้บั้งไฟทำเวลาได้ถึงเวลาเปิดหน้าฐาน ตนจะได้เป็นฝ่ายชนะพนัน

ดังนั้น เพื่อลดความเสี่ยง จึงมีการตกลง “ราคาราก” หมายถึงการกำหนดช่วงเวลาที่สูงกว่าเวลาเปิดหน้าฐาน เช่น ราคาเปิดหน้าฐาน 100 วินาที ก็กำหนด “ราคาราก” เป็น 101-110 วินาที ซึ่งหากบั้งไฟทำเวลาอยู่ในช่วงนี้ จะไม่มีการได้-เสีย

การใช้บุญบังไฟเป็นศูนย์รวมของผู้คน

ในอดีต บุญบังไฟจะจัดในเดือน 6 (พฤษภาคม) ซึ่งเป็นช่วงที่จะเข้าสู่ฤดูปักดำ อันเป็นช่วงที่ชาวนาต้องทำนาเป็นเวลาถึง 5 เดือนจนถึงเดือน 11 ซึ่งเป็นช่วงบุญออกพรรษา และเสร็จสิ้นการเก็บเกี่ยวบรรยากาศแห่งความสนุกสนานจึงจะกลับมาอีกครั้ง ดังนั้น บุญบังไฟจึงเป็นบุญที่ชาวนาต้องสนุกอย่างเต็มที่ และทุกหมู่บ้านที่ทำบุญต้องหมักเหล้าสาโทเพื่อดื่มกินและเลี้ยงแขก และก่อนที่งานบุญจะถึงจุดสำคัญคือการจุดบังไฟ ก็จะมีกิจกรรมประกอบงานบุญ เช่น การชิง โดยมีการวัดอุปสงค์คือการเรียไรเงินเพื่อนำมาซื้อสุราและอาหาร ซึ่งผู้เข้าร่วมขบวนจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าขาววัน และทาหน้าด้วยดินปืน เป็นการแสดงถึงการเตรียมพร้อมสำหรับความสนุกแบบหลุดโลก

นอกจากนี้ ในขบวนมักมีผู้ทำหุ่นหึ่ง-ชายทำการเสฟสังวาสอย่างโจ่งแจ้ง ซึ่งถือเป็นการสร้างความสนุกสนาน การสร้างบรรยากาศที่สื่อไปในเชิงสังวาส (Erotic) ยังมีที่โจ่งแจ้งกว่านี้ ได้แก่ การใช้จอบเสียมสับดินบริเวณทางแพรงในหมู่บ้าน โดยทำเป็นภาพผู้หญิงเปลือยเห็นอวัยวะเพศอยู่ทุกแพรง ซึ่งการแสดงออกในเชิงสังวาส มีผู้อธิบายว่าสื่อให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของผืนแผ่นดิน และที่สำคัญก็คือ นอกจากกินดื่มจนเมามายแล้ว เมื่อบังไฟของช่างบังไฟไม่ขึ้น โดยอาจจะเปิด หรือ “ชู่” คาฐานจุด ช่างผู้นั้นก็จะถูกจับโยนลงในบ่อโคลน

เสียงของบังไฟก่อนทะยานสู่ท้องฟ้า เสียงขับเซิ้ง และเสียงหยอกล้อ ทั้งหมดนี้คือการแสดงออกถึงความสนุกสนานอย่างเต็มที่

ในปัจจุบัน บุญบังไฟไม่ได้เป็นศูนย์รวมของผู้คนเหมือนในอดีต เนื่องจากวิถีชีวิตของชาวอีสานเปลี่ยนแปลงไป นอกจากคนรุ่นใหม่ชาวอีสานจะไม่ได้เป็นเกษตรกรแล้ว ยังอพยพไปยังต่างถิ่น ทั้งเพื่อการศึกษาและการทำงาน อีกทั้งประเพณีบุญบังไฟไม่ได้เป็นวันหยุดราชการ ทำให้คนที่อยู่ต่างถิ่นไม่สามารถเดินทางกลับบ้านได้ ที่สำคัญก็คือ นับตั้งแต่

มีการรับเหมาจัดงานบุญบังไฟ ชาวบ้านที่เคยมีส่วนร่วมก็ไม่มีบทบาทในการจัดงาน และกลายเป็นเพียงผู้ชม

บุญบังไฟกับการท่องเที่ยว

การเล่นสนุกสนานแบบไม่ถือสาหาความกัน เป็นเสน่ห์ของบุญบังไฟ ซึ่งไม่มีบุญใดในฮีต 12 เปรียบเทียบได้ จึงมีผู้คนเข้าร่วมงานบุญจำนวนมาก ต่อมาเมื่อมีการส่งเสริมจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ให้มีการจัดงานบุญบังไฟที่จังหวัดยโสธร โดยถือเป็นเทศกาลประจำจังหวัด และกำหนดวัน/เวลา/สถานที่ที่แน่นอนในปฏิทินการท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นงานใหญ่ระดับจังหวัด พื้นที่จัดงานกว้างขวาง และมีผู้คนหลั่งไหลมาจากต่างถิ่น แม้แต่ชาวต่างประเทศ ทำให้บรรยากาศและกิจกรรมที่แสดงถึงความเป็นกันเองระหว่างผู้คนในชุมชนสูญหายไป บรรยากาศความสนุกสนานเป็นกันเอง แปรเปลี่ยนเป็นการแสดงบนเวที และจากงานบุญหรืองานวัด ก็กลับกลายเป็นมหกรรมการออกบ้านขายของ

บุญบังไฟกับการระดมเงิน

บุญบังไฟก็เหมือนกับบุญอื่นๆ ที่มีวัตถุประสงค์ในการจัดงานเพื่อส่งเสริมพระพุทธศาสนา การจัดบุญบังไฟจึงเป็นช่องทางหนึ่งในการหารายได้เข้าวัด แต่เป็นรายได้ที่ไม่ได้มาจากพิธีกรรมทางศาสนาหรือการรวบรวมเงินบริจาคอย่างการทอดผ้าป่าสามัคคีหรือการทอดกฐิน แต่รายได้จากบุญบังไฟมาจากการจัดการแข่งขันบังไฟ

ต่อมา เมื่อการแข่งขันบังไฟกลายเป็นการพนันเต็มรูปแบบ ผู้จัด

ก็ยังคงอ้างถึงการระดมเงิน และเนื่องจากการจัดงานมีความถี่ กล่าวคือ มีการจัดงานทุกเดือน เหตุผลในการระดมเงินจึงเป็นเรื่องสาธารณสมบัติ เช่น โรงเรียน (ส่วนใหญ่มักอ้างว่าเพื่อหาทุนสร้างรั้วโรงเรียน) ซึ่งจาก ความถี่ของการจัดงาน ทำให้ระดมเงินได้เป็นกอบเป็นกำ

ปัจจัยที่ทำให้การพนันบั้งไฟขยายตัว

นับตั้งแต่ปี 2537 อาจกล่าวได้ว่าบุญบั้งไฟเกือบทั้งภาคอีสาน เป็นการจัดงานเพื่อให้เขียนพนันบั้งไฟได้เล่นการพนัน หรือกล่าวง่ายๆ ก็คือ การจัดงานบุญบั้งไฟ คือการจัดให้มีการเล่นการพนันนั่นเอง

ในช่วงดังกล่าวมีการปรับเปลี่ยนกติกาการพนันหลากหลาย รูปแบบ จนกระทั่งลงตัวที่การเล่นแบบ “ยั้ง” และ “ไล่” โดยมี “เขียนยั้ง” และ “เขียนไล่” อย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน รูปแบบนี้เกิดขึ้นในปี 2540 กฎกติกาแบบ “ไล่-ยั้ง” มีความเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน อีกทั้งมี “เขียนยั้ง” คอยรับแทงพนันจาก “เขียนไล่” ซึ่งเป็นทั้งนักเล่นมืออาชีพและนักเล่น มือสมัครเล่น โดยจำนวนเงินที่เล่นพนันขึ้นอยู่กับความพอใจหรือกำลัง ทรัพย์ของ “เขียนไล่”

บ่อนการพนันบั้งไฟ หรือบ่อนที่เปิดแอบแฝงในงานบุญประเพณี บั้งไฟ ส่วนใหญ่อยู่ทางอีสานใต้ มีการแบ่งประเภทของนักพนันโดย ธรรมชาติ เนื่องจากในสนามมีการให้บริการเข้าโต๊ะสำหรับนั่งหลบแดด และรับแทงพนัน (โต๊ะ 1 ชุด ประกอบด้วยร่ม 1 คัน เตียงผ้าใบ 2 ตัว หรือเก้าอี้พลาสติก 2-4 ตัว)

การแบ่งประเภทเกิดจากการที่ผู้เล่นที่เล่นในวงเงินใกล้เคียงกัน จะไปรวมตัวที่จุดเดียวกัน จึงสามารถแบ่งนักพนันได้เป็น 3 ประเภท คือ นักพนันรายใหญ่ หรือขาใหญ่ ที่เล่นด้วยวงเงินสูง (หลักแสนบาทขึ้นไป)

ส่วนใหญ่เป็นเซียนพนันมืออาชีพ นักพนันระดับกลาง หรือเซียนระดับกลาง (หลักหมื่นบาทขึ้นไป) และนักพนันรายเล็ก หรือเซียนรายย่อย ซึ่งเล่นในวงเงินต่ำ (หลักร้อยถึงหลักพัน)

ปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการขยายตัวของการพนันบั้งไฟ คือการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ จากการสัมภาษณ์ผู้จัด พบว่าการจัดให้มีการเล่นการพนันบั้งไฟแบบ “ปอนการพนัน” ผู้จัดต้อง “ส่งส่วย” ให้กับเจ้าหน้าที่ทุกระดับ โดยเฉพาะตำรวจ ซึ่งมีการโอนเงินทางตู้เอทีเอ็ม โดยผู้จัดแต่ละคนจะมีหมายเลขบัญชีธนาคารของเจ้าหน้าที่ทุกระดับ

การจัดให้เล่นการพนันบั้งไฟโดยไม่แจ้งหรือส่งส่วยมักมีปัญหา เพราะการจุดบั้งไฟไม่สามารถปักปิดหรือแอบซ่อนได้เหมือนการเล่นการพนันชนิดอื่น หากไม่ยอม “ส่งส่วย” จะมีผลต่อการจัดในครั้งต่อไป อาจมีการรบกวนด้วยการส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าจับกุมขณะเล่นการพนัน หรืออาจมีเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปรีดไถขณะเล่นการพนัน ซึ่งเมื่อถูกตำรวจรบกวน ก็จะส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของเซียนพนัน

รูปแบบการพนัน

การขออนุญาต

ในทางปฏิบัติ หมู่บ้านที่จัดงานบุญบั้งไฟและเป็นสนามแข่งขันบั้งไฟ ต้องทำประชาคมหมู่บ้าน เพื่อส่งผลการประชาคมให้กับคณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้จัด หรือผู้รับเหมาจัดงาน ใช้ประกอบการขออนุญาตกับฝ่ายปกครองและตำรวจ อย่างไรก็ตาม การขออนุญาตดังกล่าวไม่ใช่การขออนุญาตเล่นการพนัน แต่ในทางปฏิบัติ เมื่อได้รับอนุญาต ก็สามารถแข่งขันบั้งไฟและเล่นการพนันได้

สำหรับการขออนุญาตตำรวจ มักให้กรรมการจับเวลาเป็นผู้ขอ ซึ่งหมายถึงการจ่ายใต้โต๊ะ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับภาค ในเขตพื้นที่อีสานเหนือ ต้องจ่ายใต้โต๊ะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องวันละ 5,000 บาท ส่วนอีสานใต้ กรณีสนามบั้งไฟแห่งหนึ่งในจังหวัดศรีสะเกษ ต้องจ่ายใต้โต๊ะถึงวันละ 50,000 บาท

กติกา

ในสนามบั้งไฟเล็ก ก่อนการจุดบั้งไฟ เขียนยังหรือเขียนหน้าฐานจะเป็นผู้กำหนด “ราคารั้ง” หมายถึงการกำหนดเวลาเพื่อเป็นฐานการเล่น เช่น กำหนดว่าบั้งไฟจากค่าย ก. ราคารั้งอยู่ที่ 90 หมายถึงกำหนดเวลาว่าบั้งไฟของค่าย ก. จะขึ้นได้ไม่เกิน 290 วินาที (สนามเล็กจะไม่บอกตัวเลขหลักร้อย เป็นอันรู้กันว่า ถ้าบอก 90 ก็หมายถึง 290 วินาที หรือ 67 ก็หมายถึง 267 วินาที) เมื่อมีผู้ที่ “จับ” หรือสู้ หรือเล่นพนันด้วย ก็แสดงว่าผู้รับพนันพนันว่าบั้งไฟจะขึ้นได้มากกว่า 290 วินาที จึงเรียกผู้ที่เล่นด้วยนี้ว่า “เขียนไล่” เหตุเพราะต้องไล่ราคาหรือไล่เวลา

แต่ในสนามบั้งไฟใหญ่ ซึ่งอยู่ในเขตอีสานใต้ ราคารั้งเป็นการตกลงกันระหว่างเขียนยังกับเขียนไล่ เนื่องจากไม่มีการรวมตัวของเขียนยังในการกำหนดราคา

การได้-เสีย

เมื่อบั้งไฟทำเวลาเกินราคายัง เขียนไล่จะเป็นฝ่ายได้ ในที่นี้คือ บั้งไฟทำเวลาได้เกิน 290 วินาที แต่ถ้าบั้งไฟขึ้นได้ไม่เกิน 290 วินาที หรือได้ 290 วินาทีพอดี ถือว่าเขียนยังได้ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น การได้-เสียถูกกำหนดโดยเขียนยัง โดยเขียนยังมักตั้งราคายังให้สูง เพื่อลดความเสี่ยง และเขียนไล่ก็จะพยายามขอลดราคา แต่ส่วนใหญ่เขียนยังมักไม่ลดให้ สำหรับในสนามบั้งไฟเล็ก ราคายังมักเกิดจากการตกลงกันของบรรดาเขียนยัง

ทั้งเขียนยังและเขียนไล่จะลงเงินพนันในจำนวนเท่ากัน เช่น เขียนยังตั้งราคา 90 เงินพนัน 10,000 บาท ถ้าเขียนไล่จะเล่นพนันด้วย ก็ต้องนำเงิน 10,000 บาทไปมอบให้เขียนยัง ถ้าบั้งไฟ “ผ่าน” หมายถึง ทำเวลาได้เกิน 290 วินาที เขียนยังก็ต้องจ่ายเงินให้เขียนไล่ 20,000 บาท

กลโกงหรือแท็กติก

1. ผู้จัดสามารถควบคุมเจ้าของค่ายบั้งไฟได้ โดยส่วนใหญ่ เป็นการสั่งให้ “ตึง” หมายถึงทำให้บั้งไฟขึ้นได้ไม่ถึง “ราคายัง” เพื่อเขียนยังจะได้เงินเดิมพัน หากเจ้าของค่ายใดไม่เชื่อฟัง ผู้จัดก็จะไม่ให้เข้าร่วมการแข่งขันในครั้งต่อไป ซึ่งถือว่าเป็นมาตรการที่มีประสิทธิภาพ เพราะทำให้ค่ายบั้งไฟไม่กล้าขัดขืน

2. วิธี “ดิ่ง” ทำได้หลายวิธี แต่ที่นิยมและมีประสิทธิภาพ มี 2 วิธี คือ

- ทำให้ดินปืนเปียก เพื่อให้ไฟไหม้ดินปืนช้า และไม่มีแรงส่ง
- ดึงสายชนวนให้อยู่ในตัวบั้งไฟสั้นกว่าปกติ ซึ่งตามปกติในบั้งไฟใหญ่ ปลายสายชนวนจะอยู่ห่างจากหัวบั้งไฟ 1 เมตร การดึงให้ปลายสายชนวนอยู่ห่างจากหัวบั้งไฟมากกว่า 1 เมตร จะทำให้บั้งไฟมีแรงส่งน้อยลง บั้งไฟจึงขึ้นได้ไม่สูง แล้วก็ตกลงสู่พื้นในลักษณะลอยคว้าง ซึ่งเขียนบั้งไฟเรียกกันว่า “รำดาบ”

- ถ้าผู้จัดรับจัดงาน 3 วัน ในวันแรก ผู้จัดจะอ่อยหรือปล่อยให้เขียนได้เงินพนันไปก่อน เพื่อให้ตายใจ โดยสั่งให้ค่ายบั้งไฟปล่อยให้บั้งไฟทำเวลาได้มากกว่าราคายัง การโกงด้วยวิธีนี้มักไม่ทำซ้ำเพราะคือบั้งไฟ 14 บั้ง จะปล่อยให้บั้งไฟเป็นไปตามธรรมชาติ 10 บั้ง ส่วนอีก 4 บั้งมีไว้ดิ่ง โดยจะสั่งให้ดิ่งในวันที่ 2 และ 3 ซึ่งจะทำให้เขียนไล่แพ้พนัน

- โกงโดยสั่งให้กรรมการจับเวลาขานเวลาเป็นประโยชน์กับผู้จัด จึงปรากฏเหตุทำร้ายร่างกายกรรมการจับเวลาโดยเขียนที่ไม่ยอมรับการขานเวลา เพราะเขียนก็มีนาฬิกาและกล้องส่องทางไกลเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม การโกงโดยวิธีขานเวลาให้เป็นประโยชน์กับผู้จัดก็มีอยู่ตลอด ทั้งนี้เพราะโกงเวลาเพียง 1 หรือ 2 วินาที แม้เขียนจะมีนาฬิกาจับเวลา พร้อมกล้องส่องทางไกล ก็ไม่อาจคัดค้านได้ เพราะอาจเกิดจากการเริ่มจับเวลาไม่พร้อมกัน

ขนาดของบ่อนับไฟ

บ่อนับไฟเล็ก

เนื่องจากพื้นที่มีน้อย เพราะการขยายตัวของชุมชน ทำให้ในเขตอีสานเหนือต้องเล่นการพนันบั้งไฟเล็ก (ท่อ 1-3 หมายถึงท่อพีวีซีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 1-3 นิ้ว) เพราะบั้งไฟขนาดเล็กไม่ทำให้เกิดอันตรายเมื่อตกสู่พื้น อาคารบ้านเรือน หรือแปลงปลูกพืช

ด้วยขนาดของบั้งไฟและความปลอดภัยของการแข่งขัน ทำให้การเล่นการพนันไม่ได้จำกัดเฉพาะเดือน 6 หรือในเทศกาล แต่เล่นกันเกือบทุกวันตลอดทั้งปี จากการสัมภาษณ์ผู้จัดรายหนึ่ง พบว่าใน 1 ปี เขาจัดการแข่งขัน 350 กว่าวัน ซึ่งในเขตอีสานเหนือมีผู้จัดมากกว่า 5 กลุ่ม นั้นหมายความว่าใน 1 วัน จะมีการจุดบั้งไฟเพื่อเล่นการพนันบั้งไฟถึง 5 แห่ง

บ่อนับไฟใหญ่

สนามใหญ่มักอยู่ในเขตอีสานใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เล่นการพนันบั้งไฟก่อนพื้นที่อื่น สนามใหญ่มักมีนักการเมืองระดับชาติและระดับท้องถิ่นเข้าสนามเป็นประจำ ในฐานะผู้สนับสนุนการจัดงาน ทั้งนี้เนื่องจากผู้จัดส่วนใหญ่เป็นคนของนักการเมือง

สนามเหล่านี้ตั้งอยู่ในพื้นที่รอยต่อ 5 จังหวัด ได้แก่ ยโสธร (มหาชนะชัย ค้อวัง) ร้อยเอ็ด (พนมไพร) อุบลราชธานี (เขื่องใน) ศรีสะเกษ (ราษีไศล) สุรินทร์ (รัตนบุรี) บุญบั้งไฟทุกแห่งมักเป็นงานใหญ่และมีลักษณะเหมือนกันในทุกมิติ เนื่องจากผู้จัดเป็นคนกลุ่มเดียวกัน

สนามส่วนใหญ่มักตั้งอยู่ในหมู่บ้านที่ไม่ไกลจากตัวอำเภอมากนัก (15-20 กิโลเมตร) และมักมีทำเลที่มีป่าไม้ล้อมรอบ ตัวสนามเป็นที่โล่งรูปวงกลม ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 100 เมตร โดยมีฐานจุดตั้งอยู่ใกล้เส้นรอบวงด้านที่หันหน้าสู่ทุ่งนาหรือป่าไม้ ด้านที่อยู่ตรงข้ามกับฐาน ส่วนใหญ่เป็นประตูเข้าสนามและที่จอดรถ บริเวณใกล้ที่จอดรถตามรั้วไม้จะถูกค้ำยันไฟฟ้าจึงเป็นที่เตรียมบั้งไฟ โดยค่ายที่คุ้นเคยกันมักจับกลุ่มกัน

บริเวณเส้นรอบวงอีกด้านหนึ่ง ส่วนใหญ่อยู่นอกรั้วสนาม เป็นที่พักของพระสงฆ์ที่เป็นเจ้าของค่ายและนักพนัน ถัดจากเส้นรอบวงเข้ามาจะเป็นร้านอาหาร โดยร้านค้าจะตั้งเรียงรายกัน และถัดจากร้านอาหารคือพื้นที่ของบรรดาเขียนยังหรือเขียนหน้าฐาน ใกล้กับลานโล่งหน้าฐานมีการตั้งเต็นท์และมีร่มกันแดดพร้อมเก้าอี้ 2-4 ตัว เป็นแถวยาวประมาณ 30 แถว แถวละประมาณ 10-15 ชุด

ด้านหน้าฐานอีกด้านหนึ่งเป็นกองอำนวยความสะดวกและจุดประชาสัมพันธ์ ส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่งคือบริเวณที่อยู่ถัดจากหน้าฐานและอยู่ห่างไกลจากนักพนัน เป็นที่อยู่ของทีมกรรมการจับเวลา ซึ่งจะอยู่เป็นเอกเทศ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับเขียนพนัน แต่ทุกคนมีหูฟังอยู่ที่หูตลอดเวลา

นอกจากเล่นพนันบั้งไฟใหญ่ เงินเดิมพันและจำนวนนักพนันในสนามใหญ่ก็ยิ่งใหญ่มากขึ้น กล่าวคือ เงินหมุนเวียนภายในบ่อนไม่ต่ำกว่า 10 ล้านบาทต่อวัน และมีนักพนันนับพันคน

เนื่องจากบ่อนทางอีสานใต้ส่วนใหญ่เป็นบ่อนที่จัด “ในเทศกาล” หรือก่อนหน้าหรือหลังเดือน 6 ไม่มาก (มีนาคม-กรกฎาคม) ดังนั้นจึงมีเขียนพนันมากกว่าสนามเล็กหลายเท่า และเนื่องจากเป็นสนามบั้งไฟใหญ่ (ท่อ 5-8 นิ้ว) การจุดบั้งไฟจึงไม่ถี่เหมือนสนามเล็ก เมื่อมีบั้งไฟน้อยนักพนันจึงเล่นด้วยเงินพนันที่มากกว่าสนามเล็ก โดยเงินพนันมีมูลค่าตั้งแต่หลักแสนจนถึงหลักล้าน

สนามใหญ่ไม่มีการเก็บ “ค่าหาง” หรือค่าธรรมเนียมจากค่าย
บั้งไฟ ในทางตรงกันข้าม ผู้จัดจะต้องจ่ายค่าบั้งไฟให้กับค่าย โดยถือว่า
ผู้จัดอาศัยชื่อเสียงของค่ายบั้งไฟในการเรียกความสนใจจากเซียนพนัน

ความสับสน

บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันและการพนันบั้งไฟ

ผู้จัด

ผู้จัดคือผู้จัดหาบั้งไฟ โดยหลักการ ผู้จัดมีรายได้จากการเก็บค่า
ผ่านประตู ไม่ได้เป็น “เจ้ามือ” รับแทงพนัน แต่ในความเป็นจริง พบว่ามี
คนของผู้จัดเป็นผู้รับแทงพนันจากเซียนไล่

ความหมายของผู้จัดมี 2 นัย

นัยแรก หมายถึงบุคคลภายนอก ส่วนใหญ่คือทีมกรรมการจับ
เวลา เนื่องจากบุคคลกลุ่มนี้มีทักษะในการจัดการแข่งขันบั้งไฟ เช่น การ
ติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาตให้เล่นการ
พนัน และบุคคลที่สามารถให้คุณให้โทษกับการแข่งขันบั้งไฟ

อีกนัยหนึ่ง หมายถึงผู้นำท้องถิ่นหรือคณะกรรมการหมู่บ้าน
ผู้จัดตามนัยนี้อาจจัดการแข่งขันบั้งไฟ 2 วิธี วิธีแรกคือจัดการแข่งขัน
บั้งไฟเอง แต่เนื่องจากขาดทักษะในการดำเนินการ จึงมักไม่ค่อยได้รับ
ความเชื่อถือ ที่สำคัญ หากดำเนินการโดยคณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มนัก
พนันมักไม่ให้ความสนใจ ทำให้งานไม่ราบรื่น และมีปัญหาในการตัดสิน

ดังนั้น ผู้จัดทำนัยนี้จึงนิยมใช้วิธีที่ 2 คือมอบหมายให้ทีมกรรมการจับเวลาเป็นผู้จัดการแข่งขัน

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าผู้จัดจะเป็นทีมกรรมการจับเวลาหรือคณะกรรมการหมู่บ้าน ก็จำเป็นต้องเป็นผู้มีอิทธิพล หรือเป็นบุคคลที่คนทั่วไปให้ความเคารพนับถือ และมีความสัมพันธ์กับฝ่ายปกครองและตำรวจ เป็นผู้รู้ช่องทางในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ และรู้วิธีจ่ายเงินใต้โต๊ะให้กับเจ้าหน้าที่

กรรมการจับเวลา

เมื่อการจุดบั้งไฟเป็นเรื่องของเงินทอง มิได้มีเสีย กรรมการจับเวลาจึงเป็นส่วนที่จำเป็นที่สุดของการแข่งขันบั้งไฟในปัจจุบัน เนื่องจากการแพ้-ชนะตัดสินกันที่เวลาของบั้งไฟ

นอกจากฝีมือ ความเที่ยงตรง และความซื่อสัตย์ อุปกรณ์ก็เป็นเรื่องสำคัญ ดังนั้น กรรมการจับเวลาจึงต้องพัฒนาอุปกรณ์และทักษะความชำนาญอยู่ตลอดเวลา

ในอดีต อุปกรณ์ที่สำคัญคือนาฬิกาจับเวลา แต่ในปัจจุบันกรรมการจับเวลานำกล้องส่องทางไกลมาใช้ ทีมงานที่มีกล้องส่องทางไกลจึงได้ชื่อว่า “ทีมเรดาร์” นัยว่าสามารถตรวจจับบั้งไฟได้แม่นยำราวกับใช้เรดาร์

คุณสมบัติของกรรมการจับเวลาคือต้องมีความชำนาญในการดูบั้งไฟ ที่สำคัญคือต้องรู้ทิศทางการลงของบั้งไฟ ซึ่งกรรมการจับเวลาต้องรู้เคล็ดลับการจับทิศทางของบั้งไฟ เคล็ดลับการจับทิศทางของบั้งไฟคือการสังเกตว่าบั้งไฟที่ถูกจุดก่อนหน้าถูกลมพัดไปในทิศทางใด การจับทิศทางได้ถูก ทำให้บั้งไฟไม่คลาดสายตา การปล่อยให้บั้งไฟคลาดสายตา

ถือเป็นเรื่องเสียหาย และส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของกรรมการจับเวลา
อย่างไรก็ตาม คุณสมบัติของกรรมการจับเวลาที่สำคัญยิ่งกว่า
ก็คือต้องมีความซื่อสัตย์และความเที่ยงธรรม เพราะผู้จับเวลาไม่ได้มี
เพียงกรรมการ แต่บรรดาเซียนมืออาชีพก็จับเวลาด้วยเช่นกัน เพราะ
การได้-เสียอยู่ที่เวลา หากเทียบเคียงเวลาแล้วแตกต่างกันมาก เซียนก็
จะประท้วง และเมื่อมีการประท้วง ความน่าเชื่อถือของกรรมการจับเวลา
ก็จะมีน้อยลง

กรรมการจับเวลาหนึ่งทีม มีสมาชิก 3-5 คน บางทีมมีถึง 7 คน
และมีรายได้ 1,500-1,600 บาทต่อคนต่อวัน

เนื่องจากบุญบั้งไฟกลายเป็นการแข่งขันกีฬา การเล่นการพนัน
และจัดแข่งขันตลอดทั้งปี ทำให้กรรมการจับเวลามีความสำคัญมากขึ้นทุก
ขณะ การกำหนดวันทำบุญบั้งไฟในปัจจุบัน มิได้หาฤกษ์ยามหรือจัดตาม
ความพร้อมของพระสงฆ์หรือชาวบ้านเจ้าของงาน แต่ผู้จัดการแข่งขัน
ต้องตรวจสอบตารางเวลางานของกรรมการจับเวลา แล้วจึงกำหนดวัน
ทำบุญให้ตรงกับวันว่างของพวกเขา

นักพนัน

แบ่งเป็น 2 ประเภท คือนักพนันมืออาชีพและนักพนันมือสมัคร
เล่น

นักพนันมืออาชีพ คือนักพนันที่เล่นการพนันบั้งไฟเป็นอาชีพ
หลัก ส่วนใหญ่เคยเล่นการพนันประเภทอื่นมาก่อน นักพนันมืออาชีพ
มักเป็นเซียนยิ่งมากกว่าเซียนไล่ เนื่องจากเซียนยังเป็นผู้กำหนดราคายัง

นักพนันมืออาชีพมักอยู่บริเวณหน้าฐาน และส่วนใหญ่มียาน
พาหนะ สามารถเดินทางไปได้ทุกสนาม ทั้งสนามเล็กและสนามใหญ่ โดย

ในช่วงเทศกาลก็จะเล่นการพนันในสนามใหญ่ทางอีสานใต้ และเมื่อหมดช่วงเทศกาลก็เล่นการพนันในสนามเล็กทางอีสานเหนือ

นักพนันมืออาชีพอีกกลุ่มหนึ่งคือผู้ที่ประกอบอาชีพที่มีรายได้สูง เช่น ข้าราชการ แพทย์ พยาบาล นักธุรกิจ และนักการเมืองท้องถิ่น นักพนันมืออาชีพเหล่านี้มักอยู่ในเขตอีสานใต้ ซึ่งต่างจากนักพนันมืออาชีพในเขตอีสานเหนือที่มักเป็นข้าราชการชั้นผู้น้อย จึงมีรายได้ไม่มาก

นักพนันมืออาชีพอีกกลุ่มหนึ่งคือพระสงฆ์ นักพนันประเภทนี้เป็นทั้งเจ้าของค่ายบั้งไฟและนักพนัน วงเงินการเล่นพนันของนักพนันกลุ่มนี้สูงกว่านักพนันมือสมัครเล่น ส่วนใหญ่เล่นกันเองระหว่างพระด้วยกัน มีบ้างที่ “จับ” กับฆราวาส และส่วนหนึ่งให้ฆราวาสที่ไว้ใจได้ไปเล่นแทนตน

ส่วนนักพนันมือสมัครเล่นคือผู้ที่เล่นการพนันบั้งไฟเป็นครั้งคราว เล่นเฉพาะสนามใกล้บ้าน และเล่นเฉพาะในช่วงเทศกาล เนื่องจากมีทุนทรัพย์น้อย นักพนันกลุ่มนี้มักเป็นเขียนใหล่มากกว่าเขียนย้ง การเล่นพนันบั้งไฟมักเริ่มต้นที่หมู่บ้านของนักพนัน แล้วจึงไปเล่นในหมู่บ้านใกล้เคียง นักพนันมือสมัครเล่นส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง และเล่นการพนันด้วยเงินไม่มาก

ค่ายบั้งไฟ

เกิดจากทีมช่างบั้งไฟที่รวมตัวกันผลิตบั้งไฟที่ได้มาตรฐาน จนเป็นที่เชื่อถือในแวดวงบั้งไฟ ค่ายบั้งไฟจึงมาจากฝีมือล้วนๆ และต้องสร้างชื่อเสียงให้ปรากฏ การสร้างชื่อเสียงทำได้โดยนำบั้งไฟไปแข่งขันตามงานบุญบั้งไฟ หากได้ที่ 1 หรือที่ 2 ถือว่าสอบผ่าน และถือเป็นการแจ้งเกิดในวงการบั้งไฟ เมื่อบรรดาเขียนจากที่ต่างๆ แห่กันไปซื้อบั้งไฟ จนสามารถ

ประกอบอาชีพทำบั้งไฟขาย จึงจะถือว่าเป็น “ค่ายบั้งไฟ”

ค่ายบั้งไฟจำเป็นต้องนำบั้งไฟของตนตระเวนแข่งเพื่อสร้างชื่อเสียง และเมื่อมีชื่อเสียง ก็จะมีคนสั่งซื้อบั้งไฟ โดยค่ายที่มีชื่อเสียงสามารถขายบั้งไฟได้มากกว่าวันละ 50 บั้ง ถ้าเป็นบั้งไฟที่ใช้ท่อพีวีซี ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 1 นิ้ว ซึ่งเป็นบั้งไฟเล็ก มีราคาบั้งละ 1,200 บาทขึ้นไป ส่วนบั้งไฟที่มีขนาดใหญ่ ราคา ก็จะสูงขึ้นตามขนาด เช่น บั้งไฟ แสน ขนาดท่อ 5-6 นิ้ว ราคา 13,000-20,000 บาท บั้งไฟล้าน ขนาดท่อ 8 นิ้ว ราคา 35,000 บาท

นักการเมือง

นักการเมืองเกี่ยวข้องกับการแข่งขันและการพนันบั้งไฟในรูปแบบของการสนับสนุนกิจกรรมงานบุญ อันเป็นการทำนุบำรุงพระศาสนา และส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งผู้ที่เป็นตัวแทนของประชาชนต้องมีส่วนร่วม เพราะหากนักการเมืองไม่เข้าร่วมกิจกรรม ประชาชนในเขตเลือกตั้งก็จะถือว่าผู้แทนของตนไม่สนใจงานบุญในพื้นที่ ซึ่งจะส่งผลต่อคะแนนเสียง

เมื่อการจุดบั้งไฟกลายเป็นกิจกรรมการพนันเต็มรูปแบบ การส่งเสริมงานบุญของนักการเมืองจึงเท่ากับการสนับสนุนการพนันไปโดยปริยาย และพบว่านักการเมืองในเขตรอยต่อของจังหวัดในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ให้การสนับสนุนผู้จัด ซึ่งชาวบ้านในพื้นที่ก็รู้กันดีว่าผู้จัดคนใดเป็น “เด็ก” ของนักการเมืองคนใด

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เนื่องจากการจัดงานบุญบั้งไฟเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องให้การสนับสนุนทั้งงบประมาณและกำลังคน

เมื่อการจัดงานแข่งขันบั้งไฟกลายเป็นบ่อนการพนันเต็มรูปแบบ การสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเท่ากับการสนับสนุนการพนัน

ผู้นำชุมชน

จุดเริ่มต้นของการจัดงานบุญบั้งไฟคือการประชุมคณะกรรมการหมู่บ้านและชาวบ้าน เพื่อกำหนดวันจุดบั้งไฟ ดังนั้น ผู้นำชุมชนจึงมีบทบาทในงานบุญโดยตำแหน่งและในทางปฏิบัติ เพราะผู้ที่จะต้องไปติดต่อประสานงานหรือยื่นขออนุญาตต่อทางการ ก็คือผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้านหรือกำนัน

เมื่องานบุญบั้งไฟกลายเป็นบ่อนบุญ บทบาทของผู้นำชุมชนอย่างหนึ่งก็คือการติดต่อทีมกรรมการจับเวลาที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของค่ายบั้งไฟและเซียนพนัน เมื่อมีผู้เล่นการพนันจำนวนมาก ก็จะทำให้ผู้จัดมีรายได้มาก เพราะรายได้หลักของการจัดบ่อนบุญมาจากการเก็บค่าผ่านประตู

ในปัจจุบัน ความยิ่งใหญ่ของงานบุญบั้งไฟวัดจากการที่มี “นักพนันมือหนัก” หรือ “เซียนยั้ง” เข้าไปเล่นการพนัน เพราะเซียนยั้งทำให้วงพนันคึกคัก และทำให้มีเงินล่อใจนักพนันมือสมัครเล่น

พระสงฆ์กับบุญบั้งไฟอยู่คู่กันมาทุกยุคทุกสมัย เนื่องจากพระสงฆ์เป็นผู้นำทางด้านการศึกษาปฏิบัติค้ำจุนการทำบั้งไฟ เจ้าของบั้งไฟตั้งในอดีตจึงมีพระสงฆ์รวมอยู่ด้วย และด้วยเหตุที่บุญบั้งไฟเป็นงานที่เรียกว่า “เล่น-กิน” คือเล่นสนุกสนานและกินอย่างเต็มที่ อันเป็นการส่งท้ายก่อนเข้าสู่ฤดูทำนา ดังนั้น พระสงฆ์ที่เข้าร่วมการจุดบั้งไฟจึงได้รับการอนุโลม โดยประเพณีของชาวอีสานอนุญาตให้พระสงฆ์เข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างฆราวาสไม่ถือว่าผิดพระธรรมวินัย ถึงขนาดมีการผลิตหมวกผ้าสีเหลืองที่เรียกว่า “ห่ออม” ให้พระสงฆ์สวม เพื่อแสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์รูปนั้นสามารถเล่นสนุกในบุญบั้งไฟได้

เมื่อเวลาผ่านไป ประเพณีบุญบั้งไฟเปลี่ยนไปในทิศทางที่มีการพนันเป็นองค์ประกอบสำคัญ พระสงฆ์ก็ยังคงเกาะติดอยู่กับประเพณีนี้ ในปัจจุบันจึงมีทั้งพระสงฆ์ที่เป็นเจ้าของค่ายบั้งไฟและพระสงฆ์ที่เป็นนักพนันบั้งไฟ

พระสงฆ์ส่วนใหญ่ที่เข้าไปในบ่อนบุญทางอีสานได้มักมาจากต่างถิ่น ฝ่ายปกครองคณะสงฆ์จึงยากที่จะควบคุม และที่สำคัญก็คือ พระสงฆ์ที่เล่นการพนันบั้งไฟส่วนใหญ่เป็นพระผู้ใหญ่ ส่วนในบ่อนอาชีพหรือบ่อนนอกเทศกาลในเขตอีสานเหนือ พระสงฆ์ที่เข้าไปในฐานะเจ้าของค่ายบั้งไฟและนักพนันก็มีจำนวนไม่น้อย โดยคิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 10 ของนักพนันทั้งหมด

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาต

เจ้าหน้าที่ตำรวจ

เจ้าหน้าที่ตำรวจคือผู้บังคับใช้กฎหมายการพนัน ดังนั้น ผู้จัดหรือผู้ที่ต้องการจัดให้เล่นการพนันบั้งไฟจึงต้อง “ส่งส่วย” ให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อไม่ให้การเล่นการพนันถูกรบกวน และทำให้รู้ค่าใช้จ่ายที่แน่นอน เพราะการถูกรบกวนจากเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นการลดความน่าเชื่อถือของผู้จัด หากถูกรบกวนหรือถูกจับ จะส่งผลกระทบต่อการจัดในครั้งต่อไป เพื่อมิให้ถูกรบกวน ผู้จัดจึงต้องส่งส่วยทุกระดับ ตั้งแต่ระดับล่างสุดไปจนถึงระดับบนสุดของสายการบังคับบัญชา ซึ่ง “ค่าส่วย” มักเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ผู้จัดหลายคนจึงเข้าไปอยู่ในเครือข่ายของตำรวจ เพื่อรับประกันว่าจะไม่ถูก “ไถ” หรือเพิ่มค่าส่วย และเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้บรรดาผู้จัด ตลอดจนเจ้าของค่ายบั้งไฟ ต้องการ “ยก” การพนันบั้งไฟ “ขึ้นบนดิน” หรือทำให้ถูกกฎหมาย เนื่องจาก “ส่วย” คือค่าใช้จ่ายหลักของผู้จัด

เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง

เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ตั้งแต่ผู้ว่าราชการจังหวัดจนถึงนายอำเภอ มีบทบาทในการกำกับดูแลความสงบเรียบร้อย กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความไม่สงบ ย่อมเป็นความรับผิดชอบของฝ่ายปกครอง ดังนั้น ฝ่ายปกครองจึงเป็นฝ่ายที่ผู้จัดไม่อาจมองข้ามได้ และต้องส่งส่วยด้วยเช่นกัน เพราะหากไม่ส่งส่วย ก็จะเป็นอุปสรรคในการจัดงาน และจะส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของผู้จัด

ระบบอุปถัมภ์กับการพนันบั้งไฟ

ระบบอุปถัมภ์มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การพนันบั้งไฟ โดยในทางปฏิบัติ การจัดแข่งขันบั้งไฟทั้งในและนอกเทศกาล ล้วนต้องจ่ายเงินให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งตำรวจและเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองทั้งในและนอกพื้นที่

จำนวนเงินที่ต้องจ่ายให้กับตำรวจและเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง คือวันละ 5,000-50,000 บาท (อีสานเหนือ 5,000 บาทต่อวัน อีสานใต้ 50,000 บาทต่อวัน) เงินส่วนนี้ คณะกรรมการหมู่บ้านหรือผู้จัดเป็นผู้นำส่ง การจ่ายเงินให้กับตำรวจและฝ่ายปกครองในพื้นที่ เรียกกันในหมู่บ้านจัดว่า “สายป๋า”

ขณะเดียวกัน ผู้จัดก็ต้องเจียดเงินอีกส่วนหนึ่งไว้สำหรับจ่ายให้กับตำรวจหรือฝ่ายปกครองที่อยู่ในสายการบังคับบัญชาที่สูงขึ้นไป ซึ่งเรียกกันในหมู่บ้านจัดว่า “สายยาว” ในทางปฏิบัติ คณะกรรมการหมู่บ้านจะจ่ายเงินให้กับสายยาวผ่านกรรมการจับเวลา

จะเห็นได้ว่ากรรมการจับเวลาเป็นตัวเชื่อมที่สำคัญ กรรมการจับเวลาชื่อดังจึงมักมี “แบ็กอัพ” หรือผู้คุ้มครองเป็นนายตำรวจระดับสูง ซึ่งทำให้กิจกรรมในสนามบั้งไฟเป็นไปอย่างราบรื่น ไม่มีการรบกวนจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ

โครงข่ายความสัมพันธ์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพนันบั้งไฟ เป็นระบบอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นภายใต้ความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยเป็นไปในลักษณะผู้ถูกอุปถัมภ์ดูแลผู้อุปถัมภ์ เช่น กรณีตำรวจและข้าราชการฝ่ายปกครอง และในลักษณะผู้อุปถัมภ์ดูแลผู้ถูกอุปถัมภ์ เช่น กรณีฝ่ายการเมือง

ระบบอุปถัมภ์ของฝ่ายข้าราชการเริ่มต้นจากผู้จัดนำ “เงินใต้โต๊ะ” เข้าบัญชีธนาคารของข้าราชการตำรวจชั้นผู้น้อย จากนั้นตำรวจชั้นผู้น้อย

ก็โอนเงินให้กับผู้บังคับบัญชาในระดับสูงต่อไป

ส่วนระบบอุปถัมภ์ของฝ่ายการเมืองเริ่มต้นจากนักการเมืองระดับชาติมอบเงินให้กับนักการเมืองท้องถิ่น โดยเรียกเงินส่วนนี้ว่า “เงินบริจาคสนับสนุนบุญประเพณีบั้งไฟ” เพื่อนำเงินดังกล่าวไปมอบให้กับคณะกรรมการหมู่บ้านที่จัดงาน เพื่อให้ชาวบ้านรับรู้ว่ ส.ส. ของตนให้ความสำคัญและสนับสนุนการจัดงานบุญประเพณี และในหลายพื้นที่บรรดาผู้จัดก็มีความสัมพันธ์กับนักการเมืองท้องถิ่น

ต้นตอของระบบอุปถัมภ์ในวงการพนันบั้งไฟเกิดขึ้นเนื่องจากการแข่งขันบั้งไฟไม่มีกฎหมายรองรับ อย่างไรก็ตาม ทั้งการจุดบั้งไฟและการพนันบั้งไฟ ทุกฝ่ายต่างรู้ว่าเป็นเรื่องที่ผิดกฎหมาย และต้องขออนุญาต ทั้งนี้เพราะการจุดบั้งไฟมักเป็นอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และการจุดบั้งไฟทุกครั้งก็มีการเล่นการพนัน ดังนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจึงสร้างหลักประกันให้กับตนเอง ด้วยการนำเงินหรือผลประโยชน์อันเกิดจากการจุดบั้งไฟและการพนันบั้งไฟไปมอบให้กับผู้มีบารมี ทั้งที่รู้ว่าผู้มีบารมีไม่อาจคุ้มครองได้ตามกฎหมาย

ด้วยเหตุที่ระบบอุปถัมภ์ไม่อาจรองรับความเสี่ยงได้ทั้งหมด ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจึงพยายามหาช่องทางที่จะทำให้มีกฎหมายรองรับ โดยการเปิดบ่อนเสรี หรือนำบ่อนบั้งไฟขึ้นบนดิน เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายในระบบอุปถัมภ์ ขณะที่ตำรวจและฝ่ายปกครองไม่มีแนวคิดในการทำให้บ่อนบั้งไฟเป็นบ่อนถูกกฎหมาย เพราะไม่ว่าบ่อนบั้งไฟจะอยู่ใต้ดินหรืออยู่บนดิน ตำรวจและฝ่ายปกครองก็ได้รับผลประโยชน์อยู่ดี

**เรื่อยาว:
เมื่อวิถีอนุรักษ
ปะทะกับการพนัน**

ภูมิหลังและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ประเพณีการแข่งขันเรือเป็นการละเล่นที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ จดหมายเหตุของลาลูแบร์กล่าวถึงการแข่งเรือในสมัยกรุงศรีอยุธยาว่า “การเล่นแข่งเรือ” เป็นการละเล่นที่นิยมกันมากในสมัยนั้น นอกจากนี้ยังระบุว่ามีการพนันปะปนอยู่ด้วย

กิจกรรมการแข่งขันเรือในอดีตนั้นสัมพันธ์กับความเชื่อของคนในท้องถิ่น เช่น ชาวบ้านที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำจะใช้เรือเป็นพาหนะไปทำบุญและมีการจัดขบวนแห่เรือเพื่อนางค์กฐินและองค์ผ้าป่าไปยังวัด เมื่อเสร็จพิธีการทางศาสนา จึงจัดการแข่งขันเรือยาวเพื่อเป็นการสร้างความสามัคคี และด้วยความเชื่อที่ว่าผู้เข้าร่วมการแข่งขันจะได้บุญอีกทางหนึ่งด้วย

บางท้องถิ่นมีการแข่งเรือในงานทำบุญไหว้พระประจำปี บางแห่งมีการแข่งเรือเพื่อเป็นการบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้คนในชุมชนศรัทธา บางแห่งก็จัดแข่งเรือเพื่อความสนุกสนาน ในเวลาต่อมา เมื่อการแข่งขัน

เรือพัฒนาเป็นกีฬา จึงมีการแบ่งประเภทของเรือยาวเป็นเรือยาวใหญ่ เรือยาวกลาง และเรือยาวเล็ก แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับคณะกรรมการจัดการแข่งขัน ซึ่งมักจะเป็นที่รู้จักในนาม “เจ้าภาพ”

เมื่อการคมนาคมทางบกมีบทบาทมากขึ้น เกิดการเชื่อมต่อของ ถนนสายต่างๆ จึงส่งผลให้การคมนาคมทางน้ำมีน้อยลง แต่การแข่งขัน เรือยาวประเพณีก็ยังเป็นที่นิยมเช่นเดิม โดยเป้าหมายของการจัดงาน ก็เพื่อเป็นการอนุรักษ์วิถีชีวิตและความผูกพันระหว่างผู้คนกับสายน้ำ

ตัวเรือ

เรือมืองค์ประกอบสองส่วน ส่วนแรกคือตัวเรือ ในกรณีของเรือ ที่ใช้สำหรับการแข่งขันเรือยาวประเพณี ตัวเรือจะทำจากไม้ ส่วนที่สอง คือ “ฝีพาย” ซึ่งเป็นผู้ควบคุมเรือให้แล่นในลำน้ำจากจุดเริ่มต้นไปสู่เส้นชัย

แต่เดิม “ตัวเรือ” มีที่มาจากการขุดไม้ต้นเดียวตลอดทั้งลำ มี ลักษณะท้องรูปชันและท้องรูปกระทะ ไม้ที่นำมาขุดเป็นเรือ เช่น ไม้ ตะเคียน ไม้สำโรง และไม้มะหาด แต่ส่วนใหญ่นิยมเรือขุดจากไม้ตะเคียน เนื่องจากเป็นไม้เนื้อแข็ง มีเนื้อเหนียว ลอยน้ำและพุ่งน้ำได้ดี มีน้ำหนัก พอประมาณ แขน้ำได้นาน ไม่ผุง่าย และคนโบราณเชื่อกันว่ามีนางไม้หรือ นางตะเคียนสิงอยู่ เมื่อนำมาขุดเป็นเรือ ก็จะเชิญนางไม้เป็นแม่ย่านางเรือ ซึ่งเชื่อกันว่าจะนำชัยชนะและความสำเร็จมาให้

ในอดีต การขุดเรือเป็นความร่วมมือของคนในชุมชน การขุดเรือ ต้องใช้ช่างที่มีฝีมือ รวมทั้งมีพิธีกรรมและความเชื่ออันเกี่ยวเนื่องกับการขุดเรือ อีกทั้งต้องใช้เวลานาน เมื่อการขนส่งทางเรือลดบทบาท ประเพณีเลือนหาย การขุดเรือก็หายไป เพราะมีค่าใช้จ่ายสูง ต่อมาเมื่อ มีการรณรงค์แข่งเรือเพื่อการท่องเที่ยว ทำให้การแข่งขันเรือยาวเป็นที่

นิยม จึงมีทั้งหน่วยงานราชการและเอกชนให้การสนับสนุนงบประมาณในการขุดเรือ

เจ้าของเรือคือใคร

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่าเจ้าของเรือมี 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 คือ วัดหรือชุมชน กลุ่มที่ 2 คือหน่วยงานราชการ และกลุ่มที่ 3 คือนักธุรกิจและนักการเมือง โดยแต่ละกลุ่มมีลักษณะความเป็นเจ้าของดังนี้

- **กลุ่มที่ 1** เรือเป็นของวัดหรือชุมชน

ในกรณีที่วัดเป็นเจ้าของเรือ บทบาทของ “วัด” ในกิจกรรมการแข่งขันเรือ คือการหารายได้เข้าวัด โดยจะมีฝ่ายหารายได้ที่มีหน้าที่หารายได้จากการประมูลพื้นที่ขายสินค้า รายได้จากค่าเข้าชม รายได้จากการบริจาค รวมถึงรายได้จากการขายวัดถมุงคล ดอกไม้ ธูป เทียน ฯลฯ

- **กลุ่มที่ 2** เรือเป็นของหน่วยงานราชการด้านความมั่นคง

แต่เดิม หน่วยงานราชการด้านความมั่นคง (ทหารและตำรวจ) มีการแข่งขันเรือยาวเป็นการภายใน ต่อมาจึงมีการส่งเรือในนามของหน่วยงานราชการลงแข่งขันในสนามแข่งเรือในแต่ละภูมิภาค

- **กลุ่มที่ 3** เรือเป็นของเอกชน (นักธุรกิจหรือนักการเมือง)

การส่งเรือของตนลงแข่งขันในสนามใหญ่ๆ ทำให้เจ้าของเรือเป็นที่รู้จัก ซึ่งเป็นผลดีต่อธุรกิจ รวมถึงคะแนนนิยมทางการเมือง

ความสัมพันธ์ในทีมเรือ

“ทีมเรือ” คือกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับการจัดเตรียมความพร้อมทั้งอุปกรณ์ การกำหนดหน้าที่ให้กับสมาชิกในทีม การบริหารจัดการงบประมาณ การวางแผนลงสนามแข่งขัน ฯลฯ ซึ่งจุดมุ่งหมายก็เพื่อให้ทีม

ได้รับชัยชนะ

ทีมเรือแต่ละทีมจะมี “ผู้จัดการ” ทำหน้าที่ดูแลสมาชิกในทีม ซึ่งมีจำนวนมาก จึงต้องเป็นนักบริหารจัดการที่ดี และได้รับการยอมรับจากลูกทีม

“ทีมเรือ” ประกอบด้วยผู้จัดการ/หัวหน้า ครูฝึก (ส่วนใหญ่เรียกกันว่า “โค้ช” บางทีมมีผู้จัดการและโค้ชเป็นคนเดียวกัน) ฝีพาย แม่ครัว และคนงาน

ปัจจุบันทีมเรือแบ่งเป็น 3 ชุด ดังนี้

- **ทีมชุดใหญ่** จำนวน 70 คนขึ้นไป ประกอบด้วยฝีพาย 55 คน สำนองได้ไม่เกิน 10 คน ผู้จัดการ 1 คน โค้ช 1 คน แม่ครัวและคนยกของ 2-5 คน

- **ทีมชุดกลาง** จำนวนอยู่ระหว่าง 40-70 คน ประกอบด้วยฝีพาย 40 คน ฝีพายสำนอง 10 คน ผู้จัดการ 1 คน โค้ช 1 คน (บางทีมมีผู้จัดการและโค้ชคนเดียวกัน) แม่ครัวและคนยกของ 2-5 คน

- **ทีมชุดเล็ก** จำนวน 30-40 คน ประกอบด้วยฝีพายประมาณ 30 คน ฝีพายสำนอง 5 คน ผู้จัดการ 1 คน โค้ช 1 คน (บางทีมมีผู้จัดการและโค้ชเป็นคนเดียวกัน) แม่ครัวและคนยกของ 2-5 คน

ฝีพายคือใคร

“ฝีพาย” ถือเป็น “นักกีฬา” หรือในทีมเรือเรียกว่า “ลูกเทือก” ในวงการพinnan ข้อมูลเกี่ยวกับฝีพายเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการเล่นพinnan

ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งระบุว่า ฝีพายเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของการแพะชนะ โดยมีสัดส่วนถึงร้อยละ 60 ส่วนตัวเรือ รูปทรงเรือ รวมทั้งการ

ตั้งเรือและความสมบูรณ์ของเรือ มีผลต่อการแพ้ชนะร้อยละ 30 อีกร้อยละ 10 อยู่ที่สายน้ำหรือร่องน้ำ รวมทั้งรูปทรงของใบพาย

ประเภทของฝีพายแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือฝีพายชาวบ้าน ฝีพายจากหน่วยงานราชการ และฝีพายมืออาชีพ โดยทั้งสามกลุ่มเกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงตามรูปแบบการจัดงานแข่งเรือ

จากการสัมภาษณ์ พบว่าในปัจจุบันมีฝีพายมืออาชีพจำนวนมาก โดยฝีพายจากจังหวัดพิจิตรจะได้รับค่าตอบแทนสูง เนื่องจากเป็นฝีพายที่มีคุณภาพ ได้รับการฝึกฝน รวมทั้งมีเทคนิคและประสบการณ์

• ฝีพายชาวบ้าน

ในอดีต ชาวบ้านจะใช้เวลาว่างในช่วงเช้าหรือเย็นเพื่อฝึกซ้อมพายเรือ แต่การรวมกลุ่มของฝีพายชาวบ้านมีน้อยลง เนื่องจากการเกษตรในปัจจุบันทำได้ตลอดทั้งปี จึงทำให้ชาวบ้านมีเวลาว่างไม่ตรงกัน

ในปัจจุบัน ฝีพายชาวบ้านยังคงมีอยู่จำนวนหนึ่ง ส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านที่อยู่ริมแม่น้ำ ใช้เรือสัญจรช่วงหน้าน้ำ และส่วนหนึ่งมีประสบการณ์การพายเรือในสนามแข่งขัน

• ฝีพายจากหน่วยงานราชการ

หน่วยงานราชการคือผู้สนับสนุนกิจกรรมการแข่งขันเรือยาว เมื่อการแข่งขันเรือยาวเป็นที่นิยมมากขึ้น หน่วยงานราชการ อาทิ ทหาร ตำรวจ ได้นำกำลังพลมาฝึกซ้อมพายเรือเพื่อร่วมการแข่งขันเรือยาว ประเพณี เพื่อธำรงรักษาสืบสานวัฒนธรรมของไทย

• ฝีพายมืออาชีพ

เมื่อการแข่งขันเรือยาวเป็นที่นิยมมากขึ้น จึงเกิดฝีพายมืออาชีพซึ่งมาจากฝีพายทหารที่พายเรือให้กับหน่วยงานต้นสังกัด หลังจากปลดประจำการแล้ว เนื่องจากการฝึกฝีพายต้องใช้เวลา จึงเกิดการจ้างฝีพายเป็นการเฉพาะตามเงื่อนไขที่ตกลงกัน

การจ้างฝีพายมี 3 รูปแบบ ดังนี้

1. จ้างทีมฝีพายเป็นรอบ คือจ้างพายที่ละรอบการแข่งขัน
2. จ้างทีมฝีพายเฉพาะสนามแข่งขันสนามใดสนามหนึ่ง
3. จ้างทีมฝีพายตลอดเทศกาลแข่งเรือ

“การพั่นเรือแตกต่างจากการพั่นไก่อ้นและการพั่นบอลล แต่คล้ายกับการพั่นมวย เล่นกันเยาะ เล่นกันในที่โล่งแจ้ง กลุ่มละ 5-10 คน การพั่นจะเกิดขึ้นทุกครั้งที่มีการแข่งเรือ ถ้าแพ้ก็จ่าย ถ้าเสมอก็ไม่ต้องเสีย การติดหนี้ติดสินก็มีบ้าง เป็นเรื่องธรรมชาติ ส่วนใหญ่รู้จักกัน เลยคุยๆ กันได้ หมดตัวไม่มีจ่าย นัดกันไปสนามหน้าก็มี”

ผู้จัด-เจ้าภาพ

ในอดีต งานแข่งเรือยาวเป็นกิจกรรมเพื่อความสนุกสนานและความสามัคคีของคนในชุมชน ต่อมาเมื่อการใช้เรื่อน้อยลง เพราะมีการคมนาคมทางถนน รวมถึงปัจจัยทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การจัดกิจกรรมการแข่งขันในมิติของ “การละเล่นพื้นบ้าน” จึงเปลี่ยนเป็นการแข่งขันในรูปแบบของ “กีฬา” และมี “การพั่น” เข้ามาเกี่ยวข้อง โดยผู้นำท้องถิ่นสนับสนุนให้มีกิจกรรมการแข่งขันเรือเพื่อเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่งเสริมประเพณีอันดีงาม รวมทั้งเป็นการกระตุ้นการท่องเที่ยว

เมื่อสนามแข่งเรือมีมากขึ้น จึงนำมาสู่การสร้างทีมเรือเพื่อส่งเข้าแข่งขัน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการ และภาคเอกชน ก็ใช้การแข่งขันเรือเพื่อการโฆษณาประชาสัมพันธ์ กระตุ้นเศรษฐกิจทั้งภายในและภายนอกชุมชน รวมทั้งส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน

ทั้งนี้ ผู้จัดการแข่งขันมักเสนอให้เจ้าภาพจัดงานแข่งเรือในวันเสาร์และอาทิตย์ หรือไม่ก็วันหยุดนักขัตฤกษ์ เนื่องจากจะมีคนเข้าชมการแข่งขันมากขึ้น ขณะเดียวกัน สถานที่จัดงานก็ต้องดึงดูดผู้คน จึงมักจัดงานบริเวณริมแม่น้ำหน้าวัด เช่น ภาควกลางแข่งกันในแม่น้ำเจ้าพระยา ภาคเหนือแข่งกันในแม่น้ำน่าน ภาคใต้แข่งกันในแม่น้ำหลังสวนและแม่น้ำตาปี ภาคตะวันออกเจียงเหนือแข่งกันในแม่น้ำโขง เป็นต้น

ตารางที่ 1 ปฏิทินการจัดงานแข่งเรือยาวประเพณี

ผู้จัด	สนามแข่งขันประจำปี 2556	หมายเหตุ
สสส. ร่วมกับ เครือข่ายองค์กร งดเหล้า	200 สนาม	1. สืบจากสนามแข่งขันทั่วประเทศ 2. ปี 2556 มีสนามแข่งเรือกว่า 50 สนาม ที่ทำบันทึกข้อตกลงการจัดงานแข่งเรือปลอดเหล้า 3. มีการถ่ายทอดสด 6 สนาม
เว็บไซต์เรือยาวไทย	171 สนาม	ปฏิทินการแข่งขันทั่วประเทศ
บริษัท บุญรอด เทรดดิ้ง จำกัด	86 สนาม	ปฏิทินการแข่งขันทั่วประเทศ

ผู้จัด	สนามแข่ง ชั้นประจำปี 2556	หมายเหตุ
สมาคมกีฬาไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์	60 สนาม	ปฏิทินการแข่งขันทั่วประเทศ
สถานีโทรทัศน์ช่อง 11	-	มีการถ่ายทอดสด 5 สนาม
สถานีโทรทัศน์ ThaiPBS	-	มีการถ่ายทอดสด 6 สนาม

ที่มา: รวบรวมข้อมูลจากปฏิทินการจัดงานที่ปรากฏในเว็บไซต์เรือยาวไทย (www.thailongboat.com), บริษัท บุญรอดเทรดดิ้ง จำกัด และสมาคมกีฬาไทยในพระบรมราชูปถัมภ์

สำหรับเจ้าภาพจัดการแข่งเรือยาวประเพณีมี 2 แบบ แบบที่ 1 คือมีหน่วยงานที่สนับสนุนงบประมาณการจัดงานแข่งเรือในสนามแข่งนั้นๆ หน่วยงานเดียว และแบบที่ 2 คือมีผู้สนับสนุนงบประมาณจัดงานมากกว่าหนึ่งหน่วยงาน

ในอดีต “วัด” คือเจ้าภาพหลักในการจัดงาน รูปแบบและพิธีกรรมจึงสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนา ต่อมาเมื่อหน่วยงานราชการกลายเป็นเจ้าภาพหลัก จึงมีรูปแบบและพิธีกรรมบางอย่างเกิดขึ้น เช่น การมอบเงินและถ้วยรางวัลให้กับทีมเรือที่ชนะเลิศการแข่งขัน

แต่เดิม รางวัลในกิจกรรมการแข่งขันเรือผูกพันกับความเชื่อและพิธีกรรมของพระพุทธศาสนา เช่น ผ้าแพร ผ้าห่มพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์

ประจำวัด เพื่อนำไปประดับโชนเรือ ซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อเรื่องความเป็นสิริมงคลแก่ทีมเรือและคุ้มบ้านคุ้มวัดที่ได้รับรางวัล ต่อมา รางวัลจึงพัฒนาเป็นของใช้ เช่น ผ้าขาวม้า นาฬิกา หรือน้ำมันก๊าด จนกระทั่งกลายเป็นเงินและถ้วยรางวัลในปัจจุบัน

ส่วนเจ้าภาพร่วม แม้จะสนับสนุนงบประมาณน้อยกว่าเจ้าภาพหลัก แต่บทบาทของเจ้าภาพร่วมก็มีความสำคัญต่อการจัดการแข่งขันในแต่ละสนาม โดยองค์กรภาคเอกชนที่สนับสนุนการจัดกิจกรรมแข่งเรือยาวประเพณีมีทั้งองค์กรขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

สื่อมวลชน

ปัจจุบันสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เครือข่ายองค์กรงดเหล้า และมูลนิธิภาพถ่ายแห่งประเทศไทย จัดกิจกรรมการถ่ายทอดสด “ศึกเรือยาวชิงจ้าวสาयน้ำ” ซึ่งเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี 2550 และมีสนามแข่งเรือประมาณ 50 สนาม (จากกว่า 200 สนาม)

นอกจากนี้ สถานีโทรทัศน์ช่อง 11 ได้จัดโครงการอนุรักษ์ภูมิปัญญากีฬาชาวบ้าน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการส่งเสริมกิจกรรมของชุมชน ซึ่งระหว่างการถ่ายทอดสดจะมีการนำเสนอสถานที่สำคัญและแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และแนะนำสินค้าโอท็อป เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ สถานีโทรทัศน์ช่อง 11 ดำเนินการถ่ายทอดสดการแข่งขันเรือยาวตั้งแต่ปี 2551 ในชื่อรายการ “เรือยาวไทย มรดกไทย”

ขณะเดียวกัน เครือข่ายของผู้ติดตามการแข่งขันเรือยาวประเพณีก็มีการจัดทำระบบข้อมูลที่ทันสมัยผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ กลุ่มคนรุ่นใหม่ที่สนใจการแข่งขันเรือยาวจำนวนหนึ่งจัดทำเว็บไซต์เพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมถึงวิเคราะห์การแข่งขันเรือยาวทั่วประเทศ

การพนันแข่งเรือ

เมื่อมีการจัดงานแข่งขันเรือยาวประเพณี หน่วยงานของรัฐและเอกชนจะเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณการจัดงาน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งกำหนดให้การแข่งขันเรือยาวประเพณีเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเป็นการส่งเสริมประเพณีอันดีงาม รวมทั้งเป็นการกระตุ้นการท่องเที่ยว

“การพนันเกิดขึ้นบริเวณริมตลิ่งทั้งสองฝั่งแม่น้ำ ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวแน่นอน กฎของการพนันอยู่ที่คนสองคนตกลงกัน เป็นการพนันแบบปากต่อปาก การจ่ายเงินก็ไม่มีตัวกลาง ส่วนใหญ่เป็นการจ่ายเงินรับเงินมือต่อมือ การเล่นพนันไม่มีข้อผูกมัดใดๆ เป็นการวัดใจกันมากกว่า มีการโกงกันบ้าง แต่ไม่มาก”

อุปทานของการพนันแข่งเรือ

ผู้มีประสบการณ์ตรงในการเล่นพนันแข่งเรือระบุว่าในอดีต ผู้เล่นพนันจะเล่นพนันในช่วงเทศกาลแข่งเรือของชุมชน การพนันในมิตินี้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตในชนบท เป็นการสร้างเครือข่ายทางสังคม และเป็นกิจกรรมสันทนาการ โดยเล่นการพนันกับคนในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง เมื่อก่อนมีสนามแข่งเรือไม่มาก ซึ่งแตกต่างจากปัจจุบันที่มีสนามมากขึ้น จำนวนเรือมีมากขึ้น และทีมเรือแต่ละทีมต่างก็หาข้อมูลเพื่อสมัครเข้าแข่งขัน โดยทีมเรือจะสนับสนุนให้เจ้าภาพกำหนดวันและเวลาของแต่ละสนามให้ชัดเจนและไม่ตรงกัน เพื่อให้ทีมเรือเข้าแข่งขันได้หลายสนาม

“เทศกาลการแข่งขันเรือยาวประเพณี” มีระยะเวลา 5 เดือน นับตั้งแต่เดือนสิงหาคมถึงเดือนธันวาคมของทุกปี และผู้ชนะจากแต่ละภูมิภาคจะเข้าแข่งขันในสนามชิงแชมป์ประเทศไทย ซึ่งจัดโดยสมาคมเรือพายแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 2 ปฏิทินงานแข่งเรือยาวประเพณีในแต่ละภูมิภาค

พื้นที่	ช่วงเวลาการจัดงาน	สนามแข่งขันที่สำคัญ
ภาคกลาง: แม่น้ำเจ้าพระยา	เทศกาลเข้าพรรษา	นครสวรรค์, ชัยนาท, สิงห์บุรี, อ่างทอง, สระบุรี, อโยธยา, กรุงเทพฯ, นครปฐม
ภาคเหนือ: แม่น้ำน่าน	เทศกาลเข้าพรรษา	พิจิตร, พิษณุโลก, น่าน
ภาคใต้: แม่น้ำหลังสวนและแม่น้ำตาปี	เทศกาลเข้าพรรษา	นราธิวาส, ชุมพร, นครศรีธรรมราช
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: แม่น้ำโขง	เทศกาลออกพรรษา	นครพนม, มุกดาหาร, หนองคาย, บัรรัมย์, อุบลราชธานี
ภาคตะวันออก: แม่น้ำบางปะกง	เทศกาลออกพรรษา	ฉะเชิงเทรา

แต่เดิม ชุมชนมีบทบาทในการจัดแข่งเรือ โดยคณะกรรมการจากชุมชนและเจ้าอาวาสร่วมกันกำหนดสนามแข่งขัน และเรือที่เข้าแข่งขันก็เป็นเรือของชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง อีกทั้งฝีพายส่วนหนึ่งก็เป็นคนในชุมชน เมื่อลงแข่งขัน ก็จะมีสมาชิกในครอบครัวและเครือญาติมาเชียร์ เมื่อเรือจากชุมชนใดชนะการแข่งขัน ก็ถือว่าเป็นชื่อเสียงของชุมชน และเป็นความภาคภูมิใจของทุกคนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการแข่งเรือ

ตารางที่ 3 ประเภทการแข่งขันเรือยาวในปัจจุบัน

ประเภท	จำนวน ฝีพาย	หมายเหตุ
เรือยาวใหญ่	41-55 คน	ฝีพายสำรอง 10 คน รวมทีมละไม่เกิน 65 คน
เรือยาวกลาง	31-40 คน	ฝีพายสำรอง 10 คน รวมทีมละไม่เกิน 50 คน
เรือยาวเล็ก	ไม่เกิน 30 คน	ฝีพายสำรอง 5 คน รวมทีมละไม่เกิน 35 คน
เรือยาวจิ๋ว	3-12 คน	3 คนขึ้นไป แต่ไม่เกิน 12 คน*

* ขึ้นอยู่กับคณะกรรมการจัดการแข่งขัน

กลุ่มนักพนันมีอิทธิพลต่อผู้จัดการแข่งขัน โดยนักพนันชอบเล่นพนันในรอบการแข่งขันที่สุสี ดังนั้น ผู้จัดการแข่งขันจึงต้องจัดรายการแข่งเรือตามความต้องการของผู้เล่นพนัน ขณะเดียวกันเจ้าภาพก็อยากให้มีคนเข้าร่วมงานมากๆ จึงมักมีมหรสพต่างๆ ในงานแข่งเรือ

อุปสงค์ของการพนันแข่งเรือ

นักพนันแข่งเรือแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มนักพนันสมัครเล่น เป็นกลุ่มที่เล่นการพนันเป็นครั้งคราว จุดมุ่งหมายคือเชียร์ทีมเรือที่ตนเองมีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น เรือมาจากชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ หรือคนในครอบครัวเป็นฝีพาย

2. กลุ่มนักพนันอาชีพ กลุ่มนี้มีทั้งผู้ที่มีความสัมพันธ์กับทีมเรือโดยตรง คือเป็นเจ้าของเรือ เป็นผู้ให้การสนับสนุน หรือมีความสัมพันธ์โดยอ้อม คือติดตามการแข่งขันอย่างใกล้ชิด และมีบทบาทในกิจกรรมการแข่งขัน

จากการสัมภาษณ์ผู้จัดการแข่งขัน ระดับของนักพนันแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 นักพนันรายย่อย

เป็นผู้ที่เล่นการพนันแข่งเรือเป็นครั้งคราว เล่นเฉพาะสนามใกล้บ้าน เล่นเฉพาะทีมเรือที่ตนเองมีส่วนเกี่ยวข้องและมีข้อมูล เล่นเรือที่ประเมินว่าจะชนะ เป็นต้น กลุ่มนี้จะเล่นการพนันทั้งในรูปแบบวางเดิมพันและต่อรอง วงเงินที่เล่นการพนันคือ 20 บาทขึ้นไป แต่ไม่เกิน 1,000 บาทต่อรอบการแข่งขัน

กลุ่มที่ 2 นักพนันระดับกลาง

เป็นนักพนันที่ติดตามการแข่งขัน โดยเดินทางไปเล่นการพนันในสนามต่างๆ นักพนันกลุ่มนี้อาจไม่ได้เกี่ยวข้องกับทีมเรือโดยตรง เหมือนกลุ่มเซียนเรือ คนกลุ่มนี้อาศัยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์แบบเครือข่าย โดยมีข้อมูลเกี่ยวกับทีมเรือประกอบการตัดสินใจ ซึ่งอาจจะเป็น “เจ้ามือ” รับแทง หรือเป็น “ผู้เล่นพนัน” หรือเป็นทั้งสองแบบ วงเงินที่เล่นพนันมากกว่า 1,000 บาท แต่ไม่เกิน 10,000 บาทต่อการแข่งขัน

กลุ่มที่ 3 นักพนันกระเป๋านัก

นักพนันกลุ่มนี้มีทั้งที่เป็นเจ้ามือรับแทงและเป็นผู้เล่น โดยส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับทีมเรือ เช่น เป็นเจ้าของเรือหรือเป็นหัวหน้าทีมฝีพาย นักพนันกลุ่มนี้จะติดตามการแข่งขันเรือในสนามต่างๆ และเป็นผู้ตัดสินใจว่าจะนำเรือลงแข่งหรือไม่

กลุ่มนักพนันกระเป๋านักจะมีทีมงานหรือผู้ช่วยในการเล่นพนัน วงเงินที่เล่นพนันมากกว่า 10,000 บาทต่อการแข่งขัน

“บางคนเป็นเจ้าของโรงสัรรายใหญ่ในจังหวัดพิจิตร หรือมาจากที่อื่นก็มี เขาจะนัดกันมาเพื่อเล่นพนันเรือโดยเฉพาะ บางคนพนันกันเป็นล้านก็มี บางคนถึงกับหมดตัวก็มี เขาเล่นเพื่อความสนุกสนาน มันเป็นการพนันของคนรวย... บางครั้งเจ้าของเรือกับผู้พนันจะมีข้อตกลงกันบางอย่าง เช่น ผู้พนันเล่นเรือลำนี้ เมื่อเรือที่พนันแข่งชนะ ผู้พนันก็จะแบ่งเงินให้กับเจ้าของเรือ จำนวนเท่าไรก็ได้แล้วแต่จะตกลงกัน”

วิธีการเล่นพนัน

เครือข่ายความสัมพันธ์ของผู้เล่นพนันเรือส่วนมากจะเป็นคนรู้จักกัน วิธีการเล่นจึงมี “เจ้ามือ” และนิยมใช้ “เงินสด” ส่วนการใช้ระบบ “เครดิต” นั้นขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นกับเจ้ามือ

การสื่อสารระหว่างนักพนันนั้นใช้ภาษามือเป็นหลัก เพราะในสนามแข่งขันมีเสียงดัง ทั้งเสียงเชียร์จากผู้ชม และเสียงบรรยายจากนักพากย์ ซึ่งส่งเสียงรบกวนอารมณ์ของผู้ชมตั้งแต่เรือออกจากจุดปล่อยตัวจนกระทั่งเข้าสู่เส้นชัย

“ตรงดากับธงน้ำเงินแขวนห้อยกลางน้ำ หรือใช้ทุ่นลอยปักธงสีสำหรับแบ่งสายน้ำเป็นร่องน้ำแดงกับร่องน้ำน้ำเงิน ระยะห่างประมาณ 200 เมตร ที่ทุ่นปล่อยเรือ เครื่องตกแต่งที่ปลายสุดของโขนเรือทั้งสองลำจะอยู่ในระนาบเดียวกัน จากนั้น เมื่อเสียงสัญญาณปล่อยเรือดัง ฝีพายทั้งหมดก็จ้วงพายลงไปในผืนน้ำ”

การพนันแข่งเรือจะเริ่มขึ้นในช่วงก่อนการแข่งขัน โดยนักพนันจะประเมินสถานการณ์อยู่ที่ริมฝั่งแม่น้ำ เจ้ามือบางคนมีผู้ช่วยรับทายผลปะปนอยู่ในกลุ่มผู้ชม โดยใช้โทรศัพท์ในการติดต่อสื่อสาร

ผลกระทบทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

ผู้นำชุมชนและนักการเมืองท้องถิ่นมักนำเสนอว่าการจัดงานแข่งขันเรือยาวประเพณีนั้นดำเนินการเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมี

กิจกรรมด้านวัฒนธรรมประเพณี และเป็นการร่วมกันส่งเสริมและฟื้นฟู วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น รวมทั้งเป็นการถ่ายทอดสู่คน รุ่นหลัง เป็นการสร้างความสามัคคี ความพร้อมเพรียง ประสานความร่วมมือร่วมใจกันระหว่างหน่วยงานราชการ วัด บ้าน และประชาชน ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม และพัฒนาไปสู่ชุมชนที่มีความเข้มแข็ง อีกทั้งเป็นการสนับสนุนนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของ จังหวัด ซึ่งผู้นำชุมชนต้องสานต่อการจัดงานเช่นนี้ทุกปี ในแต่ละปีก็จะต้องตั้งงบประมาณการจัดงาน และจัดงานแข่งขันเรือยาวให้มีความโดดเด่น โดยมีปัจจัยเรื่องคะแนนเสียงทางการเมืองปะปนอยู่ด้วย

ในช่วงแรกของการจัดงาน เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือผู้ดำเนินการ และมีการขอความร่วมมือจากชาวบ้าน แต่เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดงานแข่งเรือ ในเวลาต่อมา จึงต้องให้ผู้เชี่ยวชาญเป็น “ทีมผู้จัดการแข่งขัน”

สำหรับการจ้างเหมา “ทีมผู้จัดการแข่งขัน” เนื่องจากผู้จัดการแข่งขันมีหลายทีม จึงนำไปสู่การแข่งขันกันเรื่องการเสนอราคาในการรับเหมางาน อันนำไปสู่การจ่ายเงินใต้โต๊ะเพื่อให้ได้รับเหมางานในที่สุด โดยขึ้นอยู่กับบริบทในพื้นที่

เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงานคนหนึ่งให้สัมภาษณ์ว่า “กิจกรรมอื่นๆ จ่ายผลประโยชน์ต่างตอบแทนในสัดส่วนที่มากกว่าการจ้างเหมาจัดงานแข่งเรือ และเรื่องนี้ก็ไม่ได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อคนในชุมชน”

สำหรับชาวบ้าน ความคิดเห็นของพวกเขาแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเห็นว่าการจัดแข่งเรือยวานั้นสอดคล้องกับนโยบายส่งเสริมกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานราชการต่างๆ ที่สนับสนุนกิจกรรมของคนในชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนที่มีโอกาสเรียนรู้กิจกรรมด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เป็นการปลูกฝังและร่วมกัน

ส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น เป็นการถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง และเป็นโอกาสในการสร้างความสามัคคี อีกทั้งเยาวชนในชุมชนมีโอกาสดูได้เรียนรู้และฝึกหัดการเป็น “ผีพาย” ซึ่งอาจทำให้พวกเขามีรายได้

ในด้านรูปแบบการจัดงานแข่งเรือ ชาวบ้านกลุ่มนี้ยอมรับความเปลี่ยนแปลงของจุดมุ่งหมายในการจัดงาน เนื่องจากเงื่อนไขทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

ส่วนชาวบ้านกลุ่มที่สองเห็นว่าการแข่งเรือในปัจจุบันไม่ได้เป็นไปเพื่อความสนุกสนานและความสามัคคี แต่มีมิติที่ซ้อนทับกันระหว่าง “การละเล่นพื้นบ้าน” กับ “กีฬา” และมี “การพนัน” เข้ามาเกี่ยวข้อง การอนุรักษ์และการฟื้นฟูประเพณีของท้องถิ่นจึงอาจไม่สัมฤทธิ์ผล และหากผู้นำท้องถิ่นนำงบประมาณไปส่งเสริมอาชีพให้กับชาวบ้าน ส่งเสริมการศึกษาให้กับเยาวชน หรือส่งเสริมสวัสดิการให้กับคนชรา ก็อาจทำให้ชุมชนและชาวบ้านได้รับผลดีมากกว่า

**บ่อนงานศพ:
เจ้าภาพ เจ้ามือ
และเจ้านาย**

สถานการณ์การขยายตัว ของบ่อนจันทน์

การพนันในประเทศไทยได้รับอิทธิพลมาจากประเทศจีนและอินเดีย มีประวัติความเป็นมาผูกพันกับวิถีชีวิตของคนไทยอย่างแนบแน่นยาวนาน โดยมีเป้าหมายในการเล่นเพื่อผ่อนคลาย หรือเป็นการลงทุนด้วยการเสี่ยงโชค แต่ไม่ว่าจะมีเป้าหมายอย่างไร การพนันก็ยังเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายและขัดกับหลักศาสนา

การศึกษาของศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี 2539 พบว่า มีบ่อนการพนันในกรุงเทพมหานครประมาณ 300 แห่ง มีเงินทุนเวียนประมาณ 136 ล้านบาทต่อปี ส่วนในต่างจังหวัดมีบ่อนขนาดใหญ่ประมาณ 90 แห่ง มีเงินทุนเวียนประมาณ 142,200 ล้านบาทต่อปี และประมาณการว่า นักพนันชาวไทยนำเงินไปเล่นการพนันในต่างประเทศประมาณปีละ 25,000 ล้านบาท

ปัจจุบันรูปแบบของการพนันมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้ทันกับยุคสมัยและมีความซับซ้อนมากขึ้น ธุรกิจการพนันใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในยุคสังคมออนไลน์เพื่อขยายการให้บริการ “บ่อนการพนันออนไลน์” แบบข้ามชาติ ขณะที่ในระดับท้องถิ่น “เครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพ” กำลังขยายตัวอย่างกว้างขวาง มีกระบวนการทำธุรกิจกับญาติของผู้เสียชีวิตอย่างเป็นระบบ

บ่อนงานศพในจังหวัดชุมพร

เครือข่ายธุรกิจการพนันในงานศพ ในรูปแบบที่เรียกว่า “บ่อนงานศพ” กำลังเป็นที่นิยมของนักเล่นพนันในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน อาทิ จังหวัดชุมพร พังงา สุราษฎร์ธานี กระบี่ และนครศรีธรรมราช จากการสำรวจพื้นที่จังหวัดชุมพรในหนึ่งเดือน พบว่าในแต่ละอำเภอมีงานศพไม่น้อยกว่า 5 แห่ง และทุกงานมีการเล่นการพนันไม่น้อยกว่า 7-10 วง โดยนักพนันมีทั้งคนในชุมชน คนนอกชุมชนที่พักอาศัยอยู่ในจังหวัดชุมพร และนักพนันรายได้สูงจากจังหวัดใกล้เคียง ประกอบด้วยคนหลากหลายอาชีพ ทั้งนักการเมืองท้องถิ่น ข้าราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำรวจ นักธุรกิจ พ่อค้าแม่ค้าในชุมชน เกษตรกร กรรมกร รวมถึงเด็กนักเรียน และนักศึกษา

แม้ว่าบ่อนงานศพเป็นธุรกิจผิดกฎหมาย แต่การเปิดเล่นพนันในบ่อนงานศพกลับมีอย่างเปิดเผย มีการแลกชิพไม่ต่างจากบ่อนขนาดใหญ่ ในแต่ละคืนมีวงเงินหมุนเวียนไม่น่าจะน้อยกว่าหลักแสนหรือหลักล้านบาท ความนิยมและแพร่หลายของบ่อนงานศพขยายตัวอย่างกว้างขวางได้เพราะมีเจ้าหน้าที่รัฐผู้บังคับใช้กฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้อง และมีการดำเนินงานเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย โดยมีการแบ่งผลประโยชน์กันเป็นทอดๆ ชัดเจน

แม้ว่าในพื้นที่จังหวัดชุมพรมีการอนุญาตให้มีการเปิดบ่อนการพนันไ้ชนทุกอำเภอ ซึ่งรวมกันแล้วไม่ต่ำกว่า 15 บ่อน ในแต่ละบ่อนมีนักการเมืองตั้งแต่ระดับท้องถิ่นไปถึงนักการเมืองระดับชาติเข้ามาเกี่ยวข้อง ทว่าการเล่นพนันไ้ชนก็ยังไม่รุนแรงและแพร่หลายเท่ากับการเปิดให้มีการเล่นพนันในงานศพ

ในปัจจุบันมีบ่อนงานศพกระจายตัวทั่วทุกอำเภอในจังหวัดชุมพร จากข้อมูลของผู้ประกอบการเดินเท้าหลายรายในพื้นที่ระดับอำเภอ ให้ข้อมูลตรงกันว่า หากมีงานศพที่ใดก็จะพบบ่อนงานศพที่นั่น โดยประเภทของการพนันที่นักพนันชอบเล่นกันมากที่สุด คือ ไฮโล เพราะสามารถเล่นการพนันได้ตลอดงานจนถึงวันฉาปนกิจศพ

บ่อนงานศพในพื้นที่เทศบาลชุมโค

เทศบาลชุมโค มี 14 หมู่บ้าน มีการเล่นพนันทุกหมู่บ้าน งานศพทุกงานในพื้นที่ที่มีการเล่นการพนัน การพนันในงานศพช่วงแรก เจ้าภาพงานศพจะเป็นผู้ร้องขอไปยังฝ่ายตำรวจและฝ่ายปกครองในพื้นที่ที่จัดงานบำเพ็ญกุศลศพ เพื่อขออนุญาตให้มีการเล่นพนันเพื่อให้มีคณอยู่เป็นเพื่อนกับเจ้าภาพ แต่ในปัจจุบันนักเสี่ยงโชคที่ชื่นชอบการเล่นพนันในงานศพมีเพิ่มมากขึ้น มีกระบวนการจัดการเป็นกลุ่มเครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพ ซึ่งมีเจ้ามือ(วง)พนันที่จะพบเห็นกันอยู่เสมอประมาณ 30 คน มีนายหน้าในการประสานงานกับเจ้าภาพ ตำรวจ เจ้ามือ ที่มปล่อยเงินกู้นอกระบบและนักพนัน ซึ่งมีทั้งนักพนันที่พักอาศัยในจังหวัดชุมพรและจังหวัดใกล้เคียง โดยนักพนันส่วนใหญ่เป็นนักพนันประเภท “ขาประจำ”

ประเภทของการพนันที่เล่นในงานศพมีการเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอด คือในระยะแรกจะเล่นเฉพาะไพ่ดัมมี่เพียงไม่กี่วง ต่อมาก็เพิ่มการพนันประเภทอื่นๆ เช่น น้ำเต้าปูปลา ไฮโล โปป๋น และมีการลักลอบเล่นกันหลังงานศพ หรือเล่นในสวนยาง สวนปาล์มน้ำมัน สวนมะพร้าว สำหรับประเภทการพนันล่าสุดคือ การพนันป็อกเต็ง 2 ใบ โดยอดีตกำนันและอดีตผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ชักนำและลงทุนร่วมกับเครือข่ายธุรกิจการพนันบ่อนงานศพนอกพื้นที่

การขยายตัวของบ่อนงานศพ ทำให้เกิดนักพนันเยาวชนในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น และทำให้ภาพรวมนักพนันที่เป็นเยาวชนมีมากกว่าผู้ใหญ่ การพนันประเภทไพ่ทุกชนิดมีนักพนันเป็นกลุ่มวัยรุ่นเป็นส่วนใหญ่ ถ้าเป็นการพนันประเภทไฮโล นักพนันมีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป อาจจะมีต่ำกว่า 15 ปีบ้าง แต่ก็ไม่มากนัก ส่วนน้ำเต้าปูปลามีนักพนันอายุตั้งแต่ 8 ปีขึ้นไป

เฉพาะเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2556 พบว่า การเล่นพนันในบ่อนงานศพมีวงเงินหมุนเวียนรวมประมาณ 10-20 ล้านบาท วงเงินจำนวนนี้ไม่รวมการเล่นไพ่ป็อกเต็ง 2 ใบ ซึ่งเป็นการพนันประเภทวัดดวง ได้เสียกันไว มีวงเงินหมุนเวียนไม่น้อยกว่าคืนละ 2 ล้านบาท มีนักพนันบางรายเสียเงินจากการเล่นพนันประเภทนี้เป็นหลักล้านบาททีเดียว ทว่าระยะหลังการพนันไพ่ป็อกเต็ง 2 ใบ ถูกต่อต้านจากเจ้ามือไฮโล

บ่อนงานศพในเขตเทศบาลท่าเรือ

เทศบาลท่าเรือ มี 11 หมู่บ้าน เครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพในเขตเทศบาลมีพื้นฐานมาจากบ่อนถาวรที่เรียกว่า “บ่อนคอกหมู” และนักพนันในเขตเทศบาลมีพฤติกรรมเล่นการพนันกันเป็นงานอดิเรกและเล่นแบบ

ประจำ โดยเฉพาะเขตชุมชนที่อยู่บริเวณใกล้กับบริษัทรังนก พบว่าในเวลาปกติมีการเล่นการพนันในเวลากลางวันทุกชุมชน นักพนันส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงและเด็ก แต่ช่วงที่ผู้ชายที่เป็นผู้นำครอบครัวซึ่งมีอาชีพรับจ้างเฝ้าเกาะรังนกกลับมาพักที่บ้าน จะเห็นผู้ชายอยู่ในวงพนันทุกประเภท ทั้ง ป่อนถาวร ป่อนงานศพ ป่อนไก่ชน ซึ่งมีทั้งในเขตเทศบาลและนอกพื้นที่ นักพนันผู้ชายกลุ่มนี้เป็นนักพนันประเภทใจถึง กล้าได้กล้าเสีย เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีรายได้สูง

ผู้ชายที่มีอาชีพรับจ้างเฝ้าเกาะรังนกและเก็บรังนกนางแอ่นให้บริษัทที่ได้รับสัมปทาน ต้องอยู่บนเกาะประมาณ 7-9 เดือน และจะกลับมาใช้ชีวิตในชุมชนหลังการเก็บรังนกรอบสุดท้าย คนกลุ่มนี้ได้รับค่าจ้างสูง แต่ละคนกลับมาบ้านพร้อมรายได้ประมาณ 200,000-500,000 บาท ขึ้นอยู่กับผลการเก็บรังนกในแต่ละเกาะ เมื่อกลับมาถึงฝั่ง คนเหล่านี้จะอยู่ในวงพนันทุกประเภท

ป่อนงานศพในเขตเทศบาลท่าเรือ มีลักษณะการเล่นพนันเหมือนกับพื้นที่อื่นๆ แต่วางเงินหมุนเวียนในการเล่นพนันแต่ละประเภทและแต่ละวงจะสูงกว่าพื้นที่อื่นๆ เนื่องจากนักพนันมีรายได้สูง ประกอบกับเครือข่ายธุรกิจป่อนงานศพมีความสัมพันธ์กับป่อนถาวร เป็นเครือข่ายเดียวกันกับเครือข่ายธุรกิจการพนันฟุตบอลออนไลน์ การพนันหวยใต้ดิน และการพนันไก่ชน ที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองชุมพร และเป็นเครือข่ายเดียวกับนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัด ป่อนงานศพของเทศบาลท่าเรือจึงเป็นที่รู้จักและเป็นที่นิยมของนักพนันนอกพื้นที่

ประเภทของการพนันที่เล่นในบ่อนงานศพล่าสุด เพิ่งเริ่มมีให้เล่นพนันในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2556 คือการพนันที่เรียกว่า “ตีไก่” มีลักษณะการเล่นเหมือนไพ่ป๊อกเต้ง แต่ใช้ไพ่หลายสำรับ ในวงพนันประกอบด้วยเจ้ามือ 1 คน นักพนัน 1-16 คน มีคนคอยแนะนำอีก 1-8 คน ใช้เวลาในการเล่นประมาณเกมละ 5 นาที นักพนันวางเดิมพันกันแต่หลักร้อยถึงหลักแสน ปกติเจ้ามือจะรับเดิมพันสูงสุดไม่เกิน 100,000 บาท เนื่องจากการเล่นได้เสียกันไว มีวงเงินหมุนเวียนต่อรอบสูง ทำให้วงเงินหมุนเวียนในการเล่นพนันในเขตเทศบาลตำบลท่ายางสูงมาก สถิติวงเงินหมุนเวียนต่อคืนสูงสุดที่สังเกตการณ์ได้ในรอบหนึ่งเดือนมูลค่าสูงถึงประมาณคืนละ 20 ล้านบาท

เครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพ

เครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพในจังหวัดชุมพร แบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม

1. กลุ่มเครือข่ายในพื้นที่เทศบาล

เครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพนุ่มนี้มีเจ้ามือวงพนันอยู่ประมาณ 30 คน พบเห็นหน้ากันอยู่เสมอ เป็นที่รู้จักคุ้นเคยกันดีกับนักพนันที่เป็นขาประจำและตำรวจ รวมถึงมีความสัมพันธ์กับเครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพนอกพื้นที่เทศบาลที่อยู่ในจังหวัดชุมพร

จากการเก็บข้อมูลในระยะเวลา 1 เดือน พบว่ามีงานศพในพื้นที่เทศบาลแห่งหนึ่งๆไม่น้อยกว่า 5 งาน ทุกงานจะมีการเล่นการพนันไม่น้อยกว่า 5-10 วง ความถี่ในการพบกันของเจ้ามือวงพนันเหล่านี้ทำให้บ่อนงานศพมีสภาพไม่ต่างไปจาก “บ่อนวัง” คือเปิดให้มีการเล่นพนัน

เป็นประจำโดยย้ายที่เล่นไปเรื่อย ๆ

2. กลุ่มเครือข่ายธุรกิจนอกพื้นที่เทศบาลที่อยู่ในจังหวัดชุมพร

เครือข่ายธุรกิจการพนันอีกกลุ่มหนึ่งที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับเครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพกลุ่มแรก คือนักธุรกิจเชื้อสายจีนที่ย้ายถิ่นมาจากอำเภอนาบอนและอำเภोजันตี่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีอาชีพหลักคือการส่งออกยางพาราไปต่างประเทศ เครือข่ายนี้มีจำนวนไม่มากนัก แต่มีทุนรอนสูง ส่วนใหญ่เป็นเจ้าของของวงพนันไพ่ปอกเต้ง 2 ใบ ซึ่งเป็นวงพนันที่ต้องใช้เงินมาก

3. กลุ่มเครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพนอกพื้นที่จังหวัดชุมพร

เครือข่ายธุรกิจการพนันจากจังหวัดใกล้เคียง เช่น ประจวบคีรีขันธ์ สุราษฎร์ธานี ระนอง เป็นต้น เป็นกลุ่มที่มีนักพนันขาประจำอยู่แล้ว แต่ต้องการหาพื้นที่ในการเปิดบ่อน มักใช้วิธีการเสนอจ่ายเงินก้อนหนึ่งให้กับเครือข่ายธุรกิจการพนันในพื้นที่ แลกเปลี่ยนกับการเป็นผู้จัดการบ่อนงานศพแทน

ความเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพกับเจ้าภาพงานศพ

เครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพจะมีฝ่ายติดตามข่าวการเสียชีวิต และจะตระเวนไปตามพื้นที่ต่าง ๆ ที่มีผู้เสียชีวิต เมื่อทราบว่ามีงานศพเกิดขึ้น เครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพจะส่งบุคคลที่เรียกกันว่า “นายหน้า” เข้าไปเจรจากับเจ้าภาพงานศพ เพื่อขออนุญาตตั้งวงเล่นการพนัน และให้ตั้งสวดอภิธรรมศพต่อเนื่องหลายคืน โดยเสนอผลประโยชน์ตอบแทนให้เจ้าภาพเป็นรายคืน ตั้งแต่ 2,000-20,000 บาท ตามแต่จะตกลงกันหรือตามแต่จำนวนค่าตั้งที่เครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพจัดเก็บได้ รวมถึงจะ

ออกค่าใช้จ่ายภายในงานทั้งหมด จัดรถรับส่งพระสงฆ์ กรณีมีตำรวจชุมชนตำบลเข้ามาสังเกตการณ์ก็เป็นผู้รับผิดชอบจ่าย และบางครั้งยังช่วยประสานเชิญนักการเมืองท้องถิ่นหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาเป็นประธานในการบำเพ็ญกุศลศพบางคืนหรือวันฉัตรมงคล ซึ่งถือเป็นเรื่องเป็นหน้าเป็นตาของเจ้าภาพ

แต่ในทางกลับกัน นักการเมืองเหล่านั้นก็ถือโอกาสใช้พื้นที่งานศพในการ “หาเสียง” โดยเฉพาะในช่วงของการหาเสียงเลือกตั้ง เพื่อนำตัวและอวดอ้างให้คนในชุมชนรู้ว่าตนเป็น “คนใจถึงฟังได้” ซึ่งเป็นคุณสมบัติของผู้นำที่คนได้ชื่นชม ความเชื่อมโยงไม่ได้มีเพียงระหว่างเครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพกับเจ้าภาพงานศพเท่านั้น แต่ยังมีความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงถึงกันทั้งหมด รวมถึงนักการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

โดยทั่วไป เจ้าภาพงานศพต้องดูแลจัดการและมีค่าใช้จ่ายมากมาย เพราะต้องต้อนรับแขกที่มาร่วมพิธีศพ ทั้งค่าอาหาร ค่าเช่าเต็นท์ ค่ารถรับส่งพระสงฆ์ ฯลฯ บางครั้งจึงไม่มีเวลาจัดการเรื่องต่างๆ ได้ครบทั้งหมด จึงกลายเป็นโอกาสที่เครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพเข้ามาขันอาสาช่วยเหลือเจ้าภาพ โดยอ้างว่ามีความห่วงใยต่อเจ้าภาพ เกรงว่าหากไม่ให้มีการเล่นการพนัน จะไม่มีคนอยู่เป็นเพื่อนเจ้าภาพ

หลังเจรจากับเจ้าภาพงานศพเรียบร้อยแล้ว “นายหน้า” จะประสานงานเรื่องการเปิดบ่อน โดยเจรจาเจ้าหน้าที่รัฐ ที่มีทั้งตำรวจกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อขออนุญาตเปิดเล่นการพนันในงานศพ จากนั้นจะแจ้งข่าวไปยังเจ้ามือการพนัน ทีม

ปล่อยเงินกู้ในระบบ และนักพนันที่เป็นขาประจำ โดยอาจจะใช้สถานีวิทยุประชาสัมพันธ์ให้ญาติของผู้เสียชีวิตและนักพนันทราบพร้อมกัน

เจ้าภาพงานศพท่านหนึ่งเล่าว่า ตอนจัดงานศพ มีคนมาติดต่อขอให้ทางเจ้าภาพจัดงานศพอย่างน้อย 10 วัน โดยผู้ติดต่อขอรับผิดชอบค่าใช้จ่ายตลอดงาน แต่ไม่แจ้งวงเงินให้ทราบว่าเงินจำนวนเท่าไร และเท่าที่สังเกตเห็น ในแต่ละคืนจะมีการเล่นพนันประมาณ 10 วง ตลอด 10 วันที่มีการเล่นพนัน ทราบว่าเครือข่ายธุรกิจการพนันบ่อนงานศพมีรายได้คืนละ 40,000-80,000 บาท ไม่รวมการพนันไพ่ป๊อกเต้ง 2 ใบ และการพนันไก่ชน รายได้จำนวนนี้นายบ่อนบอกว่าต้องแบ่งไปจ่ายให้กับเจ้าหน้าที่รัฐด้วย แต่ไม่ได้บอกว่าจ่ายเท่าไร ทราบแต่เพียงว่าแต่ละวันจ่ายไม่เท่ากัน และบางคืนอาจจะมีสายตำรวจเข้ามาสังเกตการณ์ ก็ต้องจ่ายเงินให้ตำรวจด้วย

บ่อนงานศพกลายเป็นการพนันที่พบเห็นได้ทั่วไปในจังหวัดชุมพร การเล่นพนันในบ่อนงานศพเป็นการเล่นอย่างเปิดเผย บางงานมีรถยนต์ของนักพนันจอดริมถนนหน้างานเป็นจำนวนมาก จอดรถยนต์สองข้างทางเป็นระยะทางประมาณครึ่งกิโลเมตร จอดแบบข้ามวันข้ามคืน ไม่เคลื่อนย้ายไปไหน แสดงให้เห็นว่ามีการเล่นพนันกันทั้งกลางวันและกลางคืน จะหยุดเล่นเฉพาะช่วงที่พระมาทำพิธีทางศาสนาเท่านั้น

การจัดสรรรายได้ระหว่างเครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพกับเจ้าภาพงานศพ

ต้นทุนโดยรวมของการเปิดบ่อนงานศพ เฉลี่ยประมาณ 2,500 บาทต่อคืน และจะต้องจ่ายให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจ เฉลี่ยเดือนละ 150,000-250,000 บาท ดังนั้น เครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพจึงต้องหารายได้จาก

การพนันบ่อนงานศพอย่างต่อเนื่อง ต้องกระตุ้นให้มีนักพนันหน้าใหม่ ซึ่งเป็นกลุ่มเยาวชน กลุ่มคนหนุ่มสาว เข้ามาเล่นการพนันเพิ่มขึ้น โดยทำให้กลุ่มคนเหล่านั้นมองว่าการพนันเป็นสิ่งท้าทาย สามารถหาเงินมาใช้อย่างง่ายดาย เพิ่มเติมจากกลุ่มนักพนันที่เป็นขาประจำ ซึ่งมีทั้งกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น เจ้าของสวนยาง-สวนปาล์ม ผู้รับจ้างทั่วไป เยาวชน นักศึกษา และกลุ่มที่ไม่มีงานทำประจำ แต่มีอาชีพเดินสายเล่นการพนันเพียงอย่างเดียว

ด้านรายได้ เครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพมีรายได้ที่แน่นอนจากการเก็บค่าตั้งประมาณ 5,000-10,000 บาทต่อคืน รายได้จากค่าประมูลการจำหน่ายสินค้า เช่น เหล้า เบียร์ อาหาร บุหรี่ กาแฟ ประมาณ 2,000 บาทต่อคืน แต่คาดว่าจะรายได้ส่วนใหญ่ของเครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพน่าจะมาจากวงพนันและการปล่อยกู้ในระบบ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่งในจังหวัดชุมพรให้ข้อมูลว่า เครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพกลุ่มหนึ่งในจังหวัดชุมพรมีเงินหมุนเวียนเฉลี่ยสูงถึง 3-10 ล้านบาทต่อคืน

สำหรับการจัดสรรรายได้ระหว่างเครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพกับเจ้าภาพงานศพ ขึ้นอยู่กับการตกลงระหว่าง “นายหน้า” ที่เป็นตัวแทนของเครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพ กับเจ้าภาพงานศพ โดยทั่วไปจะมีการจ่ายกันในคืนที่สอง ซึ่งเป็นการจ่ายเพียงบางส่วน แต่ถ้าหากมีนักพนันสนใจเข้ามาเล่นเป็นจำนวนมาก ก็อาจจะมีการจ่ายครั้งเดียวเบ็ดเสร็จ

สำหรับจำนวนเงินที่จะจ่าย มักดูจากจำนวนผู้เล่นพนันและชื่อเสียงของเจ้าภาพงานศพ (ถ้าเจ้าภาพมีชื่อเสียง จะมีคนงานร่วมงานมาก และมีโอกาสที่จะมีผู้เล่นพนันมากด้วย) เช่น เดิมเคยจ่ายให้เจ้าภาพงานศพคืนละ 1,000 บาท ต่อมาในช่วงกลางปี 2556 จ่ายเพิ่มขึ้นเป็นคืนละ 3,000-4,000 บาท บวกด้วยค่าตั้งวงพนันอีกคืนละ 700 บาทต่อ 1 วงพนันไฮโล หรือถ้าเป็นการพนันประเภทอื่น ต้องจ่ายเพิ่มอีกคืนละ 300 บาทต่อ 1 วงการพนัน ส่วนวงพนันไพ่ป๊อกเด้ง 2 ใบ หรือการพนันที่

เรียกว่า “ตีไก่” จะต้องจ่ายให้เจ้าภาพงานศพคืนละ 5,000 บาท และจ่ายให้ตำรวจคืนละ 10,000 บาท เป็นต้น

ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

บ่อนงานศพได้ทำให้งานศพกลายเป็นพื้นที่เล่นการพนันอย่างเปิดเผย งานศพที่เจ้าภาพเคยจัดเพียง 3 หรือ 7 วัน ก็ขยายเป็น 10 วัน หรือมากกว่านั้น เนื่องด้วยมีเครือข่ายธุรกิจการพนันเข้ามาเชื่อมโยงเสนอผลประโยชน์ให้เจ้าภาพ เจ้าภาพซึ่งเดิมเป็นผู้แบกรับค่าใช้จ่ายในการจัดงาน ได้กลายเป็นผู้ได้รับส่วนแบ่งจากผลประโยชน์ ยิ่งมีการจัดงานศพนาน ก็หมายถึงรายได้ที่อาจเพิ่มขึ้นจากวงพนัน และรายได้ที่เพิ่มขึ้นของเจ้าภาพ รวมถึงจำนวนเงินที่เพิ่มขึ้นของการส่งส่วยให้เจ้าหน้าที่รัฐ

ผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เห็นชัดที่สุดสำหรับคนเล่นการพนัน คือการละทิ้งงานจนทำให้เกิดปัญหาขาดแคลนแรงงานรับจ้างในพื้นที่ การนำทรัพย์สินไปขายหรือจำนำจนองจนหมด เช่น ที่ดิน ที่อยู่อาศัย รถจักรยานยนต์ ฯลฯ และการกู้หนี้ยืมสินจากทีมปลอญเงินกู้นอกระบบ ซึ่งเครือข่ายธุรกิจการพนันจัดเข้ามาให้บริการในบริเวณบ่อนงานศพ ปัญหาเงินกู้นอกระบบเหล่านี้เป็นที่มาของปัญหาต่อเนื่องสำหรับหลายๆ ครอบครัว เช่น ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์การเรียนและชุดนักเรียนให้ลูก เกิดปากเสียงในครอบครัว ปัญหาความรุนแรงงานในครอบครัว ฯลฯ

ในทางสังคม การขยายตัวของบ่อนงานศพได้ส่งผลให้เกิดภาพ-

ลักษณะที่ไม่เหมาะสม ทำให้เด็กและเยาวชนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการพนัน ตั้งแต่อายุน้อย เนื่องจากการไปงานศพในชุมชน พ่อแม่จะพาเด็กไปด้วย เพราะไม่มีใครอยู่บ้าน การเล่นพนันอย่างเปิดเผยในงานศพทำให้เด็กค่อยๆ ซึมซับและทำตาม ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา บ่อนงานศพแพร่ระบาดจนทำให้เกิดความชานิน มีเด็กและเยาวชนเข้ามาเล่นการพนันในบ่อนงานศพแทบจะทุกงาน และมีแนวโน้มเพิ่มปริมาณมากขึ้นเรื่อยๆ

แย่ยิ่งกว่านั้นคือ เกิดกรณีพระถูกญาติโยมติงว่าเทศน์นาน ขัดจังหวะเวลาในการเล่นพนัน และพระที่ไม่อนุญาตให้เปิดบ่อนในงานศพ ซึ่งจัดในเขตวัด ถูกร้องเรียนจนบางรูปต้องย้ายออกจากชุมชน โดยกรณีร้ายแรงที่สุดคือ เจ้าอาวาสวัดแห่งหนึ่งต่อต้านการเล่นพนันในงานศพ เล่นพนันในวัด ถูกคุกคามถึงขั้นไล่ยิง และในที่สุดก็ไม่สามารถจำวัดต่อไปได้ พระสงฆ์ที่ต้องการใช้สถาบันศาสนาเข้ามาแสดงบทบาทในการแก้ไขปัญหา เห็นว่าพระสงฆ์จะทำหน้าที่ได้ ต้องมีคนดูแลความปลอดภัยให้พระด้วย

ประวัติผู้เขียน

วิเศษ สุจินพริหม

นักวิจัยอิสระ, ที่ปรึกษาเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดลำพูน
งานวิจัยภายใต้การสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาปัญหาการพนันคือ
“ไถ่ชน: จากการละเล่นสู่การพนัน”

รงค์ บุญสวยขวัญ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
งานวิจัยภายใต้การสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาปัญหาการพนันคือ
“วิวชน: ‘นักสู้’ ในดง ‘นักเลง’”

สกลไศ สร้างโสทร

นักวิจัยอิสระ
งานวิจัยภายใต้การสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาปัญหาการพนันคือ
“บั้งไฟ: จากงานบุญสู่การแข่งขัน”

นนท์ พลากรวัณ

นักเขียน
งานวิจัยภายใต้การสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาปัญหาการพนันคือ
“บั้งไฟ: จากงานบุญสู่การแข่งขัน”

วศิน ปัญญาบุตรกุล

หัวหน้าภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ และผู้อำนวยการสถาน
อารยธรรมโขง-สาละวิน มหาวิทยาลัยนเรศวร
งานวิจัยภายใต้การสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาปัญหาการพนันคือ
“เรือยาว: เมื่อวิถีอนุรักษปะทะกับการพนัน”

สุพรรณิ เกื่อนกลาง

ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
งานวิจัยภายใต้การสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาปัญหาการพนันคือ
“เรือยาว: เมื่อวิถีอนุรักษปะทะกับการพนัน”

วัชร ศิลป์เสวตร์

ภาควิชาวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพรเขตรอุดมศักดิ์
งานวิจัยภายใต้การสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาปัญหาการพนันคือ
“บ่อนงานศพ: เจ้าภาพ เจ้ามือ และเจ้านาย”

สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่

www.gamblingstudy-th.org

แลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้ที่

www.facebook.com/gamblingstudy